Kevin J. Anderson & Doug Beason

OPERACE TRINITY

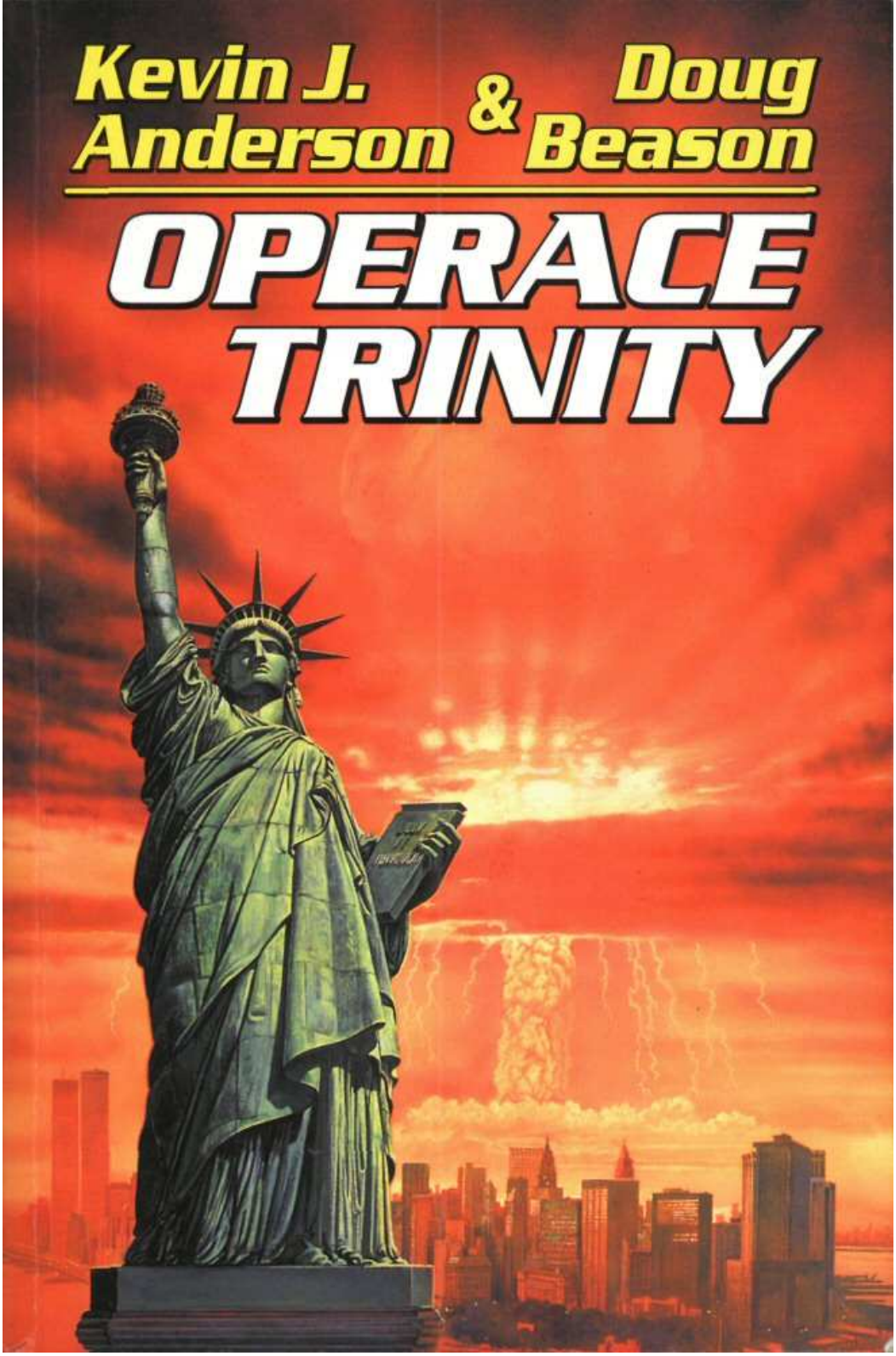

OPERACE TRINITY

Kevin J. Anderson & Doug Beason

OPERACE TRINITY

Laser

Název originálu: **THE TRINITY PARADOX**

Obálka: **Steve Crisp**

Grafická úprava obálky: **Petr Bauer**

Překlad: **Zdeněk Milata**

Redakce: **Helena Šebestová**

Copyright © 1991 by Kevin J. Anderson and Doug Beason
All Rights Reserved
Copyright © 2000 for the Czech translation by Z. Milata
Copyright © 2000 for Cover by S. Crisp
Copyright © 2000 for the Czech edition by Laser – books s. r. o.

Kevin J. Anderson a Doug Beason

NAŠE PODĚKOVÁNÍ ZASLOUŽÍ

Steve Homann, Richard Curtis, Betsy Mitchell, Arnold Kramish, Stan Schmidt, Ken Zeringue, Michael S. Berch, M. Coleman Easton, Clare Bell, Lori Ann White, Gary Schockley, Dan’l Danehy-Oakes, Avis Minger, Len Margolin, Don Peit, Cindy Beason, Rebecca Cowan, Steve Rothman, Kristine Kathryn Rush a Niel Peart.

Věnováno
Kevinu Mengeltovi,
že měl nápad, který změnil situaci.
(Kevin J. Anderson)
a
Haraldu Doglianimu,
že mě přesvědčil, abych neletěl.
(Doug Beason)

„Naše naděje a obavy, naše předsevzetí a činy jsou ovlivňovány nekonečným počtem zanedbatelných událostí, neustále mezi sebou vzájemně působících. Z tohoto důvodu každý z nás může za stejných podmínek reagovat různě.“

Joseph Rotblat, vědec z Los Alamos

Prolog

Národní laboratoř v Los Alamos, Nové Mexiko
květen

Komentátor: [Řekněte nám] co si myslíte o návrhu senátora Roberta Kennedyho, aby prezident Johnson inicioval rozhovory o zastavení šíření nukleárních zbraní.

J. Robert Oppenheimer: Ted už je pozdě. Měly se uskutečnit před dvaceti lety, den po Trinity.

Myšlenky, které otřásaly světem, byly v horách na severu Nového Mexika běžné.

Před půl stoletím, na začátku druhé světové války, bývalo tohle místo drsnou divočinou, kterou obývalo několik rančerů a ticho pustiny jen občas rušili odvážní výletníci. Prostě dokonalé místo k založení tajné výzkumné laboratoře, určené k vývoji první atomové bomby.

Pokaždé, když Dr. Graham Fox vstoupil do komplexu, zastavil se a vděčně vzpomněl, jak se již před mnoha lety zúčastnil něčeho tak závažného a fantastického. Stále myslel na Los Alamos jako na „Projekt“, ačkoliv město založili před pěti desetiletími. Vyrostlo z plechových hangárů, dočasných vojenských baráků a rozbahněných

ulic. Od těch dávných dob se toho hodně změnilo.

Fox pozoroval činnost v laboratorním oddělení. V *jeho* laboratoři, i když vedení mu toho už moc dělat nedovolovalo. Ruce se mu příliš třásly a chodil velmi pomalu. Ale mít v týmu jednoho z vědců Projektu Manhattan, který se dožil dnešních dnů, dodávalo kterémukoliv experimentu na prestiži.

Technik v modrých džínech a sandálech se nakláněl nad řadou vysokonapěťových kondenzátorů. Utahoval šroub modře natřeným hasákem. Krabice kondenzátorů, které zaplňovaly celou místnost, měly objem téměř třicet centimetrů krychlových. Z jejich horních částí se odvíjely silné kabely, které pokrývaly podlahu jako špagety.

Fox pozoroval techniky, kteří snaživě pobíhali kolem. Slyšel řinčení nářadí a tichou konverzaci, obojí tlumené velikostí laboratoře. Cítil pach oleje na strojních součástkách, těsnícím materiálu a studené, betonové podlaze. Klimatizace zde udržovala suchý a sterilní chlad.

„Běžné“ nukleární zbraně již netvořily hlavní cíle výzkumu v Los Alamos. Utratit stovky milionů dolarů, aby se o pár centimetrů posunul gravitační střed zařízení, nedávalo smysl – a ani Kongres tím nebyl nijak potěšen. Namísto toho přitáhly prachy vzrušující výzkumné návrhy, podporované oslnivou promítací show: strategická obrana, pulzní pohon, exotické zbraně. Fox pochyboval, že by někdo v Kongresu těmto koncepcím skutečně rozuměl; kromě toho se kongresové rozhodování vždy vleklo daleko za potřebami výzkumu. A v dnešní době neměli vědci žádného generála Grovese, aby prorazil byrokratické překážky.

Kaskády elektrických kondenzátorů ve Foxově laboratoři pojímaly pouze ekvivalent rovný dvaceti pěti kilogramům trhaviny. Ve srovnání s atomovkou nemnoho,

ale pokud by se použilo řízení zmagnetizovaných kroužků xenonové plazmy v kompaktním prstenci, intenzita záření by mohla dosáhnout ničivého potenciálu starých konvenčních zbraní na základě štěpení. Ten druh zbraní, který by pravděpodobně použili teroristé, a který se Irák, Libye a Severní Korea pořád snažili za každou cenu získat.

Fox si otřel ruce do laboratorního pláště. Přiloudal se k jednomu kondenzátoru, aby zkontroloval připojení kabelů. Když se přiblížil, vousatý technik vzhlédl. „Opatrně, doktore Foxi. Žhavíme. Připravujeme zkoušku na dým.“

„Zkoušku na dým, správně!“ přikývl Fox. Po všech těch letech si stále ponechával svůj britský přízvuk.

Jako fyzik se příliš nezajímal o složité elektronické monitorovací systémy, které měli technici v oblibě. Dával přednost staromódní zkoušce na dým před nespolehlivými měřícími přístroji, když se mělo zjistit, zda jsou všechna propojení v pořádku: zapneš spínač a hned vidíš, jestli to funguje, nebo jestli se odněkud začíná kouřit.

Fox zašilhal na spoustu kabelů, pak o jeden zakopl. Nenáviděl matné osvětlení laboratoře. Měl dojem, že každým dnem vidí hůř a hůř. „Dá se to ovládat elektronickými výhybkami?“

„Vyhovují do několika megavolt, teprve pak havarují,“ odvětil technik.

„Dobrá.“ Fox si pro sebe přikývl. Všechno již bylo řádně zapojeno, ale on cítil povinnost demonstrovat zájem. Jeho pozornost držela techniky v pohotovosti a zároveň je bavila.

Tehdy, v roce 1943, kdy Oppenheimer zverboval vědce z celých Spojených států, pocházeli technici Projektu většinou z armády, kromě pár místních Indiánů a pomocníků z okolních měst. Všichni spojili své síly,

stejně jako nyní.

Fox býval mladým idealistickým vědcem, který neměl jasno v morálních aspektech vlastnictví zbraně posledního soudu. Ačkoliv nepatřil k horlivým patriotům, zběsilé tempo a nadšení vyburcovaly každého. Jak jinak by se vyrovnali se strašnými podmínkami, s odloučením v horách – kde veškerá korespondence byla doručována na poštu v Santa Fe, protože samotné Los Alamos neexistovalo na žádné mapě?

Naopak cítil, že nadšení devadesátých let je špatné. Místo, aby závodili s nacisty, bylo jejich cílem porazit kongresmany, co nejrychleji jim předložit úspěšné testy, aby dotace nebyly zastaveny.

„Zapněte to. Uvidíme, jestli jim dnes ukážeme."

„Zvyšuji výkon." Technik promluvil do interkomu. „Vykliďte oddělení. Krátký test na kaskádě dvě. Vykliďte oddělení." Hbitě zapnul spínače na kovovém ovládacím panelu u stěny. Odkopl z cesty dlouhý kabel na podlaze. „Hej, doktore Foxi, vypadněte odtamtud. Máme tam spoustu šťávy –"

Ale Fox ucítil kouř, zápach, který signalizoval pálící se spoje a elektrickou izolaci. Dovlekl se do oddělení s vysokým stropem, ve kterém se nacházela kaskáda kondenzátorů. Naklonil se blíž. Cítil, jak ovzduší kolem něj bzučí, bílé vlasy mu zvedla statická elektřina. Sakra! Spatřil odpojenou přípojku, právě tu, se kterou si pohrával. Ulomil snad něco? Všechna ta energie, která proudila skrze kondenzátorovou kaskádu, by záhy mohla napáchat vážné škody.

Pokusil se zakřičet na technika, aby všechno vypnul, ale nedokázal si vzpomenout na jeho jméno. Dým a elektřina v ovzduší způsobily, že se mu zatočila hlava. Ucítil na zádech studený pot.

„Vykliďte oddělení! Vedení je stále pod proudem!“ Technik se rozběhl k Foxovi. „Doktore Foxi, jste v pořádku?“

Vypni spínače, nebo to bouchne! pomyslel si Fox, ale natáhl se a opřel o technikovo rameno, které mu poskytlo pevnou oporu. Z jedné kondenzátorové jednotky se šířil kouř. Kondenzátor zasyčel a praskl.

Dva vedlejší kondenzátory jej následovaly. Z kaskády stoupal hustý černý dým. Hned nato se rozječela siréna; v celém oddělení blýskala jantarová světla. Interkom se rozezvučel počítačovým hlasem. „Porucha: únik halotronu. Požár v komplexu. Všichni zaměstnanci okamžitě opustí objekt.“

Výboj zasáhl další tři techniky. Vousatý muž vytřeštil oči, slova „Matko boží!“ mu zmrzla na rtech. Syčící plyn zaplavil oddělení a udusil oheň.

Za Foxem zazářil bílý záblesk. Připomnělo mu to Trinity, první atomový test, jehož byl před tak mnoha lety svědkem…

OPERACE TRINITY

ČÁST 1.

1

Los Alamos, Nové Mexiko
Červen

> „Prvních patnáct sekund pohledu [na výbuch atomové bomby] bylo tak neuvěřitelných, že diváci v němém údivu zírali s otevřenou pusou. Nevěřím, že by si v tom okamžiku někdo řekl: 'Co jsme to civilizaci provedli?' Výčitky svědomí se snad dostavily později.“
>
> *Norris D. Bradbury*

> „Udály se velké věci. Svět se změnil a nastal čas začít myslet střízlivě.“
>
> *Henry L. Stimson, ministr války*

Elizabeth Devanová ležela za hradbou zakrslých dubů a mexických borovic ve výšce sto padesáti metrů nad úrovní dna kaňonu Ancho a byla zvědavá, zda by se jí skutečně mohlo podařit zastavit test nejnovější zbraně. Život mezi ostatními demonstranty v Santa Fe její důvěru v úspěšné dokončení této záležitosti nezvýšil. Byla otrávená nesmyslnými debatami, vydáváním letáků a odmítavými stanovisky lidí.

Elizabeth se slovo „sabotáž“ nelíbilo, ale tentokrát

bude výsledek ospravedlněním.

„Co myslíš?“ ozval se za ní Jeffův hlas s nádechem nervozity. „Vidím člena ochranky a pár chlápků, kteří balí věci.“

Elizabeth se neotočila. „Můžeš mi říct, až budou připraveni k odjezdu?“ Sotva zaslechla, jak se Jeff po loktech připlazil vedle ní. Do kaňonu se vevalilo zahřmění, které signalizovalo počátek na míle vzdálené mexické bouře.

„Vypadá to, že jsou s tím NCP hotoví.“

„MKG,“ opravila ho Elizabeth. „Oprav si své akronymy.“ Přimhouřila oči a přála si, aby si přibalila vlastní dalekohled. „Nevidím, zda jsou hotovi nebo ne.“

Dělníci z Los Alamos poodešli od magnetokumulativního generátoru a zůstali stát na okraji betonové rampy. Uprostřed čtvercové rampy o délce strany patnáct metrů spočíval MKG. Tři metry dlouhý explozivní generátor vypadal jako tlustý doutník, dokola omotaný silnými kabely; dráty běžely po rampě k potrubí, které se nořilo do země.

Všechny podrobností o testu MKG byly označeny jako tajné, takže Elizabeth v podstatě nevěděla, co chtějí s Jeffem zničit – jen, že je to důležité.

Několik mužů zmizelo v bunkru ve stínu stěny kaňonu. Elizabeth si promnula oči a pokusila se rozeznat v šeru postavy, ale slunce právě stálo nad pohořím Jemez a mezi mraky jí svítilo přímo do očí. Znechuceně potřásla hlavou a vytáhla čutoru. „Nevidím, co dělají.“

„Ať je to, co chce, pro dnešek jsou hotovi. Myslíš, že ten test zítra odpálí?“ V Jeffově hlase znovu zazněla nervozita.

„Pokud to mají v programu. Což znamená, že svou práci musíme udělat dnes v noci.“

Jeff přikývl. Ted' budou muset počkat. Tady nahoře nad kaňonem je nikdo nemohl spatřit. Přála si, aby Jeff uměl jezdit na koni; pak by nemuseli celou cestu kolem opačného konce kaňonu tahat batoh a slézat soutěsky v místech, kam bezpečnostní služba Los Alamos proti nevítaným návštěvníkům natáhla pouze ostnatý drát a drátěný plot.

Elizabeth si prohlédla pihovaté paže, aby zjistila, zda se během celodenního výšlapu opálila. Měla bledou kůži a zrzavé vlasy a na slunci se snadno spálila, ale tentokrát použila štědrou dávku ochranného krému bez vůně. Dlouhé vlasy, které jí sahaly po ramena, si svázala koženým řemínkem, aby jí nepadaly na šíji.

Dole se ze stínu bunkru vynořili muži a na zemi, kterou pokrýval zakrslý porost, rozbalili celtu. Uprostřed zabodli dvě kovové tyče a nad MKG vztyčili a zajistili stan, aby zařízení ochránili před deštěm. Když dělníci skončili, překročili malý potůček, který protékal kaňonem, a pak zamířili k šedým vládním náklaďáčkům, zaparkovaným v prachu. Z kaňonu stoupaly útržky hovoru a mezi skalními stěnami zněly ozvěnou. Nezůstal tu nikdo, dokonce ani ten muž z ochranky. Dělníci z laboratoře neočekávali, že by někdo sestoupil ze stopadesátimetrových útesů. Elizabeth počkala, dokud poslední muž neopustil rampu, a pak se odkulila stranou.

Potom se Jefíovi, který nepřestával pozorovat místo experimentu, pozorně zadívala do tváře. Brýle s červenými obroučkami mu podivně kontrastovaly s opálenou a zaprášenou kůží. V hnědých, vlnitých vlasech se mu třpytily krůpěje potu. Vzpomněla si, jak včerejší noc poprvé po mnoha letech jeho pružné tělo naráželo na její. „Jsem ráda, Jeffe, že jsi sem z Berkeley přijel.“

Jeff zaváhal, pak měkce odvětil: „Jo, je fajn tě zase

vidět. Stále o nás dvou hodně přemýšlím.“

„Věděla jsem, že se na tvou pomoc mohu spolehnout. Všichni ostatní jen kecají.“

„To jsi o mně vždycky říkala.“

Zvedla obočí. „Bez postranních úmyslů, že?“

Odfrkl si, pak se natáhl a sevřel jí rameno. „Jasná věc.“ Ale když ji stiskl, ruka se mu třásla.

Náhle vzhlédl a ukázal před sebe. „Koukej, našel jsem snazší sestup. Jakmile se setmí, můžeme vyrazit.“

„Jo, pokud to v dešti zvládneme.“

Otočila se zpět ke kaňonu. Chomáče bílé páry – pravděpodobně odvzdušňovací tekutý dusík – vycházely z kabelů, které pod celtou běžely k MKG. Když slunce začalo zapadat, stíny se prodloužily přes celou stolovou horu; vypadalo to jako závod mezi temnotou a mračny. Ve vzniklém šeru se útesy zdály strmější.

Když poslední náklaďák vyrazil z testovací oblasti, strážní za ním zajistili bránu řetězem s visacím zámkem. Elizabeth počkala, až náklaďák na klikaté cestě kaňonem zmizí z dohledu – k hlavní bráně u dálnice to bylo pět kilometrů.

„Stále je čas se vrátit,“ vyhrkl Jeff s nadějí v hlase.

Vytřeštila na něj oči. „Já se nevrátím!“ vyštěkla. „Pokud to spolu dnes v noci neuděláme, pokusy nikdy neskončí. Svůj názor musíme prezentovat teď, je třeba jim ukázat, že nestojíme o větší a lepší zbraně – že svět takové věcí už nepotřebuje.“

Jeff se rozpustile usmál, což ji vždy upokojilo. „Jen jsem se chtěl ujistit, zda tě nenakazili ti tví tendenční aktivisté ze Santa Fe.“ Neznělo to však moc přesvědčivě.

„Padavky,“ poznamenala zamračeně.

Překvapilo ji, když jí položil dlaň na zátylek a přitáhl si ji. Polibek byl spontánní a důkladný. Jeho kůže hřála a

ona mu přeběhla dlaní po paži. Chvíli laškovali jazyky, pak se ve stejném okamžiku od sebe odtrhli. „Pokud teď vyrazíme, zvládneme cestu v pohodě."

„Tak jdeme na to," vyhrkla Elizabeth. „Kolem není ani noha."

Zpráva o havárii a mrtvých v Los Alamos ji šokovala – ne proto, že nehoda byla spojena s Národní verifikační iniciativou, ale kvůli bezcitnému způsobu, jakým tento debakl ututlali. Technik a nějaký starý vědec zemřeli v důsledku poruchy zařízení; další tři dělníci se udusili, když protipožární systém začal chrlit halotron do uzavřeného oddělení.

Pět lidských bytostí obětovalo své životy a „testování" zbrojní technologie mohlo pokračovat dál. A o co tady šlo? Berlínská zeď se zřítila, železná opona zrezivěla, Irák byl poražen během několika měsíců. Spojené státy a Sovětský svaz se chovaly jako přátelé a nukleární arzenál na celém světě měl být rozebrán. Tak proč utrácet další miliardy dolarů na vývoj superzbraní? Obávali se, že by *Brazílie* mohla instalovat ochranný štít, aby zabránila Spojeným státům ve vypuštění jejich vlastních raket?

Elizabeth a její přátelé, aktivisté z Berkeley, i členové skupiny Společné svědomí ze Santa Fe měli odlišné názory, jak by se peníze, určené na zbrojení, daly utratit lépe – ať už na sociální programy, nebo výzkum AIDS, či napomáhání rozvoji zemí třetího světa. Dokonce i ze splacení národního dluhu by byl větší užitek!

Jeff vždy po pár pivech argumentoval, že skutečné obavy v této nukleární hře dnes vzbuzují hráči druhé generace, z Iráku, Jižní Afriky, Libye, Severní Koreje. Technologie jednoduchých atomových zbraní je známá a dostupná a nebýt mimořádných obtíží při extrakci

štěpného materiálu, jako je uran 235 nebo plutonium, každý mizerný diktátor by si mohl lehce vyrobit vlastní bombu. V tomhle okamžiku Jeff obvykle pozvedl hlas. Každý vynalézavý terorista může dát na koleně dohromady „primitivní“ bombu, silnější než tu, kterou v roce 1945 svrhli na Hirošimu.

Elizabeth souhlasila, že Spojené státy a Sovětský svaz přežily své nukleární dospívání jen díky šťastné náhodě; nevěřila, že by se nějaká další země chovala stejně způsobně.

V prvé řadě si přála, aby jaderné zbraně nebyly nikdy vynalezeny. Ale jak zavřít Pandořinu skříňku, když víko vyletělo až do nebes?

Vědci, kteří se zabývali vývojem zbraní, jako ti v Los Alamos, nepřestávali vymýšlet nové metody ničení. Otevírali nové Pandořiny skříňky, takže další generace se budou bát čím dál víc. Konstruktéři budou pokračovat v práci navzdory katastrofě, jakou způsobila nedávná havárie kondenzátorů, a dokonce navzdory ohrožení lidských životů.

Oficiální prohlášení pro tisk obsahovalo zprávu, že se nic vážného nestalo. Když explodoval *Challenger*, zastavili lety NASA na více než rok – ale když dojde k chybě v hlavním programu zbrojení, práce se sotva přeruší. V souladu se zprávami naplánovali provést „v blízké budoucnosti“ bezpečnostní inspekci a oficiální vyšetřování.

Ututlali to stejně jako v Los Angeles.

Už když Elizabeth pracovala na knize pro United Atomics, byl Ted Walblaken jejím starým přítelem. Ale opustila gigantického patrona hned po Tedově smrti, jakmile se United Atomics pokusili ujistit tisk a Tedovy přátele mezi zaměstnanci, že se neprokázala souvislost

mezi rakovinou, na niž zemřel a radiací, která s jeho prací souvisela.

Tehdy se v ní něco zlomilo. Měla pocit, jako by ji probudili z noční můry, o které ani nevěděla, že existuje.

A nyní naplánovali v Los Alamos další pokus, sotva týden poté, co pět lidí zemřelo při havárii v laboratoři. Neměl by být celý výzkum zastaven a znovu zvážen? Zdálo se, že to nikoho nezajímá.

Elizabeth stála v kanceláři skupiny Společné svědomí v Santa Fe, v prstech svírala novinový výstřižek. Kancelář byla zařízena pár kusy nábytku, telefonem a několika psacími stoly. Plakát na zdi ukazoval ohořelé tělo oběti z Nagasaki, zhroucené pod nápisem „Tuto technickou dokonalost vám přinesla Národní laboratoř v Los Alamos“. Skupina Společné svědomí vypadala v laciné kanceláři jako pochybná obchodní společnost, ale byla činná od války v Perském zálivu.

Elizabeth se zamračila. Pokud by se tomuhle dalo říkat „činná“.

Dave, Tim a Marcia. Všichni na novinky o havárii v laboratoři reagovali s očekávaným pohoršením, pak následovalo patřičné „To nemyslíš vážně!“, když jim Elizabeth prozradila, že další testy zbraní budou v Los Alamos pokračovat podle plánu. Věděla, co přijde dál.

Dave si zamnul ruce. „Dobrá, lidi, dáme se do toho! Zkontaktujme místní radiostanice, Albuquerque taky, abychom zjistili, zda se můžeme dostat do éteru. Time, nechceš napsat pár dopisů tomu redaktorovi? Marcio, což tahle nakreslit nějaké letáky a dát je vytisknout? Budeme muset vyrazit do města a vylepit je na nárožích. Pustím se do telefonování a seženu veškerou pomoc, kterou můžeme získat. Udusme to v zárodku – nastal čas dát o sobě *vědět*!“

Hip, hip, hurá, pomyslela si Elizabeth a zmizela z kanceláře dříve, než jí Dave stačil přidělit nějaký pitomý úkol. Dopisy? Letáky? Jo, to jistě otřese lidmi v křeslech a změní svět; tahle banda si myslí, že jsou zpátky v šedesátých letech. Skupina Společné svědomí kromě keců nikdy nic neudělala a jak se příhodně říká, činy hovoří hlasitěji než slova.

Toho odpoledne ona a Jeff přelezli tři metry vysoký plot, který obklopoval testovací oblast. Terén kolem kaňonu představoval pro většinu lidí příliš velkou překážku i na výlety, přestože bezpečnostní pásmo leželo pouhých pár kilometrů od Bandelierského národního monumentu. Když Elizabeth se společníkem opustila budovu staré ubytovny a oba vyrazili do pustiny, nikdo se jich na nic neptal.

Z místa, kde odpočívali, pohlédla Elizabeth podél stěny kaňonu dolů a obhlédla okolní terén. Stmívalo se a tak nebylo možné dohlédnout na dno kaňonu. „Dávej pozor, jestli se neblíží majáčky. Hlídky zajišťují jediný dozor, který tady je."

„Jo."

Elizabeth si hodila batoh na záda. Výbava uvnitř zařinčela. Jeff si ji otočil dokola, zašmátral v batohu a přerovnal majzlíky, kladivo a několik ostrých bodců tak, aby nedělaly další zbytečný hluk. V tichu snědli müsli tyčinku, pak Jeff zamířil klikatou stezkou, kterou objevil.

Když se ponořili do padajícího soumraku, ticho rušil jen jejich dech. Stíny se prodloužily a tak se vhodné úchyty a stupy hledaly nesnadno. Skála na dotyk hřála, ale s nadcházející nocí se rychle ochlazovala. V malých dutinách podél útesů začali se západem slunce štěbetat noční ptáci.

Pro Elizabeth se čas zpomalil. Sledovala Jeffa a dávala pozor, aby neprovedla nějakou hloupost nebo neudělala chybu. Zároveň soustředila pozornost na zlověstné zařízení, které spočívalo pod celtou. Myslela na MKG jako na draka, kterého jdou zabít.

Sestup dokončili bez nehody. Krátce střelila paprskem baterky k vrcholkům útesů – nedokázala dohlédnout na vrchol strmých skalisek, která právě zdolali.

Kaňonem se valilo hřmění přicházející bouře. Přes okraj kaňonu vykukoval úplněk, zaléval dno bledým světlem a ozařoval skály tajuplným svitem. Když měsíc vklouzl za mraky, museli posledních třicet metrů cesty překonat po hmatu.

Jeff stál vedle ní na betonové rampě a lapal po dechu. Celta byla na kovových podpěrách zavěšena dostatečně vysoko, takže mohli pod vlnící se látkou pohodlně stát. Jeff nervózně těkal očima po okolí. „Připadám si, jako bychom stáli na pódiu. Pospěšme si.“

Elizabeth setřásla batoh z ramen. Bleskla na něj baterkou, rozepnula zadní kapsu a vytáhla pár bavlněných rukavic.

„Na co je máš?“ zašeptal Jeff. Nechápala, proč mluví tak tiše – za pár minut budou dělat pořádný hluk.

„Vzpomínáš – od té doby, co mě v Livermore zatkli, mají v záznamech mé otisky prstů.“ Ucítila záblesk nevole. To zatčení bylo mezi nimi zdrojem třenic na téma kdo je ochoten pro své přesvědčení zajít dál.

Jeff neodpověděl, ale přistoupil k MKG. Založil si ruce v bok; z toho, jak se mu na zádech napjaly svaly, Elizabeth poznala, že má vztek. Celta se ve větru nadouvala a jistící provazy vrzaly.

Explozivní zařízení, které leželo na rampě, připomínalo torpédo. Elizabeth přístroj obešla a při chůzi

překračovala silné kabely, které běžely od kabelové šachty k zařízení. Jeff si dřepl vedle otvoru a namířil dovnitř světlo baterky.

„Dráty směřují pod rampu. Asi vedou do bunkru.“ Z jedné tlusté hadice stoupala bílá pára. Přejel po ní rukou a ucukl. „Je to studené jako led!“

„Nejspíš tekutý dusík.“

„Je to nebezpečné?“

Přednesla odmítavý komentář o lidských prioritách, ale Jeff ji neposlouchal.

Elizabeth se dotkla MKG a napůl očekávala, že se válec, vztyčí, vycení zuby a schramstne ji. Nestalo se nic. Ohlédla se po Jeffovi. „Hele. Zdá se, že je to připraveno k pokusu. Vyhni se kabelům a rozbij, co můžeš.“

„Měli jsme si přinést výbušniny.“ Pohlédl na velký přístroj. „Usnadnilo by nám to práci.“

„Takhle to bude daleko . . . osobnější. Představ si, že rozbíjíš staré opuštěné auto.“

Elizabeth vytáhla z batohu kladivo, majzlík a několik ostrých bodců. Jeff držel v rukou perlík a sekeru s pryžovým topůrkem. Sledovala hadici, ze které stoupala pára, k řadě drátů, běžících po obvodu MKG. Chtěla tu věc zničit, ale vlastní zvědavost ji nutila zjistit o zařízení co nejvíc. Měla technické vzdělání, takže byla schopna přinejmenším rozpoznat části zařízení.

Během studia MBA, poté, co opustila United Atomics a co Ted Walblaken zemřel na rakovinu, získala vysokoškolskou hodnost v oboru fyziky na univerzitě v Berkeley. Měla základní znalosti o MKG. Výbušná zhušťovací magnetická pole se používala k napájení zvláštních strategických zbraní. Tohle zařízení bylo pouze jednoduchým pokusem před mnohem větším, který se uskuteční v pokusné oblasti v Nevadě. Ale do obřího

nevadského komplexu by s Jeffem nikdy nedokázali proniknout. Tady oproti tomu panovala směšně nedbalá bezpečnostní opatření.

„Ale proč při tomto pokusu používají kapalný dusík? MKG ho nepotřebuje. Ledaže by tu byl kvůli něčemu jinému…“

Sledovala hadici k přední části zařízení. Hadice se rozdělila k řadě solenoidových prstenců.

Jeff, jemuž z hlasu již zmizely stopy nervozity, se k ní přidal a potěžkal perlík. „Jdeme na to.“ Ozval se ostrý zvuk provazů, které pod poryvem větru hlasitě zavrzaly. Vysoko nad nimi zahřmělo. „Ta bouře tomu dodává něco z Wagnera.“

„Já bych si raději poslechla Rush,“ odvětila Elizabeth. „Jejich skladba o Projektu Manhattan by teď sedla.“ Ukázala na prstence. „Vsadím se, že ta hadice zásobuje kapalným dusíkem tenhle solenoid – supravodivý magnet. Ať už testují cokoliv, tohle potřebují k řízení.“

„Začnu na druhé straně.“ Zdálo se, že ho nezajímá, co je zařízení zač ani k čemu slouží. To ji nepřekvapovalo.

Když se Elizabeth sklonila pro nářadí, z oblohy se ozvalo zahřmění. Zvedla majzlík a kladivo, rozhodla se, že hadici s dusíkem nechá na pokoji – to bude finále – a vyrazila k magnetu. Jakákoliv škoda, kterou tomuto citlivému magnetu způsobí, celý pokus zpomalí. A pokud by se Jeffovi podařilo zničit samotný MKG, muselo by Ministerstvo pro energetiku investovat čas a peníze do výroby dalšího. Rozbití vakuové komory, deformace vodivých stěn, přerušené dráty – cokoliv mohlo na takovém složitém zařízení způsobit ohromné škody.

Možná se potom někomu rozbřeskne.

Vzhledem k velikosti museli vědci z Los Alamos uložit v různých částech zařízení stovky kilogramů výbušnin.

Napadlo ji, že podle bezstarostného chování dělníků musí být výbušniny zabezpečené. A pokud to tady nechali přes noc, nemohly být nebezpečnější než zajištěný TNT. Není se čeho bát.

Vítr venku bičoval kaňon, mlází kolem chřestilo a stanové tyče skřípaly. Nebyla tu noc před první zkouškou atomové bomby za druhé světové války silná bouře? Měla pocit, že si vzpomíná, že kvůli té bouřce pokus skoro zrušili. Napadlo ji, že kdyby vědci Projektu Manhattan neuspěli, nemusela by tu dnes být.

Elizabeth použila majzlíku k vyhledání obalu, který magnet obklopoval. Slyšela, jak Jeff buší do spodní části MKG a odsekává z vodičů izolant. Ozval se cinkot rozbitého skla, když praštil perlíkem do měřícího panelu. Bouře sice přehlušila hluk, ale šplhat v téhle slotě nahoru po stěně kaňonu bude peklo.

Jeff zarazil dlouhé bodce do stěn vakuové komory. Elizabeth zatlačila majzlíkem do magnetu a hledala spoje solenoidu. Vzhlédla a spatřila Jeffa, jak zvedá perlík nad něčím, co vypadalo jako uzavřené jádro MKG, komora, která tvořila srdce celého zařízení. Po nebi se přehnala salva záblesků a ozářila celou scénu stříbřitě bílou září. Když Jeff udeřil, měl na tváři zamyšlený výraz…

Když svět kolem Jeffa explodoval, její oči neměly ani čas zaregistrovat výbuch podél kovového válce. Před očima se jí modrobílá zář smísila s rudými skvrnami. Vše se událo tak rychle, že Elizabeth explozi vlastně ani nezaslechla. Síla tlakové vlny ji smetla jako gigantická pěst a srazila do bezvědomí –

2

Los Alamos
Červen 1943

„Historie znovu a znovu ukazuje, že nemáme žádný monopol na nápady, ale že je umíme využívat lépe než jiné země.“

J. Robert Oppenheimer

„V současnosti a se zdroji, jež jsou v Německu dostupné, neznáme žádný použitelný technický způsob, jak během války vyrobit atomovou bombu. Nicméně se tato skutečnost musí náležitě prověřit, abychom měli jistotu, že ani Američané nebudou schopni atomovou bombu vyvinout.“

Dr. Werner Heisenberg

Znovu denní světlo. Musel být den – za zavřenými víčky přece nemůže být nic tak jasného. Ale proč se jí zdá, že svit přichází z nitra její hlavy?

Od týlní části lebky se jí šířila trhavá bolest. Elizabeth bolel bok a špatně se jí dýchalo. Cítila závrať, jako by se točila na voru uprostřed oceánu. Neviděla. Ale nejvíc ji děsilo, že se jí celé tělo nepřestávalo křečovitě třást, jako by každičké vlákno bylo natahováno na skřipec a nervy

selhávaly.

Aspoň že zem byla měkká. Když MKG explodoval, musel ji výbuch odmrštit z betonové rampy…

MKG… Magnetokumulativní generátor neboli elektromagnetická bomba…

Všechno do sebe zapadlo. Výbuch, záblesk, Jeff, který stál se zdviženým perlíkem jako Conan – mírový aktivista.

Musí se vzpamatovat. Musí se pohnout. Někdo jistě explozi spatřil. Ona a Jeff musí vyšplhat ven z kaňonu a ukrýt se před hlídkami. Musí utéct, uniknout bouři.

Nedokázala ani otevřít oči. Ale měla pocit, že jí kůži zahřívají sluneční paprsky.

Když Elizabeth opět upadala do bezvědomí, stále nedokázala říct, co se vlastně stalo…

Náhle se s trhnutím probudila. *Zkus to znova*. Neměla ponětí, kolik času uběhlo.

Přinutila se otevřít oči a spatřila, že leží na svahu a nohy jí směřují k úbočí. Zajímalo ji, zda ji od MKG do úkrytu odtáhl Jeff. Jedna zdřevěnělá ruka jí spočívala za hlavou a ledové jehličky signalizovaly přerušení krevního oběhu. Pokusila se pohnout, ale vyčerpané svaly ji silně zabolely.

Zem vlhce páchla. Bouře se přehnala, ale nebe stále pokrývaly mraky. Ať už se stalo cokoliv, oba museli upadnout do bezvědomí. Jeffa vedle sebe neslyšela.

Náhle ji zasáhlo poznání: s hlídkami se vrátí vědci z Los Alamos. Najdou pokusný přístroj zničený. Ochranka by tady už měla být.

„Jeffe –“ Vykašlala z hrdla prach. Kde je? Pokusila se otočit hlavou, ale zatmělo se jí před očima. Když zvedla levou ruku, vyjekla bolestí. Ohnula zápěstí – paže se nezdála zlomená. Zvedla se na druhý loket. Nedokázala

řádně zaostřit zrak.

„Jeffe!“ Elizabeth se zhluboka nadechla a před očima se jí konečně rozjasnilo. Nad tím, co spatřila, se jí prudce rozbušilo srdce.

Ve vzdálenosti devíti metrů ležel na zemi zhroucený Jeff. Nehýbal se.

Elizabeth se vzepřela na lokty a kolena. Trvalo několik sekund, než ji přešla závrať, pak se soustředila na Jeffa a po čtyřech se k němu začala plazit. „Jeffe?“ Když se přiblížila, zpomalila a pak se metr od něj zastavila, připravena začít zvracet.

Nohy mu pod koleny… chyběly; ale z pahýlů nevytékala žádná krev. Vypadaly, jako by splynuly dohromady. Jeff ležel na kraji mělkého, asi tři metry širokého kráteru, jako by ho zasáhl okraj exploze, jako by stál příliš blízko ohniska výbuchu, který ji odmrštil do bezvědomí. Jeho brýle s červenými obroučkami ležely neporušené v kráteru.

„Oh. Bože. Jeffe.“ Elizabeth nevnímala bolest a poklekla vedle něj. Bojovala s mdlobami. V očích ji pálily slzy a při pohledu na něj se začala chvět. Natáhla ruku a přeběhla mu prsty po hrudi, pak se naklonila a přitiskla mu ucho k ústům. Nic. Se stejným výsledkem se na krční tepně pokusila nahmatat puls. Jeffovo tělo bylo na dotek studené.

Zkusila to znovu, pak ho bouchla pěstí do hrudi; byl to spíše projev zoufalství a beznaděje než pokus ho oživit.

Elizabeth zabořila prsty do Jeffových vlnitých vlasů, tvář přiblížila k jeho. Slzy nepřestávaly téct a ji přemohl paralyzující příval vzpomínek. Jak spolu žili v malém bytě poblíž univerzity v Berkeley. Jak diskutovali o politice. Jak studovala MBA, zatímco on historii nebo poezii nebo co si v tom semestru zrovna vybral. Oba hrávali na zápraží

na kytary, pozorovali cyklisty nebo běžce.

Po rozchodu ho neviděla několik let, až do doby, než mu zavolala, aby přijel sem do Santa Fe. Aby jí tady pomohl a možná obnovil jejich vztah.

Nyní si zbrojařský výzkum vyžádal další oběť…

Elizabeth se rozhlédla, ramena se jí chvěla. Pokusila se polknout, ale vyschlé hrdlo ji pálilo. Konečně se jí trochu rozjasnila mysl. Kvůli tomu ji Jeff vždy obdivoval; dokonce i když bývala rozrušená z nějakých článků, dokázala se vzpamatovat a vzít rozum do hrsti. A nezáleželo na tom, jak silně ji to zasáhlo.

Ale ne teď. Nedokázala se pohnout. Dlouhou chvíli jen zírala na Jeffovo neživé tělo. Nikdo se neukázal, žádné bezpečnostní složky, žádní vědci, nic. Přinutila se odtrhnout pohled od jeho nohou. Okolí vypadalo nějak divně, jako by sem nepatřilo. Stalo se něco velmi zvláštního.

Elizabeth nevěděla, kolik času uběhlo od okamžiku, kdy se probrala z bezvědomí. Ucítila, jak ji zachvacuje panika. Musela něco udělat, dostat ho odsud pryč. Teď je nesměli chytit, ne takhle. Nechtěla, aby je bezpečnostní služba našla. I jen vstoupit na federální půdu patřilo k těžkým zločinům.

„Jeffe…“ Naklonila se a políbila ho na čelo. Do očí ji bodal prach, takže zavřela víčka a promnula si je rukou.

Jeff by byl zklamán, kdyby věděl, že ze sentimentality vůči němu riskovala zatčení. Zármutek musí v této chvíli potlačit. Tesknit bude, až přijde čas a bude si smutek moci dovolit.

S námahou si představila samu sebe, jak přeřazuje na vyšší otáčky a zahání nepotřebné myšlenky jako vedlejší subsystémy. Zkouška ve schopnosti přežít. Teď už Jeffovi nemohla nijak pomoci. Musela začít myslet na sebe.

Tohle by jí řekl on. Truchlit budu později, zopakovala si Elizabeth pro sebe, až budu v bezpečí.

Znovu se rozhlédla.

Ještě něco nebylo v pořádku.

Podle polohy slunce muselo být časně ráno. Možná má dost času odtáhnout Jeffovo tělo z cesty, snad ho i ukrýt a vrátit se pro něj později, až vědci odejdou. Ale ne v případě, že bezpečnostní hlídky najdou zničené zařízení a začnou pročesávat celou oblast. Někdo tady ostatně měl být už dávno, aby zjistil, zda bouře nenapáchala na přístroji nějaké škody.

Nikdy by nedokázala odnést Jeffa daleko. Kolem se nacházelo tisíce úkrytů: malé jeskyně vyhloubené ve stěně útesu, jen kdyby dopravila tělo do bezpečné vzdálenosti od místa pokusu –

Vtom ji to zasáhlo: místo pokusu.

I kdyby je exploze MKG vymrštila stovky metrů do vzduchu, měla by být přece jenom schopna spatřit betonovou rampu, hromadu hlíny, která pokrývala explozivní zařízení, cestu, která běžela kaňonem k bráně v drátěném plotu.

Elizabeth se vyškrábala na nohy, a když se rozhlížela kaňonem, nejistě se kymácela závratí. Na vrcholku útesu našla římsu, na které ona a Jeff čekali. Po dně kaňonu se klikatil potok, kolem vyrůstaly mexické borovice a kleč. Všechno vypadalo nezměněné.

Až na to, že veškeré stopy lidské činnosti zmizely. Krajina vypadala, jako by jí někdo prošel a zcela odstranil MKG, rampu, cestu, zkrátka všechno.

Pokusné místo jako by tady nikdy neexistovalo.

V Berkeley Elizabeth nikdy LSD nebrala, takže to nemohl být žádný druh drogové reminiscence. Napadlo ji, že se při výbuchu možná udeřila do hlavy. Třeba se nic z

toho ve skutečnosti nestalo.

Možná.

Pečlivě ukryla Jeffovo tělo v jedné přírodní jeskyni, mělké vyhloubenině ve zvětralé sopečné usazenině stěny útesu. Skála byla příliš tvrdá, aby se v ní dalo kopat. Nepřišla na způsob, jak ho pohřbít a zabránit tak zvířatům, aby se dostala k jeho tělu. Z pomyšlení, že ho zde opustí nechráněného a ani si to místo neoznačí, se jí udělalo zle. Ale nezapomene. Když kolem něj začala vrstvit kameny, pokoušela se nedívat na roztavené nohy a krvavé skvrny na žlutohnědé košili. Zabralo jí hodinu, než zakryla mělký výklenek ve skále, jeho mohylu.

Když Elizabeth skončila, se stisknutými rty se zadívala na Jeffův provizorní hrob. Chvíli postála, pak zašeptala: „Sbohem, Jeffe," a pak se odvrátila a odcházela, dokud toho ještě byla schopna.

Přestože přešly hodiny, neslyšela žádný zvuk, žádné známky silničního provozu. Rozhodla se vyšplhat na vrcholek útesu, daleko ode dna kaňonu, aby nevběhla do náručí nějakému vědci z Los Alamos. Kdyby se věci měly vrátit k normálu, chtěla z téhle situace získat výhodu. A hrát podle svých vlastních pravidel.

Když Elizabeth šplhala po stěně kaňonu nahoru, cítila se stále vyčerpanější, přesto však za denního světla dosahovala podstatně lepšího času než minulou noc. Dokonce i drátěné ploty zmizely. Vyrazila podél okraje kaňonu směrem k silnici, která se vinula parkem k ústředí Bandelierského monumentu a turistickému centru, kde zaparkovali své bronco.

Další šok zažila, když nemohla najít silnici.

Dnem kaňonu se měla k národnímu památníku klikatit státní silnice číslo 4 z Nového Mexika, stáčet se kolem skupiny domků, nazývaných White Rock, a vracet se do

města Los Alamos. Objevila pouze nezřetelnou koňskou stezku, která mizela v dálce. Podhůří Nového Mexika neneslo žádné další známky civilizace.

Zpocená Elizabeth shodila batoh se zad. S těžkým oddechováním vyhrabala z krosny mapu, kterou s Jeffem používali, když plánovali nejlepší cestu k oplocení pokusného prostoru. Dřepla si do prachu na okraji kaňonu a nasměrovala zelenou mapu k Jemezskému sopečnému kráteru. Ve vzdálenosti sta kilometrů se po pravé straně nad Santa Fe tyčila Mount Baldy. Za ní se zvedalo pohoří Sandias a Albuquerque; půl milionu lidí v okruhu sto šedesáti kilometrů.

Nedávalo to smysl. Vstala a odhodila si z čela zrzavé vlasy, pak znovu utáhla kožený řemínek. Střední část Bandelierského národního monumentu s turistickými stezkami a starověkými indiánskými příbytky ležela za dalšími dvěma skalnatými hřebeny. Elizabeth byla přesvědčená, že se orientuje správně. Dříve či později se o tom přesvědčí.

Ale Jeff se už nikdy nevrátí.

Zahnala tyhle myšlenky. Teď ne! Vyrazila rychlým, stejnoměrným krokem. Dosud nikdy se necítila tak unavená a zdrcená.

Když dorazila k vrcholku posledního hřebene, slunce ještě nedosáhlo zenitu. Pohlédla přes kaňon Frijoles do míst, kde mělo ležet bandelierské parkoviště, obchod se suvenýry a snack bar. Dokonce i zde v horách se chladný vzduch časného léta zdál těžký, takže se potila více než obvykle.

Než se Elizabeth zadívala přes okraj kaňonu, ještě jednou si na podrobné mapě ověřila svou polohu. Vyškrábala se na vrcholek a přelétla zrakem Bandelier. Na vzdálených skalních stěnách se rýsovaly otvory jeskyní.

Po pravé straně obklopoval kruh balvanů starověké indiánské sídliště. A přímo pod ní se rozprostíraly stáje a farmářské stavení. Mezi staveními se táhly špinavé chodníčky. Rozeznala budovy turistického centra z nepálených cihel, které vypadaly jaksi divně, nověji.

Se ztuhlým výrazem údivu zírala do údolí. Když tohle místo navštívila včera, žádný ranč tam nebyl. Nespatřila teď ani jedno auto; dokonce i bronco, které s Jeffem zanechali vedle topolu, zmizelo. Indiánské sídliště zůstalo stejné, ale všechno ostatní se změnilo.

Co se to tu děje? ptala se sama sebe. *Zdá se mi to?*

Jeffova smrt nebyla snem.

Elizabeth nemámila čas přemítáním. Vysvětlit se to může později. Musela se rozhodnout, co dál. Slézt dolů na ranč by právě teď nebylo k ničemu, znamenalo by to jen otázky, na které rozhodně nechtěla odpovídat. Ale výlet do Los Alamos by mohl leccos objasnit. Pomohl by jí zjistit, co se děje, aniž by způsobila přílišný rozruch. Podle polohy slunce mohlo být tak kolem jedenácté dopoledne.

Znovu ji sevřela panika a zmatek. Po výbuchu se ještě cítila vykolejená. Vzpomněla si na Jeffa… pak nad sebou znovu pomalu získala kontrolu.

Vrcholek Baldy za Santa Fe, vzdálený osmdesát kilometrů, zakryly mraky, ale zdálo se, že příznivé počasí vydrží. Pokud nezačne opět pršet, měla by být schopna dorazit do Los Alamos za soumraku. Sežene si noviny. Dá si teplé jídlo. V současné situaci i omezený výběr restaurací v Los Alamos vypadal lákavě.

Vrátí se a přespí sama, bez Jeffa. Promyslí, jak vysvětlit jeho nepřítomnost. Nějak si nedokázala představit, že by jeho smrt ohlásila na policii. Matně si uvědomila, že je stále v šoku.

Ale co se, sakra, děje? Když kráčela k městu, stále se jí

to vracelo. Jako nejsnazší odpověď se nabízelo, že si s ní její vlastní mysl zahrává; nejhorší odpověď zněla, že všechno, co zažila, bylo skutečné. Ale co se stalo?

Náhorní plošinu ani předpokládané průmyslové oblasti neobklopovaly žádné ploty. Mnohokrát předtím jezdila Elizabeth kolem zakázaných zón ve svém broncu a předstírala, že je turista. Ale nyní neviděla žádné výstražné tabule ani ostnaté dráty. Když procházela předhůřím, stále pečlivě kontrolovala svou polohu. Červené linky na mapě zřetelně označovaly hranice výzkumného prostoru: VSTUP ZAKÁZÁN MINISTER-STVO PRO ENERGETIKU USA. I když tu linii musela překročit, nezaznamenala nic, co by připomínalo hranici.

Začalo lehce mžít, ale mokrá a zbědovaná Elizabeth pokračovala v cestě. Dešťové kapky se jí leskly na holých pažích a džíny a pohorky měla promáčené skoro skrz naskrz. Snědla poslední zásoby jídla; neviděla žádný důvod, proč by měla potravinami šetřit. Její hlavní prioritou bylo zjistit, co se děje a příliš nemyslet na Jeffa.

Pokud spatří město Los Alamos neporušené, snad ji to uklidní. Přála si, aby znovu začala jasně myslet. Jakmile dorazila na vrchol náhorní plošiny, kde město leželo, mraky potemněly a spustily se přímo proudy deště. Nohy jí čvachtaly v blátě.

Blížila se z jihozápadu, podél hřebenu, ze směru hlavního komplexu laboratoří. Když si všimla mezi stromy plotu z ostnatého drátu, který se táhl do neproniknutelného houští, zrychlila krok. Nikdy by ji nenapadlo, že jí pohled na ochranný plot způsobí takovou radost!

Možná jí pochod vyčistil mysl. Snad byla příliš rozčilená a přemýšlela o projektu v Los Alamos příliš

dlouho. Výbuch ji zmátl. Nejspíš vztek na pokus s MKG, bouře a Jeffova příšerná smrt způsobily, že jí mysl rupla jako gumová páska. Možná si začala představovat Los Alamos bez laboratoří a pokusů.

Díky dešti byla špatná viditelnost. Když čvachtala mezi borovicemi a topoly, její naděje ještě vzrostla. Světla – nejprve si všimla blikání, pak celé řady světel mezi stromy. Vypadalo to, jako by se přes mýtinu táhl drát se spoustou žárovek. Deštěm se nesl hluk.

Nejdříve se musí dostat k telefonu – zavolat někomu ze svých přátel v Santa Fe. Zabere to pár hodin, ale Marcia pro ni pravděpodobně přijede a setká se s ní v kavárně zájezdního hostince v Los Alamos. Novinky o sabotáži pokusu s MKG musí být ve všech zprávách. Skupina Společné svědomí ji bude považovat za hrdinku.

Když dorazila na mýtinu, zpomalila, aby nebyla nápadná. Zvuky, které slyšela, zněly, jako by stavební dělníci pracovali i v tak ošklivém počasí. Pily bručely, kladiva bušila do hřebíků…

Jakmile se Elizabeth připlížila k okraji lesíka, stiskla rty. Znovu ji obklopil ten sebeklam.

Všechno pokrývalo bahno. Kolem mýtiny byly náhodně roztroušené hangáry se stěnami z hliníkového plechu. Mezi budovami stály tyče, které nesly elektrické dráty. Pár dřevěných stavení vypadalo spíše jako náhodně seskupené chatrče.

Tohle mělo být centrum Los Alamos.

Muži v khaki uniformách a ocelových přilbách řídili dopravu kolem rozbláceného staveniště. Nevedla tam žádná dlážděná cesta, všude bylo jen bahno a štěrk, ve vyjetých kolejích stála hnědá břečka, nikde žádné chodníky ani příkopy u silnice. K plechovým barákům předjelo několik ušpiněných džípů. Ostatní automobily

vypadaly, jako by vypadly z filmů pro pamětníky.

Elizabeth nejistě o krok ustoupila. Dech se jí křečovitě zrychlil. Můj mozek si se mnou zahrává, napadlo ji. *Začínám blbnout.*

Ale přesto… kdyby to nebylo nemožné… všechen ten hluk, pach, celá ta podívaná… připadala by si jako za druhé světové války. Takové podrobnosti si nemohla vymyslet – nic o historii nevěděla. Ale aktivita, která obklopovala izolovanou náhorní plošinu, připomínala Los Alamos v době války –

Zarazila se. Před padesáti lety byla válka. A v Los Alamos vrcholil Projekt Manhattan. Zrod atomové bomby.

Elizabeth zacouvala do lesíka a posadila se na balvan vyvřeliny. Jeho povrch nenesl ani stopu po spreji, přestože ležel nedaleko hlavní cesty.

Přece nemohla být mrštěna zpět v čase! Ze by ji výbuch MKG nějakým způsobem poslal do minulosti? A co ty přednášky zaměřené na fyziku z dob vysokoškolského studia o tom, jak cestování v čase porušuje veškeré principy moderní fyziky od růstu entropie až po kauzalitu?

Přesto nemohla popřít to, co spatřila. Tady, kde mělo ležet Los Alamos, které zmizelo, se dělo něco velkého. Kolikrát jela kolem administrativní budovy a svým přátelům aktivistům ukazovala továrny na bomby?

Co když utrpěla jakýsi otřes, který jednoduše způsobil, že má halucinace? Tohle se jevilo jako nejpřijatelnější odpověď. Pravděpodobně dosud leží na místě výbuchu a předtím, než vykrvácí, odmítá její mysl připustit nevyhnutelnost smrti.

Elizabeth se kousla do rtu. Hlad, který jí svíral žaludek,

byl docela reálný, stejně jako puchýře na nohou. Možná to musela dohrát do konce, spatřit, co mělo její podvědomí v zásobě. Možná se pokoušelo připravit ji na skutečnost, že je Jeff mrtvý.

Zemřel vůbec?

Udeřila rukou do drsného povrchu balvanu. Zabolelo to. Kámen byl dostatečně skutečný.

Věděla, že zde nemůže zůstat jen tak sedět. Noc se kvapem blížila a ona potřebovala najít nějaký úkryt a jídlo. Dokonce i tehdy, pokud se to celé odehrává pouze v její mysli.

Zhluboka se nadechla a vyrazila deštěm přímo k centru veškerého dění.

„Tady, zlato! Rychle – vypadni z toho deště!“

I když nedokázala rozeznat podrobnější rysy, spatřila, jak se k ní blíží vysoká ženská postava. „Neslyšíš? Vždyť tam zmrzneš na kost.“

Elizabeth sklopila hlavu a dovlekla se bahnem k ženě, která kolem ní začala poskakovat jako kdákající slepice. „Vezmi si tuhle deku. Přijela jsi autobusem? Cos tam mezi těmi stromy dělala? Dneska není zrovna vhodný den na procházku a rozhodně bys tam neměla chodit sama.“

„Umím se o sebe postarat.“ Elizabeth si přitáhla zelenou vojenskou deku kolem ramen a dovolila ženě, aby ji odvedla do stavení. „Přesto vám děkuji.“ Štíhlá a pružná stará žena připomínala Elizabeth dohlížitelku na vysokoškolské koleji. Zdálo se, že jí táhne na šedesátku.

„Podívejme, co to máš na sobě! Montérky? Shoď ze sebe ty šaty a hupni do vany. Pořád ještě zbyla nějaká teplá voda. Užij si jí, dokud můžeš.“ Žena si přiložila ukazováček k líci. „Nevyložili ti zavazadla?“

„Uhm, ne.“

„Na mou duši, to už jsi tento týden třetí, komu se to stalo. Panebože, co si v tom Santa Fe vůbec myslí? Vozit sem mladé dámy a chovat se k nim jako k vojákům. S čím přijdou příště? Jenom doufám, že ti armáda neposlala věci zase zpátky domů."

Elizabeth zůstala tiše a nechala starší ženu povídat dál. Dříve či později tomu přijde na kloub.

Za verandou se nacházela dlouhá místnost s nízkým trámovým stropem, lemovaná kovovými postelemi, která připomínala společnou noclehárnu. Pouze asi čtvrtina postelí vypadala obsazeně.

Na rozviklaném stole spatřila Elizabeth potrhané noviny, zmuchlané, jako by je přečetly desítky lidí. Titulky hlásaly, že Himmler nařídil likvidaci všech polských ghet, nějaké místo zvané Pantellaria bylo dobyto a vzdušné síly Spojených států zaútočily na Wilhelmshaven – ať už to bylo kdekoliv.

V tiráži stálo datum 12. červen 1943. Novinový papír byl nový a bílý, a ne zažloutlý věkem.

Dříve než Elizabeth stačila cokoliv říct, stará žena ji zezadu postrčila. „Až budeš se sprchováním hotova, drahoušku, dám ti náhradní župan. Řeknu strážnému, ať ráno někoho pošle pro tvá zavazadla."

„Ale co je za –" Zarazila se. „Chci říct, děkuji, ee…?"

„Paní Canapelliová. Můj Ronald zemřel před pěti lety. Dělal údržbáře na univerzitě a tenkrát v Berkeley jsme se přátelili s doktorem Oppenheimerem a Kitty. Oppie mě požádal, abych tady vedla dámskou ubytovnu. Jsem ráda, že si na mě vzpomněl, chvála Ronaldově ubohé duši." Před koupelnou se zastavily.

Oppie? pomyslela si Elizabeth. Ano, právě ten Oppie. Pocítila závrať. Takže tahle dáma se přátelila s Oppenheimerem, člověkem zodpovědným za tu *Bombu*.

„Děkuji, paní Canapelliová. Můžete mi nechat vysušit tyhle šaty? Máte automatickou pračku?“

„Cože? Prostě je jen pověsím. Tady je vlhkost velice nízká a jakmile přestane pršet, za chvilku uschnou. Pokud chceš, půjčím ti žehličku.“

„Ne, díky, jsou nemačkavé.“

S oblečením si Elizabeth nikdy nedělala starosti a žádnou žehličku nevlastnila.

„Nemačkavé?“ Paní Canapelliová si prohlédla Elizabetiny džíny a kostkovanou košili. „Oblečení do přírody. Ty jsi ty jejich řeči o Projektu vzala doslova, že? Odkud jsi říkala, že pocházíš? A vypadlo mi tvé jméno.“

„Elizabeth Devanová a, hm, jsem z… Montany. Vždycky se takhle oblékám.“ Ztichla. Nepředpokládala, že bude při téhle lži přistižena. Montana byla ta nejzapadlejší díra, jakou si Elizabeth dokázala představit, což mohlo vysvětlovat její neobvyklé chování.

Elizabeth zacouvala do malé koupelny a začala se svlékat. Paní Canapelliová pokračovala v klábosení. Za normálních okolností by Elizabeth společnost vadila, ale paní Canapelliová se zmiňovala o všemožných pravidlech, která v Projektu platila a zahrnovala Elizabeth podrobnostmi, které ke zdejšímu pobytu potřebovala. Elizabeth pozorně naslouchala a informace si ukládala do paměti.

Mohly by být užitečné, alespoň do té doby, než procitne a tato halucinace zmizí.

Elizabeth nikdy nenapadlo, že by se na vojenských palandách mohlo ležet tak pohodlně. Převalila se a ucítila pouze ostrý okraj lůžka. Rozhodně ne Jeffovu teplou náruč. Toto poznání ji nepříjemně probralo.

Uběhlo přinejmenším čtyřiadvacet hodin od okamžiku,

kdy s Jeffem sešplhali k místu pokusu s MKG. Jeden celý den a nějakých dvacet mil chůze. A možná padesát let… cestování časem.

Elizabeth si odfrkla. *Cesty časem*. Lidská mysl je daleko složitější, než se většina lidí domnívá. Pokud se probudila stále v ženské ubytovně v Los Alamos, pak se musela soustředit a nepřemýšlet o nesmyslnosti celé situace. Její mysl zřejmě chtěla, aby z tohoto období získala nějakou zkušenost – nejlepší bude nechat vše plynout a prožít to. Takhle se alespoň vyléčí tělo, než se uspořádá mysl.

To vypadalo rozumně. Svalit všechno na psychiku a dopřát mozku čas z léčení. Ale pokud šlo pouze o halucinace, přála si, aby si v nich dokázala představit Jeffa živého.

Důstojník zašilhal na Elizabeth. Na límci se skvěly odznaky vojenské hodnosti – dva rovnoběžné stříbrné prýmky. Elizabeth o hodnostech nevěděla vůbec nic, ale měla dojem, že slyšela, jak ho kdosi oslovil kapitáne.

Déšť ustal a venku panovalo slunečné jarní ráno, jen bahno zůstalo. Všechno bylo ušpiněné; dokonce i khaki uniformy vojáků vypadaly zablácené.

Když vysvětlovala svou situaci, snažila se udržet si představu, že pořád blouzní. V duchu děkovala paní Canapelliové za nocleh a užitečné informace.

„Ne, pane. Doklady jsem měla v kufru. Řekli mi, abych v Santa Fe nastoupila na autobus. Dokud armáda nenajde mé věci, nemám žádné jiné dokumenty, dokonce ani nic na sebe. Paní Canapelliová tvrdila, že bych si nějaké šaty mohla sehnat v armádní prodejně…“

Kolem projely náklaďáky; hrstka vojáků se vyklonila ven a zahvízdala na ni. Tři lidé v řadě za ní zadupali

nohama v blátě.

Kapitán zvedl ruce a zakoulel očima v předstíraném rozhořčení.

„Oukej, oukej, já vás chápu! Prostě jste už třetí za poslední čtyři dny, kdo má tenhle problém. Zkusím zařídit, aby k tomu už nedošlo. Podívejte, slečno Depinová –“

„Devanová,“ opravila ho Elizabeth. „A jsem paní Devanová.“ Elizabeth ve skutečnosti neřekla Mrs. čili paní, ale Ms., což v čase, ze kterého sem přišla, znamenalo něco mezi slečnou a paní. Ostře na ni pohlédl, neboť její výslovnost považoval za jižanský přízvuk. „Ano. Paní Devanová.“ A pro sebe si zamumlal: „Ta bude z jihu.“ Rozevřel dlaň a začal vypočítávat na prstech:

„Oukej, zaprvé vaše papíry musí být v pořádku, jinak by vás nenechali nastoupit do autobusu. Za druhé, nahoru jste se jinak dostat nemohla, protože sem vede jenom jedna cesta. Za třetí, s vašimi doklady se něco muselo stát poté, co jste nastoupila do autobusu. Možná váš kufr už dávno někdo našel. Měla jste na něm své jméno?“

„Samozřejmě.“

„V tom případě mám dojem, že budete muset čekat a doufat. Omlouvám se, paní Devanová, ale dokud vaše doklady nedorazí, jedinou věc, kterou pro vás nyní mohu udělat, je přidělit vás jako písařku do operačního centra.“

„Co budu dělat?“

„Kancelářskou práci, samozřejmě. Co jiného byste chtěla dělat?“ Kapitán vypadal udiveně. „Jak dlouho tam zůstanu?“

„Jestli vaše papíry jen někam založili, může to trvat pouze pár dní. Pokud se skutečně ztratily, musíme vás prověřit ve Washingtonu. A to může trvat až do konce léta.“

Do konce léta? Copak se časové souřadnice zbláznily o tři měsíce? Myslela jsem, že jsem se probrala druhý den.

„Takže do té doby pro vás nemohu nic víc udělat.“ Kapitán pozvedl ukazováček. „A ještě jsem povinen vás upozornit, že nesmíte opustit Projekt. Dokud nedostaneme nějaké vaše dokumenty, nemohu vám povolit opuštění objektu.“

Bezděky otevřela ústa, aby se ohradila. A k čemu by to bylo? Kam by šla?

„Děkuji, kapitáne. Vážím si vaší pomoci.“ Otočila se a opustila dřevěnou administrativní budovu. Cestou ven si všimla, že místnosti Převodů a Příjmu nováčků jsou umístěny naproti sobě.

Ucítila, jak se jí sevřel žaludek. Po všech těch protestech proti nukleárnímu výzkumu se náhle sama nachází v samotném centru Projektu Manhattan. A oni očekávají, že pro ně bude pracovat.

Dvě hodiny ráno a spánek nepřicházel. Zvenčí ozařovala ženskou ubikaci jediná svítilna a vrhala přes řadu lůžek temné stíny. Kolem světla se hemžily můry a další hmyz. Z lůžka vedle se ozývalo chrápání. Za oknem, mezi budovami, čvachtaly kroky strážných. Elizabeth se překulila na bok a pokusila se uložit pohodlněji. Pokrývky, příliš teplé i na toto chladné horské ovzduší, páchly dezinfekcí.

Elizabeth vyrůstala v Albuquerque a snila o tom, jak odejde z Nového Mexika, zbaví se tohohle ospalého zapadákova a vyrazí do skutečného světa. Tuto šanci pro ni znamenalo Berkeley. Na studiích se pohybovala v komunitě intelektuálů sanfranciské zátoky. Životní styl severní Kalifornie jí otevřel oči, i když stále trávila spoustu času nad knihami.

Když odpromovala v oboru fyziky, zdálo se přirozené, že nastoupí k United Atomics v Los Angeles – umožnilo jí to využít znalostí a zároveň požívat všech výhod, které L.A. nabízelo. Vychutnávala si svobodný život, od turistiky v horách San Bernardina po surfování na pláži Manhattan.

Jednoho dne si uvědomila, že potřebuje MBA, aby postoupila výš, opustila řady techniků a postoupila do sfér lépe placeného managementu. Toto rozhodnutí předznamenalo konec její naivity. Smrt Teda Walblakena krátce nato a bezcitný pokus United Atomics to ututlat pro ni znamenaly poslední kapku.

Návrat zpět do Berkeley a následný zápis na manažerská studia jí definitivně změnily život. Měla více času seznámit se s prostředím v Berkeley a zainteresovat se ve skutečně velkých věcech: biogenetice, konci studené války a odzbrojování Ameriky.

Protest v Livermore v roce 1983 její proměnu dokončil – poté, co se pro své ideály nechala zatknout, se už nemohla vrátit a pracovat ve velkém průmyslu. A pak tu byl Jeff… ale pochybný půvab Nového Mexika ji znovu očaroval, ten jednodušší způsob života, kde by nemusela podporovat kšeft, který si tak ošklivila. Elizabeth pouze litovala, že Jeff nechtěl odejít s ní.

Santa Fe, vzdálené pouhých sto kilometrů od místa, kde vyrůstala, se jevilo jako ideální místo, kde by se mohla usadit. S dokončenou MBA a zkušenostmi z peněžnictví neměla žádný problém získat práci jako účetní v galerii lidového umění v Santa Fe. Elizabeth milovala elegantní galerii i okruh přátel, kteří se starali o důležité věci. Její soukromé podnikání v účetnictví se rozrůstalo. Příjemný život se jí zamlouval a tak se začala účetnictví věnovat profesionálně.

Ale teď situace nevypadala nijak růžově. A aby toho nebylo málo, ji, se všemi těmi roky specializovaných studií, zařadili jako písařku. Kdyby se neocitla v tak prekérní situaci, připadalo by jí to všechno jako legrace.

Elizabeth odhrnula pokrývku a posadila se. Upřeně pohlédla na vedlejší polní lůžko. Na něm bezstarostně spala dívka plná víry, že se najde způsob, jak porazit zlé Japonce, strašné nacisty a pak nasměrovat svět na cestu k nevyčerpatelné zásobě Pravdy, Spravedlnosti a amerického způsobu života. A všechno jen díky Projektu Manhattan.

Elizabeth opatrně, aby neprobudila ostatní, spustila nohy na podlahu. Kolikrát už slyšela rčení „Kdybych tenkrát věděl, co vím teď?“ Kolik lidí by ochotně pokračovalo na projektu atomové bomby, kdyby skutečně věděli, co se stane? Studená válka. Kubánská krize. Vietnam. Závody ve zbrojení. Hvězdné války. Válka v zálivu. Havárie kondenzátoru v Los Alamos. Bezdomovci a lidé umírající na AIDS jen proto, že se utrácí příliš mnoho peněz na obranu.

Ale jak by to mohli vědět? A co by bylo pro ni lepší – zůstat a nedělat nic, proplout proudy času, nebo aktivně zkusit věci změnit? Jako písařka v operačním centru? To určitě.

Zatím přesně nevěděla, jak toho dosáhne, ale pokud by dokázala zaujmout nějaké důležitější místo – nějaké, kde se činí strategická rozhodnutí – pak by snad byla schopna zjistit, kde se dělají chyby.

Když se plížila do koupelny, dřevěná podlaha ani nezavrzala. Rychle se převlékla do svých šatů. Elizabeth přemítala, zda by si neměla obléci nějakou kamufláž, převlek pro případ, že by jí chytili. Zamyslela se nad tím. Pokud by ji zadrželi, každá nepřirozená věc by jen přitáhla

pozornost.

Slyšela, že některé ženy občas v noci proklouznou kolem paní Canapelliové a vycházejí ven – koneckonců půlnoční schůzky nevymyslela Elizabetina generace. V Projektu bydlelo příliš mnoho svobodných mladých mužů a v roce 1943 krmili ženy propagandou, podle které se předpokládalo, že budou hrdinné vojáky v uniformách zbožňovat. Pokud zůstane nenápadná, bude jí opuštění ubikace tolerováno.

Elizabeth škubla dveřmi administrativní budovy. Ty se se skřípotem otevřely. Údivem až zatajila dech, když zjistila, že jsou odemčené. Zdálo se, že se zvuk nese po celém rozbahněném ležení. Ale nikdo nepřiběhl a nemával zbraněmi. Zatím šlo všechno dobře.

Z dálky se ozval zvuk motoru džípu. Bíložluté skvrny reflektorů přelétly další nedlážděnou cestu a pokračovaly vzhůru do kopce. Elizabeth se vplížila do administrativní budovy, zavřela dveře a doufala, že motor džípu překryl všechen hluk, který mohla způsobit. Zvážila, zda by neměla zamknout dveře – pro případ, že by je některý ze strážných přišel prověřit. Rozhodla se nezamykat; stejně zevnitř neviděla žádný klíč.

Chvilku se podivovala nedbalosti hlídek – ale příliš se tím nezabývala, neboť ji napadlo, že administrativní prostory nezaujímají v hierarchii tak vysoké postavení jako výzkumná část Projektu.

Elizabeth se vydala přes velkou vstupní halu k chodbě a spoléhala se přitom jenom na hmat. Pouze pár vhodně umístěných venkovních světel vrhalo do budovy matnou zář. Nařízení o zatemnění dovolovalo jen minimální osvětlení, které by ze vzduchu nebylo vidět.

Když zdolávala vstupní halu, snažila se nevrazit do

nádoby na odpadky a šmátrala před sebou nohou. Chodba vedla do dvojitých dveří. Oddělení příjmu nováčků mělo být o dvoje dveře za nimi, naproti oddělení převodů. Pokud to má provést správně, musí nejen padělat své papíry a vložit je do složky, ale musí se také ujistit, že tam bude zaneseno i její vzdělání ve fyzice.

Dokonce i na bakalářské úrovni, s fyzikou vystudovanou o třicet pět let později, by její znalosti měly za něco stát. Ale to jen otevíralo zcela nový soubor problémů. Kolik žen nyní v Projektu provádělo skutečně odbornou práci? Pár jich být muselo, ale pravděpodobně méně, než by spočítala na prstech. Její přílišné vědomosti by k ní pouze přitáhly další pozornost, objevil by se příliv nových otázek.

A co když by jí něco uklouzlo, útržek znalostí, které ještě nebyly objeveny? Současné studium fyziky ignorovalo historickou perspektivu; žádný z profesorů se při vysvětlování důležitých teorií nestaral o kontext. V souladu se studiem tu defilovali Newton, pak Einstein a Dirac a mezi nimi se magicky zjevovala celá hromada rovnic se jmény různých lidí.

Jak by vysvětlila, že dva nebo tři vědci, kteří nyní pracovali na Projektu, ji o tři dekády později, coby hostující profesoři, budou učit na Berkeley? Ne, musí to být jednoduché, do záznamů napíše, že má jakési zkušenosti s obchodem a matematikou. Možná ji nechají pracovat v nějakém podružném oboru, kde bude moci všechno pozorovat, sledovat.

Elizabeth zamířila k oddělení záznamů. Strčila do dveří a napůl očekávala, že za nimi na ni bude někdo číhat s vytaženou zbraní. Řada pořadačů v barvě armádní šedi lemovala jednu stěnu jako batalión kovových vojáků. Zaměstnanci Projektu neměli přístup k chráněným

osobním informacím. A tohle místo patřilo mezi nejtajnější ve státě? Armáda zřejmě razila princip, že hrozba přichází zvenčí a ne zevnitř.

Jak mohli být lidé tak naivní?

Našla prázdný formulář. ODBORNÁ KVALIFIKACE. Naklonila se nad skvrnu světla na otlučeném kovovém stole. Elizabeth podle pravdy vyplnila stupeň matematického vzdělání. To by mělo uspokojit jakékoliv rutinní prověřování, až jednou bude měnit práci. Vyplnila své záznamy a vydala se k oddělení převodů. Nastal čas přidělit si novou práci.

Proplížila se strašidelnými stíny v chodbě. Vzduch tu byl zatuchlý. Od té doby, co odjel džíp, neslyšela jediný zvuk. Na mysl jí přišly stráže – skutečně v noci neprocházeli budovy? Zadržela dech a rozhlédla se. Proč tu panuje takové ticho? Když dorazila k oddělení převodů, vklouzla dovnitř a přivřela za sebou dveře.

Rychle přejela místnost pohledem. Vládl zde dokonce ještě větší chaos než v oddělení záznamů. Na každém stole se vršily metrové hory lejster. Parapety oken pokrývaly žluté tužky a po zemi se válely červené nebo černé razítkovací podušky.

Srdce jí pokleslo. *Jak, pro všechno na světě, v tomhle zmatku najdu ten pravý formulář?* Nevěděla, kde začít.

Zvedla lejstro z nejbližšího stolu a v šeru na něj zašilhala. Vypadalo to jako abecední seznam zaměstnanců nějakého oddělení. Její frustrace rostla. Byla uvězněna roky v minulosti a to, že věděla, jak tahle beznadějná situace skončí, jí na duchu nikterak nepřidalo. Prohlédla další hromadu, list po listu – a nic.

Nemohla se vrátit do svého času. Nevěděla jak. Musela pozorovat Projekt Manhattan, a neměla možnost se ho zúčastnit. A chtěla by se ho vůbec zúčastnit? Co jiného

mohla dělat? Zdálo se, že papírování a byrokracie je zde stejně ubíjející jako v budoucnosti. Růžový obrázek „všichni za jednoho, jeden za všechny“, který vykresloval válečné úsilí, tyhle záležitosti nezahrnoval.

Zarazila se. V hale se cosi pohnulo. Kroky, škrábání na dveře.

Elizabeth zadržela dech. Přikrčila se za stůl s hromadou papírů. Hlídka – co asi řeknou, až ji tam najdou? Střílí bez výstrahy? Při té myšlence se otřásla. Národ byl ve válce a lidé byli ochotni přijmout dokonce i zvěrstva prováděná na Japoncích narozených v Americe. Být popraven za vniknutí do záznamů Projektu Manhattan, ať bylo jakkoliv neškodné – to náhle nevypadalo nereálně.

Někdo prošel dveřmi. Elizabeth se přikrčila ještě víc.

„Promiňte,“ ozvalo se zašeptání. Vzhlédla. Muž přistoupil ke stolu a shlédl na ni, jako by celou dobu věděl, kde se ukrývá. „Ah, potřebujete pomoc?“

Elizabeth přepadlo nutkání začít se smát. Natáhla krk, aby viděla muži do tváře, ale světlo zvenčí mu svítilo za zády. Spatřila jen jeho siluetu.

Elizabeth pomalu vstala. Ruce a nohy se jí třásly a na kůži jí vyrazil studený pot. Rozbolel ji žaludek a téměř nepochopila, co řekl. „Já… já…“ nedokázala ze sebe vypravit slovo.

„To je oukej. Fakt,“ uklidňoval ji.

Zhluboka se nadechla. „Oh, sakra.“ Rychle se rozhlédla, přitáhla si kovovou židli a posadila se. „Tak co se mnou uděláte?“

„Eh?“ Muž obešel stůl, takže mu světlo ozářilo obličej. Zdál se mladý, ne starší než dvacet pět let. Vlnité vlasy měl sestřiženy na krátko. „Co s vámi udělám? To nabízí různé možnosti, že? Jen jsem si myslel, že potřebujete

pomoc, když se tady v tom hrabete.“

Elizabeth přimhouřila oči. Napřímila se na židli. „Pomoc?“

„Jistě. Projít všechny ty stohy papíru.“ Trhl hlavou k zvláště veliké hromadě v rohu. „To snad není pravda. Tohle je noční můra vědců a nádherný sen byrokratů. Byrokratické nebe. Kdyby tady jeden z těch administrativních šašků zemřel, zabralo by jim měsíc, než by zjistili, že vůbec zmizel.“

Elizabeth v sobě dusila nejistý smích. Zdálo se, že tenhle muž se nestará o to, co tady potmě dělala; nevypadal hrozivě.

„Asi máte pravdu.“

„Že potřebujete pomoc?“

„Ne. Vlastně ano, potřebuji pomoc. Ale to o té papírové noční můře nebo nebi nebo co to vlastně bylo.“ Zarazila se, jazyk jí zdřevěněl. Měla vztek sama na sebe, ale potlačila jej. Ničemu z toho nedokázala uvěřit.

„Dobrá.“ Muž propukl v smích. „Tak co hledáte?“

„Něco… na přeřazení. Potřebuji nějaký formulář.“

„Chcete být přeřazena na jinou práci.“

„Správně.“

„Hrome, nedovedu si představit, že by tu cokoliv bylo založeno na nesprávném místě.“ Posměšně si odfrkl. „Nelíbí se vám práce, kterou děláte?“

„Psaní a šťourání se v lejstrech není mou silnou stránkou. Chci říct, že proto jsem sem nepřijela. Jsem dobrá v matematice. To, co dělám, je strašné plýtvání talentem.“ Elizabeth zadržela dech a doufala, že se muž nebude pídit po podrobnostech – nebo že se nezapletla do nějaké lži, ze které se nevykroutí.

„To zní rozumně. Marii Goeppertovou sužoval stejný problém. Jeden z nejlepších mozků v zemi, ale lidé by ji

raději viděli vařit kávu, než aby jí dovolili používat její nadání.“

Elizabeth mlčela a nechal muže mluvit. Nepřestávala pokukovat z okna, zda jejich tichý rozhovor nepřitahuje pozornost. Zdálo se, že muž, ať už to byl kdokoliv, má v úmyslu zůstat sedět a klábosit.

„Takže, pokud víte, kde by ty formuláře mohly být…“

Muž vstal. „Já ne, ale vsadím se, že kdybych myslel jako byrokrat… Rozhlédl se po místnosti. Elizabetiny oči už natolik přivykly tmě, že viděla, kam se dívá. „Hmm. Zkusme se zamyslet. Tohle je oddělení převodů, takže byste mohla předpokláat, že převody se nacházejí na samém vrcholku seznamu jejich priorit. Teď jen musíme zjistit, kam by si uložili nejdůležitější materiály. Což znamená…“

Přešel do přední části kanceláře, zvedl malou hromadu papírů a odhalil přihrádku. Zalovil v ní a vytáhl tmavý půlstránkový formulář. „Aha!“ Tvářil se, jako by právě rozlouskl záhadu. „Jediní lidé, kteří skutečně trápí tuhle bandu, jsou ti, kteří se zkoušejí nechat přeřadit. Což znamená, že formulář k přeřazení se nachází poblíž dveří, aby se těch lidí mohli co nejrychleji zbavit. Pokoušejí se snížit množství nepříjemností na minimum.“

Elizabeth vstala ze židle a popošla k němu. „Nevím, jak vám poděkovat –“

„No, pokud na tom trváte… ne, zapomeňte na to! Vím, že je tady nemožné vyřídit některé věci během normální pracovní doby. Občas si člověk musí pomoci sám. Kam se pokoušíte dostat?“

„Uhm, ještě si nejsem jista. Někam, kde využijí mé schopnosti. Myslím v matematice. Než jsem přešla do státní služby, učila jsem matematiku na střední škole.“ Jejda, to si bude muset zapamatovat.

„Ah, to vysvětluje, proč jste tady. Johnny von Neumann dává dohromady skupinu, která by makala na intenzivních výpočtech.“ Stočil k ní pohled. „Nemáte náhodou něco společného s hydrodynamikou, že?“ Než stačila odpovědět, potřásl hlavou. „Nevadí – ve skutečnosti na tom nezáleží. Ale pokud jste matematický génius, mohli bychom váš talent zcela jistě využít ve von Neumannově skupině. Tu máte.“ Elizabeth převzala formulář, jako by to byl valoun zlata.

„Díky!“ Von Neumann… to jméno jí znělo povědomě. Nenavrhl první počítač nebo něco podobného?

„Jako místo přeřazení si zapište oddělení T. To vás tam dostane.“

Oficiální převodní formulář uložili v přední kanceláři. Elizabeth se kradla vedle něj, celá vystrašená, že jeho kavalírský postoj způsobí, že je chytí. Opustili však budovu, aniž by na sebe upoutali sebemenší pozornost.

Chtěla se muže zeptat, jak se jmenuje, ale protože on do její identity také nestrkal nos, rozhodla se nedělat to. Ať už je kdokoli, je to divný patron – jak si utahoval z úředníků.

Muž ji nasměroval k bočním dveřím. „Jděte rovně a ven – já za vámi zamknu.“

Elizabeth vyrazila ke dveřím. „Ale když jsem přišla, byly odemčené.“

„Já vím.“ Muž se zašklebil a vytáhl z kapsy kalhot dlouhý drát. „Vloupal jsem se sem a nechal dveře odemčené pro případ, že bych musel rychle prchat. Skvělé, že? Ti se poserou, až zjistí, že jsem jim šmejdil v papírech. Ne, že by v nich bylo něco důležitého. Z čeho se skutečně zblázní je, že jsem se jim vloupal do sejfů a nechal tam pár vzkazů.“ Se skřípěním otevřel dveře a vykoukl ven. „Jděte, vzduch je čistý.“

„Uhm, ještě jednou díky –“

„Tak už běžte.“

„Jo.“ Elizabeth vyklouzla ven. Obcházela blátivé kaluže na silnici a snažila se držet ve stínu budov. Když konečně dorazila do ženské ubikace, připadala jí dlouhá řada polních lůžek velmi lákavá. Na jednu noc měla vzrušení až dost a jen doufala, že se přeřazení obejde bez zbytečných otázek.

Vloupání – to nebyl její styl. Možná se neměla ve Společném svědomí tak angažovat, stačilo roznášet letáky a nedělat nic moc důležitého. Debakl s MKG jí předvedl nejhorší věc, která se mohla přihodit. Jeff to zaplatil životem.

Jedna zkušenost stačila a nezáleží na tom, co je v sázce.

3

Berlín
Červen 1943

„Zájem Německa o uran se po vypuknutí války značně zvýšil. Zjistil jsem, že se tam provádí výzkum za přísného utajení."

Albert Einstein

„V současnosti jsou Němci pravděpodobně daleko před námi. V roce 1938 začali intenzivně pracovat na svém programu, ale my jsme se stejným nasazením začali až v roce 1941."

Arthur H. Compton

Jeho dopisní papíry konečně dorazily z tiskárny. Musel použít hodnosti svého nového postavení v Říši jen proto, aby se něco tak jednoduchého udělalo včas.

Zhoupl se dozadu a zálibně si prohlížel tisk: DOKTOR ABRAHAM ESAU, ZPLNOMOCNĚNEC PRO JADERNOU FYZIKU. Tučné písmo jako by dělalo jeho povýšení, kterého konečně dosáhl, ještě oficiálnějším. Tentokrát už mu ho nemohli vzít. Teď se věci začnou měnit. Nezáleží na tom, co řeknou ostatní.

Esau zvedl vrchní arch opatrně, aby se neušpinil od tiskařské černi, pak slonovinově bílý papír prudce zmačkal. Rozhodné, rázné pohyby vždy dělaly na nadřízené dobrý dojem. Takové drobnosti se Esau naučil před léty, když odstartoval svůj vzestup ve straně coby hnědá košile.

Pohodlně se v kůží potaženém otočném křesle opřel a rozhlédl se, aby očima přelétl kancelář, kterou nedávno zrekvíroval. Vstoupil sem přiměřeně energicky s autoritativním výrazem – to byla další věc, kterou se naučil v Nacionálně-socialistické straně, že autoritativní výraz má téměř stejnou váhu jako autorita samotná.

Nařídil několika pomocným dělníkům, aby přestěhovali stůl a křeslo do kanceláře, kterou si zvolil, do té s nejlepším výhledem na Berlín. Nezajímalo ho, komu ta kancelář patřila; teď náležela zplnomocněnci pro jadernou fyziku.

Přestože na začátek léta byl den chladný, nechal otevřené okno, aby se vzduch vyčistil od zatuchlého cigaretového kouře. Slyšel zvuky z ulice, automobily, lidi, kteří dokonce i v téhle válečné době pospíchali za svými záležitostmi.

Všiml si prachu na policích knihovny, kde míval předchozí majitel své knihy. Esauovy krabice s knihami se kupily přede dveřmi v hale. Dříve nebo později bude muset někoho pověřit, aby je vybalil a aby to tu začalo vypadat jako v řádné kanceláři.

Vzpomněl si na svůj stísněný kolejní pokoj v Cambridgi, na dobu, kdy svět býval jiný a nespravedlivá Versailleská smlouva představovala pro Němce hnisavou ránu, ale ještě nezpůsobila rozpoutání nové války. Němečtí fyzikové drželi v rukou otěže vědy a takové univerzity, jako například Göttingen, zaměstnávaly

největší mozky v oblasti filozofie, matematiky, fyziky i chemie. Esau studoval silnoproudou elektrotechniku na stáži ve Velké Británii.

V době počátků bezdrátového telegrafu a televize získal časem jistý věhlas.

Jeho anglický přítel a spolužák, Graham Fox, mu při studiích asistoval a oba dosáhli značných výsledků. Na Cambridgi, s jejími loukami a řekou zastíněnou stromy, učil Rutherford. Dokonce přijel přednášet jako host i sám Niels Bohr. Laboratoře v Cavendish, kde v roce 1932 objevil Chadwick neutron, byly nejlépe vybavené v celé Evropě.

Abraham Esau vedl nespočetné diskuse; nejen ve škole, ale i na jejich nejoblíbenějším místě, ve staré kavárně v pozoruhodně čisté uličce. Ostatní studenti sem chodili prodiskutovávat své vlastní imaginární problémy. Mramorové desky stolů pokrývaly vyškrábané matematické vzorce a číšníci měli přísný zákaz odstraňovat tyto poznámky bez zvláštního povolení. Nevyřešené problémy, zanechané na mramoru, často dořešili studenti, kteří přišli později. Esau se pro sebe pousmál; byly to opojné časy. Živé vzpomínky mu uchovávaly mnoho různých barev, zvuků a vůní – ale svět se od té doby stal jednotvárným.

Grahama Foxe neviděl mnoho let. Jejich cesty se rozešly, když Esaua pohltila stranická politika a on se propracovával vzhůru ve státní hierarchii Německa. Měl za úkol využít svých znalostí a talentu na pomoc k vysvobození Německa z ekonomické propasti. Byl jmenován prezidentem Říšského úřadu pro standardizaci a později vedoucím sekce fyziků Říšské rady pro výzkum na Ministerstvu výchovy a vzdělávání. Abraham Esau se svým prokletým, židovsky znějícím jménem kličkoval

mezi léčkami, ranami do zad a politickými manévry, aby dosáhl své současné pozice. To mu nadělalo spoustu nepřátel a jen hrstku přátel.

Esau urovnal fotografii na rohu stolu. Neměl ženu ani děti – toto byla jeho podobizna. Jeden stranický týdeník ho popsal jako „nejtlustšího muže s tvrdou, sedláckou palicí“ a utahoval si z jeho rolnického původu a východopruského přízvuku. Dokonce i z jeho kvalifikace ve fyzice. Příliš mnoho lidí se bavilo na účet Abrahama Esaua.

Nicméně, na fotografii vypadal Esau bezvadně. Měl na sobě šedé vlněné sako, elegantní kravatu a bílou košili s tuhým límečkem. Ocelově šedé vlasy si sčesával za uši a pomádoval, takže v nich hřeben zanechal patrné rovnoběžné linie. Jedno obočí zvednuté, pod ním bledé, vodové oči. Člověk inteligentního vzhledu, mocný muž, jemuž tkvěl ve tváři stálý, nepravidelný úsměšek, způsobený jizvou na horním rtu – následek nehody na člunu; tehdy se s Grahamem Foxem trochu opili a dostali nápad vyplout v tomto stavu na řeku.

Esau položil dopisní papír na desku stolu. *Zplnomocněnec pro jadernou fyziku*. Ten titul zněl tak nádherně a zahrnoval takovou moc.

Není divu, že Němec Otto Hahn předpověděl v roce 1939, v temže roce, kdy vypukla válka, objev štěpení atomového jádra. Hahn dlouho nemohl uvěřit vlastním výsledkům, pravděpodobně sabotovaným jeho židovskou asistentkou Lisou Meitnerovou, která pak z Německa uprchla. Nakonec, když byly udivující výsledky jeho práce už nevyvratitelné, publikoval Hahn svůj objev veřejně, aby jej mohl spatřit celý svět.

Esau považoval za pozoruhodné, jak se věci změnily za pouhé čtyři roky. Nyní bylo otevřené šíření tak důležité

informace neslýchané. Veškeré německé výzkumy v oblasti atomu – a nepochybně i americké a britské – horečně pokračovaly, ale každý objev byl úzkostlivě zahalen rouškou tajemství.

Jako zplnomocněnec nyní musel skloubit všechny různorodé práce v oblasti atomové fyziky v Německu, ale nevěděl, jak na to.

Samozřejmě, němečtí výzkumníci patřili mezi nejlepší na světě; ale byli rozptýleni. Každý se zabýval svým vlastním oblíbeným projektem. Jejich snažení mu připomínalo koně, kteří táhnou káru opačnými směry a tím pádem stojí na místě.

Tři oddělené německé týmy pracovaly na tomtéž problému a odmítaly spolupráci s těmi ostatními; každou skupinu přitom dotovalo jiné ministerstvo.

Výzkumný pracovník von Ardenne řídil nejmenší program pod patronací Ministerstva pošt – nepravděpodobnějšího sponzora si Esau ani nedokázal představit. Ale von Ardenne udělal to, co považoval pro uskutečnění svých nápadů za nezbytné. Tohle Esau připouštěl. On sám se v roce 1939 zachoval obdobně, když ho Říšské ministerstvo pro výchovu pověřilo prověřením možností získání energie z atomového jádra. Hahn právě zveřejnil svůj objev štěpení a fyzikové celého světa se mohli přetrhnout, aby co nejdříve přišli s dalším objevem.

Z vlastní iniciativy shromáždil Esau v Německu všechen dostupný uran. Když se pod německou kontrolu dostaly jáchymovské doly v Československu, Esau okamžitě požadoval z těchto dolů vzorky radia. Tvrdě pracoval, předváděl své nadšení, vytrvalost a předvídavost. Ale Ministerstvo zbrojního průmyslu rozběhlo za jeho zády svůj vlastní výzkumný atomový program.

Jmenovali doktora Kurta Diebnera, aby tento projekt vedl. Diebner již léta kňučel, aby něco takového dostal, a teď to tedy Esauovi ukradl. Abrahamu Esauovi nařídili, aby dosavadní vlastní atomový výzkum ukončil a přestal se vyptávat. Nařídili mu, aby se vzdal svých pečlivě nashromážděných zásob uranu v Diebnerův prospěch. Neměl na vybranou.

Ale teď, o tři roky později, vynesla houpačka politických machinací Esaua do pozice nového zplnomocněnce. Nyní on dohlížel na Diebnera a jeho skupinu fyziků v Göttingenu. Jejich práce byla druhým želízkem v ohni atomového výzkumu. Esau pohrdal Diebnerem a jeho brýlemi s tlustými tmavými skly, zvednutými na čele, a těžkopádnou mluvou. Diebner kdysi Esaua obvinil, že mu ukradl jeho práci a tvrdil, že on na tom problému pracoval už od roku 1938… což bylo absolutně absurdní, protože teprve rok poté objevil Hahn štěpení atomu.

Ze všech tří týmů se zdál ten Diebnerův nejproduktivnější, ale Esau věděl, že to je díky cyklotronu, který Diebner zkonfiskoval Frederikovi a Ireně Joliot-Curieovým v Paříži při obsazení Francie nacisty. Diebner zabral práci Joliota-Curie; opsal Francouzovy myšlenky a vydával je za své. Čí myšlenky ukradne dál?

Třetí a nejimpozantnější paže atomového výzkumu působila v Institutu císaře Viléma v Dahlemu, jednom z předměstí Berlína. Jeho nejprominentnějším členem byl Dr. Werner Heisenberg, vědec, jenž za vývoj famózního kvantového principu neurčitosti obdržel v roce 1938 Nobelovu cenu.

Heisenberg byl miláčkem teoretiků. Jeho věhlas překonával kohokoli jiného, i když sám Heisenberg na rozdíl od mnoha jiných výzkumných pracovníků

vystupoval solidně a nehrál si na primadonu. Mluvil tiše, stručně a velmi jasně formuloval své myšlenky. Esau Heisenberga osobně nikterak v lásce neměl, ale respektoval ho.

O pár měsíců dříve Abraham Esau svolal konferenci, na níž se měla prodiskutovat práce jaderných fyziků s nacistickým vrchním velením. Sezval mnoho významných lidí z vedení strany, a velké množství prominentních německých fyziků. Esau si představoval, že první den proběhne prezentace a vládním lídrům bude vysvětleno, na čem přesně výzkumné týmy pracují. Následující dny měly být věnovány důkladným tajným rozhovorům a referátům samotných jaderných fyziků.

Göring, jako většina ostatních, květnatě Esauovo pozvání odmítl. Teprve mnohem později Esau zjistil, že svou práci zpackala jeho vlastní sekretářka. Rozeslala zástupcům vlády a armády špatný program, který se skládal z výčtu dlouhé řady odborných referátů s nesrozumitelnými názvy, a všeobecný přehled vůbec nezmiňoval.

Nebylo divu, že se na konferenci ukázalo jen málo skutečně významných lidí.

Přesto byl sál nabitý. Kolem se motali fyzikové, v tak velikém davu celí nesví. Hrstka mužů ve vojenských uniformách seděla za dlouhým stolem a v dřevěných křeslech podél stěn.

Esau vědce ignoroval. Staral se hlavně o pohodlí oficiálních zástupců, aby dostali kávu a měli někoho k ruce, kdyby projevili nějaké přání. I když se jejich nadřízení neunavovali přijít, mohl na ně Esau zapůsobit tím, co jeho sekce dělá pro válečné úsilí a co jsou vlastně zač tihle podivní jaderní fyzikové. Ale jak vysvětlit štěpení atomu lidem, kteří ani netušili, co vlastně atom je?

„Pánové,“ začal Esau. Odmlčel se a počkal, až se ruch v sále utiší a veškerá pozornost se upře na něj. Sebevědomě si upravil kravatu. Fyzikové, odění spíše ve vycházkových oblecích než v uniformách, pokračovali v klábosení; nezajímalo je, o čem bude Esau mluvit, protože tuhle problematiku ovládali lépe než on. Koukejme na snoby, pomyslel si Esau – bez mé podpory by se ve svých výzkumech daleko nedostali.

„Pánové,“ spustil znovu Esau a tentokrát se zaměřil na nejvýše postaveného muže, maršála letectva Erharda Milche z Luftwaffe. „S návrhy, jak zvýšit výbušnost střeliva, a s novinkami v oblasti dělostřelectva jste důvěrně obeznámeni – ale já vám zaručuji, že jste ještě neslyšeli o tom, jakou novou, ničivou sílu mohou z řetězu pustit němečtí vědci. Je neomezená jako samotný vesmír. Tato síla pramení z nejelementárnější částice veškeré hmoty – ze středu samotného atomu.“

Esau pozvedl zaťatou pěst. „V roce 1938 náš ctěný Otto Hahn objevil způsob, jak rozdělit jádro atomu uranu a uvolnit tak v něm obsaženou energii.“ Zvedl druhou zaťatou pěst proti první a spojil je před sebou, pak pěsti od sebe prudce odtrhl. „Toto je podnět pro vznik superbomby, zbraně založené na atomové energii.

Po tomto zjištění jsem shromáždil veškeré německé zdroje uranu, protože jedině jádro uranu vykazuje tento fenomén štěpení. Bohužel to není tak jednoduché, neboť je k tomu vhodný pouze zvláštní druh uranu. Tento izotop o atomové hmotnosti 235 místo daleko obvyklejší 238, je neobyčejně vzácný. Každých tisíc gramů vyčištěného uranu obsahuje pouze sedm gramů vhodného typu a kromě toho je uran 235 dokonale promíchán se zbytkem. Vyvíjíme metody, jak ho oddělit.“

Esau ztratil pozornost publika. Všiml si, jak se

posluchači mračí a tváří se skepticky; tohle slyšet nechtěli. Neměl v úmyslu zaplést se do technických podrobností, ale zdůraznit pravděpodobné výsledky.

„Pro případ, že by vás mé vysvětlování odradilo, dovolte mi poukázat na fakt, že jediná bomba, vyrobená z uranu 235, by byla daleko účinnější než tisíc těch nejlepších bomb, které máme v současnosti k dispozici. Úspěšné dokončení tohoto projektu bude znamenat mnohem víc než jen kompenzaci těchto obtíží. Z tohoto důvodu se domníváme, že by jadernému výzkumu měla ministerstva zbrojního průmyslu a vzdělávání přiřadit nejvyšší prioritu. Jakmile překonáme problémy se separací toho speciálního uranu, můžeme vyhrát válku."

„A co je na tom tak těžkého?" zeptal se maršál letectva Milch. Zůstal sedět. Dobře věděl, že má v sále nejvyšší hodnost. Ramena a hruď mu zdobily insignie. Nad ducatými tvářemi mu zářila malá, tmavá očka. Dýmal z tmavě hnědé cigarety, jako by se chlubil, že on dokáže získat kvalitní turecký tabák dokonce i v časech přídělů. „Němečtí chemici se pyšní tím, že dokážou zpracovat jakýkoliv materiál."

I když to byla hloupá otázka, Esau rozvážně přikývl. „Zpracování není tak snadné, pane maršále. Nemůžeme použít chemický způsob separace, protože mezi izotopy není chemický rozdíl – oba jsou uranem, alespoň z chemického hlediska. Musíme najít fyzikální metodu. Pracujeme s přístroji, jako jsou například cyklotrony, nová zařízení nazývaná ultracentrifugy a další, zvané 'izotopová propust'.

Skutečný rozdíl mezi dobrým a špatným uranem, pokud to tak mohu nazvat, je nekonečně malý. Dovolte, abych použil příkladu: představte si, že stojíte na vrcholku katedrály v Kolíně nad Rýnem a díváte se dolů na dav.

Máte za úkol najít jednoho muže, který má lichý počet řas na levém víčku … a můžete použít pouze dalekohled se špinavými skly. Takový je náš úkol.“

Fyzikové v sále se zdáli jeho přirovnáním překvapeni a několik jich zatleskalo. Maršál letectva Milch se zamračil. Esau rychle pokračoval. „Vůdce chtěl, abychom našli způsob, jak zcela zničit Velkou Británii. Tahle bomba to dokáže! Můžeme srazit na kolena dokonce i Ameriku. Ale bez plné podpory naší práce to nedokážeme.“

Esau věděl, že musí Milcha zaujmout. Ministr zbrojního průmyslu Albert Speer se neobtěžoval konferenci navštívit, ale jeho uchem byl Milch, který pak podá hlášení – příznivé nebo nepříznivé.

Maršál letectva Milch vstal. Esau si uvědomil, proč ten muž obvykle zůstává sedět – byl totiž relativně malý a podsaditý. Položil hořící cigaretu na okraj zjizveného stolu a pohlédl přes sál. „A taková zbraň – profesore Heisenbergu, řekněte mi, jak velká by musela být bomba, aby zničila celé město?“

Esau zaťal nehty do dlaní. Heisenberg, vždycky jenom Heisenberg! Proč se Milch neobtěžoval zeptat jeho?

Heisenberg pokrčil rameny, našpulil rty, jak přemýšlel, a za okamžik odpověděl: „Asi jako ananas.“

„Aha.“ Maršál letectva Milch se posadil. Zdálo se, že se usmívá.

Esau se přikrčil v očekávání, že teď dostanou rozkaz vyrobit takovou bombu za pár měsíců. Heisenberg byl, samozřejmě, teoretik – neměl pro veřejné věci cit. Kdyby měl nějaké zkušenosti s politickou stranou, zjistil by, že nemá nikdy slibovat něco, co by později mohlo vybouchnout…

Konference přece jen dosáhla cíle. Rozběhl se řetězec

rozkazů. Ministr zbrojního průmyslu Speer a Vůdcův zástupce Göring se začali o projekt zajímat, ačkoliv sám Hitler mu nevěnoval pozornost. Esaua jmenovali zplnomocněncem pro jadernou fyziku.

Nyní vstal zpoza stolu ve své nové kanceláři v Berlíně, vyšel do haly a zavolal, aby zanesli krabice do místnosti. Chtěl vybalit. Věděl, že tu nějakou dobu pobude. Projekt ještě pořád představoval obrovské množství práce, než dospěje k cíli.

Esaua zajímalo, zdali je dohled nad tímhle roztříštěným jaderným programem s jeho rozptýlenými výzkumnými odnožemi něčím, na co by měl být pyšný? S fyziky, kteří se handrkují o sebemenší zdroje a kolikrát bádají nad úplně stejnou věcí?

Celá záležitost vypadala neskutečně. Spasit je mohl jenom zázrak.

4

Los Alamos
Červen 1943

> „Pokud se nová zbraň má stát rozhodujícím faktorem války, pak musíme být rychlí. Tříměsíční zpoždění by mohlo být katastrofální.“
>
> *James B. Conant*

> „Někdo by mohl poukázat, že vědci sami inicializovali vývoj ‘tajné zbraně’ a proto je podivné, že se zdráhají vyzkoušet ji na nepříteli, jakmile to bude možné… Závažným důvodem pro vytvoření této zbraně takovou rychlostí byla naše obava, že Němci mají technické schopnosti nezbytné k vývoji takové zbraně a že německá vláda nemá žádné morální zábrany týkající se jejího použití.“
>
> *Franckova zpráva, sestavená sedmi odpadlými jadernými vědci, doručená ministru války Stimsonovi 11. června 1945*

Ulici stále pokrývalo bahno, ale horské ráno bylo zářivě modré. Ačkoliv výzkumné městečko bylo pouhým stínem toho, čím se mělo stát o dekády později, nabyla Elizabeth dojmu, že zde panuje větší horlivost, zoufale

horečnatá činnost, která nutí všechny pracovat na hranici možností. Kolem projížděly džípy s nákladem uniformovaných vojáků; muži s brýlemi mířili mezi kalužemi k budovám určeným pro výzkum.

Všechny ženy nosily šaty. Paní Canapelliová jedny vlastní Elizabeth půjčila. Zelená, křiklavě květovaná látka by asi lépe vypadala na pohovce. Paní Canapelliová se zmínila o vhodných dnech, kdy by se mohla poohlédnout po nové látce v táborové vojenské prodejně – jako by Elizabeth měla v úmyslu si šaty *ušít*. Elizabeth dříve nenosila ani sukni, ale nyní se přinejmenším cítila jako součást davu. Paní Canapelliová jí také půjčila sponky a pinety do vlasů. Elizabeth se raději pokoušela na sebe nepřitahovat více pozornosti, než bylo nutné. Měla v úmyslu zůstat nenápadná, jak nejdéle to půjde – aspoň dokud si nerozmyslí, co chce dělat.

Kráčela po straně ulice a mířila k administrativní budově. Cestou ji míjely skupinky mužů. Pár jich s úsměvem kývlo na pozdrav, jeden hlasitě hvízdl. Nečekala, že by se něco takového dělo v roce 1943.

Svírala v ruce papír, který jí dal směnový dozorčí. Práce v oddělení příjmu nováčků by měla být snad nyní méně otravná, když věděla, že je jen dočasná. Někdo by měl najít její formulář, protože ležel v přihrádce na poštu úplně nahoře. Ovšem přeřazení a převod do von Neumannovy výpočetní skupiny bezpochyby zabere pár další dní, i přes URYCHLENĚ VYŘÍDIT natištěné na formuláři.

Do administrativní budovy vstoupila stejnými dveřmi jako minulou noc. Když došla blíž, zpomalila a pokoušela se tvářit lhostejně. Po hemžení na ulici vypadala budova pustě. Dokud nepřijede další autobus dobrovolníků, mělo oddělení nováčků nejspíš čas dohonit papírování.

Zpoza hromady lejster se na ni usmála mladá žena. Vlasy měla svázány do pevného uzlu a na rtech tlustý nános červené rtěnky, který zbarvil konec cigarety, dýmající v kovovém popelníku na stole. „Dobrý den. Přijela jste autobusem včera v noci?“

„Vlastně předevčírem, ale zapomněla jsem se zaregistrovat. Ztratili mi zavazadlo se všemi doklady.“ Po několikerém opakování již historka klouzala po jazyku daleko snadněji. „Promokla jsem a únavou jsem sotva došla na ubytovnu. Omlouvám se.“ Předala dokumenty, které jí dal kapitán. „Myslím, že bych tady měla pomáhat, než dojde k mému přeřazení.“

„Hodně štěstí! Sem vždycky strkají ztracené ovečky. Tento týden jste již druhá, kterou sem šoupli, dokud se nenajdou patřičné doklady. Mně se pomoc vždycky hodí, ale nečekejte, že tu zůstanete o mnoho déle než pár hodin; zdá se, že se věci vždycky vyjasní těsně před tím, než je práce hotova.“

Přesně v to Elizabeth doufala, ale přinutila se k úsměvu. „Možná se vám poštěstí a mé papíry se nenajdou.“

„To je bez šancí,“ zasmála se žena. Vstala a natáhla ruku. „Mimochodem, jsem Holly Vanderdeemová.“

„Elizabeth Devanová.“

„Těší mě. Říkají ti Liz? Betty? Betsy?“

„Betsy?“ zvedla obočí. *Dělá si srandu?!* „Postačí Elizabeth, díky.“ Přinutila se znovu usmát. „Roztomilé zdrobněliny mě moc neberou.“

„Promiň.“ Holly přistoupila k přeplněným kartotékám a začala prohledávat zásuvku s písmenem D. Cigaretu si vzala s sebou. Elizabeth zamrkala, aby z očí vyhnala cigaretový kouř. „Kam jsi měla být přidělena?“

„Uhm, do jedné z výpočetních skupin. Aspoň proto mě

naverbovali.“ Přešla místnost a otevřela okno, aby dovnitř vpustila čerstvý vzduch. Zvenčí slyšela, jak nějaký muž křičí rozkazy na stavební četu.

„Dobrá, dovol, abych ti to tady zatím ukázala. Trochu mi můžeš pomoci. Většinou je to rutina. Tady mají věci tendenci spěchat, hlavně když přijede autobus ze Santa Fe a přiveze novou várku dělníků. Občas přejde celý den a nikdo sem ani nevkročí. Něco skutečně pozoruhodného se tady stane jen jednou za čas – jako s tím ruským fyzikem, který sotva mluvil anglicky.“ Rozhlédla se a snížila hlas. „Už jsi prošla bezpečnostním školením?“

„Ne.“

„Zjistíš, že nesmíš ani říkat ‘fyzik’ – o všech se má mluvit jako o inženýrech.“ Napřímila se. „Vše, co se vymyká běžné agendě, jde rovnou ke kapitánovi. Zbytek času trávíme evidencí nových zaměstnanců.“ Kývla na hromadu lejster u okna. „S tímhle mám zpoždění, takže kdyby ti nevadilo pomoct mi je zařadit …“

„Aspoň se nezbláznim nudou.“ *Pokud jsem se už nezbláznila, když se mi zdá, že jsem se posunula v čase do starého Los Alamos.*

Holly mrkla na Elizabetin prst. „Nejsi vdaná? Tady se najde spousta vhodných mužů, pokud bys nějakého chtěla sbalit a usadit se.“

Z nějakého důvodu se Elizabeth cítila jako stará panna. „Ne, nejsem vdaná.“ A myslím, že se nějaký čásek zdržím „balení chlapů a usazování“, pomyslela si otráveně. „A co ty?“

„Můj Eddie vede oddělení chemických nuklidů. Žili jsme v Cornellu, když ho stáhli na Projekt. Je to všechno tak vzrušující a je skvělé dělat něco, o čem víš, že je to důležité pro válečné úsilí.“ Zasmála se. „V prvé řadě bylo dost zlé, když mě táhl z Louisiany do New Yorku. Ale

teď, když mě odvedl na Divoký západ, myslím, že bych neměla pomlouvat Severovýchod. Odkud jsi?“

„Z Montany.“

„Jemináčku! Ani jsem nevěděla, že tam mají univerzitu. Čím je, propána, Montana proslulá?“ Holly vypadala šokovaně, pak se zatvářila omluvně. „Oh, já jsem to tak nemyslela.“

Elizabeth se upjatě usmála. „To je v pořádku. Můj, éé, manžel přednášel na Státní univerzitě v Montaně a já jsem se angažovala v místním dámském spolku.“ Musela se přinutit vyslovit to. Zaplavily ji emoce, hlas se jí zadrhl, ale zaťala nehty do dlaně. Musí to zvládnout. „Po Jeffově smrti mě požádali, abych šla sem. Aspoň na něj nemusím myslet.“

„Oh, promiň. Jak zemřel? Ve válce?“

Elizabeth sebou trhla, pak se odvrátila. „Jestli ti to nevadí, raději bych o jeho smrti nemluvila.“

Myšlenka na Jeffa, který ležel v jakési nehluboké jeskyni ve stěně kaňonu, v ní znovu zvedla vlnu bolesti. Ale lehkost, s jakou vykonstruovala svůj příběh, ji překvapila. *Díky vám, paní Canapelliová.* Teď aspoň měla pro svou přítomnost zde perfektní alibi, pokud by se tady neobjevil někdo další ze státní montanské univerzity – což se podle Hollyiny reakce zdálo nepravděpodobné.

Holly se na židli zavrtěla. „Ubohý drahoušku. Pojď, ukážu ti, co máš dělat.“ Jednoduchá instruktáž trvala dalších pět minut. Holly pokyny stále opakovala a zdůrazňovala, ačkoliv Elizabeth úkol pochopila za třicet vteřin. Holly jí už další otázky ohledně jejího osobního života nekladla a Elizabeth jí k tomu nezavdávala žádný podnět.

Když Elizabeth začala zakládat spisy, pocítila vděčnost, že dostala šanci nahlédnout do osobních složek.

Může jí to pomoci lépe pochopit okolí a zjistit, kdo tady ještě je.

V podvědomí se pokoušela vyvolat vzpomínky na všechno, co věděla o druhé světové válce a o Projektu Manhattan. Zjistila, že jí mysl bloudí, míchá data dohromady, takže zatímco zakládala složky, zaznamenávala si na papír útržky faktů. Poznámky zapisovala vlastním těsnopisným kódem, který si pamatovala ze studií. Pokud by tuhle čmáranici někdo našel, nedávala by mu smysl.

Po třech hodinách zakládání, kdy do kanceláře nikdo nevstoupil, Holly vstala a protáhla se. Starostlivě si upravila vlasy.

„Zaběhnu si do chaty. Chceš si udělat pauzu a jít se mnou?“

„Do chaty?“

„Dokud nepostaví bufet, má v tomhle městě jediné slušné jídlo Chat Fuller. Pokud chceš riskovat jídlo v jídelně pro civilisty, záleží jenom na tobě. Ale když nemůžeš jíst na ubikaci, já bych trvala na chatě.“

Elizabeth se napřímila a přelétla pohledem hromadu lejster, která se od jejího příchodu zmenšila na polovinu. Chtěla zůstat chvíli sama, aby mohla kancelář v klidu pročmuchat. „Něco ti povím,“ začala, „jestli máš pravdu a mé přeřazení přijde už dnes, nestihnu to dokončit. Dones mi něco k jídlu a já se pokusím s tím pohnout.“

„Elizabeth, ty jsi poklad. Skutečně si tvé pomoci vážím.“ Holly si prohrábla peněženku. „Co ti mám přinést?“

„Stačí salát. S farmářskou zálivkou.“

Holly se zarazila a zůstala zírat s otevřenou pusou, pak se jí po tváři rozlil ironický úsměv.

„*Salát* – to bude žranice! Začínáš blbnout jako ostatní!

Co je, proboha, farmářská zálivka? Což takhle dát si cheesburger nebo hot dog? Záleží na tom, co budou mít ohřáté.“

„Mňam!“

Holly si nedostatku nadšení v Elizabetině hlase nevšimla. „Až se vrátím, vystřídám tě. Takhle stihneš oběd a až dorazí tvé doklady, vezmeš si odpoledne volno.“

„Jasně. Jak chceš.“

Když Holly odešla, Elizabeth zamrkala a pomyslela si, že je smůla, že si sem nemohla vzít jídlo. Cholesterolová Lhota – žádné nízkotučné potraviny ani vlákniny, a všechno narvané konzervačními přísadami. Žádné dietní nápoje – a pokud ano, tak pravděpodobně plné sacharinu – ani stopa po kávě bez kofeinu a určitě ne po minerálce. Cítila, jak se jí obrací žaludek.

Jakmile Holly odešla, Elizabeth se přesunula do zadní části kanceláře a vytáhla svůj seznam. Přelétla zakódované poznámky:

– Oukej. 2SV začala kolem 1940, skončila 1945 (?). Německo (nacisti); Itálie (fašisti); a Japonsko.
– FDR je prez. pak Truman. FDR zemřel v úřadě. Kdy? Truman shodil bombu.
– Projekt Manhattan zřídil tajné městečko Los Alamos v horách Nového Mexika (Jemez). Shromáždí zde partu vědců, aby vyvinuli bombu. Vede je Oppenheimer. Otestovali bombu poblíž Alamogordo: na místě zvaném „Trinity“.
– Sestrojili dvě bomby, Fat Man a Little Boy, aby je svrhli na Hirošimu a Nagasaki. (Chtěla bych si vzpomenout na data!) Jedna bomba využívala výbušnou metodu a druhá implozní. Letadlo, které bombu neslo, se jmenovalo *Enola Gay*. Vzlétlo

odněkud z jižního Pacifiku. Nejsem si jistá, zda použili *Enolu Gay* pro obě bomby. Nevím, kolik času uběhlo mezi Hirošimou a Nagasaki; nanejvýš pár týdnů mezi Trinity a Hirošimou.
– Němci měli vlastní koncepci bomby, ale něco zpackali. Heisenberg zfalšoval výpočty, zapsal špatný průřez (?). Nemůžu si vzpomenout, o co šlo.

Elizabeth tisíckrát tiše proklela své středoškolské učitele dějepisu. V tomto předmětu nikdy nevynikala, ale roky na Berkeley jí daly základní povědomí o datech významných vědeckých objevů. Práce pro United Atomics, i když u fúzního reaktoru, jí pomohla s odbornou hantýrkou; a skutečné vzdělávání začalo až s protesty, s incidentem v Livermore a v době strávené v Novém Mexiku ve skupině aktivistů ze Santa Fe.

Cítila, jak jí v žaludku roste kámen a nejen při pomyšlení na tučný cheesburger nebo hot dog z kozího masa.

Příliš se tomu poddávám! pomyslela si. *Uvolni se, je to jen ve tvé mysli. Nemohla bych to tak zpackat, i kdybych chtěla. Nic z toho se skutečně nestalo.*

Měla by se co nejdřív vrátit k MKG a porozhlédnout se kolem. Možná, že přehlédla něco, co by jí pomohlo vyřešit současnou situaci. Také musela najít místo, kam by pohřbila Jeffa – dřív, než ho najdou kojoti. Zahnala tyto myšlenky a pokusila se soustředit na seznam. Jeff o ní vždycky tvrdil, že je pragmatická.

Musím toho o druhé světové válce znát víc než jen tohle! Ale neznala. Viděla pár filmů, ale kdo mohl říct, nakolik byly věrné skutečnosti? Seznam jí posloužil pouze orientačně, ukotvil mozek, takže cokoliv se stalo, bylo v souladu s tím, co si o historii pamatovala. Pokud její mysl

podstupovala nějaký druh léčebného procesu, pak tuto zkušenost bude vnímat jako pravdu; stejně jako cokoliv, co jí vzpomínky naservírují. Ale přesto… ta naléhavost v lidech kolem ní – co jiného by ji mohlo způsobit? Pokud to není její vlastní mysl, stále zůstává ta zatracená možnost cestování časem, ale tu myšlenku si nechtěla připustit –

„Promiňte. Je tohle Příjem nováčků?“

Elizabeth na židli nadskočila. Zmačkala seznam do kuličky a vstala.

„Na dveřích je napsáno, že to je Příjem nováčků,“ pokračoval muž, jako by to Elizabeth vyčítal. V hlase mu zazněl britský přízvuk.

Hubený muž v příliš velkém plášti a úzké černé kravatě muchlal v rukou klobouk. Loktem si k boku tiskl konopnou obálku. Oči mu kmitaly po zaneřáděné kanceláři, a když spočinuly na Elizabeth, vypadaly smutně. Elizabeth si všimla, že mu tváře brázdí hluboké vrásky.

„Ano, s čím vám mohu pomoci?“

„Díky bohu.“ Muž se nervózně usmál. Plácl se kloboukem do stehna a vstoupil do kanceláře. „V tom zmatku venku jsem si nebyl jist, kam mám jít. Jsem z britského programu MAUD. Poslali mě sem na výpomoc. Pár mých kamarádů přijelo před pár týdny, ale já jsem cestoval oklikou přes Princeton. Szilard tam ještě pořád je a chtěl se se mnou vidět.“ Znovu se na ni usmál. „Vaše kancelář vypadá ve srovnání se zbytkem tábora docela pustě.“

„Taky že je,“ usmála se Elizabeth. Odhodila zmuchlaný seznam a několik použitých formulářů do koše označeného KE SPÁLENÍ. „Mohu vám pomoci?“

„Zajisté.“ Muž zašmátral v konopné obálce a vytáhl

nějaká lejstra. Podal jí je. „Jsem Graham Fox, vlastně *doktor* Graham Fox. V minulém roce jsem dělal pro lidi v MAUD projektové studie. Představte si mé překvapení, když jsem zjistil, že mě posílají na tohle, ee, okouzlující místo se zbytkem hochů z MAUD. Sakra, ani se mě neobtěžovali zeptat."

Foxův nedostatek nadšení v ní vyvolal souhlasný akord, ačkoliv nevěděla, co zkratka MAUD znamená – krycí název pro britský jaderný program?

„Jak jste se sem dostal, doktore Foxi? Přijel další autobus?"

„Ne, řekli mi, že pojede až popozítří. Dnes ráno pro mě poslali vojenské taxi. Santa Fe mě příliš nenadchlo. Takhle tady na Západě vypadá většina měst?"

Elizabeth si prohlédla Foxovy doklady. Neměla ani ponětí, co by s ním měla udělat – snad ho poslat do oddělení převodů. Vždycky mohla najít prováděcí formulář a zapsat ho do Projektu.

Projekt.

Uvědomila si, co že to dělá. Dejte práci pěkný, jednoduchý název a nikoho nenapadne přemýšlet o tom, co vlastně bude výsledkem. Možná to celé té ideji odebralo trochu nelidskosti – skutečně si tihle lidé uvědomovali, co vlastně dělají? Neměli ponětí, jakou sněhovou koulí se jejich práce stane, ano, co z ní bude půl století poté, co otevřou Pandořinu skříňku.

Projekt.

„Z dálky to městečko vypadalo docela příjemně," zabručel Fox. „Ale budovy postavili z vepřovic – z bláta, jako chýše v časopise *National Geographic*!"

Fox nepřestával bědovat, ale Elizabeth se začala věnovat jeho dokladům. Doktorát filozofie obdržel v roce 1935 na Cambridgi, pod vedením Rutherforda – to jméno

znělo povědomě; postgraduál pod Sommerfeldem. Curriculum vitae uvádělo věk třicet šest. I když byl jen o dva roky starší než ona, vypadal, že je mu o deset víc. Možná, že se „intelektuálové“ této doby šetřili a nevycházeli ven.

„Kam mám jít teď, slečno…?“

„Devanová. Elizabeth Devanová.“

„Ano, velice mě těší. Ale mohu se vás zeptat, kde se mám hlásit dál? Mám docela hlad a také bych si rád trochu odpočinul.“

Elizabeth se rozhlédla po místnosti. Se zakládáním byla už téměř hotova – a věděla, že její neexistující zavazadla a dokumenty se nikdy nenajdou. Kanceláři neublíží, když bude zavřená. Napřáhla ruku k Foxovi.

„Moje nadřízená vám pomůže, až se vrátí. Právě jsem chtěla jít na oběd. Přidáte se?“ Fox se mohl stát podobným zdrojem informací jako paní Canapelliová; mohla se od něj dovědět, co oficiální noví příchozí měli znát. Kromě toho se zdál ztracený stejně jako ona.

Psí oči se mu rozzářily. „Velice rád, slečno Devanová.“

„Elizabeth. Říkejte mi, prosím, Elizabeth.“

„Díky. Říká se, že Britové jsou upjatí, ale já jsem Graham.“ Nacpal lejstra zpět do konopné obálky.

Elizabeth kývla hlavou k obálce. „Jen ji zkus ztratit. Já jsem poznala, zač je toho loket. Přijela jsem sem počítat, ale místo toho zakládám složky. Papírování.“

Při té myšlence se Fox zašklebil. Přidržel jí otevřené dveře. Počkala, dokud neprošel první, a pak je za nimi zavřela.

Systémem pokus – omyl a sledováním proudu lidí na ulici našli jídelnu pro civilisty. Když Fox zjistil, že je Elizabeth v Projektu stejně nová jako on, uvolnil se a

začal vyprávět o svých studiích na Cambridgi, jak úžasné bylo zabývat se fyzikou v místě, kde neexistovaly politické hranice. Dokonce měl i jednoho blízkého přítele Němce – do začátku války, samozřejmě. Pak se utajení začalo týkat všeho, co se Fox pokusil udělat.

Elizabeth vyštrachala peníze, které ji paní Canapelliová zapůjčila. Pachy, které produkovala jídelna pro civilisty, jí rozhodně na chuti k jídlu nepřidaly. „Moje nadřízená mě před tímhle místem varovala."

Fox pokrčil rameny a ve frontě k pokladně zůstal zírat do svého talíře. „Tohle je americký západ, Elizabeth. Podle vašich hollywoodských filmů bychom měli jíst fazole uvařené na ohni. Nicméně, nestěžuji si."

Vojenský pokladní jí spočítal účet za oběd: „Cheesburger, dvacet pět centů; opékané brambory, patnáct centů; cola, desetník. To jsou čtyři čmrdlíky, madam. Ještě něco?" Muž vypadal, že sotva splňuje věkový limit pro vstup do armády.

„Ne, děkuji." Musela si v duchu spočítat, kolik vlastně „čtyři čmrdlíky" jsou. Když platila, přinutila se neotřást se odporem nad tukem, který se leskl na odpudivých světlých cibulích na jejím podnose. Jediné ovoce a zelenina ležely vystavené na pultu a byly pokryté jakousi zelenou plísní. Pravděpodobně pesticidy, DDT nebo bůhvíco.

Přisedla si k Foxovi za stůl pro osm osob. Když si Elizabeth sedala, tři mladí muži v bílých košilích jí krátce pokývli na pozdrav a hned se vrátili ke čtení výtisků *Physical Review* a dva dny starého santafeského deníku. Muž, který četl noviny, sám pro sebe komentoval, jakže dlouho potrvá Spojencům dobýt Šalamounovy ostrovy, nad kterými se právě sváděla vzdušná bitva. Elizabeth si o téhle části druhé světové války nepamatovala vůbec nic.

Rozkrojila hamburger na dvě poloviny a ukousla si.

Rozhlédla se po jídelně. „Vidíš někde majonézu?“

Fox vzhlédl od svého jídla. „Na hamburger? Tak to jedí Američané?“

Elizabeth se přinutila spolknout sousto. „Samozřejmě, že ne. Zapomeň na to.“

„Aha.“

Elizabeth si neuvědomila, jaký má hlad. Jen se porýpala v obří snídani paní Canapelliové, sestávající z vajec, klobásy a odpudivých topinek smažených na vepřovém sádle. Nyní, v nepřítomnosti této hospodyně, se Elizabeth pokoušela nehltat.

Když vzhlédla, spatřila tajemného muže, který jí pomohl minulou noc v administrativní budově. Odvrátil se od pokladny a pohlédl na ni. Elizabeth rozpoznala krátké, vlnité vlasy, hranatou tvář a široký úsměv. Zvedl jedno obočí, mrkl na ni a odnesl si tác k jinému stolu.

Elizabeth popadla Foxe za zápěstí. „Kdo to je? Znáš ho?“

Fox se rozhlédl, chvilku mu trvalo, než pochopil, o koho jí jde, a zavrtěl hlavou. „Omlouvám se, ale jsem tady nový.“

Jeden z mužů u jejich stolu zvedl hlavu od odborného časopisu a odpověděl: „To je Dick Feynman, skvělý kluk. A chytrý, aspoň co jsem slyšel.“

Jeho dva společníci se zasmáli. „Hoši z bezpečnostního se z něj mohou zbláznit – stále se jim vloupává do sejfů, jen aby dokázal, že kdokoliv, kdo má mozek v hlavě a trpělivost, může přelstít jejich bezpečnostní opatření.“

„Slyšel jsem, že navedl svou ženu, aby roztrhala dopisy, které mu psala, nejméně na padesát kousků, a pak sem ty útržky poslala. Kluci z bezpečnostního museli dopis poskládat, než si ho mohli přečíst. Feynmanovi to nevadí.“

„Uhm, díky," vyhrkla Elizabeth. „Mluvila jsem s ním včera, ale zapomněla jsem se zeptat na jméno." Muži se však už opět ponořili do svých odborných časopisů.

Fox přerušil nepříjemné ticho. „Skutečně jsem si představoval, že to tu bude vypadat spíše jako univerzitní městečko."

„Co tím myslíš?" Elizabeth kývla k mužům, ponořeným do technické literatury. „Mně se to zdá docela podobné."

„Ne, tohle ne. Myslím tu *atmosféru*. Rozhlédni se. Lidé jsou ponoření do časopisů nebo o překot spěchají. Univerzitní městečko bývá uvolněnější, je to místo, kde lidé mohou zvažovat důsledky svých objevů. Sedávat pod stromem se stéblem trávy mezi zuby a přemýšlet o přirozenosti vesmíru. Tady se zdá, jako by každému za patami hořelo."

Elizabeth si opatrně ukousla. Sedávat pod stromem? Fox nemusel chodit do MBA! Nechtěla zabřednout do diskuse o vzhledu Los Alamos – ne teď.

Fox se odstrčil od stolu. „Na druhé straně si však dokážu představit, že výzkum je tady řízený daleko více než na univerzitě. Je soustředěnější." Potřásl hlavou. „A pokud má nacisty srazit na kolena, je to asi jediný způsob, jak ho vést. To je zlé. Vzhledem ke všem těm chytrým hochům, co se tady motají, by nám všem, z dlouhodobého hlediska, nejspíš trochu uvažování neublížilo."

Elizabeth odložila hamburger. „Skutečně si myslíš, že bychom se měli obávat německého výzkumu atomové bomby?"

Fox si odfrkl. „Z toho, co jsem slyšel, mohu říct, že se nacisté chystají k prudkému náporu. Koneckonců mají skupinu jaderných fyziků a začali o dva roky dříve než my. Všichni jejich velikáni od Hahna a Strassmana až po

Heisenberga pracují na jejich projektu.“

Elizabeth si náhle vzpomněla na svůj seznam a zavrtěla hlavou. Neměla často příležitost nějak přispět ke konverzaci. „S Heisenbergem si nedělej starosti. On něco přehodil, myslím, že hodnoty průřezu. Zfalšoval výpočty.“

Dva muži u jejich stolu prudce vzhlédli. Fox přimhouřil oči. „Cože? Kde jsi to slyšela?“

Elizabeth zrudla. Ztišila hlas a pokusila se vykličkovat z toho, co řekla. „Oh, to byla jen hypotéza. Ale sedí přesně, že? Jsem přesvědčena, že ten jejich program vybouchne.“ Elizabeth se vrátila k sendviči. Cítila, jak ji zalévá pot.

„Uvědomuješ si, cos řekla?“ nedal se odbýt Fox.

Elizabeth se zhluboka nadechla nosem. „Podívej, nezapomeň, že jsem jen písařka. Jak bych, sakra, mohla něco vědět?“

Fox zůstal zticha. Uvědomovala si, že ji pozoruje a snaží se najít odpověď; ale pravdu prostě uhádnout nemohl. Pak přikývl a ztlumil hlas. „Myslím, že rozumím.“

Elizabeth rychle vzhlédla a všimla si, že se už na ni nedívá, ale místo toho zírá na prázdnou stěnu, jako by hleděl do nekonečna. Nedokázala si jeho výraz vysvětlit. Přála si, aby o tomhle tématu už víckrát nemusela mluvit.

5

Los Alamos
Červenec 1943

„V jistých kruzích by to [kontrola jaderného štěpení] mohlo vést k sestrojení bomb, které by byly všeobecně mimořádně nebezpečné a zvláště pak v rukou jistých vlád.“

Leo Szilard

„Dovolujeme si poukázat na nejnovější vývoj v oblasti jaderné fyziky, který, podle našeho názoru, umožní vyrobit výbušniny řádově mnohonásobně silnější, než jsou ty konvenční… Země, která je použije jako první, získá nad ostatními nepřekonatelnou výhodu.“

Paul Harteck a Wilhelm Groth,
úvodní dopis německému Ministerstvu války

O a O: Odpočinek a obveselení. Zbláznil by se, kdyby se nedostal z tohohle zatraceného Projektu.

Cesta z rušného, prostého městečka Los Alamos se nořila mezi skály jako nějaká uměle vytvořená stezka v zábavním parku, pak se vinula vzhůru a táhla se padesát kilometrů k Santa Fe. Graham Fox pozoroval otevřenou krajinu, když zaprášený autobus kodrcal malými městečky

Tesuque a Cuyamungue a dále přes údolí Nambe a Rio Grande. Když se autobus vyšplhal na poslední kopec před Santa Fe, kdosi ukázal na siluetu pohoří Sandia, které se tyčilo sto kilometrů na jih, poblíž Albuquerque.

Před pár dny by tato scenérie připadala Foxovi zcela cizí, jako věc, která existuje pouze v kovbojkách. Obraz děsivého kontrastu mezi tyrkysovým nebem a rudozlatou zemí by považoval za výtvor šíleného impresionisty. Vzduch ostře čpěl a vál suchý vítr. Už když vystoupil v Santa Fe z vlaku, popraskaly mu rty a kůže na rukou.

Zdálo se, jako by tohle místo patřilo na úplně jinou planetu než poklidná a civilizovaná Cambridge v Anglii. Každým okamžikem očekával, že se zpoza stolové hory vyřítí tlupa divokých Indiánů. Ale je pohraniční městečko plné jaderných vědců méně bizarní?

Fox se pokusil odtrhnout myšlenky od dopisu, který ho pálil v kapse, a soustředit se na vzdálené hory. V Anglii mohl dohlédnout nejdále k nejbližšímu lesíku. Mírné, pozvolné kopce se svěže zelenaly. Naopak, v Novém Mexiku byla viditelnost neomezená a vše tak jasně ostré, až oči bolely.

J. Robert Oppenheimer nemohl najít lepší místo k založení nového městečka, jež mělo za úkol zdolat největší výzvu vědy. Ze školení o bezpečnosti Fox věděl, že místní chlapeckou školu tajně odkoupilo ministerstvo války. Jediného učitele a malou skupinku žáků bez vysvětlení vykopli a prakticky přes noc zde vyrostlo Los Alamos. Přímo uprostřed legendárních amerických plání.

Možná měl Oppenheimer nějaký skutečný důvod postavit Projekt zde. Ani ne kvůli odloučenosti – podle toho, co Fox slyšel, by Západní Virginie nebo Čínské jezero posloužily stejně dobře – ale jiná místa by mohla na vědce vyvíjet tlak, uzavřít je do tradičních způsobů

myšlení. Neomezený rozhled na vědce působil psychologicky, nesvazoval je děsivými myšlenkami, že by mohli dokončit zkázu světa. A Foxe vybrali, aby poskytl svůj talent, ať chtěl nebo ne.

Fox ohmatal dopis. Prostá, tenká obálka ukrývala velmi nebezpečný obsah. Pouhé vynesení dopisu za ochranný plot bylo proti nařízení G-2, lidí z vojenské kontrašpionáže, a trápilo ho celý minulý týden. „Veškerá korespondence má být předána k bezpečnostní prohlídce v nezalepené obálce. Odmítnutí spolupráce bude považováno za přímé porušení zákona o špionáži.“

Zákon o špionáži! Celá situace se zdála směšná. Díky její absurditě si Fox připadal, že se zmítá mezi paranoiou a ironickým veselím. Jak mohli, pro všechno na světě, někoho podezřívat kvůli kontaktu, který vznikl o patnáct let dříve, než kancléř Hitler začal své běsnění po Evropě?

Foxe doktorandské studium na Cambridgi spojilo s několika zahraničními studenty. Koneckonců jeho vyučující, Rutherford, byl světově proslulým fyzikem; studium pod jeho vedením Foxe vyneslo na dráhu vycházející hvězdy. Normální studenti o něčem takovém pouze snili.

Fox se rychle spřátelil s Abrahamem Esauem, mladým německým studentem. Bydleli spolu na privátě a sdíleli jediný splachovací záchod v hale; spolu prováděli typické studentské žertíky, dokud se nezklidnili po nehodě na člunu, po níž Esauovi zůstala jizva na rtu. Později, navzdory jeho rostoucí angažovanosti v národně-socialistické straně, Esau zařídil, aby Fox mohl dokončit svou postgraduální práci v Göttingenu pod vedením samotného Sommerfelda.

Po ukončení Foxova postgraduálního studia si oba přátelé léta dopisovali a vyměňovali si nejnovější

výsledky svých prací. Sdíleli vzrušení z Diracovy relativistické teorie polí, z objevu spinorové matematiky… fyziku považovali za apolitickou, za opravdový most mezi národy. Copak se jádro atomu staralo o nespravedlnosti Versailleské smlouvy? Nezáleželo na tom, o čem se dohadují vlády, fyzikové se nezměnili. Tohle Fox obdivoval. A Esau s ním vždy souhlasil.

A nyní, protože byla válka, se stalo jejich přátelství ilegálním. Fox chtěl napsat starému kamarádovi, měl v úmyslu mu říct, že jejich dopisování musí skončit, ale předpisů se držel jen nerad. Posledních pár let byla korespondence s Esauem méně častá, protože po útoku na Pearl Harbor vyhlásilo Německo Spojeným státům válku. Ale Foxovo přátelství nikdy neskončilo a věděl, že Esau musí cítit totéž.

Kolega z William and Mary College souhlasil, že bude Foxovy dopisy posílat dalšímu kolegovi do Mexika, odtamtud poputují do Norska a pak budou doručeny do jedné z okupovaných zemí. Dopisu trvalo měsíce, než urazil tuto zdlouhavou cestu, ale tímto způsobem mohli Fox s Esauem udržovat komunikaci. Samozřejmě apolitickou.

Fox pochopitelně nesympatizoval s Německem – ale ani slepě nesouhlasil se Spojenci. Poslední dobou slyšel spoustu řečí o jediné světové vládě. Podle Foxova názoru jedna vláda byla stejně špatná jako ta druhá, zvláště pokud by obě používaly zbraně hromadného ničení. Jen pohleďme na ten strašný bojový plyn, který se používal během Velké války. Tuhle zbraň stvořil veliký fyzik, samotný Otto Hahn – bylo to vhodné téma pro mysl takového muže?

Jako fyzik věřil, že by svět mohl vzkvétat bez

politických třenic. Vlády žádaly příliš mnoho.

Fyzikové věděli, jak zvládnout vztahy mezi národy. Koneckonců nové vědecké myšlenky a objevy se volně vyměňovaly celé roky. Zdálo se, že pouze byrokrati, militaristé a – nejhorší ze všech – cifršpióni, nedokázali pochopit, že je v tomto případě nutno přijmout zákon Přírody.

Žádná vláda by neměla mít výhodu, eso v rukávě, které by mohla použít k převaze nad někým jiným. Situace připomínala dva muže, kteří stojí v místnosti a míří na sebe nabitými pistolemi. Žádný duševně zdravý člověk by ze strachu, že zemřou oba, spoušť nestiskl. Ale kdyby zbraň držel pouze *jeden* z nich, mohl by být sveden k preventivní akci. Cítil by převahu a ničeho by se nemusel obávat… Jak by se mohly Spojené státy chránit takovou zbraní posledního soudu, jakou je atomová bomba, když žádná jiná země tuto výhodu nemá?

Foxe lekala rychlost, s jakou se americký program rozvíjel. Věděli Němci, že reaktor Enrica Fermiho, který byl v tajnosti vybudován pod squashovým kurtem na Chicagské univerzitě, dosáhl řetězové jaderné reakce? Nic takového se nikdy předtím nepodařilo a tato událost se stala skutečným milníkem v historii fyziky – ale výsledky zůstaly přísně utajeny. Takové zásadní objevy by se neměly držet pod zámkem!

Fermi použil jako moderátor ke zpomalení neutronů v přírodním uranu prostou látku – obyčejný grafit! – což způsobilo, že se izotop uranu 235 mohl rozštěpit a uvolnit větší množství neutronů a reakce se tak udržela v chodu. Některá jádra uranu 238 absorbovala neutron, čímž transmutovala na nový prvek, který v periodické tabulce stojí o místo výše.

Díky snahám Leo Szilarda a jeho neustálého volání po

utajení před Němci se o novinky, které se za normálních okolností publikovaly ve *Physical Review*, dělila nyní jen hrstka vědců, jejichž politické názory byly uznány za přijatelné. Taková blbost! Němečtí vědci jako Esau by nikdy nemuseli na ten jednoduchý postup přijít a válčící země by pokračovaly ve vzájemném vyhrožování téměř hotovými „tajnými zbraněmi“.

Fox pocítil silné nutkání napsat Esauovi a seznámit jej s Fermiho řetězovou reakcí. Mnoho dní si tím lámal hlavu a znovu a znovu měnil názor, až v něm nakonec zvítězil strach. Ale neškodná poznámka té ženy Elizabeth Devanové ho přinutila opět se zamyslet. Co když Werner Heisenberg nějakým způsobem opravdu spletl výpočty? Co když špatně spočítal průřez? Samozřejmě, že se to mohlo stát, dokonce i nositeli Nobelovy ceny. Fyzikální a experimentální výpočty, pokud na jejich výsledcích závisí tak důležitá aplikace, bývají obvykle ověřovány a kontrolovány po každém kroku. Ale když za těmito výsledky stojí nejrespektovanější německý fyzik, samotný tvůrce kvantového principu neurčitosti, jeho práci by se v době válečného utajování nikdo neodvážil zpochybňovat.

Fox si odfrkl. Elizabeth Devanová nic takového vědět nemohla… ledaže by ho považovala za zvláštní, pečlivě vycvičenou osobu, tak chytře maskovanou, že by to nikdo nepředpokládal. Takhle jednali špióni? V podniku tak obrovském, jako je Projekt Manhattan, považoval Fox za nereálné, aby zde nacisté neměli nasazeného žádného informátora. A jaké by se nabízelo lepší krytí než nenápadná úřednice v evidenci, jejíž fyzikální vzdělání je daleko větší, než by se u prosté ženy dalo očekávat? Elizabeth mohla poklidně sledovat dění v Los Alamos a po libosti podávat hlášení do Berlína.

Přemítal o její poznámce. Co když Heisenberg pracuje

pro Spojence a sabotuje výzkum, aby Hitlera zpomalil a oni zatím v klidu dokončili svou práci? Co když se Elizabetina informace dostane k nesprávným lidem, skutečným nacistickým válečným štváčům a ne k opravdovým vědcům, jako je Abraham Esau?

Celá ta věc vypadala absurdně. Ale co když… jak si to Elizabeth vůbec dokázala představit? Co vlastně věděla?

Představa dvou mužů s nabitými zbraněmi se zdála daleko stabilnější v porovnání s monopolním nárokem jedné ze stran na moc. Při vyrovnaném postavení by oba soupeři byli nuceni uzavřít mír; pokud by kdokoliv na světě měl větší klacek než ostatní, stal by se i z nejdemokratičtějšího národa pouliční rváč.

Fox věděl, že je nebezpečné Esaua kontaktovat, ale tenhle nový pohled mu připadal příliš důležitý, než aby ho nepředal dál. Novinky o Fermiho reakci byly téměř dostatečným podnětem, *téměř*, a Elizabetina poznámka dodala závaží, které převážilo misku vah. Vecpal dopis do kapsy saka.

Autobus najel do výmolu a Fox zakolísal. Okna zařinčela a péra zaskřípala. Před Foxem se rozprostíralo Santa Fe v celé své historické kráse. Silnici lemovaly hnědé domky z nepálených cihel, nad jejichž vchody visely svazky chilli papriček. Malebné mexické kachlíky obklopovaly oblouková okna. Brány a mříže z černého tepaného železa zdobily některé domy jako strnulé dekorace.

V přední části autobusu povstal mladý muž. Přestože měl typický civilní oděv, bílou košili, pytlovité, šedé kalhoty a úzkou tmavou kravatu, vypadal zde nepatřičně. Jeho zjev vyzařoval neviditelný signál, který říkal „armáda“, G-2, a určitě ne žádný příjemný mladík, který je celý žhavý pomoci vědcům, aby se na svém O a O

dobře bavili. Koneckonců, slavil se Den nezávislosti. Nezávislosti Ameriky na Británii – Foxovi to připadlo jako ironie. Muž z G-2 pravděpodobně dostal za úkol všechny lidi z autobusu celý den sledovat. Nyní si odkašlal a pokusil se překřičet rachot motoru.

„Zastavíme na East Paláce 109, u paní McKibbinové, kde se všichni zapíšete, než vyrazíte na Kopec. Autobus se bude vracet v 19:00 – pro civilisty v sedm hodin večer."

Nebo pro každého, kdo není zvyklý na evropský čas, pomyslel si Fox.

„Pokud byste potřebovali pomoc," pokračoval muž, „obraťte se na paní McKibbinovou. Pamatujte, že nesmíte hovořit s neznámými lidmi o tom, kdo jste nebo co děláte. Mějte připravené falešné jméno pro případ, že se vás někdo zeptá. Nic nesmíte prozradit – dokonce i kdyby vás zatkli. My se o všechno postaráme. Nezapomeňte, že němečtí agenti pravděpodobně infiltrovali Santa Fe a my jim nechceme poskytnout více informací, než kolik už mají. Nějaké otázky?"

Fox se dotkl prsty v kapse dopisu, adresovaného Abrahamu Esauovi; zdálo se mu, že v látce propaluje díru. Co kdyby ho prohledali? Snažil se dýchat normálně a nedat najevo ani stopu nervozity.

Přísahal si, že tenhle dopis bude poslední. *Už nikdy víc. Kdyby zjistili, že mám takový dopis u sebe, okamžitě by mi položili hlavu na popravčí špalek.*

Přemýšlel, jak se dostat do Albuquerque a poslat zprávu, ale možnosti dopravy byly velmi omezené. Nemohl vyklouznout na dlouho, ne s označenými šeky a s povinností vrátit se k Projektu. Chlápci z vojenského G-2 budou pravděpodobně poschovávaní na autobusovém nádraží i na železniční stanici a budou sledovat všechno, co se jen šustne. Každý pokus o opuštění Santa Fe je

bezpochyby okamžitě zvedne.

Fox se neklidně vrtěl a strachem ho zaléval studený pot. Během instruktáží a bezpečnostních školení, která absolvoval, nevypadala nikdy vážnost situace tak reálně. Připomínalo to jen dětskou hru „Já mám tajemství“ – buď zticha, nikomu neprozraď, co uděláš, a pak všechno dobře dopadne.

Ale nyní, tváří v tvář možnosti, že bude chycen, cítil, jak se mu svírá žaludek. Stojí mu to za ty potíže? Ano, pomyslel si Fox. V sázce je rovnováha sil ve světě.

Když ostatní vědci a příslušníci armády začali opouštět autobus, přinutil se Fox vyhlédnout zaprášeným oknem ven. Mladého usměvavého muže v přední části autobusu ignoroval a stále očekával, že mu někdo začne klást otázky.

Autobus zůstal stát u East Paláce 109. Fox zde byl před pouhým týdnem. Když vystoupil z vlaku, který ho přepravil přes celé Spojené státy, začal se vyptávat kudy má jít, dokud nenašel pitoreskní dům z nepálených cihel. Na této adrese se představil paní McKibbinové; ačkoli ho ta žena v životě neviděla, chovala se k němu tak, že se cítil jako doma. Říkala, že ho neočekávala, ale v dnešní době tímto kontaktním místem prochází tolik lidí, že už úplně ztratila přehled. A kromě toho, stejně každý cestuje pod falešným jménem.

Fox vystoupil z autobusu v houfu vědců. Vyhýbal se pohledům ostatních – zvláště toho příjemného mladého muže, který sledoval, jak se rozptylují do ulic Santa Fe. Většina z nich půjde do bister nebo na nákupy nebo stráví nějaký čas v osvědčeném klubu, kde bude pít na Hvězdy a Pruhy nebo diskutovat o pokračujícím americkém útoku na Šalamounovy ostrovy.

Vzduchem vířil prach, zvednutý letním větrem, který

se hnal z hor. Bodavý vítr nutil lidi sklopit hlavy, aby jim prach nevletěl do očí. Kolem proletěly noviny. Fox si tiskl dlaň k obličeji. V náhlém oblaku písku autobus zcela zmizel.

Využil této ochrany a vytratil se. Úzké nedlážděné křivolaké uličky mířily k East Paláce. Odbočil do druhé ulice – uličky – a zrychlil krok. Na zpáteční cestu se mohl vyptat později. Nyní chtěl jen zmizet z dohledu.

Prodral se davem Indiánů, procházejících uličkou. Obtěžkáni dekami, stříbrem a tyrkysovými šperky mířili pravděpodobně na tržiště. Indiáni beze slova ustupovali a klopili zrak k zemi. Jedna z žen na něj pohlédla s tak zřejmou zuřivostí, že Fox přidal do kroku. Nespatřil mezi nimi ani jediného mladého Indiána.

Další ulice; Fox jí prošel jako tou předchozí a vnořil se do bludiště bočních uliček. Zastavil se v očekávání, že ho někdo sleduje, ale nikdo za ním nešel. Vítr hnal prach ve slabých poryvech kolem nároží. Fox popadl dech. Bylo to tak snadné. Proč si vůbec představoval, že ho bude někdo honit? Nic nepodněcuje paranoiu více, než strach. A nic by k němu nepřitáhlo pozornost jistěji, než podezřelé chování.

Za zády mu bouchly dveře. Fox se otočil. Z domu vyběhli dva tmavovlasí chlapci. Jedno z oken zakrývaly otrhané záclony; uvnitř domu vyl pes. Bosí chlapci se smíchem přeběhli úzkou uličku. Dveře nepřestávaly mlátit, jako by je jakási vnitřní pružina tlačila proti rámu.

Fox si olízl rty; cítil, jak jsou díky suchému pouštnímu větru popraskané. Náhle se zdálo, jako by se mu celá narychlo připravená akce, stejně nekontrolovaná jako jedna z Fermiho řetězových reakcí, vymkla z rukou. Fox se pokusil zklidnit dech a rozbušené srdce.

Ohlédl se, aby se ujistil, že ho nikdo nesleduje. Úzká

ulička byla pustá až na ty dva chlapce, kteří si pinkali míčem o hliněnou zeď.

Pak si povšiml poštovní schránky.

Visela na jediném hřebíku na boční stěně domu. Z nitra černě natřené a na okrajích zrezivělé schránky vyčnívaly dva dopisy.

Foxovi se rozšířily oči. Sevřel dopis v kapse a nejistým krokem zamířil ke schránce. Chlapci si ho nevšímali – měl pocit, že se mu schránka s každým krokem vzdaluje.

Už aby byl u té zatracené schránky, vytáhl zrádný dopis z kapsy… nyní vše vypadalo jako problém, zúžený na odeslání dopisu na poštu, kde se propadne do anonymní hromady obyčejných dopisů.

Fox dorazil ke schránce, vsunul obálku i s dvěma vyčnívajícími dopisy dovnitř a odcházel.

Stále za ním nikdo neběžel.

Míč se odrážel od zdi. Z budov na druhé straně ulice se nesly tlumené hlasy.

Fox pohlédl na černou poštovní schránku. Na obálku napsal neškodnou zpáteční adresu – Rodeo Road 1953 – adresu, kterou si vymyslel a o které věděl, že nepřitáhne pozornost. Kdyby opomněl napsat zpáteční adresu, mohl by dopis vzbudit podezření. Veškerou došlou a odesílanou poštu na Kopci otevírali a cenzurovali; Fox nepochyboval, že podezřelé dopisy dopadnou stejně.

Ačkoliv – dopis do Williamsburgu ve Virginii by žádnou pozornost přitáhnout neměl. V teplém pouštním slunci čekala, s dalšími dvěma dopisy, jeho poslední zpráva Esauovi. Fox cítil, jak mu z ramen padá tíha. Pro tuhle maličkost udělal všechno, co mohl. Nyní ji musel Abraham Esau využít. Graham Fox svou část splnil.

Fox strávil zbytek odpoledne ve městě. Potuloval se a

nakukoval do obchůdků, které obklopovaly náměstí. Kolem posedávaly skupinky Indiánů na malebně tkaných pokrývkách a tiše pozorovali, jak běloši nakupují šperky, přebírají stříbro a výtvory z tyrkysu, které před nimi ležely rozloženy. Život v Santa Fe se zdál velmi poklidný ve srovnání se zběsilostí, která panovala na Kopci. Fox se přistihl, že se zasnil a že touží, aby jeho život plynul stejně nekomplikovaně jako život těchto místních obyvatel.

Fox si povšiml autobusu, který stál zaparkovaný na okraji náměstí. K nástupu na zpáteční cestu zbývala ještě hodina a půl a tak Fox zahnul do hotelu La Posada a zamířil k baru. Dokonce i v tlumeném světle rozeznal několik lidí z autobusu.

Nikdo ho nepozval ke stolu, ale Fox stejně neměl na společnost náladu; zdálo se, že ani nikdo jiný. Každý chtěl využít pro sebe posledních pár minut volnosti před návratem do Projektu. Fox cítil, jak se mu tělo ještě chvěje prožitým napětím.

Přes veškerou paranoiu nespatřil při svých toulkách žádnou známku přítomnosti členů G-2. Možná, že bezpečnostní složky nejsou tak všudypřítomné, jak se o nich říká. Odeslat dopis zvládl snadno. Tentokrát.

Nemohl si dovolit udělat to znovu. Už toho udělal dost. Možná až moc. Na okamžik ho napadlo, zda by neměl zaběhnout k poštovní schránce a dopis vytáhnout – ale nezbýval mu dostatek času. Kola se již roztočila.

Číšník přijal jeho objednávku na gin s tonikem a Fox se uvelebil na stoličce. Nyní se musí věnovat svým úkolům v Projektu. Neměl jinou práci, než se pokusit splnit úkoly podle svých nejlepších schopností. Jenom si přál, aby válka skončila dřív, než vyvstane otázka použití atomové bomby – pokud se jim podaří ji sestrojit.

Fox se zhluboka napil ginu s tonikem. Když se mu

zrak přizpůsobil tlumenému osvětlení v baru, povšiml si dalšího muže s tou samou nemístnou aurou, jakou měl příjemný mladý muž z autobusu. Posedával v rohu a pozoroval dav. Jak dlouho tam seděl? Sledoval Foxe celé odpoledne?

Náhle to Foxovi bylo jedno a tak zvedl skleničku a připil muži z G-2. Muž se odvrátil.

6

Berlín – Virová laboratoř
Srpen 1943

„[Heisenberg] prohlásil, že vědecké řešení již bylo nalezeno, a že teoreticky nic nestojí v cestě konstrukci takovéto bomby.“

Albert Speer, nacistický ministr zbrojního průmyslu

„Němečtí fyzikové nikterak netoužili sestrojit atomovou bombu a uvítali, že tlakem vnějších okolností byli tohoto rozhodnutí ušetřeni.“

Werner Heisenberg

Když řidič odbočil ze silnice dlážděné kočičími hlavami, pod koly štábního automobilu zaskřípal štěrk. Vjeli do méně frekventované oblasti berlínského předměstí Dahlemu, pak odbočili na mokrou cestu k Institutu císaře Viléma. Mohutná, pompézní stavba Institutu pro výzkum chemie a fyziky byla postavena na přelomu století pro ukojení rigidních zálib císaře. Nyní, v srpnovém dešti, vypadaly stromy a truhlíky s květinami podmanivě. Po kamenných zdech se táhly vlhké pruhy, jak voda stříkala ze zrezivělých okapů.

Řidič štábního automobilu pustil stěrač, ale ten pouze rozmazal po předním skle slabý povlak bláta. Před automobilem jely dva hlídkové motocykly; řidiči se hrbili nad řídítky. Motory motocyklů, poháněné alkoholem, bouchaly a prskaly.

Ačkoliv profesor Esau získal vrchní velení, nyní se na zadním sedadle štábního automobilu neklidně vrtěl. Zajímalo ho, zda bude triumfovat, tak jak si plánoval, nebo zda se všechno obrátí proti němu. Jízda netrvala dlouho, ale cestovalo se jim nepohodlně. Vedle něj v tichu vzpřímeně seděl říšský ministr Albert Speer a zíral před sebe. Ministr zbrojního průmyslu musel být zaujat něčím jiným než tajným nacistickým výzkumným centrem, známým jako Virová laboratoř.

Vedle řidiče seděl v černé uniformě s páskou SS na rukávě major Wilhelm Stadt z gestapa. Major Stadt byl hrubián, který mluvil rychle a na tváři se mu usadil arogantní výraz, který hraničil se znechucením. Jako mnoho mladých důstojníků si i major pěstoval pod nosem malý kartáček, jaký nosili Hitler a Himmler. Světlé vlasy měl kolem uší a vzadu na krku vyholeny, takže vypadal, jako by mu hlavu pokrývala příliš velká jarmulka. Esau se neodvážil toto přirovnání vyslovit nahlas; majorovi SS by asi nepřipadalo příliš zábavné.

Major Stadt hovořil s řidičem. Vyprávěl obhroublé historky a židovské anekdoty a k nižší šarži se choval přátelsky; koneckonců – nebyl samotný Himmler, šéf gestapa, původem chovatel kuřat? Ale Stadtova nenucená póza připadala Esauovi hraná. Byla to ukázka techniky výslechu. Při každé třetí nebo čtvrté poznámce se major Stadt otočil a pohlédl na říšského ministra Speera, jako by očekával nějakou odezvu. Speer občas přikývl nebo se usmál, pokud to bylo vhodné, ale nepromluvil ani slova.

Esau věděl, že Speer nikdy nestál o post ministra zbrojního průmyslu – byl architektem, který Hitlerovi dobře sloužil, ale překvapilo ho, když jej po smrti předchozího ministra, který zahynul při leteckém neštěstí, Hitler povýšil. Speer ve svém postavení dělal, co mohl, ale zdálo se, že německé válečné úsilí ochabuje. V Itálii byl svržen Mussolini a ponižující a zhoubné nálety Spojenců změnily Hamburk v ohnivé peklo.

Nevadí. Díky Esauově práci zde v Institutu císaře Viléma se oba, on i říšský ministr Speer, stanou hrdiny. Ohnivé peklo v Hamburku nebude ničím ve srovnání se zkázou, která nastane po shození německé atomové bomby. Ostatní vědci si rozmyslí být arogantní a nekooperativní, když za ním bude stát Speer. Nyní získal Esau páku, kterou potřeboval, aby fyzikální výzkum pevně sloučil pod svůj dohled.

Werner Heisenberg je neočekává; Esau si neohlášený příjezd připravil jako součást překvapení. Heisenberg žil se svou rodinou v Lipsku, ale dvakrát týdně jezdil vlakem do Berlína, aby pokračoval v práci v institutu. Esau si dal velmi dobrý pozor, aby měl jistotu, že přijedou v den, kdy Heisenberga najdou ve Virové laboratoři.

Motocykly zabrzdily. Štábní automobil zastavil před bránou v oplocení z prověšeného ostnatého drátu, které obklopovalo komplex dřevěných budov. Strážný v pláštěnce se samopalem přes rameno přistoupil, aby prověřil dokumenty motocyklistů, kteří gestikulovali k štábnímu automobilu. Řidič zápasil s klikou, aby otevřel okénko.

„Sem je vstup zakázán. Mohu vidět vaše dokumenty, prosím?“ Strážný vsunul hlavu do auta a kapkami deště zkropil řidičovo rameno.

Když spatřil říšského ministra Speera a majora Stadta v

uniformách, trochu ztuhl, ale pokračoval v plnění své povinnosti. Z bezpečnostních důvodů štábní automobil neoznačili, aby neprozradili hodnost jeho pasažérů.

Major Stadt mlčel a Esau čekal, až je strážný všechny prověří. Žádné jiné chování strážného by netoleroval. Voják vrátil složené dokumenty řidiči a přebrodil se bahnem zpět ke strážní budce vedle brány z ostnatého drátu. Oba motocyklisté znovu nastartovali stroje a projeli bránou. Řidič štábního automobilu nechal okno otevřené a dovolil tak vlhkému vzduchu pročistit atmosféru uvnitř. Vjeli na pozemky Virové laboratoře.

V červenci roku 1940 postavil výzkumník Karl Wirtz na pozemcích Institutu císaře Viléma pro výzkum biologie a virů, které přiléhaly k Institutu pro výzkum fyziky, malou laboratoř. Elektřina a voda byly do nové laboratoře vedeny z rozsáhlých laboratoří, ve kterých se pěstovaly viry. Ale doktor Karl Wirtz nebyl biolog. Zlověstný název Virová laboratoř byl okázale prezentován kvůli odvedení pozornosti a oklamání špionů vzhledem ke skutečnému výzkumu, který se tam prováděl.

Na začátku války předchůdce říšského ministra Speera nahlížel na program jaderných fyziků skepticky, protože se zdálo, že Německo zvítězí bleskovou válkou nad Británií daleko dříve, než jaderní fyzikové vyvinou novou zbraň. Nicméně byl stanoven výzkumný program, šéfovi institutu, holandskému experimentálnímu fyzikovi Paulu Debyeovi, dali na vybranou: buď přijmout německé státní občanství, nebo své místo opustit, neboť žádnému příslušníku cizího národa nemohou povolit pracovat na tajném vojenském projektu. Debye se rozhodl odejít a odcestoval na „přednáškové turné“ do neutrální Ameriky.

To se událo v lednu 1940. Ministerstvo zbrojního průmyslu se pokusilo jako náhradu za Debye dosadit

doktora Kurta Diebnera z armády, ale celý zbytek Institutu císaře Viléma se vehementně postavil proti. Ještě si neuvědomovali, jak moc se časy změnily. Nakonec institut doktora Diebnera přijal jako prozatímního šéfa, dokud se Paul Debye nevrátí z přednáškového turné.

Ale Diebnerova kariéra nepřežila politické machinace následujících let. Ostatní vědci, jako Karl Wirtz a Carl-Friedrich von Weizsäcker, plánovali přilákat do institutu Wernera Heisenberga, aby se stal vedoucím práce jaderných fyziků – samozřejmě podřízeným zplnomocněnci pro jadernou fyziku, připomněl si Esau.

Esau Virovou laboratoř několikrát oficiálně navštívil, ale ničeho nedosáhl. Program zůstal rozptýlený a nenápaditý jako doposud, vědce daleko více zajímalo, jak si udržet vlastní reputaci, než vítězství ve válce.

Nicméně nyní jim Esau přivážel díky Grahamu Foxovi vhodnou inspiraci.

Když přejížděli zablácené prostranství mezi dřevěnými baráky, dovolil si úsměv. Temné skvrny prozrazovaly, kudy déšť prosákl prkennými stěnami. Všude kolem se Berlín stahoval stále blíž, pravděpodobně až příliš blízko na tak nebezpečný výzkum, jako byl tento, nicméně to byl výborný úkryt.

Nejasný stín za jedním z oken pozoroval, jak štábní automobil zastavuje, pak ucouvl. Esau doufal, že pozorovatel bude zbylé fyziky přesně informovat, kdo se je chystá navštívit.

Přijeli obvinit profesora Wernera Heisenberga ze zrady.

O týden dříve si profesor Esau všiml, že říšská pošta doručila dopis s belgickou poštovní známkou. Zvedl ušpiněnou obálku a zamračil se; zdálo se, že obsahuje

levné dopisní papíry. Energický rukopis s přehnanými smyčkami a kudrlinkami na obálce nepoznával. Otvíračem na dopisy rozřízl okraj.

Rukopis na dopisním papíru identifikoval okamžitě. Graham Fox! To bylo nepředstavitelné, ale nedokázal se ubránit úsměvu, jaký nepoužil od studentských let v Cambridgi. Zajímalo ho, jak Fox dokázal dostat dopis přes poštovní blokádu do Německa. Ale počáteční Esauovo překvapení se nevyrovnalo tomu, jaké pocítil po přečtení stručné, ale velmi důkladné zprávy.

> …Takže, drahý příteli, Fermi dosáhl řetězové neutronové reakce moderované grafitovými bloky. Díky schopnostem předních německých fyziků by k tomuto objevu měla dospět i Heisenbergova skupina – nesvedl tě třeba na chybnou cestu? Koneckonců nikdo Heisenbergova tvrzení neprověřuje. Udělám zde, co bude v mých silách, protože musíme udržet rovnováhu. V sázce je celé lidstvo. Abrahame, spoléhám na tebe.

V tom okamžiku se ve dveřích objevila Esauova sekretářka – tatáž, která zpackala jeho pozvánku na konferenci fyziků a pak zrušovala jeho následný omluvný dopis – s nějakým hloupým dotazem. Esauův řev ji vyhnal na chodbu. Její podpatky zazněly na kachlíkové podlaze jako výstřely.

Esau sevřel dopis zpocenými prsty. Jaderná reakce moderovaná grafitem! Esau byl ohromen. V souladu se všemi důkladnými studiemi – ne, opravil se, ne dost důkladnými – se domnívali, že jedinou látkou, schopnou vhodně moderovat jaderný reaktor, je těžká voda. Jak mohli přehlédnout něco tak prostého a obyčejného, jako je

grafit?

Jaderný reaktor dokázal vytvářet různé prvky, nové prvky, které stály v periodické tabulce za uranem a mohly být v atomové bombě použity jako náhrada za vzácný izotop uranu 235. V roce 1940 Američan Edwin McMillan z Kalifornské univerzity v Berkeley uměle vytvořil „prvek 93“ bombardováním uranu neutrony. Protože uran byl pojmenován podle planety Uran, McMillan se rozhodl nazvat tento nový prvek „neptunium“ podle planety Neptun.

Ale fyzikální teorie předpověděla, že další uměle vytvořený prvek v řadě, prvek 94, bude vhodný ke štěpení, stejně jako uran 235. V přírodě se prvek 94 nevyskytuje, ale je velmi pravděpodobné, že může být vyroben v laboratoři. Ale pouze v případě, že dokážou udržet jadernou řetězovou reakci v chodu. Pokud by se pokračovalo v přiřazování názvů planet, tento prvek by se jmenoval po nově objevené deváté planetě Pluto. Plutonium?

Pokud by dokázali vyrobit dostatečné množství tohoto nového plutonia, Esau by se nemusel starat o neskutečné problémy se separací uranu 235 od zbytku rudy. Mohli by mít německou atomovou bombu dříve, než by čekali.

Ale k tomu potřebovali funkční reaktor, aby „vařili“ uran, dokud z něj nebude plutonium… a Esau se domníval, že k provozu reaktoru je potřeba obrovského množství těžké vody, která byla neobyčejně vzácná a drahocenná. Dokonce i pak by zůstalo jen u neověřených teorií, protože by nedokázali shromáždit dostatek těžké vody.

Jak válka pokračovala, problémy se stále stupňovaly. Jediný zdroj těžké vody představovala pro Němce továrna Hydro Norsk ve Vemorku – její hydroelektrárnu Spojenci

nedávno zničili, takže se veškerá produkce těžké vody zastavila. Spojenečtí sabotéři navíc potopili trajekt s posledními pár barely zředěné těžké vody, kterou zachránili ze zničené továrny.

Esau neviděl ve výzkumu reaktoru žádnou budoucnost. Nezůstalo jim nic kromě neřešitelné separace izotopů.

Ovšem nyní Foxův dopis sděloval, že snad grafit – obyčejný uhlík – by se prý dal použít místo těžké vody. Esau nedokázal pochopit, proč jeho výzkumníci nevzali tuto možnost v úvahu. Zvláště, když je řídil sám velký Heisenberg.

Cítil, jak mu tváře rudnou rostoucím vztekem, když se probíral spisy a zprávami, které popisovaly vyhlídky jeho roztříštěného programu. Nesnášel tuhle úřednickou práci – nikdy nemohl nic najít. Zprávy o postupu výzkumu byly zkreslené nebo doručované pozdě nebo psané tak stručným, vágním jazykem, že vůbec nechápal, o čem ti fyzikové hovoří. Spisy ještě nestihl zcela vybalit a uspořádat, ale neodvážil se požádat neschopnou sekretářku, aby mu pomohla. Některé spisy pocházely z doby, kdy Institut císaře Viléma vedl Diebner; jiné z ministerstva zbrojního průmyslu nebo dokonce z von Ardennova výzkumu pro poštovní úřad.

Grafit určitě musel někdo vyzkoušet.

Po hodině hledání zápisy našel. Rychlým gestem, prozrazujícím netrpělivost, vyškubl útlou složku z hromady spisů. Venku třikrát zatroubil automobil a Esau jen podrážděně zabručel. Hledané zápisy rozložil na stole a všechno ostatní navršil na zbytek neotevřené pošty.

Analýzu prováděl profesor Walther Bothe v Heidelbergu. Použil kouli vysoce čistého grafitu o průměru více než metr. Ponořil ji do vody a měřil její neutronový absorpční průřez. V souladu s výsledky

Bothova pokusu se grafit skutečně neosvědčil, neboť pohlcoval příliš velké množství použitelných neutronů. Aby jaderná reakce probíhala úspěšně, musel moderátor *zpomalit* neutrony na vhodnou rychlost, tak, aby způsobily štěpení uranu – zpomalit, ne je zcela vyloučit z reakce.

Ale pokud Američané uspěli a vytvořili soběstačnou řetězovou reakci s použitím grafitu a uranu, pak musely být Bothovy výsledky chybné. *Chybné!*

Esau přimhouřil oči a promnul si jizvu na horním rtu. Pod oknem znovu zahoukal automobil, ale tentokrát ho Esau neslyšel. Co když Bothe nepoužil dostatečně čistý uhlík? Grafit bývá často znečištěn bórem – a výsledky zcela jasně ukazovaly, že bór patří mezi ty prvky, které nenasytně pohlcují neutrony. Co když je uhlík opravdu efektivní moderátor, ale Bothovy výsledky zkreslilo znečištění bórem? V reaktoru by pak reakce neproběhla, ne kvůli grafitu – ale kvůli bóru.

Získat uhlík bylo snadné. Dosažení absolutní čistoty by bylo obtížnější, ale mnohem snazší než výroba těžké vody nebo nalezení způsobu separace uranu 235 od zbytku přírodního uranu. Tím se vše měnilo.

Esau si znovu přečetl Foxův dopis. Vyplývalo z něj, že Američané jsou daleko před nimi. Navzdory tomu, že německé velení zahájilo výzkum na začátku války, Američané již dosáhli soběstačné řetězové reakce. Tím se také vše měnilo.

Říšský ministr Albert Speer nebral Esaua ani jeho jaderný program vážně. Ale možná, že tyto novinky zaujmou jeho pozornost. Pokud se Američané vrhli střemhlav do vývoje atomové bomby, proč by Německo mělo zaostávat?

Esau si představoval různé způsoby, jak předložit Foxovy informace Speerovi. Prostý dopis od starého

přítele a jakou vážnost Esauovi získá. Tyto novinky si žádaly okamžitou akci.

Motocyklisté sesedli se strojů a opřeli je o dřevěné zábradlí. Bok po boku vypochodovali po schodech Virové laboratoře a zastavili se vedle dveří. Čekali, až říšský ministr Speer a major Stadt vystoupí ze štábního automobilu. Řidič jim otevřel dveře. Esau si pospíšil, aby se Speerem udržel krok.

Speer byl vysoký, tichý muž, který mluvil mírně, ale byl vysoce inteligentní. Režíroval a organizoval Hitlerova norimberská shromáždění a stal se jedním z nejbližších Vůdcových soudruhů. Nadřazený Speer Esaua pohrdavě přehlížel. Ale to již bylo minulostí. Nyní si Esau získal novou reputaci.

Když strážní procházeli baráky, zůstávala za nimi blátivá stopa. Před léty si vědci stěžovali na přítomnost nacistů v institutu. Nicméně, tentokrát měla návštěva jiný účel.

Esau si otřel boty o rohožku a pospíchal za majorem, který je vedl na přepadovou inspekci. Na první pohled vypadala Virová laboratoř dostatečně stroze, tak, jak by všechny správné válečné projekty měly vypadat. Fyzikové i laboranti, vytržení z každodenní činnosti, poplašeně pobíhali, pokoušeli se zjistit, co je cílem neočekávané návštěvy a snažili se ukrýt cokoliv, co by mohla inspekce považovat za nevhodné. Hosty vlastně nikdo ani neuvítal.

Stadt namátkou otvíral dveře a nakukoval do místností. Zdálo se, že ho nezajímá, co tam vidí a Esau si uvědomil, že major gestapa o jaderné fyzice neví vůbec nic a jen má v úmyslu výzkumníky vystrašit, aby projevili nějaké známky provinilosti nebo spiklenectví.

Našli tabule, rovnice, muže, kteří diskutovali nad

hrubými náčrtky. V jedné části budovy nalezli dva metry hlubokou jámu, vyzděnou cihlami a naplněnou vodou. V téhle vzdálené laboratoři nečinně odpočívalo pokusné zařízení. Nečinně! Esau zuřil. Pokud jeho lidé ani nepředstírali pokračující výzkum, vrhalo to špatné světlo i na jeho vlastní kompetentnost. Speer pozvedl obočí, ale neřekl nic.

„Tohle není jediné zařízení, kde probíhají naše pokusy," vysvětloval Esau. „Doktor Diebner pracuje s další skupinou v Göttingenu."

„Vskutku," odpověděl Speer tiše. „A on s nějakou prací bude hotov?"

„V tom je právě problém!" pokusil se Esau ovládnout svou netrpělivost. „Vědci jsou rozptýlení a mohou si takhle hrát na vlastním písečku, protože na ně na všechny nestačím dohlížet. Jeden z Diebnerových lidí, doktor Paul Harteck, chtěl provést pokus s oxidem uranu za pomoci suchého ledu. Zajistil si celý vlak suchého ledu a potřeboval tolik oxidu uranu, kolik se dalo sehnat – ale ve stejné době Heisenberg trval na tom, že musí mít polovinu pro sebe pro jiný pokus zde ve Virové laboratoři." Esau se zamračil a pohlédl Speerovi do očí. Zdálo se, že mu říšský ministr nerozumí.

„Víte, s touhle jadernou fyzikou je to hop nebo trop – neexistuje částečná reakce. Nemůžete rozdělit prostředky napůl. Výsledkem bylo, že oba pokusy neuspěly pro nedostatek materiálu." Odkašlal si a napřímil se. „To se stalo předtím, než mě jmenovali zplnomocněncem pro jadernou fyziku."

„Jsem si jist, že jste ve všem zjednal nápravu," řekl Speer beze stopy sarkasmu.

„Zjednám," zamumlal Esau. Nyní mohl Heisenberga vydírat. Až nositele Nobelovy ceny srovná do latě, může

se pustit do dalších věcí.

Když se blížili, vyšel Werner Heisenberg ze dveří své kanceláře. Na tváři se mu usadil výraz falešné srdečnosti; Esau si všiml, že se pokusil rychle si upravit oděv. Heisenbergovy zrzavé vlasy se vlhce leskly, jako by se právě učesal.

„Vítejte, pánové," pozdravil je Heisenberg a zamnul si ruce. Pak se otočil ke Speerovi. „Vy jste říšský ministr? Viděl jsem fotografie z vašich norimberských shromáždění. Velmi působivé."

„Nabídnete nám čaj?" zeptal se major Stadt. „Koneckonců – nezdá se, že byste měl na práci něco lepšího."

Heisenberg ztuhl, když mu konečně došlo, že by mohl mít potíže. Esau si přál alespoň na chvíli vidět Heisenberga potit se. Bylo by příjemné trochu mu srazit ego.

„S čím vám mohu pomoci, pane majore?" V Heisenbergově hlase zaznělo jen nepatrné ostří. Esau okamžitě vycítil, že se chce vyhnout konfliktu.

„Dostaly se k nám nějaké znepokojivé informace o vaší činnosti, pane profesore," oznámil říšský ministr Speer. Sundal si plášť. Heisenberg se natáhl, aby mu ho odebral, ale Speer jej podal jednomu muži z motocyklové ochranky.

„Rádi bychom si prohlédli všechny záznamy o vašich pokusech!" přikázal major Stadt. „Zajistěte nám je, prosím. Profesor Esau je prozkoumá, aby určil, zdali jsou vaše výsledky správné nebo chybné." Major gestapa zvýšil hlas. „Chceme zjistit, zda je příčinou vaší neschopnosti dosáhnout pokroku ve vývoji jen prostá nezpůsobilost nebo rovnou zrada."

Heisenberg se zdál být ohromen. „Ale pane majore,

ujišťuji vás –“

„Můžete nás ujistit svými výsledky. Pokud jste nevinný a německý jaderný výzkum jste nesabotoval, nemáte co skrývat, že?“

Heisenberg neodpověděl, neměl, co by na to řekl.

Ticho trvalo příliš dlouho. Esau si chtěl právě odkašlat, když se Heisenberg vzdal. „Samozřejmě. Následujte mě, všechno vám ukážu.“

V chodbě si Esau všiml, že je ostatní vědci rozhořčeně pozorují, ale obávají se cokoliv říct. Poznal doktora Karla Wirtze, muže, který postavil Virovou laboratoř, a Carl-Friedricha von Weizsäckera, Heisenbergova brilantního mladého asistenta; ostatní techniky neznal.

Ve své kanceláři – Esau s uspokojením zaznamenal, že je daleko méně okázalá než jeho vlastní – Heisenberg zaváhal vedle poškrábaného trezoru, který vypadal, jako by přežil nálet Spojenců. Slavný fyzik byl stále nejistější.

„Chcete nějakou konkrétní práci?“ zeptal se.

„Všechno,“ vyštěkl major Stadt. Speer mávl neurčitě rukou k trezoru.

Heisenberg nastavil kombinaci a otevřel sejf. Vytáhl hromadu laboratorních zpráv, rukou psaných deníků a dopisů, které si posílal s ostatními výzkumníky. Major Stadt pokynul jednomu strážnému, aby od fyzika záznamy převzal.

„Dejte to profesoru Esauovi,“ pokynul říšský ministr Speer. „Bude se pídit po nesrovnalostech, chybách či zamlčených skutečnostech.“

V Heisenbergově hlase zazněla jen stopa rozmrzelosti, ale po Esauovi blýskl pohledem čirého vzteku. „Nevěřím, že doktor Esau je stejného… *formátu* jako já. Pochybuji, že je schopen posoudit mou způsobilost.“

„Za těchto vážných okolností, profesore Heisenbergu,“

uťal ho major Stadt, „byste měl mít rozum, být zticha a jen odpovídat na otázky, které vám bude klást říšský ministr Speer nebo já.“

Esau převzal stoh papírů a Speer ho s nedbalým gestem propustil. Esau požádal: „Potřeboval bych všechno, co má souvislost s výpočty průřezů –“

„Najděte si nějakou kancelář. Vlastně – vezměte si tu vedlejší. Major Stadt by si zatím s profesorem Heisenbergem rád prodiskutoval pár dalších záležitostí.“

Jeden strážný otevřel koženou aktovku a vytáhl svazek lejster svázaných rudou stuhou. „Gestapo si o vás založilo složku, pane profesore,“ oznámil Stadt. „Nová informace doktora Esaua byla poslední kapkou.“

Heisenberg se zatvářil opravdu zmateně. „Jsem z něčeho obviněn?“ Zvedl ruku, aby si přičísl ježaté zrzavé vlasy, ale zarazil se.

„Obviněn? Ne. Vinen? To spíš.“ Major Stadt se posadil do křesla za Heisenbergovým stolem a profesorovy poznámky odsunul, aniž by do nich nahlédl. „Vy se posadíte dopředu a budete odpovídat na mé otázky. Strážný provede zápis. Říšský ministr Speer zajistí, aby nikdo z vašich spolupracovníků neopustil Virovou laboratoř, dokud neskončíme vyšetřování.“ Šlehl pohledem po Esauovi, který stále postával u dveří a naslouchal. „Byli bychom rádi, profesore Esaue, kdybyste začal ještě dnes!“

Esau vyrazil z místnosti, jako by major gestapa začal vyslýchat jeho…

Zjistil, že je obtížné soustředit se na Heisenbergův úhledný, úsporný rukopis. Hlas majora Stadta slyšel částečně přes zdi a napůl přes otevřené dveře sousední kanceláře. Esau si představil říšského ministra Speera, jak tiše sedí a pozoruje důstojníka gestapa při výslechu.

„Máme spoustu záznamů o vašich pokusech zabránit vědcům v aktivní službě v armádě. Uvádíte, že pro dobro Říše! Raději ať technici pracují, než by stříleli na nepřítele, říkáváte! Kdo vlastně jste, že rozhodujete, jak nejlépe máme řídit své ozbrojené síly?“

Esau vytáhl hromádku čistých papírů a plnicí pero a začal kontrolovat výpočty. Pokoušel se rozplést řetězec Heisenbergových dedukcí. Několikrát ztratil nit a nechápal, co měl slavný fyzik na mysli. Mezi dělícími čarami výpočtů si udělal přestávku a přemýšlel, jaký intuitivní skok Heisenberg provedl. V Cambridgi hrál Esau s Grahamem Foxem v kavárnách podobné hry, ve kterých se pokoušeli jeden druhého přechytračit ve výpočtech. Už je to tak dlouho, co Foxe viděl naposled…

Ve vedlejší místnosti major Stadt zvedl hlas. „Ale on je Žid! Je mi jedno, jestli je to váš kolega – my tady žádné židovské fyziky nechceme! Nařídili jsme vám, abyste Židy ignoroval.“

Heisenberg začal odpovídat, ale major Stadt ho přerušil. „Máme o vašich snahách záznamy. Podívejte, tady jsou vaše vlastní dopisy, podepsané vaší rukou, ve kterých žádáte, aby rodiče nějakého Samuela Goudsmitdta byli propuštěni z koncentračního tábora. Kdo jste, že rozhodujete o takových věcech? My rozhodujeme! Himmler rozhoduje! Vy máte jen jediný úkol – vyvinout nějakou novou zbraň. A ani to se vám nedaří!“

Heisenberg zamumlal odpověď, ale Esau ji nezaslechl. Pokoušel se udržet koncentraci a dál kontrolovat sloupce čísel. Sám Heisenberg v poznámkách naškrábal jeden výsledek dole a druhý napsal nahoru. Snažil se výsledky zamlžit? Nebo se dopustil jen obyčejné chyby?

Říšský ministr Speer vyslovil jediné, jasně slyšitelné slovo: „Bohr.“

Major Stadt okamžitě hlasitě dodal: „Ano, to nás přivádí do zajímavé situace. Tohle je jeden z nejprůkaznějších materiálů, které proti vám máme. Svědkové tvrdí, že jste opustil Německo, odjel do Kodaně a setkal se Nielsem Bohrem, polovičním Židem, který je znám svou náklonností ke Spojencům. Ve skutečnosti se domníváme, že se nyní skrývá v Americe, kde pracuje na jejich projektu atomové bomby. Vy jste s ním soukromě hovořil, viděli vás, jak spolu rozmlouváte. Všechno máme v záznamech. Teď nám povězte – co jste tam dělal?“

„Hryzalo mě svědomí.“ Heisenbergův hlas zněl chabě a poraženecky. „Chtěl jsem se zeptat –“

„Zeptat? Nepochybně jste mu chtěl *vyzradit* vše o našem programu, aby se o tyto poznatky mohl rozdělit s Američany! Víme, že překrucujete výsledky svých pokusů, narušujete pokrok v našem jaderném programu, snažíte se způsobit, abychom prohráli válku.“

„To není –“

Major Stadt něčím tvrdě udeřil o desku stolu, pak opět ztišil hlas.

Vyšetřování pokračovalo. Nesoustředěný Esau dál porovnával výsledky. Zíral na čísla, na poznámky z laboratoře. Pokoušel se najít v Heisenbergově práci trhlinu. Neodvažoval se ani vstát a zajít si pro šálek čaje. Žádný z Heisenbergových kolegů vědců by asi neměl moc chuti mu pomoci.

O hodiny později cítil, jak se mu do žaludku zakusuje hlad. Ostatní vědci tiše přecházeli chodbami a nemluvili ani mezi sebou. Celý den na práci nesáhli a již minul čas, kdy obvykle odcházeli domů k rodinám. Někteří museli chytit vlak, ale nemohli odejít, dokud jim to říšský ministr Speer nedovolí.

Ve dveřích se objevil Otto Hahn. Mračil se, pod

hustým obočím mu zářily jasné oči, ale i v rozčilení vypadal jako ze škatulky. Dokonale přistřižený šednoucí knírek budil zdání, že má na horním rtu pouhé strniště. „Promiňte, doktore Esaue. Nedala by se zařídit nějaká večeře? Mí technici nejedli celý den.“

Esau udiveně vzhlédl – Otto Hahn objevil štěpení jádra atomu uranu a nyní před Esauem bojácně postává a žádá o tak prostou laskavost.

„Vy tady v laboratořích nemáte žádné jídlo?“ Také by neodmítl něco k snědku.

„Ne. Kvůli tomu všemu uranu, který tady máme, pane profesore. Nachází se tu spousta vysoce jedovatých látek. Mysleli jsme, že bude nejlepší zde zakázat podávání jídla.“

Říšský ministr Speer a major Stadt zavřeli dveře, aby měli při svém nekonečném výslechu klid. Esau se neodvážil je vyrušovat, aby získal povolení. Pak si uvědomil vlastní pošetilost. Koneckonců – není snad zplnomocněncem pro jadernou fyziku? Copak nedisponuje jistými rozhodovacími pravomocemi? Nebyl to on, kdo upozornil na Heisenbergovy záměry?

„Shromážděte v hale nějaké dělníky,“ rozhodl. „Náhodně jednoho vyberu. Zajde do jídelny institutu a přinese dostatek jídla pro nás všechny.“ Otto Hahn ulehčeně vzhlédl a když couval ke dveřím, přikývl. Esau právě předvedl, že se dokáže chovat mírně. To bylo taktické, protože bude muset tyhle lidi přesvědčit, aby pro něj pracovali.

Pozdě v noci se dveře Heisenbergovy kanceláře s bouchnutím otevřely. Esau, který právě se zarudlýma očima usrkával nad rozdělanou prací zbytek studeného čaje, se v křesle napřímil. Jeden stoh laboratorních výsledků mu ležel po pravici; o něco více lejster se

povalovalo před ním, ta ještě nestačil prověřit. Před sebou měl na papíře sepsán seznam chyb, které objevil. Spodní strana papíru byla umazána několika kaňkami od plnicího pera, jak byl příliš unaven, než aby se staral o krasopis.

Vešel major Stadt. Jeho černá uniforma SS rozhodně nevypadala jako po několikahodinovém výslechu. „Už jste skončil, profesore Esaue?“ zeptal se. „Co pro nás máte? Našel jste nějaké závažné chyby?“

Esau vstal a zvedl ze stolu počmáraný papír. „Ano, pane majore. Tady je seznam nesrovnalostí, které jsem objevil. Nemohu posoudit, zda jde o chyby úmyslné nebo jen chyby z nedbalosti.“

Nebo že z toho zírání do papírů už nevidím na oči, pomyslel si Esau. Nedokázal říct, zdali udělal chyby on nebo Heisenberg.

Ale majoru Stadtovi to stačilo. Na rtech se mu objevil nepříjemný úsměv. Z kanceláře vyšel říšský ministr Speer s Heisenbergem. Velký vědec vypadal poraženě, zmateně. Když zavrávoral, Speer se ani nepohnul, aby ho podepřel.

Heisenberg se opřel dlaní s roztaženými prsty o desku stolu před Esauem a odsunul své vlastní usvědčující laboratorní výsledky stranou. Esau cítil, jak se ten muž potí a viděl, jak má zmuchlané šaty.

Major Stadt našel v kanceláři pravítko; udeřil jím o stůl a pak o dveřní rám. Pozvedl hlas, aby ho slyšeli i na celé chodbě. Speer od toho řevu ucouvl.

„Pozor! Pozor!“ křičel major Stadt. Objevili se oba motocyklisté, mrkali, protírali si kalné oči a snažili se zjistit, co se stalo. Ostatní vědci, Carl-Friedrich von Weizsäcker, Otto Hahn a Karl Wirtz, kteří stejně nebyli schopni usnout, vyšli ze svých laboratoří. Zraky měli sklopené k podlaze; ostatní asistenti se zoufale snažili nepřitáhnout na sebe pozornost.

„Shromážděte se na nádvoří. Dnes večer musíme dokončit důležitou záležitost a jsem si jist, že všichni jste dychtiví vrátit se okamžitě ke svému výzkumu. Dnes jste promarnili celý den!“

Vědci se rozešli ke skříňkám poblíž svých kanceláří pro kabáty. Major Stadt popadl Heisenberga za levou paži a vedl ho ke dveřím. Esau dopil zbytek studeného čaje.

Zastavil se u něj říšský ministr Speer. „Tady se to musí změnit, profesore Esaue. Tímto vám nařizuji, abyste sloučil celý německý jaderný výzkum zde, na tomto jediném místě. Už žádné soutěžení mezi oddělenými skupinami. Už žádné dělení minimálních zásob. Chci, aby se všichni soustředili tady, aby pracovali a spolupracovali. Vy sám se zde ubytujete a na všechno budete dohlížet.“ Speer se rozhlédl po nevábných ubikacích. Znechuceně se zamračil, ale nic už nedodal.

Esau cítil příval triumfu. O tohle celou dobu usiloval. Teď mohl všechno dovést do konce. Nyní mu přidělili pravomoc učinit v jaderném výzkumu velký krok. Možná, že dokonce ve vývoji atomové bomby předstihne Američany.

„Budu tyto příkazy potřebovat písemně, pane říšský ministře,“ požádal Esau. „S von Ardennem by neměl být žádný problém – ve skutečnosti si myslím, že uvítá, když se dostane pod vhodnější patronát, než je Ministerstvo pošt. Tím se stane jeho práce legitimní. Ale Diebner spolupracovat nebude. Trvá se svými lidmi na nezávislosti. Už dříve jsem s ním měl potíže.“

Zdálo se, že Speera Esauovo hodnocení nezajímá. „Nevěřím, že s Diebnerem budou problémy. Rozhodně ne po dnešní noci.“

Nic víc již nedodal a vykročil ze dveří. Esau naposledy zmateně pohlédl na laboratorní výsledky, které ještě

nestačil prověřit, a pak pospíchal za říšským ministrem ven na nádvoří.

Uprostřed rozbahněného nádvoří stál osamocený Heisenberg. Esau si liboval v jeho zasmušilém vzhledu – tohle ponížení srazí velkého vědce o pár stupínků níž a jistě ho přiměje k větší spolupráci. Možná se Heisenberg přestane starat o těžko srozumitelné teorie a soustředí se více na praxi. Esau se domníval, že s ním nyní bude moci daleko lépe manipulovat.

Major Stadt zařídil, aby zapnuli světlomety a nádvoří zalilo ostré bílé světlo. Virová laboratoř a přilehlé budovy vypadaly jako jeden z Himmlerových pracovních táborů. Po dřevěných bočních stěnách se táhly vlhké pásy, způsobené jarními dešti, které se vsákly do nehoblovaného dřeva. Ostnatý drát po obvodu areálu teď v noci připomínal stříbrnou pavučinu.

Když se ostatní vědci shromáždili na skvrnitých, štěrkových chodnících, připochodoval major Stadt k osamělému Heisenbergovi. V měkké hlíně zanechávaly jeho holínky hluboké otisky.

„Chci, abyste mi všichni věnovali pozornost.“ Stadt zesílil hlas a Esau si z jeho chování uvědomil, že napodobuje Hitlera. V dnešní době to dělala spousta lidí.

„Tento muž, váš profesor Heisenberg, nositel nejvyšších vyznamenání, jaká se dají ve vašem oboru získat, je zrádce své země, svého Vůdce a vás všech. Prováděl vážnou sabotáž proti tomuto projektu, který nám má umožnit vyhrát válku. Zdržoval práci, falšoval laboratorní výsledky a spolupracoval s nepřítelem, aby Německo neuspělo ve vývoji atomové bomby!“

„To není pravda.“ Heisenberg se napřímil. Bylo zřejmé, že tuto větu už bezpočtukrát majorovi gestapa bezvýsledně zopakoval. Stadt ho ignoroval.

„Svými chybami, zdržováním a zradou odsoudil profesor Werner Heisenberg k smrti nespočetné tisíce německých vojáků. Pokud bychom tuto zbraň měli při útoku na Stalingrad, dobyli bychom město bez ztráty jediného německého života. Moskvu bychom získali za jediný den, namísto mnoha měsíců nezdarů.“

Když Stadt domluvil, odstoupil od Heisenberga a odpochodoval ke shromážděným vědcům. Esau postával vedle říšského ministra Speera a čekal. Začínal se domnívat, že celá záležitost zašla už trochu příliš daleko. Pokud by Heisenberga zcela zlomili, nemusel by být pro další výzkum použitelný.

„Všechny tyto smrti, všechny tyto nezdary leží na bedrech jediného muže. On je vinen nejtěžší zradou.“

Stadt se otočil k motocyklové hlídce a mávl rukou k fyzikovi, který osaměle stál na rozblácené půdě.

„Zastřelte ho.“

Ostatní vědci strnuli ve zděšeném tichu, pak se ozvalo mumlání. Otto Hahn udělal krok k majorovi. Heisenberg zamrkal údivem a napřímil se, ale absurditou celé situace byl tak ohromen, že ze sebe nedostal ani slovo. Dokonce ani Esau nemohl uvěřit tomu, co slyšel. O to tady přece vůbec nešlo…

Ale říšský ministr Speer mlčel, jako by souhlasil.

Strážní na sebe nejistě pohlédli. Zjevně ještě nikdy nikoho nezabili.

„Zastřelte ho!“ zařval major Stadt. Jeden strážný vytáhl pistoli, zatímco druhý zápasil s přezkou pouzdra u pasu. Zazněl výstřel – slabá rána, klamně tichá, a pak se ozval další výstřel, když vypálil druhý strážný.

Heisenberg se pod ostrými světly zhroutil do bláta. Když padal, odvrátil tvář. Shromáždění vědci začali vyděšeně reptat.

„Nyní jsou vaše pravomoci zcela jasné, pane profesore,“ poznamenal major Stadt.

Esau cítil, jak se chvěje. Heisenberg ležel nehybně na zemi. Ještě před okamžikem žil. Všechny jeho myšlenky a nápady zmizely. Říšský ministr Speer promluvil: „Nyní možná dosáhnete nějakého pokroku.“

Esau si dovolil nechat se unést vztekem. Viděl, jak jeho naděje na rychlý úspěch krvácí do bláta. „Právě jste zabili nejbrilantnější mozek celého našeho projektu! Jak mám dokončit projekt, když jste právě zastřelili nejschopnějšího muže, který to mohl dokázat? Potřeboval jsem Heisenberga *řídit* a ne zničit!“ Hlasem studeným jako led se otočil k majoru Stadtovi. „Teď bude náš úkol daleko obtížnější.“

Kůže majora Stadta v prudkém světle připomínala kůži mrtvoly. Pobaveně se usmál. Tiše promluvil: „Ach, ale my pro ně máme pobídku, profesore Esaue.“ Otočil se a pohlédl na ostatní vědce, kteří nevěřícně civěli na Heisenbergovo tělo. „Pobídku.“

OPERACE TRINITY

ČÁST 2.

7

Los Alamos
Srpen 1943

> „Stále je pro mě zdrojem nekonečného údivu spatřit, jak pár čmáranic na tabuli nebo na kusu papíru může změnit běh lidstva.“
>
> *Stan Ulam*

Svižná procházka na horském vzduchu před snídaní pomohla Elizabeth zapomenout na starosti. Chladný ranní vánek se prohánět v korunách osik; akvarelové světlo omývalo stolové hory a vzdálené pohoří Jemez. To jí připomnělo, proč se vrátila do Nového Mexika a proč opustila Berkeley a Kalifornii.

Na snídani do jídelny Projektu chodila nerada. Cigaretový kouř ze zelených balíčků Lucky Strike, jediného druhu dostupného ve vojenské prodejně, visel ve vzduchu jako mlha. Jídlo se skládalo z mastných vajíček, slaniny a brambor smažených na sádle: každé ráno roční zásoba cholesterolu. Obrátil se jí žaludek. Zcela postrádala čerstvé ovoce. Příležitostně se jí podařilo sehnat misku ovesné kaše nebo krupice.

Všichni tihle brilantní vědci neznali základní pravidla, jak se udržet v kondici a co je zdravá životospráva.

Zatím to nikdo neobjevil – do roku 1950 netušili nic ani o spojitosti mezi cigaretami a rakovinou plic – to se zjistilo až po pokusech na psech, přivázaných k dýmajícím strojům.

Díky svému způsobu přemýšlení a jednání mohla vypadat jako „úchyl“ – dokonce i význam tohoto slova se změnil! Stále se pokoušela zjistit, co si oblékat a jak jednat s muži. Celý život s nimi jednala jako se sobě rovnými a teď cítila nervozitu, když se vojáci předháněli o výsadu podržet jí dveře nebo nabídnout cigaretu nebo se na ni culili jako pitomci pokaždé, když je na prašné ulici míjela. *Proboha, já nejsem žádná princezna!*

Paní Canapelliová ji stále přesvědčovala, ať se nalíčí, nalakuje si nehty jako ostatní ženy, a maluje si rty křiklavou rtěnkou, která zanechávala na šálku rudý oblouk pokaždé, když se napila. „Ale vždyť vypadáte tak nevýrazně, drahoušku!“ volala na ni paní Canapelliová, když Elizabeth ráno odcházela dříve, než ostatní ženy odkráčejí na snídani. „Copak nechcete, aby si vás mladí muži všímali?“

„Mně je tak dobře,“ odvětila. „A kromě toho stále ještě držím smutek za Jeffa.“ Po dvou měsících, pomyslela si Elizabeth. *Dvou měsících!*

„Já vás chápu, drahoušku,“ přikývla paní Canapelliová a poplácala ji po zápěstí. „Čerstvou kávu?“

„Děkuji.“ Elizabeth přijala šálek. Ranní procházka jí zajišťovala snadný způsob, jak se vyhnout pozváním ostatních „děvčat“, aby se k nim přidala. Považovaly ji za namyšlenou a mrzoutskou; ona je zase za nudné klepny.

Paní Canapelliová následovala Elizabeth na zadní verandu dřevěné ubytovny. Elizabeth usrkávala kávu; pomalu si přivykala na zvláštní chuť kávových bobů. Chutnaly jinak, neboť do přídělů míchali cikorku.

Ze zadní terasy se nabízel panoramatický výhled na vrcholky Sandie. Elizabeth měla pocit, že může natáhnout ruku a dotknout se pouště, která se před ní rozprostírala. „Skutečně si cením všeho, co jste pro mě udělala. O téhle výplatě vám vrátím zbytek peněz, které jste mi půjčila první noc."

„Není naspěch, drahoušku. Dobře si vzpomínám, čím jsem sama prošla, když umřel můj Ronald. Kromě toho bys neměla lidem platit potom – zaplať jim *napřed* a pomůžeš tak dalšímu člověku v nesnázích."

„Díky." Když se paní Canapelliová otočila a odešla zpátky do kuchyně, Elizabeth se usmála. Byla to opravdová známka prostého života: věřit a pomáhat každému, kdo měl trochu smůly.

Elizabeth zbývalo asi patnáct minut, než bude muset vyrazit; nemohla to říct s určitostí, protože své digitální hodinky – zjevně v roce 1943 nevhodné – pro jistotu schovala.

Opřela se o drsnou venkovní stěnu. Pohodlně se usadila a užívala si rána. Ale za jejím pocitem pohodlí se skrývalo podezření, že začala stagnovat. Nedokázala si namluvit, že je to pouhý klam. A záleželo na tom, jestli je to klam, pokud nikdy neskončí?

Dva měsíce. Sledovala novinky a pokoušela se shromažďovat útržky vědomostí o druhé světové válce – také ji musela přestat v duchu nazývat tímhle jménem, protože pojem „světová válka" ještě nikdo nepoužíval. V Itálii byl svržen Mussolini; Spojenci těžce bombardovali Německo, Itálii a Pacifik a zdálo se, že boje na Šalamounových ostrovech se potáhnou do nekonečna. A ona se tu cítila tak odtržená od zbytku světa.

Samozřejmě ji přeložili k výpočetní skupině Johnnyho von Neumanna. Elizabeth práce nevadila, ačkoliv zjistila,

že je dost stereotypní; přičítala, násobila, odečítala nebo dělila čísla, která jí podávala žena, sedící vedle ní. Když se poštěstilo, požádali ji, aby použila logaritmů nebo dokonce umocňování. *Panebože!* Zřídkakdy viděla z celého problému dost, aby určila, co ten který model řeší, dokonce i když to fyzikové před výpočtem vysvětlili.

Přála si, aby tady měla svou jednoduchou kalkulačku. Divila se, jak vědci z Los Alamos překonali teoretické obtíže s modelováním atomového výbuchu, když ještě nikdo nevymyslil počítač.

Sám von Neumann to někdy později udělá.

Ale převážně se jednalo o jednoduchou práci.

Elizabeth do skupiny dobře zapadla a odváděla kus práce – a to ji trápilo. Líbilo se jí tady. Ráda odpoledne sedávala s Grahamem Foxem. Klábosili nebo jen tak v tichu odpočívali; k její úlevě si k ní nikdy nic nedovolil. Vzpomínka na Jeffa ji v mysli ještě příliš pálila. Ale společné zájmy a názory je často svedly ke vzrušujícím rozhovorům. Zdál se příliš stydlivý, než aby se projevil jako romantik.

Jindy, o volných nedělích, chodívala sama mezi stolovými horami a prozkoumávala oblasti, do kterých by se za svého starého života neodvážila vstoupit. Paní Canapelliová nesouhlasila s tím, že chodí ven samotná, ale Elizabeth jejích výtek nedbala.

S výjimkou vojáků a několika civilních dělníků měli všichni lidé v Projektu nadprůměrnou jak inteligenci, tak i náplň práce. Řešení problémů vesmíru dodávalo jejich životům elán, nutilo je potýkat se s potřebou objevení něčeho nového, protože zbývalo tolik neobjeveného. Jak odlišně vypadalo její vzdělávání ve fyzice, kde jí všeznalí profesoři vyložili podstatu onoho „Jak to je“ a nenechali žádný prostor pro diskusi, ale jen na drobné poznámky.

Uvědomila si, že ji tahle změna osvěžila, obnovila úžas, který cítila, když si ke studiu vybrala vědu. Mohla by zapomenout, co bomba způsobí, a užívat si tady. Zběsilý pokrok ve vývoji toho zařízení spojil lidi do týmu daleko efektivněji než jakoukoli výzkumnou skupinu předtím i potom. Tihle lidé neusilovali o Nobelovu cenu ani o získání primátu nějakého objevu – oni se pokoušeli vyhrát válku.

Věděla, že by zcela snadno splynula s davem a nechala se unášet proudem výzkumu; dokázala by zapomenout na to, kde je a jaké osobní pohnutky ji sem přivedly, protože jí nezbývala žádná naděje, že se vrátí zpět do svého času. Během minulého měsíce na Jeffa vzpomínala stále méně.

A nejvíce ze všeho ji znepokojovalo, že ona – Elizabeth Devanová – se na tomto válečném úsilí podílí. Už věděla, jak se situace vystupňovala tím, jak se spící bestie stávala rok od roku stále strašlivější; jak se stát stával imunním vůči veřejnému mínění; až vše vyústilo v její vlastní zoufalý čin se zničením MKG, který způsobil Jeffovu smrt.

Zdola uslyšela cválat koně. Vstala a s šálkem horké kávy v ruce shlédla dolů. Pod srázem spatřila jezdce, který se blížil po stezce. Seděl na grošákovi, vedl jej po úbočí kopce k nejvyššímu místu stolové hory, odkud mohl přehlédnout celou osadu Los Alamos. Elizabeth pozorovala jeho hubené tělo, klátící se ruce a jestřábí nos. Muž se otočil, zářivě se na ni usmál a zamával.

Když stoupal chladným ránem na kopec, sledovala jeho záda ve vybledlé, červené flanelové košili. Muž zastavil a otočil koně. Stal se z něj proti vycházejícímu slunci jen obrys. Temná silueta připomínala nějaké strašidlo. Vypadala znepokojivě povědomě.

„Oppie už zas jede na svou ranní projížďku," ozvala se

vedle ní paní Canapelliová. Elizabeth ani neslyšela, kdy se vrátila na verandu. „Nejspíš myslí na něco pěkně důležitého.“

Oppie. Oppenheimer – J. Robert Oppenheimer, vůdčí mozek celého projektu atomové bomby. Elizabeth v mysli blesklo poznání, kde už ho dříve viděla: v dokumentárním filmu o prvním jaderném pokusu v Trinity. V záři umírajícího atomového výbuchu Oppenheimer citoval z *Bhagavadgíty*, z knihy hinduistické duchovní poezie – „Nyní jsem se stal smrtí, ničitelem světů.“ Výraz na jeho tváři, ta zář za temnýma, příliš pronikavýma očima způsobila, že vypadal jako nejhorší ze všech šílených vědců.

Ničitel světů. Pomyslela na zkázu Hirošimy a Nagasaki, na stíny těl, vypálené do cihlových zdí. Vzpomněla na Jeffa, jak leží mrtev s upálenýma nohama v době, kdy do jeho narození zbývalo dvacet let.

Oppenheimer pobídl koně. Tryskem projel po stezce, která stoupala a klesala mezi stromy.

„Není už čas jít do práce, Betsy?“ zeptala se paní Canapelliová.

Elizabeth dopila studenou kávu a šálek podala paní Canapelliové. Měla dostat přidělený úkol, ale cítila, že ji více trápí mnohem vzdálenější budoucnost.

John von Neumann stál se stisknutými rty před místností. Kvůli prachu, který sem létal z ulice, nechal zavřít všechna okna. Vědec, který jim měl předložit „Problém dne“ zrovna vyšel za dveře, takže Elizabeth nevěděla, kdo to je.

Třicítka žen, většina z nich nejméně o pět let mladších než ona, čekala za svými psacími stoly na ranní pokyny. Seděly v pěti řadách a šesti sekcích. Mezera mezi

sousedícími stoly měřila přesně šedesát centimetrů, tak aby žena, která dokončila výpočty, mohla bez problémů podat výsledek další ženě v řadě.

Tato jednoduchost udělala na Elizabeth dojem. Celý proces jí připomínal počítačový program – každá žena představovala jeden řádek. Buďto přičetla nějaká čísla nebo provedla jiné matematické operace a pak předala výsledek další ženě v řadě. Řešení kličkovalo místností, dokud poslední žena nezapsala konečnou hodnotu.

Jakmile byly všechny ženy dokonale seznámeny s operacemi, které měly provádět, von Neumann spustil celý proces tím, že první ženě v řadě podal arch papíru s napsaným číslem. Pak jí podal papír s dalším číslem a tak to pokračovalo celé ráno i odpoledne.

Většinou se čísla lišila, ale Elizabeth si všimla, že k ní občas dorazila i čísla totožná. Von Neumann svým ostrým maďarským přízvukem vysvětlil, že šlo o kontrolu přesnosti jejich výpočtů. Přecházel mezi stoly jako Napoleon a shlížel na ně shora smutnýma, temnýma očima.

Před každým ranním sezením některý z vědců krátce vysvětlil problém, který budou ženy řešit. Elizabeth se na tyto lekce těšila, neboť dychtila zjistit, jakými cestami se vědci z Los Alamos při výzkumu atomové bomby ubírají a kam až došli. Nejdřív se domnívala, že ji pobaví relativní naivita starých metod, ale rychle se přesvědčila, že jsou velmi důmyslné. Protože se nikdo nemohl spolehnout na superpočítače, které by modely ověřily, předváděli vědci z Projektu Manhattan podivný, až intuitivní cit pro fyziku.

Když se výpočetní místnost utišila, von Neumann si odkašlal. Jeho sytý, cizokrajný hlas s přízvukem připomínal Belu Lugosiho v *Drákulovi*. „Dnešní problém

vám ozřejmí profesor Feynman. Dicku?“

Jakmile Feynman vstoupil do místnosti, Elizabeth se na židli sesunula. Nakažlivý úsměv mladého muže přinesl do místnosti uvolněnou atmosféru. Feynman vypadal, že začne s každou z žen okamžitě flirtovat. Většina by si to přála.

Feynman zvedl kousek křídy. Začal přecházet v přední části místnosti a vyhazovat a chytat ji. Vždy ji přesně zachytil, i když se zdálo, že jí nevěnuje vůbec žádnou pozornost. Když mluvil, přecházel sem a tam podél řady stolů a pohlížel posluchačkám do očí.

„Pokoušíme se vyřešit problém absorpce neutronů některými neštěpitelnými látkami. Představte si, že jste malým neutronem, který vyplivlo nově utvořené jádro“ – přikrčil se a pak vyskočil vysoko do vzduchu – „a náhle vás uchvátí nesprávný typ atomu.“ Dopadl na zem, popadl se rukama za krk a předváděl, že lapá po dechu a dusí se. „No a my se pokusíme tomu zabránit.“

Pustil krk a doširoka rozpřáhl ruce. „Dnes, dámy, budete počítat to, čemu říkáme pravděpodobnost absorpce. Většina absorpce je určena náhodně a celý proces se nazývá metodou Monte Carlo – Monte Carlo proto, že je odvozena od známého města plného kasin, ležícího v Maroku.

Nicméně můžete na ten výpočet pohlížet jako na pokus zjistit, kolik neutronů může přežít absorpci nesprávnou látkou – jako vy, dámy, když jste sem přijely a musely jste odhánět všechny ty vojenské týpky, abyste se uchovaly pro decentního vědce, který bude mnohem lepším manželem.“

Několik žen se chabě zasmálo. Elizabeth se přinutila nevšímat si toho. Feynman ani nevěděl, kde leží Monte Carlo.

„Tyto jednotlivé výpočty použijeme v tom, čemu říkáme výbušný pokus. V zásadě chceme vystřelit dvě kuličky uranu 235 proti sobě a myslíme si, že pokud to dokážeme provést dostatečně rychle, jediným výsledkem může být rozhodující kritické množství – a to odvede naši práci na zařízení. Takže to, co teď budete dělat, dámy, je skutečně rozhodující.“ Feynman se usmál svému slovíčkaření, ale Elizabeth napadlo, že většina žen stejně nepochopila, co má na mysli. „Pokud budou výsledky vypadat dobře, zkusíme udělat malý pokus s ochuzeným uranem, abychom si potvrdili mechanismus této reakce.“

Nezdálo se, že by někdo další chápal nebo se staral o to, o čem ten intelektuál *du jour* hovoří. Elizabeth naslouchala všemu.

„Dobrá, dámy,“ pokračoval Feynman. „Čísla, která vám předložím, korespondují s počátečními rychlostmi neutronů a teplotami materiálu. Připravte se a dobře se bavte. Zazvoním každých devadesát sekund na zvonec, abyste věděly, kdy předat své výsledky dál – mělo by vám to poskytnout dostatek času i pro kontrolu vašich výpočtů.“

Po zazvonění Elizabeth věděla, že zbývá deset minut, než řetězcem výpočtů projde první číslo a dorazí řadou počtářek k ní. Celou dobu odvracela od Feynmana oči.

Zajímalo by ji, zda se ještě někdo ze zoufalství vloupal do uzamčených kanceláří a změnil své přidělení. Poté, co se rozhlédla po místnosti, tuto myšlenku zapudila; ostatní ženy – nevadilo jim, že jim říkají „děvčata“ – zíraly do papírů a úplně pustily z hlavy Feynmanovo popichování. Pro ně představovalo počítání jen napomáhání válečnému úsilí, stejně jako montáž bomb nebo šití pěšáckých uniforem. Nechápaly širší souvislosti.

Poprvé Feynman pohlédl přímo na ni; mrkl, aby

ukázal, že o ní ví. Elizabeth se ho snažila ignorovat, ale cítila, jak rudne.

Kdykoliv mohl prozradit, že zfalšovala své záznamy a že do téhle řady nepatří. A kdyby někoho napadlo ji vyslýchat, neměla by jim co odpovědět…

„Elizabeth! Hej, Liz – tumáš!“

„Uhm? Oh, promiň.“ Elizabeth popadla podávaný arch. Přeslechla zvonek a zapomněla, kde se nachází. Kovové ventilátory nepřestávaly rachotit, ale příliš těžký vzduch se ani nepohnul. V přední části místnosti postával Feynman a pozoroval miniaturní přesýpací hodiny, které odsypávaly devadesát sekund písku. Von Neumann zmizel, pravděpodobně odešel pracovat na svých vlastních výpočtech.

Elizabeth pohlédla na papír. Stálo na něm:

$$v(r) = 137 , T = 28$$

Dosadila hodnoty do dlouhé rovnice, napsané na dalším archu papíru. Kdyby bývala její univerzitní práce z fyziky také tak jednoduchá. O pár sekund později projela výpočty a získala nové hodnoty, které zapsala na čistý arch papíru.

Odložila tužku a chtěla podat papír ženě po své pravé ruce, když tu ji jako blesk zasáhla myšlenka. Proč by do výpočtů nemohla vpašovat nějakou chybičku? Aby celou záležitost trochu pozdržela. Vědcům zabere určitý čas, než vzniklé problémy vyřeší a než znovu ověří výsledky. Takže by mohla zpomalit vývoj atomové bomby.

Při té myšlence úplně ztuhla. Mohla by změnit budoucnost? Stačilo, aby práci pozdržela o pár týdnů – v době, kdy na Hirošimu a Nagasaki shodili Fat Mana a Little Boye, už Německo padlo a kapitulace Japonska byla

na spadnutí. Zpoždění o pouhých pár dnů by mohlo zabránit zbytečnému zmaření všech těch lidských životů. Změnou znaménka by mohla zachránit pár milionů lidí!

Pokud by atomová bomba byla předvedena v míru jako ukázka možných hrůz nukleární války, možná by supervelmoci okamžitě podepsaly dohodu o zastavení nebo alespoň o kontrole jejich výzkumu. Šok, který vedl k té hrozné studené válce, by nebyl tak strašný.

Nyní nastal okamžik rozhodnutí. Bude schopná změnit budoucnost? Ať už z toho vzejde cokoliv, nemůže to být na škodu. Potřebuje získat jen pár týdnů.

Zazvonil zvonek. Elizabeth si poklepala tužkou na rty. Ženy kolem ní si začaly předávat papíry…

Elizabeth posunula desetinnou čárku ve svých výsledcích o jedno místo doprava, čímž desetinásobně zvětšila hodnotu každého čísla, které vypočetla. Od nynějška bude muset být pozorná, aby sabotované výsledky nebyly příliš nápadné.

Bez zaváhání předala upravený papír napravo. Když zleva přijala další arch, pocítila důvěru ve správnost svého rozhodnutí.

Kirk Hackett se ve své zbrojní laboratoři cítil příjemně. Těšilo ho, že se na jeho práci začínají soustřeďovat vyšší zájmy. Nebyl tady na Kopci v laboratoři pro sledování vlivu rázu více než pár měsíců, když si k němu lidé začali chodit spíše pro odpovědi, než aby mu přikazovali, co má dělat.

Před pěti lety po odchodu z aktivní služby, kdy byl jako dělostřelec na základně Sandia v Albuquerque, zůstal Hackett v armádě jako poradce pro použití výbušnin. Pak byl přidělen k Projektu a jeho rodina přesídlila na Kopec, kde si konečně zařídil vlastní laboratoř. S nadřízeným

Georgem Kistiakowskim, člověkem, který měl v Projektu na starostí všechny výbušniny, se mu spolupracovalo dobře. Kistiakowski jednou použil TNT z dělostřeleckých bunkrů, aby pro vědce Projektu upravil lyžařský svah. Hackett měl pocit, že by s něčím takovým neuspěl. Ještě ne.

Později přicházelo do laboratoře stále více vědců, aby využili jeho unikátních schopností, aniž by věděli, co dělají. Bylo by v pořádku, kdyby jen požádali Hacketta o pomoc, poprosili ho, aby jim připravil jejich pokusy – ale příliš mnoho jich strávilo spoustu času čmáráním vlastních teorií a tady se chtěli aktivně podílet na jejich realizaci. Pro ně to byla hra. Měl pocit, že si nikdo z nich neuvědomuje, že mít doktorát neznamená, že je člověk odborníkem na všechno.

Hackett pozoroval nejnovějšího rušitele se založenýma rukama a zachmuřenou tváří. Ten bláznivý Maďar zjevně neměl ani ponětí, co má dělat. Ale byl velkým zvířetem v hierarchii Projektu a Hackett ho musel nechat dělat, co se mu zlíbí. Už si stěžoval Oppenheimerovi – ještě pořád cítil rozpaky, když ho měl oslovovat „Oppie“ – ale hlavní vědec se jen usmál nad dýmkou a požádal Hacketta o shovívavost. „Někteří vědci potřebují spoustu trpělivosti. Tenhle je samotář, ale lepšího vědce nenajdete.“

A teď, vyzbrojen hromadou výpočtů, maďarský vědec mával rukama a domáhal se, aby výbušný pokus s ochuzeným uranem upravili, překonfigurovali v souladu s posledními teoretickými výsledky. *Jeho* teoretickými výsledky, které prověřoval nějaký kluk jménem Feynman. Takže Hackett přeorganizoval pokus podle vědcova přání. Nevypadalo to dobře, ale modely poskytovaly tomuto vědci tolik možností, že mohl prokázat cokoliv.

Maďar hlubokým hlasem se silným přízvukem trval na

tom, aby byl před dělo vložen ocelový štít, pro případ, že by pokus nevyšel správně. Hackett pokrčil rameny a vyhověl mu.

Když Hackett nastavoval vysokorychlostní fotoaparáty, které zaznamenají, jak koule ochuzeného uranu hnané výbuchem letí proti sobě, aby se spojily do jediné velké hroudy, vědec se s přehnaným kulháním ukryl za štít, co nejblíže pokusu. Hackett provedl stovky takových experimentů s různou výbušnou náplní, takže se nezajímal o Maďarovu bezpečnost – proč by měl být tenhle pokus něčím zvláštní? Copak nemají své precizní výpočty, aby dokázali cokoliv? V tomto případě byl jedinou změnou tvar uranových hrudek, které měly být proti sobě vystřeleny. Byly upraveny do tvaru, který Maďar nazýval samoraznou konfigurací.

Hackett křikl na Maďara, aby si nasadil ochranné brýle. Bláznivý vědec si beze slova strhl brýle na oči. Hackett pokrčil rameny, nasadil si ochranné brýle, pak spustil klakson, aby upozornil lidi v laboratoři na blížící se výstřel. Maďar se přikrčil za pět centimetrů silným ocelovým ochranným štítem. Jak pokračovalo odpočítávání, Hackett přiložil prst k detonátoru. Když čas vypršel, zmáčkl knoflík a laboratoř naplnil rachot výbuchu. V uších mu zvonilo.

Nic neobvyklého.

Hackett vstal a snažil se zrakem proniknout kouř. Zamával si rukou před obličejem a rozkašlal se. „Ať mě vezme čert.“

V ocelovém plátu zela díra o průměru asi sedmi centimetrů. Zakřivené úlomky připomínaly okvětní lístky, které jakoby vykvetly na zadní straně kovu. Hackett se zamračil. Dokonce i dvojnásobně velké nálože obvykle zanechaly na štítu nejvýše větší dolík.

„Hej, doktore – vidíte to?“

Když nedostal odpověď, přelezl Hackett po čtyřech kolem zařízení, z něhož vystupoval dým. Za ochranným štítem ležel na zádech maďarský fyzik. Náraz jím mrštil přes polovinu místnosti. Z hrudníku mu vytékala krev a vsakovala do vyschlé podlahy.

„Ať mě čert vezme,“ vyhrkl šokovaný Hackett, protože ho nic lepšího nenapadlo.

Poprvé od doby, co Elizabeth zařadili do výpočetní skupiny, nepřišel von Neumann včas. Upravovala výpočty už déle než týden a těšila se na každodenní práci, prováděla své malé změny a sabotovala tak Projekt Manhattan.

Časně ráno měla Elizabeth dojem, že slyší z laboratoří poplašné troubení, ale nikdo nic nepotvrdil. Ženy čekaly v místnosti, seděly za svými stoly dobrých patnáct minut, než někoho napadlo, že by se mělo zjistit, co se stalo. Jedna žena otevřela okno. Nikdo se netvářil, že by chtěl něco zjišťovat, až Elizabeth ztratila trpělivost. Vyrazila z budovy.

V technické zóně obehnané ostnatým drátem nepotkala ani živáčka, jako by se všichni sbalili a odjeli pryč. Von Neumannova kancelář zela prázdnotou. Elizabeth prošla kolem Oppenheimerovy kanceláře – ředitel Projektu používal dvě kanceláře, jednu uvnitř a druhou vně utajované technické zóny, aby k němu měl na Kopci přístup každý. Tato kancelář byla také pustá, ale Elizabeth napadlo, že by stejně neměla nervy na to mluvit s Oppenheimerem.

Zamračeně zamířila k přednáškovému sálu. Vědci se tam obvykle shromažďovali na pondělní kolokvia. Tuto tradici zavedl Oppenheimer, aby se v Projektu rozvíjely

výměny technických poznatků. Ale Elizabeth nezaslechla, že by někdo svolával schůzi na středu.

Když se blížila, uslyšela z otevřených dveří vycházet rozčilené hlasy. Zpomalila a zastavila se před dřevěnou prefabrikovanou budovou. Slyšela, jak se Oppenheimerův kultivovaný hlas s někým pře: „…nanejvýš týden."

„Ale výpočty jistě někdo ověřil! Je neuvěřitelné, že mohly proklouznout *tři závažné chyby za sebou*. Copak nejsou všechny výpočty prováděny dvakrát?"

Oppenheimer unaveně pokračoval: „Pro přepočet se celá procedura změní. Použijeme dva oddělené a nezávislé týmy, které prověří vypočítané výsledky. Bylo chybou dovolit stejné skupině ověřovat vlastní práci. Tak prosím, nic víc už udělat nemůžeme. Rodina doktora Tellera jistě ocení vaše kondolence." Následovala chvíle ticha.

„Dobrá, pokud nemáte další otázky, vraťme se k práci. V obědové pauze svolám celé městečko, abych všechny informoval. Protože byl tak známý, možná budeme nuceni vystoupit s nějakou klamnou zprávou pro tisk. Musím si o tom promluvit s generálem Grovesem."

Elizabeth uslyšela zvuk židlí odstrkovaných po dřevěné podlaze, jak vědci vstávali. Ucouvla. Nevěděla, zda by neměla raději utéct, než vědci začali vycházet z přednáškového sálu. Nikdo však na ni nepromluvil, dokonce ani nedávali najevo, že ji vidí. Se sklopenými zraky odcházeli.

Elizabeth zapátrala v davu. Zahlédla, jak k ní míří Graham Fox ve svém pytlovitém obleku. Vypadal zasmušile. Když na ni pohlédl, ani se neusmál. Elizabeth se natáhla a uchopila ho za paži. „Grahame? Co se stalo?"

„Došlo k nehodě. A co čekali?" Fox vytřeštil oči. „Oni ti nic neřekli?"

„Co? Co mi neřekli?"

„Edward Teller.“ Fox potřásl hlavou. „Teoretický fyzik. Možná jsi ho viděla – kulhal a měl maďarský přízvuk. Pokoušel se… vyzkoušet návrhy nového výbušného schématu, chtěl být první. I když si mohl opravit kinematiku výbuchu podle teorie, na které pracoval.“

„O čem to mluvíš?“

Fox potřásl hlavou. „Všechno je zachyceno na fotografiích. Pokus zaznamenaly vynikající vysokorychlostní fotoaparáty. Vytvořil samoformovací fragment – jako tryskový náboj do bazuky, jenom vyrobený z ochuzeného uranu, který má vysokou hustotu. Výstřel prorazil ochranný plát vyrobený z pevné oceli.“

Elizabeth chvíli nebyla schopna slova. Tellerovo jméno znala – nazývali ho otcem vodíkové bomby. Byl spoluzakladatelem Laboratoří Lawrence Livermora a patřil k zastáncům obranného programu Hvězdných válek a vojenského využití laseru. Elizabeth bojovala proti všemu, co kdy udělal – ale Edward Teller byl teoretik a ne nějaký kaskadérský praktik.

„Ale co měl teoretik společného s pokusem?“ zeptala se.

„Vzrušily ho Feynmanovy výsledky. Vypadaly lépe, než očekával. Pokusil se osobně odzkoušet výbuch.“

Elizabeth o krok ucouvla. „Ale Teller… nemohl zemřít.“ Vzpomněla si na Livermoreský protest v roce 1983, na dobu, kdy ji zatkli. Teller se dožil velmi vysokého věku. Pamatovala si, jak pochodovala s ostatními demonstranty a věděla, že za zátarasy sedí starý Teller ve své slonovinové věži v Budově 111 a kuje nové plány, jak zničit svět.

Samozřejmě, že nemohl zemřít v roce 1943, dříve, než si získal jméno. To by všechno měnilo.

Fox se přinutil promluvit. „Oppie vysledoval chybu k

špatně umístěné desetinné čárce. Nikdo nenese vinu. Výsledky ověřovala stejná skupina, která prováděla původní výpočty, a chyba jim proklouzla podruhé.“

Elizabeth se jen stěží vyrovnávala s protichůdnými pocity, které se v ní svářily.

„Ale co Projekt?“

„O ten se neboj,“ vzhlédl Fox a přimhouřil oči. Rozhlédl se a tichým hlasem dodal hořce: „Práce pokračuje. Teller mohl být jedním z našich nejskvělejších teoretiků, ale to zatracené zařízení je třeba postavit. Show musí pokračovat.“

Fox odešel se zbytkem vědců. Elizabeth se opřela zády o dveře přednáškového sálu. Skutečně jsem to udělala, pomyslela si. Změnila jsem historii.

Ale co se stane ted?

Připadala si jako chycena ve svěráku – euforii ze schopnosti změnit věci kalilo vědomí, že zabila člověka. Falšováním výsledků způsobila smrtelnou nehodu. Bude ta změna k lepšímu nebo k horšímu?

Tak proč nebyla u vytržení? Teller, člověk zodpovědný za vývoj vodíkové bomby, nejstrašnějšího nástroje smrti, který rozpoutal závody ve zbrojení, hromadění zbraní za miliardy dolarů, výzkum jaderných zbraní v Livermore, v Kalifornii – nyní nebude schopen nic z toho uskutečnit. To ona se zasloužila o vymazání cesty, která vedla k odlidštění, a pravděpodobně darovala budoucnosti skutečnou budoucnost.

Poskytla Jeffovi ještě jednu šanci. Tomu Jeffovi v jeho časové linií. Nebude muset zemřít, aby zabránil něčemu, co nikdy neexistovalo.

Ale když pozorovala zarputilé tváře vědců, kteří se vraceli ke své práci, mohla z jejich výrazů vyčíst, že nemají v úmyslu přestat o nic víc, než budou chtít v Los

Alamos budoucnosti zastavit test MKG jenom proto, že zemřel nějaký starý vědec a pár techniků. Možná se pracovníci Projektu Manhattan budou ještě více snažit dosáhnout úspěchu.

Když Elizabeth a ostatní členové skupiny Livermoreská výzva mašírovali ulicemi se svými transparenty a pokoušeli se donutit někoho, aby poslouchal jejich námitky, vždycky se jí vybavil Teller ve své vysoké věži obehnané ochranným plotem.

V její nové časové linii pokračoval Projekt Manhattan i bez Edwarda Tellera.

8

Livermore, Kalifornie
Duben 1983

> „Sám jsem to cítil, ten třpyt jaderných zbraní. Je neodolatelný, pokud k tomu přistoupíte jako vědci a ucítíte ve vlastních rukou uvolněnou energii, která pohání hvězdy, necháte ji plnit vaše příkazy, provádět divy, zvedat miliony tun kamene k nebi. To je věc, která dává lidem iluzi neomezené síly a řekl bych, že se zasloužila o všechny naše problémy, tahle… technická arogance, která obloudí lidi, když zjistí, co mohou díky své mysli provádět."
>
> *Freeman Dyson*

Činy jsou víc než slova. Thoreau si mohl sedět ve Walden Pondu a psát o občanské neposlušnosti. Elizabeth Devanová vždycky chtěla udělat něco hmatatelnějšího. Ona a ostatní členové Livermoreské výzvy cítili, že jejich svědomí je důležitější než jakékoliv zákony, které by mohli porušit.

Ráno, v den naplánovaného protestu, většina jejich společníků tiše seděla, ukolébána k spánku dodávkou uhánějící po mezistátní dálnici. Slunce ještě nevyšlo.

I když Jeff dřímal vedle ní, opřený o její rameno,

Elizabeth se cítila příliš rozrušená, než aby spala. Na událostech dnešního dne příliš záleží. Blížil se její první větší úder proti výzkumu, který ji téměř odlákal od slušného života.

Poté, co se Elizabeth přidala k Livermoreské výzvě, skončila s postáváním na nárožích v Berkeley a vnucováním letáků lidem, které to ve skutečnosti nezajímalo. Na jiných nárožích podél Telegraph Avenue další demonstranti také rozdávali letáky, bok po boku s lidmi z restaurací, kteří nabízeli kupóny na pizzu. Věděla, že spoustu studentů protesty zajímají, ale jejich zápal často vyhasl, protože se museli potýkat s příliš mnoha problémy a většina organizací požadovala příspěvky. Pro koho budou vybírat příští týden, pro El Salvador nebo na bezdomovce či na podporu obětem hladomoru v Etiopii nebo pro Amnesty Internacional?

Ale gigantickou Národní laboratoř Lawrence Livermora měli rovnou pod nosem, ani ne hodinu jízdy z Berkeley. Tam, na dvou oplocených čtverečních kilometrech, vyvíjeli vědci celé generace jaderných zbraní s vysokým nebo nízkým účinkem, složené bojové hlavice, obranné systémy, laserové smrtící paprsky a kdovíco ještě. Elizabeth to nemohla ignorovat. Unikla smlouvám s ministerstvem obrany i s jaderným průmyslem v Los Angeles, ale zdálo se, že nemá kam utéct. Jakmile se začala porozhlížet, zděšeně zjistila, že práce na obraně státu prorůstá vším.

Livermorská laboratoř tvořila jádro problému. Proč vědci nevidí, že když zastaví vývoj nových zbraní, Sověti také přestanou hledat cesty, jak jim čelit a celé tohle šílenství se může zastavit?

Livermoreskou výzvu založili v Berkeley, aby šířila informace o tajných pracech prováděných v laboratořích.

Pořádali také pravidelné protestní akce. Velikonoce – typický Velký pátek – se jevily jako nejvhodnější doba v roce pro uspořádání větší demonstrace. Podle jejich předpokladů měla být ta letošní největší demonstrací vůbec. Už bylo načase, pomyslela si Elizabeth. Viděla příliš mnoho lhostejnosti, kterou se sama také provinila.

Elizabeth, Jeff a dalších osm demonstrantů se nacpalo do starého minibusu volkswagen, a ještě za tmy projeli oaklandskými kopci. Elizabeth vyhlížela předním sklem, zaneřáděným mrtvým hmyzem, a pozorovala řeku světel, uhánějící opačným směrem, jak lidé proudili za prací směrem k sanfranciské zátoce.

Volkswagen měl mdlou barvu šedivého pršáku, ale řidič Elizabeth prozradil, že byl kdysi krásně pomalovaný obrázky a znaky míru. „Teďuž je to všechno pasé," řekl. „Nikdo tě nebere vážně."

Ona ani Jeff minulou noc nemohli usnout, takže si leželi v náručí, povídali si, přejížděli si prsty po zádech, až se nakonec pomilovali; pak jim únava přece jen na pár hodin zavřela víčka. Elizabeth na ústředí vypila několik šálků kávy a teď usrkávala další z termosky vedle řidiče.

Ostatní demonstranti přijeli před livermorské laboratoře, zaparkovali auta podél East Avenue a Vasco Road na otevřených prostranstvích vedle vinic. Ve tmě Elizabeth spatřila dav lidí. Kdosi připevnil na kapotu svého pickupu kempinkovou lampu. Jiní nesli svíce, ale poryvy větru je zhášely. Jedna žena plnila héliem balónky a rozdávala je kolemjdoucím.

Mnoho lidí mělo vlastní cedule a transparenty, ale někteří přinesli i nějaké navíc a hledali dobrovolníky, kteří by je nesli. ZASTAVTE LIVERMORSKÝ AUSCHWITZ nebo PRACUJTE PRO ŽIVOT, NE PRO SMRT nebo UČTE O MÍRU. Žena v drahém kožešinovém plášti zde

vypadala nepatřičně, ale nezdálo se, že by jí to vadilo. Muži v kolečkovém křesle s kovbojským kloboukem na hlavě ležela v klíně hrst malých křížů. Kolem něj se točilo asi deset dalších demonstrantů v tričkách, která hlásala BAPTISTIČTÍ MÍROTVORCI ZE ZÁTOKY.

Livermoreská výzva představovala styčný bod pro početné kluby a organizace – mnohé s divoce rozdílnými politickými názory, ale všechny považovaly livermorské laboratoře za vhodný cíl. *Jsme jednotni. Zvítězíme.*

Věcné a uhlazené postupy Livermoreské výzvy Elizabeth překvapily. Její vlastní představy o tom, jak bude demonstrace vypadat, se shodovaly s novinovými fotografiemi z šedesátých let, na nichž starostliví občané válčili se státním zřízením. Ale Livermoreská výzva sestavila formální, rozvážný dopis řediteli livermorských laboratoří, v němž ho informovala o termínu demonstrace a předkládala podrobnosti o tom, kolik se očekává lidí, kolik se jich dopustí občanské neposlušnosti. To umožnilo vedení laboratoří zajistit dostatečné bezpečnostní složky a odpovídající zařízení pro zadržené osoby.

Elizabeth dokonce viděla propašovanou videokazetu, která na filmu *Jak zatýkat demonstranty* předváděla bezpečnostní službě laboratoří vhodné způsoby zadržování a poučovala, čeho se mají vyvarovat. Na oplátku poskytla Livermoreská výzva každému dobrovolníkovi zvláštní výcvik, jak se nechat zatknout, co dělat a jaká práva mu náleží. Elizabeth si prohlédla žluté pásky, kterými si někteří lidé ozdobili rukávy. Oznamovaly, že tito demonstranti se dobrovolně přihlásili, že se nechají zatknout. Páska jim dodávala určitého výsadního postavení mezi ostatními demonstranty.

Elizabeth jim záviděla. Diskutovala o možnosti stát se dobrovolnicí s Jeffem, ale on jí to rozmluvil. Poté, co

zanechala práce v jaderném průmyslu, skočila Elizabeth rovnýma nohama do protestního hnutí; Jeff ji odrazoval, namítal, že je příliš rozrušená a měla by počkat a třeba se nechat zatknout příště, kdy se bude moci rozhodnout racionálně a s chladnou hlavou – spíš, než se do toho střemhlav vrhnout a nepřemýšlet o důsledcích. Neochotně souhlasila.

Když Elizabeth vyrazila, byl už bílý den. Vzrušení v ní přetrvávalo.

Jeff ji držel za ruku a Elizabeth cítila napětí v jeho svalech. Vzduch byl nabit kolektivními emocemi, dodával všemu nádech neskutečnosti.

Mezi demonstranty již bloudili kameramani průmyslové televize z laboratoří a klábosili. Zdálo se, že vládne srdečná atmosféra. Objevili se také reportéři ze dvou lokálních televizních stanic s minikamerami. Nesli si ozvučené mikrofony a rozhlíželi se, co zajímavého by natočili. Táborem zazněla píseň Dana Fogelberga „Kill the Fire“.

Několik lidí se obléklo do příhodných kostýmů. Objevil se vousatý muž v turistických botách a bílém protiradiačním obleku, vyrobeném ze starého prostěradla. Tři lidé – Elizabeth nedokázala odhadnout, zda to jsou muži nebo ženy – přišli celí v černém a na tvářích měli namalovány lebky. Dva drželi zdvižené prapory se symbolem radiace v přeškrtnutém kruhu – univerzálním znakem zákazu. Prostřední postava nesla ceduli, která hlásala PŘED RADIOAKTIVNÍ ZKÁZOU NEMŮŽEŠ UTÉCT.

Elizabeth si nalila další šálek vlažné kávy. Usrkávala a procházela se kolem drátěného plotu. Provoz na East Avenue zhoustl, jak lidé přicházeli do laboratoří do práce. Bezpečnostní hlídka – ne, opravila se, říkají si „ochranná

služba“ – prověřila zaměstnanecký průkaz každému, kdo prošel hlavní bránou, a odeslala ho k vrátnici.

Několik transparentů – BOJUJEME PROTI VAŠÍ PRÁCI, NE PROTI VÁM – sloužilo k udržení relativně dobrých vztahů mezi zaměstnanci a protestanty. Ve skutečnosti nikdo nečekal, že by pracovníci laboratoří po přečtení sloganu obrátili auta a odmítli jít do práce. V době, kdy Elizabeth pracovala pro United Atomics, chovala by se stejně. Těch pár protestujících vždycky ignorovala a myslela si, že nic z toho se jí netýká a demonstranti pouze nechápou, že ona přece nedělá nic špatného. Nějak podobně tenkrát uvažovala. Divila se, jak mohla být tak naivní.

„Už to nebude trvat dlouho,“ upozornil ji Jeff. „Jsi v pořádku?“

Elizabeth se podívala na hodinky a zjistila, že je půl osmé. V žaludku ucítila náznak nervozity. „Jistě,“ řekla.

Všichni členové ochranky vypochodovali ven jako nacistické útočné komando a utvořili řadu. Většina měla na sobě béžové uniformy, zbytek tmavě modré; Elizabeth nevěděla, co ten rozdíl znamená. Přidaly se k nim posily v bílých přilbách s ochrannými štíty z kalifornské dálniční hlídky. Napočítala čtyři německé ovčáky. Ženy z ochranky se tvářily mimořádně tvrdě, jako by šlo o otázku cti. Elizabeth by zajímalo, kolik tahle demonstrace vládu stojí, ale netrápilo ji to – jednalo se o peníze, které nemohly být utraceny na výzkum jaderných zbraní.

Řada lidí podél plotu se rozezněla nekonečným chorálem „Give Peace a Chance“. Při pohledu na bezvadné uniformy a zbraně bezpečnostních složek a na kaleidoskop džínsů, triček, pásek a pestrých košil demonstrantů Elizabeth napadlo, že to nejvíce ze všeho připomíná střet kultur. Jako by se vrátila šedesátá léta?

Tehdy většinu demonstrací propásla; byla příliš mladá.

Elizabeth ohromila síla všech těch lidí, kteří se zde shromáždili. Zvenčí to mohlo připomínat chaos, ale tady uvnitř si připadala jako důležitá součástka velmi mocného stroje. *Vyhrají.* Zdálo se nemožné, že by mohli prohrát, ne, když se cítili takhle. Vnímali to i strážní?

Čtyři demonstranti se pomocí řetězů připoutali k plotu a přinutili tak bezpečnostní službu, aby přinesla pákové kleště, odstřihla je a zatkla. Ale to byla jen předehra.

První skupina lidí s žlutými páskami se seřadila na rohu East Avenue a Vasco Road, na velké křižovatce před hlavní branou laboratoří. Ostatní jim přáli hodně štěstí. Elizabeth pozvedla pěst. V očích se jí zaleskly slzy.

Chápala to jako velkolepou oběť. Jeff ji objal. Jakmile se změnila světla semaforů, vypochodovala první skupina sedmi dobrovolníků. Všichni si posedali na dlažbu.

Elizabeth se dívala a zajímalo ji, jaké to je sedět tam s tváří v úrovni reflektorů přijíždějícího automobilu a přát si, aby zastavil, aby se všechno zastavilo. S duchovní podporou shromážděných demonstrantů mohli dosáhnout čehokoliv.

Bezpečnostní složky vyrazily k sedmi demonstrantům na silnici. Skupina strážných se přiblížila zleva a obklíčila prvního aktivistu, muže v záplatovaném džínovém saku s červenou čelenkou. Šest hlídačů ho obklopilo ze všech stran a odřízlo od ostatních. Za nimi nakukovali kameramani sdělovacích prostředků. Auta zůstávala stát a začínala ucpávat křižovatku. Elizabeth popadla Jeffa za ruku a táhla ho blíž, aby lépe viděla, slyšela a zažila to, co se tam odehrávalo.

Jeden muž z ochranky demonstranta napomínal. Další strážný měřil na hodinkách čas. Když uběhl příslušný časový úsek, policista znovu opakoval varování a citoval

jakýsi zákon státu Kalifornie. Demonstrant, sotva viditelný za hradbou mužů z ochranky, tiše seděl a ani se nepohnul. Elizabeth sevřela pěst a cítila, jak se jí nehty zatínají do dlaně. Z muže na dlažbě vyzařoval vztek a vzrušení. Vypadal velmi vzpurně.

Po třetím varování policista muže zatkl. Strážní ho popadli a odtáhli ze silnice. Pak se vrátili k dalšímu demonstrantovi a celá procedura se opakovala. Lidé ho povzbuzovali. Kameramani natáčeli. Prvnímu zatčenému se podařilo zvednout pěst, když ho strážní táhli pryč.

Elizabeth se dívala, ale ve skutečnosti události kolem nevnímala. Její vztek kulminoval. Předtím nechápala, co žene tyhle lidi do extrému. Ještě nikdy nebyla zatčena. Vždycky si vybrala bezpečný způsob protestu, Jeffův způsob.

Ale copak ji neunavovalo rozdávání letáků a plané diskuse s ostatními aktivisty, kteří s ní vždycky souhlasili? „Jakmile tě jednou zatknou, už nikdy nebudeš mít čistý rejstřík," varoval ji Jeff. „Pokaždé, když budeš shánět práci, tahle informace se objeví, po celý zbytek tvého života."

Broukala chorál „Give Peace a Chance" s ostatními. Bezpečnostní hlídky zatkly dalšího demonstranta.

Když naposledy navštívila Teda Walblakena v nemocnici, poklepal ji na paži chladnou rukou. „Ať se ti v životě daří," popřál jí. Z jeho úst jí to úsloví kupodivu nepřipadlo otřepané. Věděl, že se s ní loučí a zanedlouho zemře na rakovinu.

United Atomics všechno popřeli. Nějak se jim podařilo zaměnit záznamy Tedova ozáření, naměřené během jeho působení ve výrobě, a tím je dostat do povolených limitů. Kalifornský úřad pro zdraví a bezpečnost práce pokutoval United Atomics a obvinil je z více než deseti případů

porušení bezpečnosti pracujících. United Atomics zaplatili pokuty, přestáli negativní publicitu a pokračovali dál s čistým štítem.

Ted Walblaken zemřel ve svých čtyřiceti šesti letech v nemocničním pokoji s manželkou a třemi dětmi u lůžka.

„Jestli tě zatknou, tvůj rejstřík tě bude pronásledovat až do konce života," říkával Jeff. Ale kolik životů už to stálo? Ona to riskne. Už nedokáže sedět s rukama v klíně.

Elizabeth se otočila a pohlédla Jeffovi do očí. „Já jdu," řekla. „Jdeš se mnou?"

Jeff se před ní za brýlemi změnil v cizince. „To nemůžeš! Zamysli se nad tím, co děláš, Elizabeth."

„Už jsem přemýšlela dost. Ale to nestačí." Škubla sebou a Jeff ji náhle nedržel za ruku, ale za košili. Vytrhla se mu.

„Tak fajn," odsekl. Jeho hlas zněl posměšně a v tomhle okamžiku se mezi nimi všechno změnilo.

Elizabeth se protlačila do druhé skupiny, která měla přejít silnici. Někteří členové se tvářili udiveně, že přišla, ale jiní se usmívali a pokyvovali hlavami. Jeden starý muž ji poklepal po rameni. Kráčela po silnici a snažila se nezakopnout. Viděla olejovou skvrnu, starý špaček od cigarety a u krajnice rozbitou láhev. Posadila se tváří v tvář dopravě. Auta zastavovala a znechucení řidiči, zaměstnanci laboratoří, se pokoušeli dostat přes blokádu. Někdo vzadu zatroubil na klakson a všechny vyděsil.

Teď shromáždění demonstranti povzbuzovali i *ji*. Pomyslela na starého Teda. Kdyby tady tak byl. Neohlédla se, zda Jeff zůstal na druhé straně silnice.

Nejbližší auto popojelo a maska chladiče se přiblížila k Elizabetině hrudi. Zaklonila se a přinutila nezavřít oči. Slyšela hučení motoru. Zírala na přední světla podobná očím ryby, řidičovu tvář vidět nemohla, pouze poznávací

značku. SKIER 4. Co to proboha mělo znamenat?

Všechno zastavit nedokázala. Musela udělat, jen na co stačí.

Pod sukní cítila drsnou dlažbu. Silnice byla ještě studená nočním chladem. Strnule zírala přímo před sebe a soustředila se na přítomnost. Jedině na ní záleželo.

Šiky strážných opět vyrazily přes ulici. Elizabeth nevzhlédla. Viděla pouze nohy ve stejných bezových uniformách a pohupující se černé obušky. Uslyšela jednotvárný hlas policisty. Odtáhli člověka, který seděl vedle ní.

Ve vlnách ji zaléval vztek, triumf, láska a podpora soudruhů. Cítila, jak ji to povznáší, osvobozuje. Všem spadnou okovy a svět se změní.

„Žádáme, abyste opustila tyto prostory," vybídl ji strážný. „Pokud se rozhodnete zůstat zde, můžeme vás zatknout. Odejdete dobrovolně?"

Uvědomila si, že mluví s ní. Slyšela zvuk motoru auta před sebou a cítila směs zápachu benzínu a výfukových zplodin. V pozadí znovu začínal znít refrén písně.

„To už si tady nemůžu tiše sedět," zamumlala.

„Toto je druhé upozornění." Nevšimla si, kolik času uběhlo, ale koutkem oka spatřila dalšího policistu, který sledoval hodinky. První muž recitoval články ze zákoníku státu Kalifornie. Svědomí pro ni znamenalo víc než jakýkoliv zákon. Zákony, které hájily výzkum vedoucí k masovému vraždění, byly nemorální a ona jimi nemohla být pohnána k zodpovědnosti.

„Pokud se rozhodnete zůstat, budete zatčena. Zůstanete?"

„To už si tady nemůžu tiše sedět," zopakovala, jako by to byla básnička. Aspoň něco dělala. Každý mohl vidět, že protestuje, dává najevo svůj názor. Jeffovi na tom vůbec

nezáleželo.

„Jste zatčena.“

Ani neviděla policistovu tvář. Silné ruce ji popadly za paže, ale Elizabeth se nepostavila, odmítala jakýmkoliv způsobem spolupracovat. Celé tělo měla ztuhlé, ale cítila euforii. Dva strážní ji zvedli za ruce a obratně ji odnášeli; čas běžel a věděla, že se za chvíli unaví a jejich sevření bezpochyby zesílí. Táhla boty za sebou po dláždění, takže vléct ji bylo pro policisty ještě namáhavější. Třetí strážný jí zvedl nohy. Zacházeli s ní velmi opatrně. Sledovalo je příliš mnoho kamer.

Ze stran se ozývalo povzbuzování a zpěv. Baptističtí mírotvorci ze zátoky začali zpívat hymnu, která přehlušila refrén „Give Peace a Chance“.

Ve skupině ostatních zatčených jí žena z bezpečnostních složek ovinula kolem zápěstí plastiková pouta, široká jako páska na pytle s odpadky. Ženě visela na opasku více než stovka takových pout. Elizabeth se ani nedokázala pokusit o odpor; při hromadném zatýkání byla plastiková pouta stejně účinná, ale mnohem levnější a jednodušší než kovová.

V průběhu další hodiny přiváděli do místnosti stále více a více zadržených. Pořád to ještě neskončilo. Krotila své pocity. Zdálo se, že všichni kolem jsou omámeni podobně jako ona.

Celý proces bezodkladně pokračoval dál. Úředníci v uniformách vyplňovali formuláře a zatčení procházeli byrokratickým rituálem. Někteří demonstranti byli stále výbojní a uváděli očividně falešná jména, falešná čísla sociálního zabezpečení, falešné adresy – ale Elizabeth napadlo, že je to hloupost. Svého již dosáhli a dezinformace jen zdrží vlastní propuštění. Budou-li klást odpor, ublíží jen sami sobě.

Konečně pozdě dopoledne zatčené naložili do autobusů a odvezli do blízké věznice v Santa Rita. Elizabeth se sedělo nepohodlně a okraj plastikových pout jí odíral kůži. Přeplněný, vydýchaný autobus páchl potem příliš mnoha nervózních lidí.

Nejhorší ze všeho bylo ignorovat tlak v močovém měchýři po té spoustě vypité kávy…

Tehdy, v roce 1983, Elizabeth cítila, že položila nejvyšší oběť. Z vlastní vůle se angažovala v projevech občanské neposlušnosti. Dovolila si nechat se zatknout pro něco, čemu věřila, a doufala, že toto gesto, jí jediné mezi všemi těmi ostatními, něco změní. Doufala, že to bude stačit.

Ale nic se nevyřešilo. Dnes už na tom nezáleželo, protože stála před dřevěnými prefabrikovanými budovami ve starém Los Alamos a pozorovala vědce, kteří odcházeli pracovat na první atomové bombě, na počáteční kostce domina z nekonečné řady zbraní. Ten první protest v Livermore ji nasměroval na cestu, která ji zavedla zpět do Nového Mexika a k noční sabotáži MKG, což způsobilo Jeffovu smrt a ji vrhlo proti toku času.

Nyní se jí naskytla možnost vykonat něco většího než jen protestovat, něco daleko drastičtějšího.

Něco, co skutečně změní celou historii.

9

Berlín – Virová laboratoř
Říjen 1943

„Když se podíváme na poslední pokroky ve vědě, která uhání stále rychleji, důvodně můžeme očekávat, že v budoucnu budou výzkumní pracovníci rozbíjet nebo vytvářet atomy po libosti, aby dosáhli výbušných řetězových jaderných reakcí. Pokud se takové transmutace hmoty uskuteční, budeme čelit obrovskému uvolnění využitelné energie.“

Frédéric Joliot-Curie, projev u příležitosti převzetí Nobelovy ceny za fyziku v roce 1935

„Profesor Heisenberg mi nedal žádnou konečnou odpověď na mou otázku, kdy bude možné s absolutní jistotou úspěšně kontrolovat jaderné štěpení… Hitlera zjevně nepotěšila možnost, že země pod jeho nadvládou by se mohla změnit v zářící hvězdu.“

Albert Speer, nacistický ministr zbrojního průmyslu

Dorazilo nákladní auto s posledním nákladem grafitových bloků. Profesor Esau postával ve vstupních dveřích do Virové laboratoře a pozoroval, jak naklaďák zastavil před nesprávnou budovou. Dva technici se

rozběhli chladným podzimním mrholením, aby řidiče navedli k hlavnímu bunkru. Ozbrojená hlídka na korbě pozvedla pušky a namířila na spěchající muže; oba technici se okamžitě zastavili a začali mávat rukama.

Esau shledával svým způsobem absurdním, aby náklaďák grafitu lemovala eskadra strážných. Proč by nějaký sabotér chtěl ukrást náklad *uhlíku*? Jen velmi obtížně přesvědčil německé výrobce grafitu – jejichž produkt byl ve válce využíván minimálně – že jeho požadavek má absolutní prioritu. Když se jeho rozkazy jako „zplnomocněnce“ ukázaly neefektivní, obdržel přímo od říšského ministra Speera dopis, jenž ho vybavil značnými pravomocemi. Konečně věci dostaly správný spád.

Esau použil Speerův zmocňující dopis několikrát. Nejprve ke zkrácení termínů dodávky z měsíců na týdny a pak, aby přinutil podnik vyrábět grafit petrochemickým způsobem a ne koksárenským. Nová metoda byla pro výrobce mnohem komplikovanější a snižovala produkci na polovinu – ale při koksárenském způsobu grafit vždy obsahoval bór, absorber neutronů, který zničil počáteční měření Walthera Bothe.

Esau nesnášel, když se ho lidé k vůli své vlastní lenosti snažili podvést. „To nejde!“ tvrdili výrobci. Ale Esau petrochemickou metodu znal, protože některé britské továrny tímto způsobem vyráběly ultračistý grafit, který se používal na hrotech elektrod. S Grahamem Foxem s těmito elektrodami pracovali při svých pokusech v Cambridgi.

„To půjde,“ zamumlal si sám pro sebe před Virovou laboratoří, vyhrnul si límec a vyrazil k nákladnímu autu.

Řidič a strážní za pomoci techniků z laboratoře vykládali bedny a odnášeli je do budovy. Esau je

pozoroval při práci. Mrholení mohlo část dodávky zničit, ale někoho napadlo zabalit krabice do voskového papíru, který udržel grafit v suchu. Ostatní technici vyšli z bunkru, tváře směšně začerněné grafitovým prachem.

Esau počkal v deštivém šeru vedle kabiny nákladního automobilu, dokud nebyla vykládka ukončena. „Jsem profesor Esau. Máte pro mě potvrzenku?“ zeptal se velitele strážných.

„Ano, pane.“ Voják zašmátral ve vlhké kožené bundě a vytáhl balíček lejster.

Esau je převzal, z kapsy vytáhl plnicí pero a rozhlédl se po nějakém rovném povrchu, na kterém by papíry podepsal. Nakonec zvolil mokrou bočnici auta. Naškrábal své iniciály a pak pečlivě připojil svůj titul. „Teď máme všechno,“ zabručel si pro sebe.

„Heil Hitler!“ pozdravil strážný a vsunul si dokumenty do kapsy.

Esau odpověděl, pak vyrazil k bunkru. Už neslyšel, jak motocykly nastartovaly, náklaďák zařadil rychlost a konvoj vyrazil přes rozbahněné nádvoří, kde před dvěma měsíci zastřelili Heisenberga.

V bunkru Esau zamířil k výzkumníkům a jejich asistentům. Vnitřní stěny výzkumníci pomocí perlíků zbourali a v místnosti zůstaly v pravidelných intervalech jen nosné sloupy. Poblíž dveří Esau obešel bedny, naplněné ultračistými grafitovými cihlami, které byly přiřezány na velikost mřížkové konstrukce v bednách.

Větší část podlahy uprostřed místnosti byla vytrhána a dlouhé dřevěné desky, z nichž trčely hřebíky, ležely na hromadě u stěny. Stavební dělníci vykopali v podlaze širokou jámu. Pak ji vybetonovali a opatřili beryliovými pláty, které měly odrážet zpět neutrony, unikající ze spuštěného reaktoru.

V jámě tři dělníci právě rozmisťovali po dně vrstvu uhlíkových cihel. Ostatní jim řetězem podávali černé lesklé kvádry. Při této práci s kluzkým grafitem nebyly potlučené prsty ničím neobvyklým.

Dr. Kurt Diebner, Esauův dřívější sok, byl jedním z mužů, kteří v jámě vykonávali podřadnou práci. Esau se usmál při myšlence, že tomu muži trocha špíny neuškodí. A ušpinil se tedy pořádně – tvář, holou hlavu, silné černé brýle, ruce, krk – všechno pokrývala vrstva lesklého černého prachu, který se mísil s potem a lnul ke všem pórům.

Všichni vědci z rozptýlených skupin německého jaderného výzkumu byli sezváni sem, aby si rozdělili kanceláře ve Virové laboratoři. Sám Esau se také přestěhoval sem ze své skvělé kanceláře ve spolkové budově v centru města. Nyní si v těchto neokázalých barácích pro sebe zabral bývalou kancelář Wernera Heisenberga. Učinil to záměrně, kvůli psychologickému efektu, aby zdůraznil, kdo tady velí a jaké má pravomoci, pokud se mu znelíbí další výzkumníci.

Diebnerovi přidělil kancelář, o kterou se dělil s Manfredem von Ardenne, mužem, který přesvědčil říšského ministra pošt, aby mu sponzoroval soukromý jaderný výzkum. Von Ardenne byl příjemný, tichý, ale přitom skvělý vědec – a pravděpodobně jediný, kdo vydržel po neomezenou dobu tolerovat Diebnerovo nadměrné ego.

Diebner a Paul Harteck – dva hnací motory výzkumné skupiny v Göttingenu – spolu utvořili kliku, pracovali sólově na vlastním výzkumu a zachovávali si svá tajemství. Nebo se o to alespoň pokusili – Esau jim tajnůstkaření okamžitě zarazil. Jejich malinká klika už nebude soutěžit s ostatními. Budou soupeřit s Američany,

kteří podle zprávy Grahama Foxe už překonali všechno, čeho Němci dosáhli.

Díky jemnému, černému prášku, který na všem ulpíval, podlaha bunkru klouzala. Zatímco grafitové cihly už byly seříznuty na patřičnou velikost, k vyřezání zápustku pro krychle uranu museli pracovníci použít modifikované nástroje na dřevo. Každá díra v mřížce musela být udělána na míru, protože Esau použil všechen uran a oxid uranu, který se mu podařilo nashromáždit z jednotlivých pokusů ostatních, rozptýlených výzkumných týmů.

Krychle kovového uranu měly být rozmístěny v patnácticentimetrových intervalech v grafitovém materiálu, ale výpočty Carl-Friedricha von Weizsäckera ukazovaly, že by to nestačilo, aby reakce byla soběstačná. Do reaktoru přidali kruhové pole složené z dlouhých trubic naplněných oxidem uranu. Doprostřed chtěli spustit zdroj neutronů, který by celou reakci odstartoval.

Von Weizsäcker vylezl z jámy, opodál spatřil postávat Esaua a zamířil k němu. „Profesore Esaue, teď jsem si vzpomněl na ty dokumenty, o kterých jsme spolu hovořili, poslední veřejné zprávy o americkém jaderném výzkumu.“ Otřel si umouněné ruce do špinavého pracovního pláště.

„Byly publikovány ve *Physical Review*, v angličtině.Vzpomínám si, že jsem je četl na stanici metra v Berlíně. Tehdy si mě pár lidí měřilo podezíravými pohledy, když mě viděli studovat americký časopis. Myslím, že to bylo v roce 1940. Několik vědců referovalo o použití Lawrencova cyklotronu v Berkeley k vytvoření prvku 93 bombardováním uranu. Ale prvek 93 je nestabilní, emituje beta záření a mění se v prvek 94. To je ten, který chceme. Prvek 94 je štěpitelný, stabilní a chemicky odlišný od uranu. Můžeme sestrojit svou zbraň.

Pokud bude tenhle reaktor fungovat.“

Esau vycítil, že přešlapující von Weizsäcker má skutečný problém. Byl netrpělivý. Von Weizsäckerovo zdůrazňování optimistických novinek prozradilo, že přináší také špatné zprávy. „To všechno vím. Tak v čem je problém?“

„No, bude pro nás velmi obtížné využít poznatky měření z reaktoru, který tu budujeme,“ přiznal bez dalších vytáček. Zuby měl zčernalé grafitem, ale ani špína nedokázala zamaskovat jeho chlapecký vzhled a dokonalé árijské vzezření.

„Mísíme dohromady kostky uranu různých velikostí, přidáváme do kovu oxid uranu, měníme vzdálenosti. Je tu příliš mnoho proměnných. Normálně bychom měli reaktory budovat postupně; jednoduché a jasné, kde by probíhaly reakce za podmínek, které bychom chápali a pokusili se je předvídat. Postupně bychom mohli přidávat další podmínky a viděli bychom, jaký budou mít vliv na výsledky. *Tuhle* reakci nebudeme nikdy schopni pochopit. Je příliš složitá.“

Esau pohlédl mladému muži do očí. Vycítil, že vědci vybrali von Weizsäckera jako svého delegáta. Všiml si, že ostatní přestali pracovat. Promluvil pevným hlasem.

„V současné chvíli mě nezajímá *pochopení*. Pro mě je důležité, zda to bude fungovat! Mě také fascinuje jaderná fyzika, ale copak neposloucháte zprávy v rádiu? Nepřetržité bombardování Frankfurtu. Americký generál Eisenhower oznámil bezpodmínečnou kapitulaci Itálie a vzápětí Itálie vyhlásila válku Německu!

Já se zodpovídám říšskému ministru zbrojního průmyslu a on se pak musí zodpovídat Vůdci. Všichni chtějí použitelnou zbraň teď hned. Pochopení může počkat.“ Esau se obrátil k odchodu, pak se zarazil. „Kdy

bude reaktor připraven?“

Von Weizsäcker pokrčil rameny. „Ještě stále připojují měřiče. Potřebujeme získávat během procesu mezivýsledky, abychom zjistili, jak dosáhnout kritického stavu.“

Esau, který na něj nepřestával zírat, čekal na odpověď.

Mladý muž se zarazil, na chvíli se zamyslel a pak dodal: „Předpokládám, že dnes pozdě večer.“

„Dobrá. Budu ve své kanceláři.“

Muž, který objevil štěpení jádra atomu, doktor Otto Hahn, byl vybrán za faktickou vůdčí osobnost výzkumné skupiny. Esau tento dojem podporoval, protože si Hahna vážil. A zdálo se, že Hahna více zajímá fyzika než používání autority, což Esauovi vyhovovalo.

Velký fyzik se k Abrahamu Esauovi choval jako ke školákovi v hodině fyziky. I když byly Esauovy vědomosti z oblasti jaderné fyziky značné, nedaly se se znalostmi jeho podřízených výzkumníků srovnat. Snažil se, aby na sobě nedal znát přílišnou netrpělivost, když ho Hahn začal poučovat o reaktoru, který v bunkru postavili. Hahn ignoroval skutečnost, že s klíčovou informací o grafitu přišel sám Esau.

Otto Hahn trval na tom, že celý pokus Esauovi objasní. Chtěl se ujistit, že zplnomocněnec chápe tu velikou věc, která se zde uskuteční.

Esau svědomitě pozoroval Hahna, který se procházel ve staré Heisenbergově kanceláři. Velký vědec spustil svým tichým hlasem:

„Nevíme nic o tom, co Američané udělali, ale můžeme se domýšlet, jak jejich pokus zopakovat. Alespoň v zásadě.“ Esau si všiml strniště na Hahnových tvářích. Pod nosem mu vystupoval knír a velké, smutné oči mu zarudly

nedostatkem spánku. „Tohle dalece překračuje meze laboratorních cvičení, která jsem prováděl s panem Strassmanem a doktorkou Lise Meitnerovou –“

„Doktore Hahne, vy za svůj objev nemusíte děkovat žádnému Židovi,“ přerušil ho Esau, který se v křesle napřímil.

Hahn přestal přecházet, pozvedl husté obočí a otočil se k Esauovi. „Lise udělala kus práce. Byl to její nápad. Pochopila mnohem dříve než já –“ Zarazil se, ale Esau už věděl, co měl Hahn na mysli. Dokonce se povídalo, že Lise Meitnerové pomohl utéct do Švédska, ale Hahn sám to nikdy nepotvrdil.

Esau nechtěl Hahna popudit. Potřeboval jeho mozek, jeho nápady, aby získal soběstačnou řetězovou reakci. „Na tom nezáleží. Nyní se musíme soustředit na fyzikální a ne politické principy.“

Hahn stroze přikývl. „Přesně tak. Víme, že se jádro uranu může rozštěpit a je to vzácný izotop 235, který se štěpí zásluhou pomalých neutronů. Na to poukázal už Niels Bohr.“

Esau na okamžik zavřel oči. Bohr, napůl Žid. Zdálo se, že jaderná fyzika je jimi prosáklá.

„Ale nyní nás nemůže uspokojit jedno nebo dvě štěpení, jen abychom dokázali, že to lze. Musíme dokázat, aby jedno štěpení vyvolalo další a další a další, takže reakce bude pokračovat samovolně. Jedině pak může být použitelná k výrobě energie – například jako uranový hořák. To byl jeden z Heisenbergových nápadů.“

„My chceme vyrobit zbraň, doktore Hahne. Ne pec.“

„Obojí pracuje na stejném principu. Poslouchejte.“ Zvedl jeden prst, tlustý prst s póry a nehtem zčernalými od manipulace s bloky uhlíku. Potrvá celé týdny, než se všechna špína smyje. Dokonce i po sprchování póry

vylučovaly grafitový prach ještě další hodinu.

„Představte si, pane Esaue, past na myši s kuličkou vyváženou na pružině.“ Ucouvl a mávl rukou k prázdné podlaze. „Teď si představte tuto podlahu pokrytou takovými pastmi. Každá z nich je nabita kuličkou a připravena po přijetí náležitého signálu zaklapnout.“

Esau se bezděčně naklonil a pohlédl na holá dřevěná prkna. Hahn se rozhlédl, jako by si náhle připomněl, kde se nachází, pak sklopil zrak a tvář se mu zachmuřila. „Profesor Heisenberg v těchto myšlenkových experimentech exceloval.“

Esau mlčel. Spojil špičky prstů a čekal, až bude Hahn pokračovat.

„Nyní vyjdu ven z tohoto pokoje plného pastí na myši…“ Hahn s jednou rukou zdviženou ucouvl. Mezi prsty udržoval mezeru, jako by cosi držel. „Držím kuličku, hodím ji do místnosti.“ Napodobil gesto.

„Kulička v mé ruce je neutron, který posílám do našeho reaktoru. Každá z pastí je natažená, obsahuje kuličku a představuje jádro uranu, které čeká na rozštěpení.

Moje kulička narazí do jedné pasti a ta se zavře. Pružina vystřelí a pošle do vzduchu mou původní kuličku i svou vlastní. Každá z těchto dvou kuliček narazí do další pasti. Do vzduchu vyletí dvě nové kuličky zároveň s těmi starými. Nyní letí čtyři kuličky různými směry, míří k různým cílům. A to se opakuje zas a zas, během několika sekund! Připomíná to bouři, že? Náhle je vzduch plný létajících kuliček. Ozývá se klapání, brnkání a lupání!

Tahle prudká reakce proběhne za pouhý okamžik, dokud se všechny pasti nezavřou. Všechny kuličky spadnou na podlahu. Vidíte, kolik energie jsem uvolnil prostým vržením jediné částice?“ Luskl zčernalými prsty.

„Takhle bude fungovat vaše bomba, najednou.“

Hahn vstoupil zpět do kanceláře. „Ale naše první řetězová reakce takhle proběhnout nesmí. Nemůžeme uvolnit všechnu energii najednou. Potřebujeme, aby reakce probíhala mnohem pomaleji, řízeně, protože použijeme přebytek létajících kuliček k vytvoření nového prvku 94. Jak to uděláme? Jak můžeme řídit takové peklo?

Znovu si představte místnost naplněnou pastmi na myši, ale tentokrát většina z nich není nabita kuličkami. Jenom pár. Zbytek je prázdný. Musíme naplnit správný počet pastí – směs musí obsahovat správné množství uranu 235 – a také je třeba umístit pasti do optimálních vzdáleností od sebe, tak, aby *v průměru* každá kulička, která narazí do pasti, způsobila, že právě jen jedna další kulička vyletí do vzduchu. Tímto způsobem bude reakce řízeně pokračovat, jak dlouho budeme chtít.“

Esau se usmál. „Velmi elegantní.“

„Vesmír je elegantní,“ odpověděl Hahn, „ale tajnůstkářský. Zůstává na nás, abychom vyřešili jeho tajemství. V dobách války jsme nuceni odhalovat je rychleji, než bychom si přáli.“

„Máte správný názor, doktore Hahne,“ Esauův úsměv se dal považovat za blahosklonný.

Hahn si odfrkl. „Profesore Esaue, za svého života jsem už jednu strašlivou zbraň vynalezl. Během Velké války jsme s Fritzem Haberem jako první vzali v úvahu použití jedovatého plynu jako bojové látky. Fosgen, chlor, yperit. Byli jsme první. My jsme dostali ten nápad. Manželka Fritze Habera byla chemik, jako první žena dosáhla doktorátu na univerzitě ve Wroclawi. Manželovou prací opovrhovala. Nazývala ji hanbou vědy.“

Hahn sklopil zrak, oči pod hustým obočím mu zapadly ještě hlouběji. „Doktor Clara Haberová spáchala

sebevraždu, když její manžel odmítl zastavit svou práci na naší ‘super zbrani’.“

Esau dovolil zaznít soucitu. „To je mi líto.“

„Fritz Haber mi říkával, že v dobách míru patří vědci světu, ale v dobách války své zemi. Takže teď je doba války a já znovu musím zaměřit svou práci ku prospěchu Německa. Nezáleží na tom, co to způsobí zbytku světa.“

Pohlédl na své prsty.

„Rád o sobě smýšlím jako o mírném člověku, ale pokud spočítáte všechny oběti jedovatého plynu ve Velké válce, mám už na rukou krev více než milionu lidí.“ Zvedl zrak. „Prosím, nechovejte se ke mně, jako bych si neuvědomoval, co tady děláme.“

Znovu pohlédl na Esaua a pak vyšel z kanceláře.

„Ke kritickému stavu dojde v několika příštích vrstvách, profesore Esaue.“

Esau zamrkal a nadskočil. Usnul s rukama rozhozenýma na desce stolu. Vzhlédl k von Weizsäckerovi, který čekal ve dveřích, pak pohlédl na hodinky. Byly dvě hodiny ráno. „Za chvilku jsem tam.“ Znovu zamrkal, aby se zbavil ospalosti.

O pár okamžiků později už běžel po štěrkové cestičce k bunkru. Uvnitř holé žárovky zalévaly bledým světlem stěny a grafitem zaprášenou podlahu, takže místnost připomínala špatnou černobílou fotografii. Dva muži pokračovali v kompletaci reaktoru; zbytek se ukrýval za uhlíkovou pozorovací stěnou, která je zaštiťovala před zbloudilou radiací.

Reaktor hlubokou jámu vyplňoval. Grafitové cihly a kusy uranu ležely v mohutné, mírně kulovité konfiguraci. Čítače neutronů rozmístili v různých pozicích, odstíněné od zbloudilých částic vzniklých přirozeným rozpadem

uranu. Otto Hahn a Paul Harteck stáli vedle protilehlých detektorů, které zaznamenávaly počty neutronů po přidání další vrstvy do reaktoru.

Diebner sešplhal z reaktoru. „Podle našich výpočtů je tohle naše poslední vrstva," oznámil neutrálním hlasem. „Pokud to nebude fungovat, budeme muset začít znovu od začátku."

Ze stropu viselo na řetězu šest trubic s oxidem uranu, částečně zasunutých do hromady černých cihel. Ty budou poslední částí vloženou do reaktoru. Von Weizsäcker stál vedle páky, která měla v případě potřeby uvolnit mohutné protizávaží; to by svou vahou vytrhlo tyče oxidu uranu a reaktor by se vrátil do podkritického stavu. Jako další bezpečnostní opatření namontovali Diebner a Harteck nad reaktor válec naplněný roztokem kyseliny borité; za mimořádných okolností mohli roztok vylít do reaktoru, kde by bór pohltil všechny volné neutrony a zastavil řetězovou reakci. Esau sebou trhl při pohledu na vratkou polohu válce. V případě nehody by kyselina boritá zalila grafitové cihly a zničila ultračistý uhlík, který tak obtížně získali.

„Jsme připraveni začít?" zeptal se.

Ostatní pohlédli na Hahna, který podal svůj notes jednomu z vědců. „Ano. Nejdřív musíme přidat náš neutronový zdroj. Spontánní neutrony by měly stačit, ale tohle nám zaručí, že se reakce skutečně rozběhne." Pozvedl obočí. „Profesore Esaue, hodíme do místnosti naši kuličku."

Esau přikývl.

„Pak zasuneme zbylé tyče s oxidem uranu do reaktoru. Tím bychom měli dosáhnout kritického stavu. Reakce bude soběstačná."

Esau si založil ruce na prsou. „Můžete začít." Ale

Hahn už přešel k zařízení ustavenému podél zdi a otevřel malé, dřevěné pouzdro, vyplněné olověnou fólií. Vytáhl úzký skleněný válec.

„Tento neutronový zdroj obsahuje radonový plyn a beryliový prášek. Může vám připadat ironické, že jej nacisté zkonfiskovali z laboratoří Frederika a Ireny Joliot-Curie v Paříži.“

Diebner se zasmál. Sám z jejich laboratoří ukradl mnoho zápisků a objevy vydával za vlastní. Všichni ostatní zůstali tiše.

Hahn vyšplhal po žebříku do horní poloviny grafitového reaktoru, který čněl z díry v podlaze. Zavěsil skleněný válec na tenký řetízek, zhoupl jej nad reaktor a spustil neutronový zdroj do střední díry reaktoru. Cvakání čítačů vzrostlo. Hahn se přes rameno ohlédl na ostatní. „Přesně jak jsme očekávali. Teď je vše na svém místě.“

Esau cítil, jak mu žaludek svírá nervozita. „Skvělé. Už Američany doháníme. Nemařme čas. Podívejme se, zdali reaktor funguje.“ Zaposlouchal se do rachocení čítačů a vzpomněl si na Hahnovy pasti na myši.

Promluvil Paul Harteck: „Mohli byste, prosím, všichni přejít za ochrannou stěnu? Olověné sklo pozorovacích oken by vás mělo ochránit.“ Nikomu to nemusel připomínat dvakrát.

„Asi bychom měli postupovat po dvou a půl centimetrech,“ rozhodl Hahn a přešel za stěnu. „Tímto způsobem získáme více informací.“

Esau se protlačil zástupem vědců, aby mohl úzkým okýnkem pozorovat experiment. „Pokud požadujete takovou přesnost, můžeme později pokus zopakovat. Teď musíme zjistit, jestli to má nějakou budoucnost! Jestli nedosáhneme úspěchu, určití lidé budou velmi rozčileni.“ Otočil se k von Weizsäckerovi. „Zasuňte oxid uranu.“

Von Weizsäcker pohlédl na Hahna, pak na Diebnera, jako by hledal oporu, která se postaví Esauovým rozkazům, ale nikdo se neozval. Několik asistentů se začalo sunout ke dveřím. Von Weizsäcker uvolnil řetěz a nechal šest tyčí s oxidem uranu zapadnout do reaktoru, čímž se překročila jeho kritická hodnota.

Neutronové čítače se rozběsnily, drnčely a rachotily. Jakýkoliv pokus o sledování počtu neutronů byl okamžitě marný. Esau pozoroval reaktor, ale nezaznamenal žádné viditelné rozdíly.

„Reakce je soběstačná!“ vykřikl Hahn.

Za druhou barikádou na opačné straně místnosti stál Paul Harteck a upřeně zíral na čítač. „Stále roste,“ překřičel provolávání slávy a rachocení čítačů neutronů.

Reaktor vypadal nezměněně, ale čítače neutronů potvrzovaly, že se v jeho nitru odehrává něco podivuhodného. Uspěli! S minimálními znalostmi zopakovali triumf Enrica Fermiho, starý teprve několik měsíců. Možná, že německý program téměř vůbec nezaostal. Esau se nemohl dočkat, až pošle říšskému ministru Speerovi telegram.

Čítače, bombardované letícími neutrony, neustále bzučely. Samotný vzduch připadal Esauovi horký.

„Stále roste!“ zopakoval Harteck. Jeho hlas nyní zněl naléhavěji.

Nezdálo se, že by intenzita reakce Hahna zneklidnila. Zamával na von Weizsäckera a zavolal: „Vytáhněte tyče. Teď už víme, že reaktor funguje.“

Von Weizsäcker uvolnil pohotovostní páku a závaží kleslo o několik centimetrů. Řetěz se s kovovým zazvoněním napjal, ale šest uranových tyčí zůstalo v reaktoru na svém místě.

Všichni okamžitě ztichli. Von Weizsäcker trhl řetězem

a k závaží přidal sílu svých paží.

„Teplotní efekt!“ vykřikl. „Tyče se žárem v dírách roztáhly a teď je nemůžeme dostat ven. Taková hloupost!“

„Táhněte!“ zařval Esau. Dobře si pamatoval Hahnovy myší pasti a kuličky, létající vzduchem, uvolněné všechny najednou.

„Bylo by dobré to teď zastavit,“ řekl trochu drsně Hahn.

„Pokud reakci nepřerušíme, roztaví se tyče, možná dokonce i kovový uran. Pak by se mohl vznítit grafit,“ konstatoval von Weizsäcker.

„Všechny hodnoty jsou mimo stupnici,“ zakřičel přes místnost Harteck. „Nikdy nás nenapadlo, že by to mohlo dopadnout takhle.“

„Vylijte sud!“ zařval Diebner. „Použijte kyselinu boritou!“ Rozběhl se, aby sám uvolnil lano.

„Ne!“ tleskl Esau rukama. „Všechno by se zničilo!“

Esau přidal svou vlastní váhu k von Weizsäckerově. Táhli za řetěz, aby tyče s oxidem uranu dostali ven. Připojil se k nim i Hahn. Společnými silami se jim podařilo nadzvednout horní vrstvu grafitových cihel, až se vydula, praskla a žárem matně rudé tyče s oxidem uranu konečně vyletěly vzhůru. Černé cihly grafitu klouzaly z reaktoru a shazovaly další.

Čítače neutronů zpomalily z kulometné palby na nepravidelné klepání. Paul Harteck se za svou malou barikádou sesunul na podlahu a posadil se do grafitového prachu.

„Nu, nebylo to zajímavé?“ zeptal se Hahn.

„Tohle byl jen začátek,“ prohlásil Esau a pozvedl hlas, aby ho všichni slyšeli. Udeřil pěstí do dlaně. „Ale teď už jdeme po správné cestě.“

10

Los Alamos
Prosinec 1943

„Když se mračna nad cílem v Nagasaki roztrhala, byl jasně zřetelný jako obrázek. Provedl jsem nálet a svrhl bombu. Byl jsem strašlivě vzrušen.“

Kapitán letectva spojených států Beehan

„Teď jsem se stal smrtí, ničitelem světů.“

J. Robert Oppenheimer

Barvy podzimu obarvily topoly a olše kolem Los Alamos na zářivě žlutou, ale pinie, borovice těžké a mesquitová houští zůstaly temně zelené. Žlutohnědé skály byly zbarveny krvavě rudými skvrnami.

Elizabeth a Fox seděli na hromadě balvanů pod mohutným topolem a jedli oběd, který jim Elizabeth přichystala; z toho důvodu se cítila nepříjemně usedle. Hluboké okolní ticho rušilo jen ševelení větru ve větvích stromů.

„Nikdo mi nic neřekne,“ prohodila Elizabeth po dlouhé pauze. „Chovají se ke mně jako k pitomé písařce, i když o tom, co dělají, vím tolik jako kdokoliv jiný.“

Stáhla si zelenou stuhu, kterou si na naléhání paní Canapelliové uvázala, a nechala dlouhé rezavé kadeře volně splývat na ramena. „Pokouším se diskutovat o válce s ostatními ženami a je to vůbec nezajímá! Roosevelt, Churchill a Stalin se právě setkali v Teheránu – a moje kolegyně ani neví, kde Teherán leží!“

Fox na ni po straně krátce pohlédl. Nikdy se jí na nic nevyptával, i když musel tušit, že s ní něco není v pořádku. „Jsi velmi zvláštní, Elizabeth,“ poznamenal. „Máš daleko intuitivnější chápání fyziky než půlka lidí tady a dokonce ani hovory o politice nepřenecháš jen mužům. Možná by sis měla dávat pozor. Začínáš být nápadná a to přece nechceš.“

„Cože?“ Elizabeth byla překvapena jeho poznámkou. Tělem jí projel strach, ale bylo vyloučeno, aby věděl, kdo je.

„Řekl jsem, že máš intuitivní chápání. Ne ženskou intuici – to je úplně něco jiného. Ty se chopíš myšlenky a extrapoluješ řešení lépe než většina fyziků, které znám.“

„Díky.“ Opřela se o loket. Nepříjemný pocit přetrvával. „Tak proč ty komplimenty? A proč právě ted?“

Fox se chabě pousmál. „Možná je vhodná doba. Dívky jsou jako příroda, časem se mění. Kdo by si pomyslel, že tyhle osiky zežloutnou – nebo že půvabná dívka jako ty může být tak komplikovaná a tajemná.“

Elizabeth se přikrčila, když ji nazval dívkou. Ale Graham Fox se svým příjemným britským přízvukem nebyl žádným lvem salónů, vyhledávajícím erotická dobrodružství. Byl… upřímný. Spatřila Foxe ve zcela jiném světle. Rozhodla se převést hovor na jiné, ale stejně nebezpečné téma.

„Hm, a zpomalila vůbec Tellerova smrt Projekt?“ Elizabeth se pokusila pronést otázku konverzačním tónem

a zakrýt dychtivost zjistit, co změnila.

Fox pohlédl přes kaňon ke vztyčenému prstu stolové hory zvané Vanová ulička, kde většina významných vědců obývala malé domky, původně postavené pro chlapeckou školu, každý vybavený vlastní vanou a vodovodem.

„Ne," potřásl hlavou. Hlas mu zněl zklamaně, což ji překvapilo. Její dotaz ho odvedl od romantických myšlenek. „Teller byl jen teoretik a Oppie mu dovolil samostatně pracovat na myšlence termonukleární bomby. Pochybuji, že by jeho teorie byla použitelná, přinejmenším v nejbližším desetiletí.

Práce na nynějším zařízení pokračuje podle plánu. Právě čekáme na plutonium z Hanfordu ve státě Washington a obohacený uran z Oak Ridge v Tennessee." Povzdechl si. „Teller byl možná skutečně skvělý, ale Projekt se z téhle ztráty dokáže vzpamatovat."

Fox se kousl do rtu. „Oppenheimer – *on* je tou hřídelí, na které se všechno točí. Oppie zná všechny vědce a je obeznámen se vším, na čem pracují. Chápe problémy. Ví, jak obtížné jsou výpočty. Má dveře otevřené a kdokoliv s ním může mluvit. A on naslouchá.

Ale nastavuje ucho i generálu Grovesovi, který všechny tlačí až do krajnosti a dožaduje se výsledků. Vědci by Grovese nesnesli ani jediný den. Oppie je dokonalým mostem mezi vládou a vědci. Bez něj by celý Projekt padl na hubu."

Fox, který se během řeči vyhýbal jejímu pohledu, se odmlčel. „Občas mě napadne, co by stalo, kdyby za ochrannou stěnou stál *on* místo Tellera." Fox pohlédl na svůj napůl snědený sendvič.

Elizabeth zírala do světlem orámovaného kaňonu. Slyšela cvrlikání ptáků a vítr, který chřestil ve větvích stromů. Zvuky, které sem doléhaly z Los Alamos, se zdály

vzdálené a bezvýznamné.

Během první sněhové přeháňky této zimy působilo odpoledne díky šedým mračnům bezútěšně a klaustrofobicky. Elizabeth ve vypůjčeném růžovém svetru stála na verandě ubytovny. Zběsilé tempo Projektu skřípalo jako nehty po tabuli a ona věděla, že musí vypadnout, alespoň na chvilku.

Stáje ležely na druhém konci města, ale Elizabeth procházka nevadila. Oblékla si džíny, které nevytáhla ze skříňky od té noci, kdy sem v roce 1943 přišla. Nezáleželo na tom, že ostatní ženy nosily dlouhé sukně – neměla v úmyslu jezdit na koni v šatech.

Stěny stáje pokrývaly dřevěné odřezky a kousky vlnitého plechu, které zbyly z plechových hangárů bývalých kasáren. Z druhé strany lemovalo budovu pár stromů, ale jejich koruny se nepohnuly. Sněhové vločky se tiše snášely vzduchem.

Elizabeth proklouzla napůl otevřenými vraty a ucítila koně, seno a hnůj. Dělenými okny a štěrbinami ve stěnách pronikaly dovnitř pruhy světla. V něm poletovala zrnka prachu.

„Mohu vám nějak pomoci, paní?“

Otočila se a vedle jednoho koně spatřila snědého, šedovlasého Indiána. Zíral na ni zmateným, ale lhostejným pohledem. Už slyšela o Rogerovi – zjevně neměl příjmení – o Indiánovi, jenž se staral asi o tucet koní, které měli lidé z Projektu k dispozici. Roger pracoval na turistickém ranči poblíž Espanola. Během jednoho z Oppieho výletů v dětství na něj udělal dojem; Oppie zatahal za provázky a nechal ho přidělit do Los Alamos.

„Ano, potřebuji osedlat koně,“ odpověděla Elizabeth.

„Chci se projet.“

Roger vytřeštil zrak, jako by nemohl uvěřit očím. „Paní, potřebujete doprovod? Jsem si jist, že najdeme někoho z hochů, který vás ochotně –“

„Ne! Děkuji, sama umím koně dokonale ovládat.“ Odrecitovala svou historku. „Pocházím z Montany – a pokud se tam chcete někam dostat, musíte mít koně.“ Ve skutečnosti častokrát jezdila horami Nového Mexika. Kdyby Jeff uměl jezdit na koni, nemuseli při své cestě za zničením MKG vláčet batohy na zádech… jak už je to dávno.

„Jeden z vědců, Dick Feynman, mi řekl, že pracuji příliš tvrdě,“ pokračovala. „Poradil mi, ať si vezmu pár hodin volna a jdu se projet na koni. Bude to prima znovu sedět na koni.“ Elizabeth netušila, zdali Feynmanovo jméno na Rogera zapůsobí, ale nemohlo to uškodit. Nechtěla, aby lidé věděli, že dokáže uvažovat samostatně – nezdálo se, že by se to v Los Alamos od žen očekávalo.

Roger pokrčil rameny, opřel si mozolnaté ruce v bok a pozoroval koně ve stáji. Elizabeth počkala, až se jí oči přizpůsobí šeru. Zajímalo ji, který kůň patří Oppenheimerovi; když ji Oppenheimer před několika měsíci míjel a mával na ni, neviděla jeho zvíře v ranním světle zřetelně.

„Tak se na to podívejme,“ mumlal si pro sebe Roger, „Krizi chtít nebudete, ta je George Kistiakowského. Stejně byste ji nejspíš nezvládla. Oppie by si mohl chtít vzít svého koně ven… ne, až zítra. Obvykle jezdívá k Bandelieru. Mohla byste tam také jet, pokud chcete. Stojí tam Národní monument, ale v dnešní době ho navštěvují jen lidi z Projektu. Skoro pořád je tam prázdno, hlavně teď, když se ochlazuje.“

Roger zvedl sedlo, položené v rohu, a odvrávoral ke

třem koním, kteří přežvykovali seno z velké hromady nakupené před nimi. „Proton, Neutron a Elektron – tohle jsou takzvaně veřejní koně. Prosím, vyberte si jednoho z nich.“

Položil sedlo vedle plaváka s bílou hřívou, který se leskl, jako by ho právě vyhřebelcovali, pak vzal červenobíle kostkovanou pokrývku a položil ji na koňský hřbet.

„Tohle je Proton. Asi bude pro vás nejlepší.“

Když Roger pokládal sedlo na pokrývku, z hrdla se mu ozývalo hluboké bručení. Elizabeth ho tiše pozorovala, když přitahoval sedlový řemen, prověřoval třmeny a pak přes Protonový uši přehodil ohlávku.

Nakonec nasadil koni udilo a otěže podal Elizabeth.

„Je váš, madam. Moc ho nehoňte.“

Elizabeth přistoupila k Protonovi, nechala si očichat ruce a přejela mu dlaní po světlých nozdrách. Postavila se mu po levé straně, sevřela otěže a plavákovu světlou hřívu, pak vsunula nohu do třmenu. Vyšvihla se na koňský hřbet, upravila si svetr a stehny stiskla Protonový boky.

„Ach, ano,“ zašeptala si pro sebe. „To bude zábava.“

„Připomíná vám Montanu?“ zeptal se Roger a poplácal koně po boku, aby ho popohnal.

Elizabeth vyklusala na koni ze stáje, otočila se s ním dokola a cítila pod sebou jeho sílu, která jí dodávala pocit, že má opět vše pod kontrolou.

Z šedého nebe se nepřestával snášet sníh, ale zdálo se, že je to jen mírné sněžení a ne bouře, které by se bylo třeba obávat. Roger vzhlédl k mračnům a přikývl, ale pak se obrátil k ní. „Do tmy se vraťte. Pamatujte na to a buďte opatrná.“

Elizabeth se nad koňským krkem nahrbila, a přitiskla tvář do světlé hřívy mezi ušima. S úsměvem pobídla koně

do trysku a vyrazila od stájí. Roger jí zamával, ale ona se příliš soustředila na jízdu, než aby mu odpověděla.

Proton vypadal vzrušeně, když uháněl po stezce. Elizabeth cítila, jak jí rvou vlasy chladné větrné poryvy nadcházející zimy. V tom růžovém svetru se zachvěla, ale měla dobrý pocit.

Přála si jet a nezastavit se, utéct z Projektu, ale nebylo kam. Nikdy se už nevrátí k dřívějšímu životu – neměla nejmenší ponětí, jak by to mohla provést. Uvázla zde, v minulosti, ale na tom už stejně příliš nezáleželo, ne po šesti měsících. Její život se už dříve měnil a ona se vždy přizpůsobila. Mohla se změnit… a pokud by to bylo příliš těžké, musela by změnit své okolí.

Nechala shluk ubikací Los Alamos za zády a uháněla tryskem po stezce. Zmizely prašné ulice, vojáci a ploty z ostnatého drátu, na kůži cítila studený vítr a dýchala zhluboka. Hory byly jasné a ve vzduchu cítila ozón. Kolem panovalo ticho a vše se zdálo tak starodávné.

Tyto cesty kdysi využívala chlapecká škola a pár turistických rančů; občas tudy projížděly jízdní hlídky z Národního parku Santa Fe. Nyní tudy cválali s puškami muži z Projektu, aby si odpočinuli a zastříleli na zajíce. Sám Oppenheimer v těchto horách strávil spoustu času.

Elizabeth zamířila jihovýchodním směrem, kde časem vyroste městečko White Rock. Pomyslela na Národní laboratoř v Los Alamos, která se tady všude rozprostře. Do většiny těchto oblastí měla dříve vstup zakázán.

Proton uháněl po stezce. Chumelilo a sníh začal ulpívat na zemi a pokrývat krajinu měkkou bílou pokrývkou. Po hodině si Elizabeth náhle uvědomila, kam ji její podvědomí zavedlo.

Přivázala otěže k nízkému mesquitovému houští. Zvedl se vítr, ale sníh už nepadal tak hustě. Temně šedé nebe

Elizabeth napovídalo, že bude sněžit celou noc.

Zajímalo ji, co by se stalo, kdyby na nově postavené městečko udeřil skutečný blizard. V Elizabetině dřívějším životě by nasadili sněžné pluhy a vyčistili horské cesty; možná by zavřeli školy. Pokud by silnice byly v příliš špatném stavu, vědci, kteří žijí ve White Rocku, by měli problém ujet těch patnáct kilometrů na Kopec, do Los Alamos. Ale teď se tu ještě rozprostírala pustina.

Vysoko k nebi se tyčily strmé stěny kaňonu Pajarito. Nedostatkem jakékoli známky přítomnosti lidí připomínaly prehistorické skály. Před staletími zde žili Indiáni kmene Anasazi. V kaňonu Frijoles, hlavním kaňonu bandelierského národního monumentu, chovali ovce a pěstovali fazole a chilli papričky. Indiáni nechali obydlí v útesu opuštěná, stejně jako ti v Mesa Verde v Coloradu. Anasazi se vytratili – zmizeli jako veškeré zařízení testu MKG, které s Jeffem sabotovali přesně v tomhle kaňonu.

Elizabeth nenavštívila Jeffův hrob už skoro půl roku.

Proton se nespokojeně poohlížel po nějaké zábavě, frkal a trhal otěžemi. Otěže však nepovolily a on zvedl hlavu a pohlédl na Elizabeth.

Zírala do kaňonu. Spatřila hrubou stezku, kterou s Jeffem použili k sestupu na dno kaňonu. Vzpomínala, jak prošli za oplocení a čekali na okamžik, až muži z ochranky odejdou, a oni budou moci zničit to zařízení.

Elizabeth nenáviděla všechno, co ji k téhle akci přinutilo.

Viděla mohylu z kamení, kterou navršila na Jeffovo tělo. Stále nikdo nepřišel a neodnesl ho. Některé kameny posunuli pravděpodobně kojoti nebo ptáci, ale hrob se zdál neporušený. Nyní byl zapadaný; sněhová pokrývka zakrývala místo pohřbu jako rubáš.

Elizabeth neměla v úmyslu se k němu přiblížit. Zlobilo ji, že se bojí jít k Jeffovi, ale nechtěla spatřit, co z jeho těla zbylo. Chtěla si ho pamatovat, jak spí vedle ní, jak se s ním tu noc před livermorskou demonstrací s dychtivým zoufalstvím miluje. Přála si udržet v paměti dotek jejich jazyků při polibku na okraji kaňonu, když plánovali sestup a sabotáž. Chtěla ho stále vidět s vysoko zdviženým perlíkem jako… Conana Mírového aktivistu.

Elizabeth pevně zavřela oči. Nechtěla myslet na to, jak ho ukládala do hrobu, na zavřené, vypálené oči, na kůži roztavenou výbuchem, který jí mrštil časem o půl století zpět. Nechtěla vzpomínat na Jeffovu smrt kvůli sobě, kvůli boji s přízrakem zbrojařského výzkumu. A všechno to začalo tady a teď, v Los Alamos během druhé světové války.

Dřepla si na chladnou zem a nabrala hrst kamínků. Hodila je k zářezu ve skále, jako by se pokoušela Jeffovi zamávat. Oblázky zabušily na Jeffovu mohylu. Jeho oběť ničemu neposloužila.

Vzpomněla si na livermorský protest. I ten byl zbytečný.

Pokoušela se o stále zoufalejší akce. A tady, v roce 1943, v srdci Projektu Manhattan, toho provedla dokonce ještě víc. Její zfalšované výpočty způsobily smrt Edwarda Tellera. Ale Projekt se nezastavil. A pokud mohla posoudit, válka pokračovala nezměněným tempem. Bombardovali Berlín, v Pacifiku probíhaly nekonečné boje, Rusové se hnali za Němci a znovu dobývali ztracená území. To všechno se stane bezvýznamným v okamžiku, kdy na scénu vstoupí atomová bomba.

Jak dlouho to ještě potrvá?

„Musíš přece myslet na svou budoucnost," radil jí Jeff, když poprvé zvažovala možnost nechat se dobrovolně

zatknout. „Elizabeth, tvé činy budou mít následky. Zamysli se nad tím, co chceš udělat.“

Už nevěděla, co si má myslet.

Graham Fox, který jí v mnoha ohledech připomínal Jeffa, řekl: „Oppenheimer je tou hřídelí, na které se všechno točí. Bez něj by celý Projekt padl na hubu.“

Když sněžení znovu zesílilo, vzpomněla si Elizabeth na výstřižek z novin, na zrnitou černobílou fotografii usmívajícího se Oppenheimera po pokusu v Trinity, který deklamoval: „Stal jsem se smrtí, ničitelem světů…“

Oppenheimer si *byl vědom* toho, co rozpoutal! Uvědomoval si důsledky, ničivost svého výtvoru. A přesto toho nenechal! Jestli tohle nebylo zlo, pak Elizabeth nevěděla, co zlo vlastně je.

Elizabeth měla pevně zavřené oči. Všude vládlo ticho, jako by svět zadržel dech a čekal na její rozhodnutí.

Jednou se ptala Teda Walblakena na radu – teď si nemohla vzpomenout, o co šlo, ale odehrálo se to předtím, než zjistil, že má rakovinu, tehdy, když by ještě každé „smradlavé máničce“, která by pronesla o United Atomics a obranném průmyslu jediné špatné slovo, rozbil hubu. Ale Elizabeth vzpomínala na odpověď, kterou jí Ted dal. Slyšela ta slova, jako by stál vedle ní a šeptal jí je do ucha.

„Udělej, co je třeba,“ řekl Ted, „a následky vem ďas.“

Hodila na Jeffův hrob další kamínky. Po tvářích jí jako slzy stékaly rozpuštěné sněhové vločky. Ale Jeff zůstal tiše, žádný návrh jí ze svého tichého hrobu neposlal.

Jak dlouho to ještě potrvá? Zdánlivě obtížná odpověď byla nabíledni. Když se otočila a chtěla odejít, uvědomila si, že musí udělat, co je třeba. V Projektu nebude těžké ukrást loveckou pušku. Naplánovala si, že se sem vrátí zítra.

Do kaňonu Frijoles přicházelo svítání pozdě. Jasné paprsky zalily příkré stěny a ozářily jiskřivý čerstvý sníh o celou hodinu dříve, než sluneční světlo dopadlo na jeho dno.

Elizabeth se pohnula v opuštěném příbytku ve stěně útesu, ve kterém strávila noc. Zachvěla se a posadila. Zamrkala a rukou si protřela oči. Chlad ji rychle probral; potřásla hlavou.

Vzala ukradenou loveckou pušku a naklonila se k okennímu otvoru z nepálených cihel. Musela být v pohotovosti. Nevěděla, kdy kolem projede Oppenheimer.

Celou noc sněžilo, takže její osamělé bdění bylo tiché a chladné. Usnula v jednom rozpadlém indiánském příbytku v Bandelieru. Stočila se v rohu do klubíčka a pokoušela se udržet teplo. Neodvážila se zapálit oheň; snažila se upoutat co nejméně pozornosti. Alespoň tak daleko myslela.

V jejích dobách byly všechny rozvaliny Long House opraveny a vyztuženy betonem, aby odolaly náporům turistů. Údržba parku vyspravila pukliny betonem místo drolivými vepřovicemi; do stezky vytesali schody a směrovky; nebezpečná místa lemovalo zábradlí.

Ale ne teď. Elizabeth ležela v ruinách; v rozích hledali úkryty hlodavci a na římsách útesu se vršil sníh. Bylo to jako strávit noc ve strašidelném domě. Jaksi jí to připadalo vhodné.

Předešlého dne pozdě odpoledne odjela zpátky do stájí, vrátila Protona Rogerovi a poděkovala mu. Odešla na ženskou ubikaci, řekla paní Canapelliové, že den dva bude možná dělat přesčasy a brzy ulehla k spánku.

Po půlnoci se vyplížila ven, ukradla ze stáje jiného koně – Rogera by mohlo napadnout, že to byla ona, kdyby si znovu vzala Protona – a popadla jednu loveckou pušku.

Bude lovit něco daleko významnějšího, než jsou králíci.

Všechno vypadalo tak jednoduše, až se jí to zdálo v podivném rozporu s bezvýraznými propagačními plakáty, které neustále varovaly před špióny. Pracovníci Projektu spokojeně bádali pod pochybnou ochranou a ani je nenapadlo, že by se kdokoli mohl pokusit o sebemenší akci proti nim.

Oppenheimer se přesvědčí o opaku.

Ráno zůstalo dno kaňonu pusté. Nahoře poblíž ústí stoupal proužek dýmu ze stanice jízdní policie. Na druhé straně potoka ležela vrátnice kaňonu Frijoles, místo, kde mohli pobýt vědci z Projektu, když chtěli večer uniknout ze stále stejné společnosti. Před válkou tohle místo vedla rodina civilistů, ale když hory zabrala armáda, přivlastnila si je také.

Ve stromoví se rozezpívali ranní ptáci. Dole bylo slyšet třepetání křídel ve větvích borovic a topolů. Ze svého postavení nahoře na úbočí mohla Elizabeth sledovat pouze ústí kaňonu. Pár stavení z vepřovic před několika desetiletími částečně vykopali, když park spadl pod správu Údržby národního parku. Viděla obklady stěn a nakupené cihly z dávných dob, které obklopovaly střed tyuonyiských zřícenin, zvýrazněných sněhovou pokrývkou.

Ze dna a stěn kaňonu vyrážel jalovcový, piniový a mesquitový porost. Nad ní se strmě vzhůru zvedala neporušená a neschůdná béžová sopečná stěna až k linii obydlí v útesu, ale ona se sem doplahočila cestou od ruin.

Koně přes noc uvázala poblíž trsu trávy na okraji útesu. Uvědomovala si, že možná bude muset rychle zmizet.

Pohlédla kaňonem oběma směry. Začalo se jí

zmocňovat napětí. Odhodila starou koňskou pokrývku, kterou si vzala pro zahřátí, olízla si rty a napadlo ji, jak moc by si přála termosku horké kávy. Nevěděla, zda už jsou termosky vynalezeny. Vyděsila ji myšlenka na možnost, že lidé sestaví atomovou bombu, aniž by dokázali vynalézt *termosku*…

Cítila, jak se jí žaludek sevřel strachem. Všechno si včera tak pěkně rozumově vysvětlila. Jeff by na ni byl pyšný. Všechno dávalo smysl. Pokusila se zahnat pochybnosti.

Tentokrát měla přinejmenším příležitost provést skutečnou změnu. Nejspíš postačí, aby v jiné časové linii vrátila Jeffovi život, aby nemusel zemřít. Nevěděla, jak by se rozhodl on sám.

Čekání.

Roger řekl, že Oppenheimer dnes ráno pojede k Bandelieru. Ale co když zamířil od turistického centra jiným směrem? Možná se spustil dolů k Rio Grande, pouhou míli od úbočí kaňonu, podívat se na vodopády.

Pak to bude muset zkusit jiný den znovu.

Ted Walblaken čekal, až mu rakovina prostoupí každičkou částí těla. Čekal na smrt, očekával, že United Atomics přizná svou chybu a přijme opatření, aby se to už nikomu nepřihodilo. Zemřel, když čekal, co se stane.

Elizabeth vstala, opřela si pušku vedle sebe. Teplo jejích rukou rozpustilo sníh na zaobleném parapetu okenního otvoru. U stropního trámu bylo opuštěné ptačí hnízdo. Pozorovala, jak jí v mrazivém vzduchu stoupá od úst pára.

Dusot kopyt. Sníh všechny zvuky tlumil, ale nedostatek jakéhokoliv jiného hluku klapot a řinčení zesiloval. Mnoho ptáků v korunách borovic přestalo zpívat.

Elizabeth se stáhla do stínu obydlí na útesu. Čekala na svou příležitost. Oppenheimer musí přijet touhle cestou. Úzké dno kaňonu ho přivede rovnou před ni.

Slunce se vyplížilo přes okraj kaňonu a vytvořilo strnulé, křiklavě barevné stíny. Odlesk jiskřivého sněhu bodal do očí. Rozeklané hromady ztuhlé lávy připomínaly příšerné sochy; zacláněly pohled na přední část stezky.

Elizabeth polkla. Hrdlo se jí sevřelo.

Jediným činem se chystala zachránit nespočetné životy a bude to stát jediný. Nedávalo to smysl?

Oppenheimer vyjel do výhledu, vzpřímený a lhostejný na pěkném hnědém koni, na tom, kterého jí Roger včera ukazoval ve stájích. Oppie měl rukavice a červenou flanelovou košili. Oči mu zakrýval měkký hnědý klobouk.

Pozorovala, jak se klátí na koni a tahá z cigarety, pak ji zahodil do sněhu. Zvedl hlavu a stočil pohled k vrcholkům stěn kaňonu. Mohla spatřit jeho vystouplý ohryzek. Pohlédl k obydlím na útesu a pak se odvrátil.

Jel sám. Pátrala po dalších jezdcích, po doprovodu nebo hlídce, která by sledovala nejdůležitějšího vědce Projektu Manhattan. Ale ne, nepředpokládali, že by se mu něco mohlo stát. Čeho by se měli bát v přísné izolaci hor Nového Mexika?

Elizabeth vysunula hlaveň pušky z okenního otvoru. Vydrolené kousky vepřovic zaťukaly do sněhu na vnější straně. Pohlédla dolů a pak obrátila zrak k Oppiemu. Zastavil koně, jako by jí chtěl poskytnout ještě lepší cíl.

Tohle všechno změní.

Vzpomněla si na plakát, který pomáhala sestavit pro Livermoreskou výzvu. Ukazoval příšerně sežehnutá těla z Hirošimy, siluety lidských bytostí, výbuchem zredukované na pouhé stíny na zdech Nagasaki. Sto tisíc mrtvých po prvním výbuchu a další padesát tisíc po

druhém.

A co strach, který v desetiletích studené války nutil stát produkovat větší a lepší bomby? Děti – stejně jako ona – vychované ve smrtelném strachu ze sirén, ohlašujících nálet, instruktážní filmy civilní obrany, které ukazují, jak se „krýt a schovat“. A co lidé jako Jeff, kteří položili život, aby zabránili šíření nukleárních zbraní?

Jeff ležel mrtvý v neoznačeném hrobě, vržen časem o dvacet let před své narození coby důsledek sněhové koule, kterou z kopce pustil J. Robert Oppenheimer.

Stal jsem se smrtí, ničitelem světů.

Elizabeth dostala příležitost smazat tabuli, začít znovu s novou, lepší rovnicí. Pohlédla podél hlavně pušky. Podepřela ji levou rukou a pažbu si opřela o rameno. Cítila, že se jí třesou ruce. Bude mít pouze dvě rány.

Namířila hledí na střed Oppenheimerovy hlavy. Nic netušící cíl čekal a užíval si rána.

Oppenheimer je hřídel, řekl Fox. Jeho činy, jeho důvtip držely Projekt Manhattan pohromadě. Věděl, co dělá, protože mu v hlavě tančila vize jaderného výbuchu. Asi mu to připadalo jako hra, jako zajímavý vědecký problém, zjistit, jak velkou spoušť dokáže způsobit jediný člověk. Nedokázala na něj myslet jako na plnohodnotnou lidskou bytost. Právě teď pro ni Oppenheimer představoval cíl, kostku domina, kterou převrhne opačným směrem, pryč od řetězce událostí, o kterých věděla, že nastanou, pokud nezasáhne.

Paní Canapelliová klábosila o tom, jací byli v Berkeley s Oppenheimerem a jeho ženou Kitty přáteli, jak jí po manželově smrti sehnal práci, starat se o ženské ubikace. Paní Canapelliová o něm mluvila s láskou. Elizabeth si nedokázala představit, že tento šílenec je tentýž člověk.

Oppenheimer se otočil, aby pohlédl k obydlím v útesu.

Klobouk mu stínil tvář, ale přesto zahlédla jeho úsměv.

Elizabeth přitiskla prst na spoušť. Bude to stejné jako zmáčknout „Tlačítko“, velké červené tlačítko, které uvrhne svět do nukleárního holocaustu.

Oppenheimer kýchl a ona se lekla.

Ucouvla a znovu mu zamířila na hlavu.

Oppie zaváhal, rozhlédl se, jako by se chtěl ujistit, že ho nikdo nepozoruje, a pak si utřel nos do rukávu své červené flanelové košile.

Elizabeth ztuhla, paralyzována tím prostým, lidským gestem. Oppenheimer zamrkal jako malý chlapec, který udělal něco špatného, a pak se rozjel.

Nedokázala vystřelit.

Prst jí sklouzl ze spouště a hlaveň pušky klesla na nakloněný okenní parapet. Kosti měla jako z gumy a udělalo se jí mdlo. Před očima jí tančily černé skvrny.

Chtěla zabít člověka! Jen o vlásek nestiskla spoušť a neprohnala Oppenheimerovi kulku hlavou. Elizabeth se roztřásla.

Puška jí vypadla z rukou, sklouzla přes parapet a dopadla na skály dole.

Zbraň vystřelila a vyslala tak úzkým kaňonem hromovou ránu. Oppenheimer sebou na koni trhl. Zmateně se rozhlédl, ztuhl náhle hrůzou jako zajíc, pak popohnal koně a rozjel se tryskem ke stanici jízdní policie. Klobouk mu slétl z hlavy, zatímco koňská kopyta vykopávala spršky sněhu.

Elizabeth se proklela za neopatrnost. Vstala, popadla pokrývku a vydrápala se po popraskané zadní zdi indiánského obydlí. Nevěděla, jak blízko může být jízdní hlídka. Sakra! Oppenheimer za ní pošle celou loveckou výpravu. Musela spěchat po strmé stezce podél stěny útesu, aby se dostala na vrchol, odvázala koně a uháněla

zpět do Los Alamos.

Nevěděla, co způsobila. Sakra!

Už to nemohla vzít zpět. Neuspěla.

Když se škrábala po stezce, nepřestávala se třást. Cítila, že je v krizi, cítila svou nerozhodnost. „Promiň, Jeffe,“ zašeptala a pospíchala dál, dřív než by zaslechla zvuk blížící se hlídky.

OPERACE TRINITY

ČÁST 3.

11

Koncentrační tábor Dachau
Prosinec 1943

„Ohnisko problému neleží v atomu. Spočívá v srdcích lidí.“

Henry L. Stimson, ministr války Spojených států

„My vědci nevěříme v zázraky; věříme, že se úspěch dostaví jako plody tvrdé, cílevědomé práce.“

profesor Abraham Esau

Bílá překližková cedule uvnitř plotu z ostnatého drátu hlásala jasně červenými písmeny ARBEIT MACHT FREI – nezdálo se, že by jakékoliv množství práce mohlo osvobodit kostnaté židovské zajatce, kteří se pohybovali jako ztuhlé loutky.

Esau cítil, jak se chvěje hnusem. Není divu, že ho říšský ministr Speer varoval, aby se koncentračním táborům vyhnul. „Jak můžete vydržet ten zápach?“ zašeptal. Nic jiného ho nenapadlo.

Major Stadt ve své černé uniformě SS nakrčil nos a přikývl. „Smrdí, že? Židi! Smrdí živí, smrdí po smrti a dokonce smrdí, když je spalují. Jenom minulý měsíc jsme

jich v táboře Majdanek zabili sedmnáct tisíc. Měl jste sem přijet v horkém létě, jestli si myslíte, že tohle je zlé!“ Potřásl hlavou. „A jsou celí zavšivení. Odvšivovací stanice není schopna ten nával zvládnout. Být vámi, nechodil bych příliš blízko.“

Profesor Abraham Esau neměl v úmyslu chodit příliš blízko.

Z rozkazu říšského ministra Speera přivezli vojáci SS do Institutu císaře Viléma dělníky, aby rozebrali pokusný grafitový reaktor. Vzali všechny součásti – grafitové cihly, oxid uranu, krychle uranu, neutronový zdroj – aby postavili větší reaktor, který by využíval většího množství uranu, který Speer získal z blíže neurčeného místa. Po měsíci a půl těžkého spojeneckého bombardování už Berlín nebyl bezpečný.

Vojáci SS obdrželi pečlivé instrukce a nákresy, aby mohli reaktor znovu sestavit na absolutně bezpečném místě, kde by práce mohla pokračovat a oni se nemuseli příliš starat o bezpečnost místních obyvatel. Říšský ministr Speer požádal Esaua, aby určil správce projektu, někoho, kdo by dohlížel na reaktor a uměl se vypořádat s možnými problémy.

„Ale nedoporučuji, abyste navrhl nějakého svého oblíbence,“ radil Speer. „Až navštívíte místo, které jsme vybrali, pochopíte.“

„Kde to je?“

Speer se jakoby utrápeně zahleděl do dálky. „Poblíž Mnichova na řece Amper. To místo se jmenuje Dachau.“

„Myslím, že jsem tam už byl. Mám rád okolí Mnichova. Je docela malebné.“

„Tam to malebné není,“ odvětil Speer, „tam tedy ne.“ A tím skončil.

Za správce vybral Esau člověka, který se přímo

nabízel. Doktor Kurt Diebner byl nejprve povýšením potěšen a s Esauem prohodil pár přátelských slov. Esau mu poblahopřál a tiše doufal, že ta práce bude tak odporná, jak sliboval Speer. V minulém měsíci pobýval Diebner v táboře Dachau a dohlížel na stavbu nové haly určené pro reaktor, a na smontování reaktoru. Když ho Esau pochválil za rychlý postup prací, Diebner mu zaslal šifrovaný telegram. TADY NENÍ NEDOSTATEK PRACOVNÍCH SIL.

Major Stadt vykročil po hlavní ulici a luskl prsty, aby ho Esau následoval. Všechen sníh byl zameten a kaluže sněhové břečky zamrzly. Esau cítil, jak má studený a zarudlý nos. Nebe nad hnisavou ranou koncentračního tábora se zdálo příliš modré a jasné.

Major Stadt ukázal rukou ke spoustě lidí, kteří se choulili v ohradě jako zvířata. Jiní táhli vědra, uklízeli po těchto vězních a prováděli další podřadné práce. Opodál postávali strážní a přehazovali si pušky z ramene na rameno. Ze strážních věží rozmístěných kolem plotu nabitého elektrickým proudem mířili muži dolů na vězně kulomety. Jeden strážný držel svou zbraň tak, jako by chtěl bez míření začít do vězňů střílet.

Esau zhlédl filmy o přesídlovacích táborech pro Židy. Předváděly lidi, kteří šili uniformy pro německé vojáky a pěstovali zeleninu ve spartánských, ale snesitelných podmínkách. Něco takového, jako viděl zde, si ani nedokázal představit.

„Většina z nich pracuje venku; opravují silnice, pracují v muničních továrnách, uklízejí," prohodil Stadt samolibě. „Víte, kvůli Židům jsme museli vstoupit do války, takže je jen správné, že napravují škody, které napáchali. Natočili jsme filmy o jejich těžké práci. Dobří Němci mají právo vidět, jak Židé denně pěkně makají za jídlo, které jim

dáváme.“

Došli k administrativní budově, která byla obehnána dalším ostnatým drátem a v oknech měla mříže. Esau se pokusil zlehka nadechnout, ale mrazivý vzduch páchl výkaly a spálenými těly. Doufal, že ho Stadt zavede do hlavní budovy, aby se mohl posadit v uzavřené místnosti a dát na chvíli odpočinout rozklepaným nohám.

Major Stadt, který si povšiml Esauovy nevolnosti, ho pobaveně poklepal po rameni. „Na to si zvyknete. Víte, člověk si zvykne na všechno.“ Stadt si oprášil rukáv a pokračoval v chůzi. „Sám Himmler, když navštívil jeden tábor, se postavil příliš blízko řady vězňů, kteří měli být popraveni. Mozky mu postříkaly celou uniformu a tvář! Dokonce i on vypadal, že je mu špatně, ale zvládl to. Každý to dokáže. Vzmužte se!“

Z druhé strany tábora se ozvaly výstřely. „Ale, zdá se, že i dnes jsou na programu nějaké popravy. Mám dojem, že obvykle probíhají ve čtvrtek. Máte štěstí.“

Esau se nutil nedívat se, ale přece jen tam zašilhal. Ve zmrzlé půdě byl vykopán hluboký příkop. Vězni se v něm řadili tváří k hliněné stěně. Stráže je střílely. Když se těla zhroutila, přibelhala se na jejich místo další řada vězňů postrkovaných bajonety.

„Proč nebojují? Proč se nebrání?“ divil se Esau. „Copak jsou tak hloupí?“

Stadt pokrčil rameny. „Kam by utekli? Jsou jako zvířata, jako dobytek na porážce.“ Kopl do zmrzlé půdy a vykopl špičkou boty malý kamínek. „Podívejte se na tohle, zůstala jen hnusná, neúrodná půda. Zlikvidovali tady každé stéblo trávy, každý keřík. Býval to pěkný tábor, když jsme sem zavírali jen politické vězně. Ale jakmile sem strčíte homosexuály, Cikány, Židy – nu, však vidíte, co se stane. Skutečně není divu. Je jen správné, že

naši společnost chráníme před takovými živly.

Chcete si prohlédnout krematorium? Tyhle jámy jsou spíš jen pro pobavení, praktický význam nemají. Příliš rychle se naplní. Nyní, když jste dosáhl svého postavení, pane zplnomocněnče, jsem si jist, že byste se rád podíval na jiné, efektivní metody.“ Pohlédl na Esaua, pak přimhouřil oči.

„Musíte tyhle lidi brát jako zdroje, nic jiného. A protože je válka, musíme využít všech možností. Zužitkováváme jejich brýle, vlasy, zlaté zuby, všechno.“

Esau poznal, že se mu Stadt vysmívá kvůli změkčilosti, kterou nedokázal zakrýt, a tak vyštěkl: „Já nejsem žádný turista! Musím se ubezpečit, že můj reaktor správně funguje. Prosím zaměřte své poznámky na patřičné téma. A teď mi ukažte jaderný reaktor.“

Stadt si odfrkl, protože na takové jednání nebyl zvyklý. Ale vzápětí si Esau uvědomil, že se major něčeho obává. „Profesore Esaue, všechny činnosti vám vysvětlím, ale odmítám vstoupit dovnitř nebo jen přijít příliš blízko. Právě teď jsme po větru – proto jsem vás přivedl boční branou. I doktor Diebner tráví v reaktorové hale jen velmi málo času,“ dodal omluvně.

Esau byl pobouřen. „A proč? Vždyť proto tady je!“

Stadt si urovnal na hlavě černou vojenskou čepici SS. „Profesore, i v tomhle mizerném počasí jsme reaktorovou halu postavili v rekordním čase. Za pár týdnů jsme reaktor zprovoznili. Neměli jsme čas vybudovat ochranná opatření – *stínění*, jak tomu říká doktor Diebner. Není pro nás zdravé chodit k hale příliš blízko. Doktoři vědí, že je záření nebezpečné, ale teprve provádějí pokusy, aby zjistili, jak moc.“

Ze čtyř úzkých komínů na velké budově ve vzdáleném rohu tábora se valila bílá pára. Ve srovnání s černými

chocholy, které stoupaly z mohutného krematoria, vypadala zanedbatelně. Stadt se zastavil a zůstal civět na budovu.

„Pracovní skupiny vybudovaly kanál od řeky Amper, abychom přivedli vodu, která v potrubí cirkuluje reaktorem a chladí jeho součásti. Ta voda je radioaktivní a my ji dodáváme vězňům na mytí a na pití."

Esau přikývl. Hahn navrhl chladící systém, aby reaktor mohl pracovat nepřetržitě.

„Vede o tom někdo záznamy? Chci říct, jestli existují nějaké záznamy o vlivu radiace ve vodě a vzduchu na vězně? Z lékařského hlediska by to mohly být cenné poznatky."

Stadtova tvář se rozjasnila. „Ale ano, pracuje zde mnoho zkušených lékařů a ti zjišťují zajímavé účinky silných dávek záření. Ve skutečnosti se zdá otrava z radioaktivity téměř stejně účinná jako naše popravčí četa, ale nestojí nás ani kulku. A vězňové si myslí, že zuří epidemie cholery. Nikdo netuší, co se tady děje."

Stadt udělal dva kroky k reaktorové hale, ale pak se opět zastavil. „Je jasné, že vězňové jsou postradatelní. Starají se o údržbu reaktoru, opravují chladící systém a provádějí běžná měření. Právě dorazila nová zásilka zpracovaného uranu z hutí poblíž jáchymovských dolů v Československu. Každých pár dní vězňové reaktor rozeberou a nahradí ozářený uran čerstvým. Ozářený uran putuje do blízké továrny, kterou Dachau také zásobuje pracovními silami." Zdálo se, že je na to velmi pyšný.

Z uranu z reaktoru se v továrně chemicky získávalo malé množství plutonia, vytvořeného jadernými reakcemi. Zbylý uran pak mohl být znovu zpracován a vrácen do reaktoru. Vznik mnoha dalších vedlejších smrtelně jedovatých a extrémně radioaktivních produktů štěpení

znamenal problémy se skladováním.

Esau považoval všechno ostatní za druhotnou záležitost vzhledem k výrobě nového prvku plutonia. Jeho množství zvolna narůstalo. Brzy budou mít Esauovi výzkumní pracovníci dostatek plutonia k provedení makroskopických měření, k hlavnímu kroku k vývoji německé atomové zbraně. Byla to jen otázka času.

„Jak to, že v tom radioaktivním prostředí pracují tak ochotně? Pane majore, zařízení je smontováno naprosto přesně. Jakákoliv nedbalost by mohla všechno zničit.“ Esau pohlédl na reaktorovou halu, ale také nešel blíž. Ať na sebe to riziko vezme Diebner, rozhodl se.

Stadt si stáhl černou rukavici a pohlédl na náramkové hodinky. „Je skoro poledne. Za okamžik pochopíte. My si také uvědomujeme nebezpečí ozáření našich vlastních stráží. Veškeré osazenstvo se po třech týdnech v blízkosti reaktoru mění. Jen někteří z nás znají pravý důvod.“

„A co velitel? Nezůstává zde?“ zeptal se Esau.

Stadt se zamračil. „Upadl v nemilost kvůli nějakým soukromým poznámkám na adresu Himmlera a Vůdce. On sám nic netuší. Považujeme ho za nahraditelného a pokud by zde při plnění svých povinností zemřel, vyhnuli bychom se nepříjemnému válečnému soudu a ušetřili si čas a námahu.“

Za reaktorovou halou se k drátěným plotům ohrady tisklo mnoho vyhublých vězňů, kteří vydávali nesrozumitelné zvuky. Nazí a špinaví, s divokými pohledy, již vůbec nepřipomínali lidské bytosti. Ale zdálo se, že jsou něčím vzrušeni. Vysoká vrata reaktorové haly se otevřela.

„A tady jsou. Pohleďte, jakou mají radost. Dává jim to jiskřičku naděje a nám to dovoluje vymáčknout z nich ještě o trochu více práce.“

Pět mužů se vypotácelo z reaktorové haly. Z komínů nepřestávala vycházet bílá pára, což znamenalo, že reaktor stále pracuje. Esau se zamračil. Ti muži se sotva vlekli, ale měli na sobě otrhané pláště a každý si nesl prostou tašku. Uvědomil si, že to jsou také vězni. Polomrtví hladem a velmi nemocní, ale odhodlaní. Opileckým, klopýtavým krokem prošli hlavní ulicí a soustředili se pouze na to, aby se dostali k bráně v plotu z ostnatého drátu.

„Každý člověk, který se dobrovolně přihlásí na týdenní práci u reaktoru, je potom propuštěn na svobodu. Dáme mu kabát a tašku s náhradním oblečením a oficiální propouštěcí papíry. Necháme je odejít z tábora.“ Stadt si zkřížil paže na hrudi.

Esau se rozhlédl po příšerném okolí a nemohl uvěřit, že by Stadt mohl něco takového udělat. „Vy je skutečně pustíte na svobodu?“

Muži došli k přední bráně. Dva strážní ji otevřeli a ustoupili stranou. Na kost vyhublí muži se začali pohybovat rychleji. Jeden vězeň se pokusil běžet, ale upadl, pak se znovu vyškrábal na nohy. Nahoře na strážní věži voják s kulometem namířil na jednoho, pak na dalšího propuštěného vězně, ale zbraň zůstala zticha.

„A proč ne?“ odvětil Stadt. „Vždyť už jsou mrtví. Během těch pár dnů dostali smrtelnou dávku ozáření. Uvnitř je spousta nemocných, musíme je průběžně nahrazovat. Ti nejodolnější, kteří v reaktorové hale přežijí celý týden, se venku sotva dočkají příštího dne.“ Přiložil si ke rtům prst v rukavici. „Myslím, že bychom mohli venku u cesty ukrýt družstvo, které by je postřílelo, ale proč bychom si dělali problémy? Škoda námahy a kulek, takže se spokojíme s tím, že střílíme ty, kteří se dobrovolně nepřihlásí.“

Esau potřásl hlavou a zamračil se. „Proč se někdo na

takovou práci hlásí dobrovolně?“

Stadt přimhouřil oči a pohlédl na něj. „Jen se na ně podívejte, profesore. Co jiného jim zbývá? Už teď se přihlásilo dost dobrovolníků na dvanáct let dopředu.“ Hlas mu zbarvil silný přídech sarkasmu. „Ale věřím, že svou bombu dokončíte trochu dříve.“

Esau chtěl odpovědět, ale major SS se otočil ke strážnému, který se k nim blížil. Uniformovaný muž pospíchal a pušku si přehodil na záda. Jak supěl, od úst mu odlétaly obláčky páry. „Hledám profesora Esaua!“ Pohlédl ze Stadta na Esaua. „Vy jste profesor?“

„Ano.“

Strážný chtěl pokračovat, ale nedostávalo se mu dechu a tak musel začít znovu. „Právě přijel svým vozem říšský ministr Speer. Máte se s ním setkat před branou tábora. Jeho řidič na vás čeká.“

Esau se zmateně zamračil. Major Stadt si odfrkl. „Speer odmítá vstoupit do kteréhokoliv tábora. Nechce vidět, co se uvnitř děje, i když to ví stejně dobře jako kdokoliv jiný. Bojí se. Vsadím se, že by vyzvracel všechno, co za poslední měsíc snědl.“

Strážný přešlápl z nohy na nohu a pohlédl na Esaua. „Dovolte, abych vás doprovodil, pane.“

Major Stadt mávl na Esaua: „Jen běžte. Už jsem vám o reaktoru řekl vše. Uvidíte sám, že funguje správně. Pokud byste si chtěl pohovořit s doktorem Diebnerem nebo navštívit reaktorovou budovu, mohu to zařídit.“

Esau polkl. „To nebude nutné.“

„To jsem předpokládal.“

Esau pospíchal za strážným celý dychtivý, aby už byl z tábora venku. Uslyšel další vzdálenou salvu výstřelů. Major Stadt pozoroval vězně, pak pohlédl na reaktorovou halu; komíny stále dýmaly.

U brány se strážný zastavil a Esau prošel pod věžemi s namířenými kulomety. Muž, který se procvičoval v míření, stočil hlaveň směrem k němu, ale vzápětí si uvědomil, že Esau není další z Židů, propuštěných z reaktorové haly. Zvedl hlaveň a rychle profesorovi zasalutoval.

Na štěrkové cestě, která vedla od města Dachau k táboru, čekal dlouhý černý automobil říšského ministra Speera. Na zadním sedadle Esau spatřil matnou siluetu orámovanou šedým svitem chabého zimního slunce. Za volantem seděl řidič.

Esau přistoupil k autu, otevřel zadní dveře a usedl vedle Speera. Říšský ministr přikázal řidiči: „Jeďte.“ Ten otočil automobil na sněhu vedle silnice. Když auto nabralo rychlost a vzdalovalo se od Dachau, Esau si na zasněžené půdě povšiml dlouhých stop po pneumatikách.

Speer seděl tiše. Všechna okna byla pevně uzavřena, okraje se zamlžily sraženou vlhkostí. Vykouřil několik cigaret.

„Páchnete,“ konstatoval Speer, když ujeli dost daleko od tábora a on konečně na štěrbinu otevřel okno. Úzkou mezerou pronikl do auta závan mrazivého vzduchu.

„To je tím místem,“ odvětil Esau. „Není divu, že jste mi radil, abych tam nejezdil, pokud nebudu muset.“

„Já jen chci, abyste dokončil svůj úkol.“ Ještě více ztišil hlas, jako by byl strašlivě unavený. „To jediné je důležité.“

Esau ožil, když začal hovořit o věcech, které odvedly jeho pozornost od zážitků v táboře. „Pane říšský ministře, jsem velice šťasten, že vám mohu oznámit značný pokrok. Konstrukce velkého reaktoru byla dokončena a reaktor funguje. Poté, co jsme v reaktoru uran ozářili, můžeme chemicky oddělit malá množství prvku 94. Vzorky

můžeme poslat do Institutu císaře Viléma, kde naše týmy provedou pokusy k určení fyzikálních vlastností. Ale už teď víme, že je ten prvek skutečně štěpitelný.“

„Co to znamená?“

„Znamená to, že ho můžeme použít k výrobě našich zbraní. Jakmile ho získáme dostatek. Teď už je to jen otázkou času.“

Speer tiše zíral z okna. Řidič je vezl po úzké cestě, po obou stranách lemované zasněženými borovicemi. Z ní odbočovaly pouze silničky, na kterých se jen zřídka ve sněhu objevovaly stopy pneumatik. Řidič jel bezcílně dál a štábní automobil zabíral téměř celou silnici. Minuli starý traktor, opuštěný na mýtině. Esau nikde nespatřil ani živáčka.

„Času už nemáme nazbyt.“

Když Esau uslyšel netečný tón Speerova hlasu, cítil, že jeho nadšení trochu ochablo. „Ale dosáhli jsme takového pokroku –“

„Vím, že pracujete velmi tvrdě, pane profesore. Ale dovolte mi vám připomenout, co se děje ve světě. Copak jste zapomněl, že je válka? Před dvěmi měsíci vyhlásila Itálie Německu válku. Rusové dobyli zpět Kyjev a nyní se vrhli do strašlivé ofenzívy. Tahle zima pro nás nevypadá dobře a zásobování našich vojáků vázne. Nemohu čekat další měsíce.“ Obrátil se k Esauovi. Světlé, vodnaté oči se mu zarudle leskly. „Potřebuji vaši zbraň teď! Nebo alespoň během dvou měsíců.“

„Do dvou měsíců? To je vyloučeno. Všechno pokračuje bez problémů, ale nedokážeme za tu dobu shromáždit dostatek plutonia.“

„Ať vaši lidé pracují usilovněji. Co potřebujete ještě?“

„Hlavně čas! To není otázkou usilovnější práce. Máme prostě k dispozici jen určité množství zpracovaného uranu.

Ten musí být ozařován v reaktoru dlouhou dobu, než dostaneme vůbec nějaké plutonium, a pokaždé ho získáme jen trošičku. Vyrobíme plutonia dostatek, na to se spolehněte, ale určitě ne během dvou měsíců.“

Říšský ministr Speer klesl do koženého sedadla. Jiskřička naděje ho opustila. „Pak je vše ztraceno. Nemáme dostatek zásob. Nemůžeme ve válce pokračovat o mnoho déle. Pokud brzy vystoupíme se superzbraní, můžeme sami sebe přesvědčit, že vyhrajeme, a získáme tak výhodu. Jestliže budeme otálet, může být příliš pozdě.“

Znovu se zahleděl z okna na rozbředlý sníh venku. „Za to bude Vůdce požadovat mou hlavu.“

Esau byl zmaten. Jeho projekt se tak krásně vyvíjel. Nechtěl, aby na jeho dokončení padl temný stín, ne teď, když měl úspěch v hrsti. A pokud by nezdar Speera zničil, nedopadl by jeho odraz také na jeho hlavu?

„Věděl jsem, že si dělám přílišné naděje,“ pokračoval Speer. „Neměl jsem jinou možnost, než se spolehnout na tyhle pohádky. Kouzelné bomby a tajné zbraně. Proč jsem se nechal tak snadno ošálit?“

„Promiňte, pane říšský ministře…“ Speer na něj rychle pohlédl. Esau pokračoval: „Možná znám jiný způsob. Ne tak efektní jako myšlenka naší atomové bomby, ale zcela jistě daleko smrtonosnější než cokoliv, co kdy Spojenci viděli.“ Když se usmál, jizva na rtu se mu zachvěla. „A můžeme to provést okamžitě.“

Speer se na sedadle napřímil. „Cože? Co to je?“ Řidič dál pokračoval po kluzké vozovce, ale Esau si povšiml, že naklonil hlavu na stranu, aby tajně naslouchal.

Esau spojil prsty a pohlédl přes přední sedadlo, aby pozoroval cestu, táhnoucí se mezi stromy. „Když vytahujeme uran z reaktoru, extrahujeme prvek 94.

Zároveň však získáváme také velké množství dalších produktů štěpení. Jsou vysoce radioaktivní a smrtelně jedovaté. Musíme je velmi pečlivě skladovat – jsou skutečně nebezpečné.“

„No a?“ poznamenal Speer.

„Řekněme, že bychom tímto radioaktivním odpadem naplnili bomby. Běžné bomby. Věřím, že dokážeme vyvinout dostatečně přesné distanční roznětky. No, a pokud by tyto bomby vybuchly ve vzduchu nad velkým spojeneckým městem, exploze by rozptýlily tento smrtící prach po značně velkém území a způsobily smrt množství nepřátel.“

Speer na Esaua ostře pohlédl. „Takže to je jen jed? Jako jedovatý plyn?“

„Mnohem víc než to. Jedovatý plyn zabíjí lidi okamžitě a pak ho vítr rozfouká. Tento radioaktivní prach, šířený větrem, se usadí v okolí cíle. Naše měření některých těchto vedlejších produktů štěpení naznačují, že mají poločas rozpadu desítky let. To znamená, že cíl zůstane zamořen třeba i do příštího století. Radioaktivita v nižších vrstvách by, hnána větrem, zamořila zemědělskou půdu a zničila úrodu. Účinky jedu by přetrvávaly dlouho poté, co by byla bomba shozena. Je to daleko ničivější než prostý kanystr s jedovatým plynem.“

Přešly sekundy, než Speerovi došly důsledky. Oči se mu rozšířily, pak se udeřil pěstí do dlaně. „Tohle přesně zapadá do plánu projektu naší další tajné zbraně! Obě výzkumné skupiny by tu věc mohly uskutečnit prakticky okamžitě!“

Speer bouchl do opěradla vedle řidičovy hlavy. „Řidiči! Zavez nás na mnichovskou železniční stanici. Profesore Esaue, chci, abyste si vyjel na výlet. Okamžitě vyrazíte na sever na pomořanské pobřeží. V Peenemünde

mám další výzkumnou stanici.“

Esau zamrkal a zamyslel se nad tak dalekou cestou. „Pomořansko? To strávím jeden nebo dva dny ve vlaku! Neměl bych si to promyslet? Co se stane za mé nepřítomnosti?“

„Proto chci, abyste odjel nejbližším vlakem. Než si vyzvednete jízdenku, napíšu vám doporučující dopis.“ Speerovy oči zářily úlevou. „Věřím, že vás jejich práce zaujme.

Chci, abyste se setkal s generálem Dornbergerem. A s mužem jménem Werner von Braun.“

12

Los Alamos
Prosinec 1943

„Možná budeme závodit, kdo to uskuteční dříve."

Vannevar Bush

„Člověk nemůže déle lpět na víře, že intelektuální práce povede jedině ke prospěchu lidstva. Musí vše, co slouží lidstvu, nyní vést také k jeho zničení?"

profesor Walther Gerlach

Elizabeth věděla, kam uteče.

Graham Fox bydlel sám v malém bytě v komplexu staromládeneckých vědců. Jako významnému výzkumníkovi oddělení přípravy výbušnin Foxovi poskytli malou výhodu jistého soukromí. Nikdy tam Elizabeth nepozval, ale věděla, že ji nevyhodí.

Zabralo jí skoro celý den, než se pěšky přeplahočila po náhorní plošině a dorazila zpět do Los Alamos. Na kůži jí pronikal bodavý chlad a zimní vzduch způsobil, že se celá chvěla. Na pěší turistiku nebyla oblečena nejvhodněji. Zimu zadržovala jen koňská přikrývka, kterou měla přehozenu kolem ramen, ale znesnadňovala jí běh.

Kůň utekl. Když Elizabeth spatřila místo, kde ho na hřebeni kaňonu Frijoles přivázala, prázdné, zůstala zaraženě stát a ztěžka oddechovala. Stopy kopyt se táhly do bělavé dálky směrem ke stájím. Po čistém sněhu žádné jiné šlépěje nevedly.

Kdesi dole musel teď Oppenheimer narazit na jízdní policii. Začali ji honit, hledali její stopy. Ozvěna výstřelu se odrážela mezi úzkými skalními stěnami – jak přesně dokázal Oppie odhadnout směr? Napadlo hlídku podívat se do zřícenin pod převisem útesu?

Objevili by místo, kde číhala v úkrytu. Kde neuspěla ve svém poslání. Kde nervově nezvládla udělat to, co bylo třeba. Ale Elizabeth nebyla zabiják a nezáleželo na tom, jak racionálně se snažila svou povinnost zvážit. V takových věcech nerozhoduje logika. Dokonce ani její emocionální rozhodnutí, které v ní uzrálo, když seděla vedle Jeffova hrobu, jí nemohlo otevřít průchod v děsivé zdi, kterou vztyčila.

Měla Oppenheimerovu hlavu v mířidlech pušky.

Chtěla stisknout spoušť a rozstříknout jeho mozek po sněhu. Myslela si, že by cítila uspokojení z toho velikého vítězství, kdyby dokázala vystřelit.

Pokusila se spáchat vraždu. *Stal jsem se smrtí…* Na vrcholku kaňonu najde jízdní policie Los Alamos ve sněhu stopy jejích bot. Modré a jasné nebe jí prozradilo, že po nějaký čas sníh stopy nezakryje. Musí se vrátit do chaosu frekventovaných uliček Los Alamos. Musela se skrýt, přemýšlet a dostat se z šoku a sebeobviňování.

Vyhýbala se otevřeným prostorám, prodírala se nízkým jalovcem, ukrývala se mezi vysokými borovicemi těžkými. Z větví padal tající sníh, jinak všude vládlo ticho. Neslyšela zvuky pronásledování, dupot koní, štěkot psů ani výstřely.

Co když policisty setřásla? Nedomnívala se, že by to dokázala. Ale co když Oppenheimer ten incident ani nenahlásil?

Zarazila se a zůstala stát pod stromem. Slunce se na západě vznášelo nad pohořím Sangre de Cristo a barvilo ho do oranžovo fialového odstínu a ne do temně červené barvy Kristovy krve, po které byly hory pojmenovány. Zamyslela se nad tím, co ráno Oppenheimer viděl a slyšel.

Jel sám. Kaňonem zazněl jediný výstřel a dál už nic. Oppie ujel – ale nemohl vědět, zda kulka mířila na něj. Ve skutečnosti když Elizabeth upustila pušku, výstřel zamýšlenou oběť minul pravděpodobně o více než sto metrů. Ostatní pracovníci Projektu jezdili lovit zajíce a jeleny – copak by to nebyl dobrý nápad jít si zalovit ráno poté, co napadl čerstvý sníh?

Oppenheimer by nikdy neuvěřil, že se ho někdo pokoušel zabít. Byl tak naivní. Bylo pro něj jednodušší najít si nějaké jiné vysvětlení.

Elizabeth se sněhem doplahočila na periferii městečka. To na věci nic neměnilo. Pokusila se zabít člověka. Při té myšlence se jí sevřel žaludek.

Unavená, prochladlá a špinavá proklouzla v šeru kolem ženské ubytovny. V této chvíli neměla chuť čelit otázkám a zájmu paní Canapelliové.

Když šla ulicí A, třásla se zimou.

Ruch Projektuji ani nezaznamenal, protože se se soumrakem chýlil ke konci. Kolem projel džíp, rozstříkl bláto, ale řidič se za ní ani neohlédl. Nikdo se nechoval neobvykle. Zajímalo ji, zda se Oppenheimer po ranní vyjížďce vrátil do kanceláře, otevřel dveře a pustil se do práce jako obvykle.

Elizabeth na to teď nedokázala myslet. Hlavu měla prázdnou, dočista vypláchnutou hrůzou a údivem.

Uvědomila si, že stojí před venkovními dveřmi ubytovny pro svobodné muže. Chodívala s Grahamem Foxem k verandě, ale pak vždy odešla. Pohlédla na větrem ošlehaný seznam přibodnutý k sloupku verandy. Očima přelétla čísla pokojů a jména. Nestarala se o to, zda ji někdo vidí. Vystoupila po dřevěných schodech, vešla dovnitř a našla jeho dveře.

Bylo po večeři. Věděla, že Fox večeří brzy nebo pozdě, ale nikdy ne „normálně“ – pozůstatek jeho anglické výchovy. Někdy se vracel do laboratoře, jindy zůstal ve svém pokoji, četl a zapisoval si poznámky. Modlila se, aby dnes byl v pokoji; potřebovala společnost.

Elizabeth postávala přede dveřmi dlouhou chvíli a pokoušela se uklidnit roztřesené nervy. Skutečně k němu chtěla jít? Cítila, že se bojí být na někom závislá, že má strach otevřít své nitro a stát se zranitelnou. Chtěla být silná. Proč by se měla Grahama Foxe obávat?

Z vedlejšího pokoje vyšel muž, prošel chodbou a vrhl na ni rychlý pohled. Elizabeth bez zaváhání přikročila ke dveřím Foxova pokoje a zaklepala. Muž jen pozvedl obočí a pokračoval v chůzi ze schodů.

Fox otevřel dveře, a když ji poznal, o krok ucouvl. „Elizabeth!“ Pak se zarazil a oči se mu rozšířily, když si všiml, v jakém je stavu. Vlasy měla rozcuchané, oči vyděšené a křečovitě staženou tvář. „Co se stalo?“ Rozhlédl se a přimhouřil oči. „Pojďdál.“ Uchopil ji za loket, jemně stiskl, vtáhl dovnitř a zavřel dveře.

Bála se, že jí Fox položí spoustu otázek, aby vyčmuchal, co provedla. Neměla v úmyslu se mu svěřit. Nehodlala to sdělit nikomu. Pouze chtěla pobýt v přítomnosti jiné lidské bytosti, ani nemuseli hovořit, stačil jen pocit neviditelné opory, přátelství.

Fox ji překvapil tím, že se na nic neptal. Zdálo se, že

má vlastní představy, kým Elizabeth je a co dělá, ale neměl zájem si je potvrdit.

Elizabeth se od něj odvrátila, neboť se mu bála pohlédnout do očí. Foxův pokoj vypadal pateticky nehostinně, jen postel, židle a dalších pár kousků nábytku. Stěny nezdobily žádné obrazy. Pod oknem tikal radiátor a vysílal do pokoje dostatek tepla, takže se Elizabeth začala opět potit, ale třas ji neopouštěl. Na stolku, na horké plotýnce, stála konvice; stoupala z ní pára. Knihy poházené po posteli napovídaly, že Fox dává přednost studiu vleže před prací za úzkým stolkem.

„Elizabeth, mohu ti nabídnout trochu čaje? Někde tu bude ještě jeden šálek.“ Přikývla, ale ve skutečnosti na čaj právě teď neměla chuť.

Fox opět zmlkl, ale ticho ji uklidňovalo. Čekal, nenaléhal na ni. Jestliže něco věděl o vražedném útoku – pokud jej Oppenheimer nahlásil – mohla ho napadnout souvislost.

Vložil do šálku zašlou stříbřitou kouli s čajem. Čaj dostávali jen na příděl a tyto čajové lístky byly už jednou použity, ale on namáčel kouli znovu a znovu, dokud se voda nezbarvila dohněda.

Elizabeth si vzala šálek, pohlédla do něj a mezi vlnkami čaje spatřila svůj odraz. Aniž by se napila, postavila šálek vedle plotýnky na stole, otočila se k Foxovi a přistoupila k němu.

Položila mu ruce kolem pasu. Jeho tělo se napjalo, ale neodtáhl se. Zavřela oči a položila mu hlavu na hruď. Měl na sobě obvyklou bílou košili, ale horní knoflík měl rozepnutý a kolem krku mu volně visela kravata. Zajímalo ji, zda to považuje za neformální oděv.

Fox ji otcovsky poklepal po rameni, ale pak se cosi změnilo a on jí rukou přeběhl po zádech. „Pšš! Bude to v

pořádku," řekl tiše, „ať se stalo cokoliv."

Elizabeth cítila, jak se chvěje. Chtěla ze sebe vyrazit, co se stalo – namířená puška, Oppenheimerův měkký kovbojský klobouk v mířidlech, pára stoupající z nozder jeho koně a všude kolem sníh, čistý a bílý jako plachta k zakrytí té hanebnosti.

„Jen mě chvilku drž." Stiskla ho ještě pevněji.

Fox se sklonil, aby ji políbil na temeno hlavy. Elizabeth zahnala všechny myšlenky na Jeffa a na svou posedlost Oppenheimerem. Milovali se s Jeffem jen třikrát od té doby, co přišel z Berkeley. Obnovený vztah trval příliš krátce. Tak dlouho již nebyla v něčí blízkosti, neměla na sobě milence, necítila ho v sobě; její vášeň rostla a směřovala k uvolnění, ve kterém mohla utopit všechen vztek svého života. Uběhlo už půl roku.

Z hrdla se jí vydralo zasténání a zvedla hlavu. Natáhla ruku, přitáhla si Foxův obličej a políbila ho. Oči se mu rozšířily, ale ona své zavřela a políbila ho znovu. Tentokrát zareagoval. Ústa nechala pootevřená a dotkla se ho jazykem, a pak mu s ním pronikla dál mezi rty. Fox slabě vyjekl a ještě více se k ní přitiskl.

Pak se napřímil a odtáhl. Zvedla hlavu a čekala, že něco řekne, ale mlčel.

„Nic se tím nezmění," řekla. Pohlédl na ni. Hubená tvář a veliké oči mu dodávaly výrazu věrného štěněte. Shledala to okouzlujícím a velmi přitažlivým. Přitiskla se k němu boky, stáhla mu kravatu a rozepnula košili.

Přejížděl jí rukama po těle, ale zdálo se, že se trochu stydí. Elizabeth si vzpomněla na mnoho neohrabaných, ale vzrušujících okamžiků s mladými studenty fyziky, se kterými randila na koleji. Protože v ročníku studovalo málo žen, nikdy neměla problémy sehnat muže, který by si s ní vyšel. Graham Fox jí připomínal něco z té jejich

plachosti. Vzalo ho za ruku a vedla ji ke svému ňadru.

Zdálo se, že ten pohyb v něm uvolnil zábrany a Fox vyrazil další sten. Políbil ji vášnivěji. „Ty nemáš podprsenku.“

Elizabeth se mírně odtáhla. „To je skandál, že?“ zamumlala mu do tváře. „Myslím, že jsem předběhla svou dobu.“

Většinu času měl Fox zavřené oči. Elizabeth ho pozorovala a potěšilo ji, jak sebou rozkošně trhl, když mu sklouzla rukou po přední části kalhot.

Laskala ho pomalu a opatrně. Nechtěla ho vzrušit přespříliš. Přála si – *potřebovala*, aby to trvalo dlouho.

Rozechvělá Elizabeth se probudila uprostřed noci. Na těle jí zaschl pot a teď se cítila ztuhlá a špinavá. Potřebovala horkou sprchu. Fox ležel vedle ní, ale většinu jediné pokrývky měl přehozenou přes sebe. Usmála se a jejich milování v ní příjemně doznívalo.

Elizabeth vyklouzla z postele. Pera v matraci zavrzala, takže Fox v polospánku něco zamumlal a překulil se na druhý bok. Přešla ke stolu a usrkla studeného čaje, který tam zanechala. Čaj se louhoval celou noc a nyní chutnal hořce.

Přistoupila k radiátoru. Doufala, že se zahřeje, ale topení bylo přes noc vypnuté.

Fox se na posteli posadil a zamrkal. Když ji uviděl, na tváři se mu objevil potěšený údiv. Zajímalo ji, zda se domníval, že všechno byl jen sen. „Děje se něco?“ zeptal se.

„Ne.“ Vrátila se k posteli, uhladila prostěradlo a posadila se vedle něj. Překulil se a pažemi ji objal kolem pasu. Políbil ji.

„Ještě jsi mi neřekla, co se ti stalo, když jsi přišla.“

„Když jsem *přišla*?“ Zatvářila se udiveně, ale nevěřila, že by pochopil narážku.

„Když jsi přišla ke mně.“

Elizabeth se zamračila. „Nejsem si jista, jestli ti to chci říct.“

Fox přikývl. „Však nemusíš.“

Seděli tiše v šeru. Namodralá záře venkovních světlometů pronikala zatemněním.

„Proč to děláme?“ zeptal se tichým hlasem Fox a vyslovil tak nahlas otázku, kterou si kladl častokrát. „Proč jsme tady? A pracujeme na takových věcech, když *víme*, k čemu to povede?“

Elizabeth zaťala ruku v pěst a neřekla nic. Opět si připomněla, co se pokusila udělat a jak zklamala. Stačil zlomek sekundy, aby stiskla spoušť, aby změnila celý svět, a ona to nedokázala. Pořád nevěděla, zda se rozhodla správně. Kým vlastně byla, aby o takových věcech rozhodovala?

Ale copak nemusí každý člověk jednat podle svého svědomí, řídit se morálními principy? Nestačí hodit zodpovědnost na někoho jiného.

„Udělej, co je třeba,“ řekl Ted Walblaken, „a následky vem ďas.“

Fox se na posteli posadil, naklonil se k ní a objal ji oběma rukama. „Takový je život. My žijeme,“ pokračoval. „Tak proč pracujeme, abychom přinesli tolik smrti, jen abychom předvedli, co s tou naší fyzikou dokážeme?“

„Opravdu si myslíš, že tohle dělám?“ zeptala se Elizabeth. Vyschlo jí v hrdle. Tahala ho za nos. Neměla odvahu vykonat to, co si předsevzala.

„Ty –“ Fox zaváhal, polkl a pak pokračoval, jako by se té otázce nedokázal ubránit. „Ty máš nějaký plán? Přál

bych si vědět, kdo jsi.“

Než odpověděla, dlouze se zamyslela. „Nesmíš poslouchat nikoho, když je v sázce tvé svědomí. Udělej, co je třeba. Následky vem ďas.“ S pocitem pokrytce se zvedla a v šerém světle se začala oblékat.

„Už musíš jít?“

„Přece nechceš, aby tví kolegové viděli, jak odsud ráno odcházím, že?“

Zašklebil se a ji napadlo, že se asi začervenal. „Uvidím se s tebou ještě?“

Pokrčila rameny a otočila se k němu zády, aby neviděl, že se směje. „Tohle je malé město. Bude těžké se ti vyhnout.“ U dveří se zastavila a poslala mu polibek. „Dobrou noc.“

„I tobě.“

Elizabeth vyklouzla tak tiše, jak jen to šlo a zvažovala, která historka bude pro paní Canapelliovou nejpřijatelnější.

13

Pokusná raketová střelnice Peenemünde
Prosinec 1943

„Vynalezli jsme tuto zbraň. Umíme s ní zacházet a můžeme ji využít k taktickým účelům. Nebylo naším úkolem stanovit její psychologický efekt, její využití v současných podmínkách ani její strategickou důležitost obecně.“

generál Walter Dornberger, velitel Peenemünde

„Od nynějška budou Evropa a celý svět příliš malé, aby odolaly válce. S takovými zbraněmi nebude lidstvo schopné přežít.“

Adolf Hitler

Bílé útesy u ústí Peenemünde připomněly Esauovi křídové útesy doverské. Když studoval v Cambridgi, vzal ho tam jednoho dusného dne Graham Fox. Udělali si piknik v trávě, naslouchali vzdálenému hučení příboje a zasvěceně debatovali o tajemstvích povahy vesmíru…

Studený zimní vítr odvál půvab baltického pobřeží, takže Peenemünde působilo velmi odpudivým dojmem – dokonalé místo k sestrojení tajné ničivé zbraně. Esau si

představoval, že voda v zátoce bývá v létě poklidná; hnědé, polámané rákosí, které pozoroval, se zazelená, místo jako stvořené pro kachny. Nad nízkými kopci na pevnině za řekou Peene viděl věž z červených cihel, wolgastskou katedrálu a střechy nedaleké vesnice.

V okolí pokusné střelnice si Esau povšiml asi deseti kráterů; některé pocházely od vystřelených raket, které selhaly, spadly a explodovaly poblíž pokusného stanoviště; jiné byly následkem náletu Spojenců loňského srpna.

Esau během dlouhé jízdy vlakem na severní pobřeží nespal dobře. Díky spoustě cestujících, rachotu vlaku a hvízdavým závanům větru v oknech si nedokázal odpočinout. Lidé neměli na spánek pomyšlení, když kolem nich během dne uháněla válkou zpustošená krajina a celou noc míjeli vesnice, některé osvětlené, jiné temné.

V ústech stále cítil pachuť cibule a párku, jídla, které snědl během dlouhé zastávky v Lipsku. Když vlak o půlnoci dorazil do stanice Berliner, Esau toužil vystoupit a jít domů, převléci se, umýt se a dobře si odpočinout. Mohl v cestě pokračovat příští ráno.

Ale Speer by to zjistil. Říšský ministr mu dal zcela jasné rozkazy. Takže Esau zůstal ve vlaku, ospalýma očima zíral z okna na prázdnou, ozvěnou znějící železniční stanici a věděl, že musí do Peenemünde dorazit, jak nejrychleji to bude možné. Požádal průvodčího o další pokrývku, ale ani ta ho před zimním chladem příliš neochránila.

Venku se lidé pokoušeli zapomenout na válku a připravit se na Vánoce. Esau neměl ženu ani děti, takže ho tyhle věci netrápily a všichni ostatní, které snad mohl nazývat přáteli, byli pouze jeho kolegové a kolegy o svátcích nehostíte. Zvláště ne v těchto časech.

Příští ráno vypil několik šálků čaje a snědl loupák. Za úsvitu přijel vlak do Štětína a Esau přestoupil na další vlak. O hodinu později dorazili do Wolgastu. Když průvodčí ohlásil stanici, Esau zvedl rozbolavělé tělo, z horní poličky sundal zavazadlo a vystoupil z vlaku.

Ostrov Peenemünde se rozkládal u severního pobřeží poblíž Rujany, přímo naproti Bornholmu a švédskému pobřeží. Ostrov, který měřil napříč asi šestnáct kilometrů, připomínal rozpláclou ptačí stopu, jejíž tři paráty na jižním konci mířily do širokého ústí Odry. Úzký vrcholek ostrova se rozšiřoval do Pomořanské zátoky v Baltickém moři. Ostrov spočíval vedle německého pobřeží, oddělen od pevniny vodním kanálem.

V blízkém městě Wolgast našel Esau přívoz, který ho vzal přes napůl zamrzlou řeku do uzavřeného prostoru na ostrově. Na zamrzlé řece u břehu bruslily děti, jako by se světem bylo vše naprosto v pořádku.

Ostnaté dráty mezi dřevěnými kůly ohraničovaly okraj Peenemünde. Z přístaviště se kvůli dodávkám zásob a zařízení rozbíhala kolejiště do různých částí ostrova, ale žádný vlak právě nebyl v dohledu.

Když přívoz přistál a Esau, který se i v plášti chvěl chladem, se svým zavazadlem vystoupil, přistoupila k němu skupina strážných, aby ho přivítala. Nechal je zkontrolovat dokumenty od říšského ministra Speera. Jeden z mužů ho pak autem odvezl po hrbolaté štěrkové cestě. Esau se cítil příliš ospalý a mrzutý, než aby s řidičem konverzoval, a strážný řídil a na něj ani nepohlédl.

Projeli dunami a hustými borovicovými hájky, kolem opuštěně vyhlížejícího zamrzlého jezírka a malých vojenských osad – Trassenheide, Karlshagenu a rozličných budov, zjevně používaných k výzkumu nebo montáži. Ve vesnici Peenemünde nechal řidič Esaua

vystoupit a poslal ho ke skupince malých baráků s kancelářemi. Poradil mu, aby se ptal po generálu Dornbergerovi.

Zabralo mu další půlhodinu, kdy postupně vztekem a netrpělivostí zvyšoval hlas, než konečně jeden poručík uznal jeho požadavek na předem neohlášenou schůzku s velitelem výzkumné stanice za oprávněný. Říšský ministr Speer sem zjevně netelegrafoval ani netelefonoval.

„Generál se připravuje na ranní pokusný výstřel na stanovišti X," řekl poručík. „Máme rozkazy nevyrušovat ho během konečné fáze. Budete tak laskav a počkáte na něj?"

Esau se cítil uválený, ale trval na svém. „Strašně rád bych si odpočinul, převlékl se a snědl nějaké slušné jídlo. Ale nemohu si takový luxus dovolit a generál Dornberger také ne. Říšský ministr Speer mi nařídil setkat se s generálem ihned po příjezdu. Celou noc jsem strávil ve vlaku. Nemáte ani tušení, kdo jsem? Jsem zplnomocněnec pro jadernou fyziku pro celé Německo. A teď mě odveďte ke generálu Dornbergerovi!"

Konečně vyjeli hledat generála. Esau bublal vztekem na předním sedadle otlučeného automobilu. Když přejížděli ostrov k přípravnému prostoru poblíž pokusného stanoviště X, nechal poručík navzdory chladu okénko otevřené.

Když nakonec generála Waltera Dornbergera našli, tvářil se otráveně a zcela se soustředil na připravovaný test rakety. „Ještě jeden?" zahučel a přeměřil si Esaua. Dornberger byl štíhlý muž s šedivými vlasy a chlapeckou tváří, oděný v šedé uniformě. Nebyl impozantní ani autoritativní, ale v jeho očích Esau rozpoznal bystrou a výkonnou inteligenci.

„Jsem zde na rozkaz říšského ministra Speera –" začal

Esau a sáhl do kapsy pláště pro obšírný dopis, který mu Speer dal.

Generál Dornberger mu pokývl, aby ho následoval. Generálův úsměv a spokojený výraz naznačovaly jeho pýchu na projekt a chuť pochlubit se. „Jsem si jist, že na vás pokus udělá dojem. Následujte mě, otázky vám mohu zodpovědět později."

„Mám dopis od říšského ministra," nedal se odbýt Esau a vytáhl složenou obálku. „Tady je."

„Vydržte jen pár minut, profesore, ehm, Esau, že?

Dovolte mi, abych se pokusil všechno vám vysvětlit, až dokončíme přípravy." Ukázal na muže vedle sebe. „Tohle je můj kolega a naše největší naděje, doktor Werner von Braun. On je v tomto projektu nejdůležitější."

Vysoký a impozantní von Braun vypadal v tmavém obleku a bezvadném plášti velmi elegantně; na krku měl kravatu, která v drsných podmínkách raketové střelnice působila poněkud nepatřičně. Většina ostatních lidí, kteří stáli okolo, měla na sobě uniformy, ale zdálo se, že von Braun je hrdý na skutečnost, že je civilista. Vlasy mu i v chaotických okamžicích před začátkem pokusu ležely na hlavě pečlivě upraveny a sčesány z čela.

„Tahle bude fungovat," řekl von Braun, a když se otočil k Esauovi, oči mu vzdorně zajiskřily. „Uvidíte."

Generál Dornberger se usmál. „Doktor von Braun je optimista a občas zapomíná na rozdíl mezi skutečností a jeho divokými sny." Dornberger plácl vědce po rameni. „Ale když něco řekne, obvykle má pravdu."

„Dneska mám pravdu," přitakal von Braun. Letmo pohlédl na hodinky. „Zbývá deset minut. Měli bychom se odebrat na pozorovací stanoviště."

Dornberger zmizel ve dveřích bunkru. Esau a von Braun ho po pěti betonových schodech následovali.

Prošli dlouhou podzemní chodbou, která vedla z kontrolní místnosti pod povrchem k samotnému testovacímu stanovišti. Dvojité a trojité řady tlustých kabelů od měřicích přístrojů běžely po straně chodby, takže Esau měl pocit, jako by pospíchal nitrem nějaké prehistorické bestie.

Kráčeli jinou dlouhou místností vedle dalšího tunelu. „Tohle je odtahový tunel," vysvětloval generál Dornberger a přeběhl prsty po stěně z betonových bloků. „Támhleta chladicí potrubí mají v průměru metr dvacet a dokáží čerpat 500 litrů vody za sekundu. Jsou vyrobena z molybdenové oceli. Tahle stěna je metr silná. Ani v průběhu pokusu skrze ni neucítíte přílišný žár."

Von Braun znovu pohlédl na hodinky a odkašlal si. „Pět minut."

V pozorovací místnosti technici sledovali na přístrojích údaje, zobrazované červenými, bílými nebo zelenými světýlky. Dornberger prudce gestikuloval a mluvil tak rychle, že nebylo snadné mu rozumět. Esaua se zmocnilo podezření, že generál předváděl hostům tohle představení již mnohokrát. „Tohle jsou voltmetry a tady ampérmetry, měřiče kmitočtu a támhle vidíte manometry. Musíme přezkoumat každý aspekt výstřelu. Nikdy nevíte, kde se co může pokazit."

Dva telefony zazvonily najednou. Technici mezi sebou rozmlouvali. Generál popošel ke vchodu. „Dnes ráno budeme pokus pozorovat zvenčí. Dojem je daleko působivější."

Dornberger pospíchal stoupající chodbou, přes čerpací stanici až na otevřené prostranství pod širým nebem. Na pískových valech, které obklopovaly pokusný prostor, stály na sedm a půl metru vysokých dřevěných kůlech nádrže s vodou. „Ty nádrže používáme k opětovnému

ochlazení vody po zkoušce," vysvětlil generál.

„Vzal jsem ještě jeden dalekohled," řekl von Braun. Podal ho Esauovi. „Pro vás, profesore."

Generál Dornberger se postavil vedle mohutného pískového valu. „Ano, odsud uvidíme výborně."

Esau se rozhlédl po pokusném stanovišti X. Duna, pokrytá zkroucenými borovicemi, se zvedala z široké písečné pláně, za kterou se rozprostíralo vzduté Baltské moře. Samotné stromy odřely a zjizvily opakované výstřely a dunu pokrývala vrstva tmavého popela. Na duně byly roztroušeny nové betonové rampy, dřevěná stanoviště a vyčištěné plochy. Meillerwageny – dlouhé kovové prstence pro vypouštění raket – čekaly připraveny.

Na Esaua zapůsobil pohled na raketu, jež se tyčila k nebi, umístěna na pokusném stanovišti X. Stužky hadic s palivem, bílá pára ze zbytku kapalného vzduchu, rozlitého po zemi. Malý servisní vůz uháněl nepřiměřenou rychlostí od rampy.

Samotná raketa vypadala neskutečně, trup byl natřený černobíle kvůli lepšímu rozložení tepla během sestupu. Čekala jako gigantické kopí na stanovišti, připravena vymrštit se do vzduchu. Stabilizační křidélka připomínala péra na obrovském šípu.

„Říkáme jí A-4, podle Agregát model čtyři," objasnil generál Dornberger, „ačkoliv Vůdce chce, abychom název změnili na V-2, Vítězná zbraň dvě. Střela s odlišnou raketovou koncepcí, jejíž vypuštění spíše připomíná katapult, se nazývá V-l, ale tu vyvinul jiný tým. Máme jeden katapult na V-l v severním cípu Peenemünde. Ale náš…" Povzdechl si a pohlédl na lesklou raketu, zahalenou bílými zplodinami, která spočívala na pokusném stanovišti. „Náš skutečný zájem spočívá zde."

„Ve válcovité střední části je uloženo palivo – alkohol

a kapalný kyslík – spolu se zásobníkem peroxidu vodíku," prozradil Esauovi von Braun. „Roznětku a bojovou hlavici jsme umístili na špici. Při skutečném útoku naložíme rakety výbušninami. Právě teď se pouze pokoušíme zdokonalit letové vlastnosti rakety."

Z tlampačů zahřmělo hlášení: „X mínus tři minuty."

„Máme tu odlišný způsob měření času," zabručel generál Dornberger. „Říkáme jim 'Peenemündské minuty' – hodiny je odměřují jako šedesát sekund, ale zdají se téměř nekonečné."

Esau nespouštěl oči z rakety, která se osamoceně a nebezpečně tyčila na betonové odpalovací rampě. Generál ho poplácal po rameni. „Támhlety veliké haly pod maskovacími sítěmi jsou naše vývojové dílny a továrny na výrobu kyslíku. Věšíme kamufláž jen na severní straně, kde by je mohla zahlédnout přilétající letadla. Na druhé straně jsou hangáry Luftwaffe a za nimi komíny přístavní elektrárny."

„X mínus dvě minuty," ozval se hlas z tlampačů.

„Jak jste obeznámen s naší prací, pane profesore?" zeptal se po krátké pauze von Braun.

„Velmi málo. V podstatě ani nevím, o co tady jde."

Generál Dornberger se zamračil. Von Braun si upravil plášť, aby zakryl zklamání. „Tak proč vás sem říšský ministr Speer poslal sledovat tento test?"

„On mě sem neposlal sledovat test! Jsem tu proto, abych se s vámi poradil o využití jiné zbraně, kterou vyvinul můj tým výzkumníků."

Dornberger na něj vrhl nucený úsměv. „A jaký je to druh zbraně?"

„Pokoušel jsem se vám ukázat tenhle dopis –"

Bílé páry kolem boků rakety zmizely jako dech spícího draka. Von Braun na to poukázal. „Uzavřeli

odvzdušňovací ventily. Tlak kyslíku začne stoupat.“

Znovu zavřeštěly tlampače: „X mínus jedna minuta. Pravidelné odpočítávání bude pokračovat.“

Generál a von Braun se otočili, aby mohli pozorovat test. „Vysvětlíte nám to potom.“

Esau obrátil pozornost k raketě.

„Čtyřicet pět sekund.“

Dornberger, který nebyl schopen zbavit se svých průvodcovských sklonů, prohodil přes rameno k Esauovi: „Uvnitř rakety se teď spustily řídící gyroskopy. Ještě pár sekund.“

Ve vzduchu zasyčela malá světlice a nakreslila na nebi značkovací stuhu zeleného dýmu. Esau nechápal, k čemu slouží. K zjištění směru větru?

„X mínus patnáct sekund.“

Esau si uvědomil, že zadržuje dech. Stejně jako generál Dornberger a Werner von Braun. Zdálo se, jako by se i vítr na zataženém zimním nebi utišil.

„Zážeh!“

Z trysky ve spodní části rakety se vyvalila oblaka dýmu. Vylétl déšť jisker, který narazil na odchylovač ohně a poskakoval po betonové plošině odpalovací rampy. Vzduchem zahřměl zvuk gigantické letovací lampy, když se jiskry pod černobílou raketou změnily v proud ohně.

„Přípravná fáze!“ zakřičel von Braun.

Od spodní části rakety se zvedl dým a zakryl výhled. Esau pozvedl triedr. Vzduchem létaly trosky, úlomky dřeva, písek a spálené kusy kabelů. Od boků rakety se oddělily diagnostické dráty. Esau cítil, jak roste napětí.

„Jak dlouho to ještě potrvá?“ zakřičel.

Pak se raketa těžce odlepila od země. Z hladkých bílých stěn odpadly nepotřebné kabely. Když se zažehl hlavní stupeň, plameny se náhle zdvojnásobily. Raketa se

zvedla, nabrala rychlost a začala šplhat k nebi. Esau ji sledoval dalekohledem. Na pokusném stanovišti po ní zůstalo jen vířící mračno prachu.

Esau šlehl pohledem na generála Dornbergera, který se culil jako malé děcko. Von Braun s jednou rukou v bok stále dalekohledem pozoroval odlétající raketu. Na tváři měl vážný výraz.

Tryskající plameny, delší než samotná raketa, měly žlutooranžovou barvu. Esau si povšiml, že se černobílé kostkování nemění, což znamenalo, že raketa nerotuje kolem své osy.

„Plus pět sekund," oznámily tlampače. Esauovi to připadalo neuvěřitelné. Jistě muselo uběhnout více času! Vzpomněl si, co generál říkal o peenemündských minutách.

„Začíná se naklánět," ohlásil von Braun, aniž odtrhl oči od dalekohledu.

Raketa ladným obloukem přeletěla ústí řeky a zamířila k malému zelenému výběžku dalšího ostrova.

„Šestnáct… sedmnáct… osmnáct…" pokračovaly tlampače.

„Za dvacet pět sekund poletí raketa rychleji než zvuk," poznamenal von Braun. Dornberger souhlasně přikývl.

Když se ozvala rána, pozorovatelé sebou trhli. Hlas z tlampače pronesl: „Rychlost zvuku!"

Vzdalující se raketa se stále zmenšovala. Esaua nadchla síla a ladnost této zbraně. Dokázal pochopit Speerovo nadšení. „*Brennschluss* se blíží. Ještě pět sekund," prohlásil von Braun.

„Cože?" Esau zatahal generála za rukáv.

„Konec hoření. Primární plamen zhasne."

Von Braun vykřikl. Esau prudce zvedl dalekohled a snažil se raketu nalézt.

Spatřil bílý opar, který tryskal z boku rakety.

„Už se to stalo zas?“ dotazoval se Dornberger. „Ne, jen se otevřel kyslíkový ventil! To musí být ono.“

Raketu náhle roztrhl výbuch, který se zdál na takovou vzdálenost velmi tichý. V jediném záblesku se kovový šíp změnil v mrak trosek, ohně a dýmu.

Generál Dornberger si něco pro sebe mumlal. Z tlampačů se ozvalo poslední hlášení. „Čtyřicet tři sekundy. Celkový čas letu čtyřicet tři sekundy.“ Pak utichl. Von Braun zamyšleně sklopil zrak.

„To je hrůza. Musíme experimentovat pořád dokola. Až se nám to povede udělat správně!“ Generál svíral sepjaté ruce.

Esau sklonil dalekohled a upřeně pozoroval, jak se nad zvlněným mořem rozptyluje mračno dýmu, páry a trosek. Když se široce usmál, neforemná jizva na rtu ho zasvědila.

„Ne,“ vyhrkl, až sebou trhli. „Přesně takhle je to skvělé.“

Von Braun ani generál Dornberger už o ranním selhání rakety nepromluvili. Doplňovali Esauovy myšlenky s rostoucím nadšením.

„Vyvinuli jsme prototyp rakety, která může být vystřelována z německých ponorek, ale domníváme se, že za současných podmínek tato zbraň nebude příliš účinná.“

„Až dosud,“ opravil je Esau.

„Já stále ještě nejsem přesvědčen,“ váhal generál Dornberger. „Návrh na ponorkové rakety jsme odložili. Kvůli vysokým nákladům a omezeným možnostem se nevyplatí. Museli bychom ponorku speciálně upravit, aby mohla nést rakety, a ani pak by neuvezla více než tři při každé plavbě.“

Dornberger si sundal čepici a položil ji na starou,

poškrábanou stolní desku. Do konferenční místnosti v šerém baráku pronikal štěrbinami ve špatně upevněných okenních rámech a ve spojích stěn chladný vánek.

„Není to rentabilní. Modifikovat ponorku a poslat ji na cestu přes Atlantik, aby udeřila na cíl pouze třemi bombami. Pravda, bylo by to nečekané, ale ničivé účinky by neodpovídaly vynaloženému úsilí. Raději budu pokračovat v programu vývoje V-2."

Von Braun se netrpělivě vrtěl v křesle, pak vstal a začal přecházet po místnosti. Esau začal hovořit, ale von Braun ho přerušil a zastavil se přímo před Dornbergerem.

„Vy to nechápete, generále! Pokud je ten radioaktivní prach tak účinný, jak prohlašuje profesor Esau, pak tři rakety postačí na… na podmanění celého města. Na řadu let!"

„Ano," přitakal Esau, „to mění celou situaci! Konvenční výbušniny nezpůsobí v tomto případě dostatečné škody. Ale s pomocí radioaktivního prachu můžeme jediným útokem získat víc než stovkou náletů."

„A vy myslíte, že Hitler zamýšlí touhle zbraní udeřit na Ameriku? A proč ne na Anglii?"

Esau přešel k tabuli, zvedl kousek křídy, aniž tušil, co chce nakreslit.

„Nejsme si jisti, co se s tím jedem stane. Pokud bychom prach vypustili a kontaminovali Londýn, mohl by se rozšířit nad Normandii a možná dokonce až sem nad německé nížiny. Ale v Americe se nemáme čeho bát.

Představuje dokonalé místo pro pokus. Můžeme přesně zjistit, jak je tahle zbraň účinná."

Pozvedl obočí a pohlédl na generála a raketového vědce. „Takový úder zaseje do myslí Američanů strach. Překvapíme je způsobem, na jaký nikdy nezapomenou."

Generál Dornberger přejel prsty po vnitřní straně

čepice. „A říšský ministr Speer je tím nadšen?“

„Velmi. Chce tuto zbraň použít do dvou měsíců.“

„Do dvou měsíců!“ vykřikl von Braun.

Generál si nasadil čepici na hlavu a vstal. „Minulého března měl Hitler sen, který ho přesvědčil, že žádná z našich raket nikdy nedoletí do Anglie. Přišli jsme skoro o všechnu podporu, ale v červenci změnil názor a přidělil nám nejvyšší prioritu. A vy nyní mluvíte o úderu ne na Anglii, ale na Ameriku. Můžeme Vůdce přesvědčit, že jeho sen byl správný. Pokud se nám podaří zužitkovat vaši práci.“

Dornbergerovi se na tvář vrátil průvodcovský úsměv. „Výborně, profesore. Měli bychom najít vhodnou ponorku a začít ji upravovat. Třeba nám to vyhraje válku.“

14

Německá ponorka U-415
Duben 1944

> „Pokud Němci provedou nějaký útok s využitím radioaktivity, je vysoce pravděpodobné, že se tak nestane ve Spojených státech, ale ve Velké Británii.“
>
> *generál Leslie Groves*

> „Byl jsem téměř zničen myšlenkou, jaké strašlivé nové utrpení [atomová bomba svržená na Hirošimu] znamená, ale byl jsem rád, že to nebyli Němci, ale Angloameričané, kdo tento nový válečný nástroj vyrobil a použil.“
>
> *Otto Hahn*

Příbojové vlny narážely do šedého, ocelového trupu ponorky U-415 a rozstřikovaly jemnou sprškу po horní nástavbě. První strážní důstojník a výkonný důstojník stáli venku a vdechovali pach Atlantiku. Přes chladné a vlhké nepohodlí, které pociťovali ve svých pláštěnkách a s froté ručníky omotanými kolem krku, dávali této službě přednost před šerem a zápachem nitra ponorky.

„Kapitán na palubě!“ zavolal kdosi zdola.

Z velitelského můstku vystoupal po hliníkovém žebříku kapitán Werner a vystrčil hlavu ven. Werner se v půli cesty zarazil, zavřel oči a zhluboka se nadechl. Kapitán stavěl hlídku zřídkakdy, ačkoli se to neslučovalo s předpisy, přednášenými v Námořní akademii v Kielu. Tentokrát nevyplula ponorka na obvyklý lov. S cílem ponorky U-415 se seznámili v okamžiku, kdy s použitím tichých elektromotorů opustila přístav v okupované Francii.

„Máte volno, poručíku Gormanne, pokud chcete, můžete jít dolů," oznámil kapitán Werner výkonnému.

Gormann stiskl rozpraskané rty a rukou v rukavici si vytřel kapky vody z očí. Díky slunci a větru měl ošlehanou, zarudlou tvář. „Rozkaz, pane." Odhodil vlhký nedopalek cigarety přes zábradlí do moře. Když sestupoval po žebříku, vyslala za ním vlna, tříštící se o můstek, spršku vody.

Kapitán Werner přešel mlčky kolem prvního strážního důstojníka, dosud stojícího v pozoru, a zaměřil svou pozornost na solí pokrytý dalekohled. Muž jménem Tellmark se připojil k posádce ponorky těsně před vyplutím na tuto misi. Werner o něm věděl málo, snad jen, že je nezkušený kadet, který se ještě nikdy nezúčastnil boje. Měl světle rezavé vlasy a týden po vyplutí z přístavu mu na bradě rašil řídký, nepravidelný vous.

Tellmark se rázně otočil a začal opět upřeně pozorovat šedomodrou prázdnotu, která se táhla až k horizontu. Hladina moře byla pustá. Kapitán si narazil bílou námořnickou čepici na zcuchané tmavé vlasy pevněji; na palubě směl takovou čapku nosit pouze velitel. Vlivem soli a vlhkosti uvnitř ponorky byly již měděné ozdoby pokryty zelenomodrým zákalem měděnky. Dlouhý kabát ze světle šedé kůže, podšitý hustou vlnou, ho navzdory

mizernému počasí udržoval v teple; námořnické prýmky vybělilo drsné slané povětří.

Nyní, několik dní po vyplutí, měl pocit, že kožené boty, pomačkané kalhoty, modrý svetr – dokonce i modrý pletený nátělník – jsou součástí jeho těla. Bez možnosti umýt se nemělo význam převlékat se. Werner již upadl do ponorkářského zvyku nevšímat si, jak je špinavý a jak zapáchá.

Jejich cesta na západ pokračovala celý den a celou noc. Drželi přímý kurz; nekličkovali a nehledali spojenecké lodi, aby je zničili, ale pluli nejkratší cestou k americkému pobřeží. Když U-415 ujížděla po hladině, Werner se kymácel na velitelské věži, naslouchal dunění dieselových motorů a narážení vln na trup.

Červený ochranný nátěr ponorky prosvítal na několika místech šedou vnější vrstvou. Všude kvetla rez, dokonce i na olejem promazaném 88milimetrovém kanónu umístěném na příďové palubě. Na dřevěných deskách, které kryly ocelový trup, se leskly zelené řasy. Ale byla to Wernerova loď a on byl na ni hrdý.

Tellmark náhle zpozorněl. S dalekohledem u očí natáhl levou ruku.

„Stín na tři-dva-nula. Vypadá jako nákladní loď. Ne, je jich několik.“

Kapitán Werner se prudce otočil nahlášeným směrem a pozvedl vlastní dalekohled. Pod úhlem spatřil blížící se siluety. Pokud by U-415 pokračovala v dosavadním kurzu, jejich dráhy by se protnuly. „Vypadá to na konvoj, o kterém nás informovali rádiem.“

„Zaútočíme, pane?“ Tellmark vypadal vzrušeně.

Z velitelské věže vystrčil hlavu výkonný. „Zpozorovali jste něco, pane?“

Kapitán Werner kývl k blížícímu se konvoji, který byl

nyní viditelný i pouhým okem.

„Poplach!“ zavolal výkonný dolů. „Na bojová stanoviště!“

„Ne!“ zařval kapitán. „Řekněte radistovi, ať odešle naši polohu a svolá sem všechny ostatní ponorky v oblasti. Tento lov musíme přenechat jim. My se zanoříme a vyhneme se kontaktu.“

„Pane?“ vyhrkl první strážní důstojník.

„Jděte dolů, Tellmarku.“ Kapitán zamával rukama a následoval muže k poklopu. Sklouzl po hliníkovém žebříku a poklop za sebou zabouchl. Na můstku na něj s očekáváním pohlíželi ostatní členové posádky. Výkonný se mračil.

„Kapitáne, v Brestu nám kromě těch nových raketových zbraní naložili i tři torpéda. Můžeme udeřit a zmizet. Už jsme to takhle provedli snad stokrát! Nehrozí nám žádné nebezpečí.“

„Zabezpečit všechny otvory. Připravit k zanoření. Jděte na sto sedmdesát metrů. Všechny motory stát.“ Werner mluvil do šera, znějícího ozvěnou, pak se otočil, aby odpověděl Gormannovi. „Nezaútočíme. Dostali jsme přísné rozkazy vyhnout se kontaktu s nepřítelem, ať je příležitost k útoku jakkoli výhodná. Ani mně se to nelíbí – ale takové mám rozkazy přímo od admirála Dönitze a říšského ministra Speera. Tyhle tři raketové zbraně na přídi mohou Německu vyhrát válku.“

Dönitz byl oním mužem, který vytvořil a vedl „vlčí smečku“, jež bojovala v Atlantiku a používala ponorek ke stíhání a ničení zásob pro Anglii; před rokem se stal vrchním velitelem celého německého válečného loďstva. Pokusné úpravy na U-415 prosadil samotný říšský ministr zbrojního průmyslu. Ostatní ponorky vypluly, aby kladly miny nebo pronásledovaly lodě a konvoje, ale U-415

dostala větší úkol.

Kapitán Werner sykl skrze zuby. Popadl držadla periskopu a v prstech ucítil vibrace motorů. Pozoroval, jak se bezmocné lodě blíží. Konvoj na bocích chránily dva torpédoborce, ale ty by Wernera netrápily; tvořily součást rizika. Potopení pár nepřátelských plavidel a připočtení jejich tonáže ke skóre vždycky uvolňovalo napětí na palubě ponorky.

Ale ne na této misi. Musel si to sám pro sebe opakovat, aby ztlumil vlastní zklamání. „Ponořit!“ zavelel Werner znovu. „Na sto sedmdesát metrů! Rychle, než nás zpozorují.“

Když se ponorka naklonila a začala klesat, kapitán se jednou rukou chytil potrubí a druhou se zapřel za rukojeť periskopu, aby udržel rovnováhu. Venku bublala voda a když trup vklouzl pod hladinu, všechno utichlo. Dunění dieselových motorů zmlklo a nahradilo ho jen tiché hučení elektromotorů.

„Jsme ponořeni, pane. Hloubka šedesát metrů… sedmdesát metrů.“

Kapitán Werner cítil, jak vzduch ztěžkl, když tlak vody zmáčkl trup. „Dejte mi vědět, až budeme na sto sedmdesáti.“

Pod vodou se vše zdálo nádherně tiché, oproštěné od rachotu dieselových motorů a nepříjemného kolébání vln. Jednou denně kapitán nařizoval rutinní ponoření kvůli tréninku a údržbě. Posádce to umožňovalo v klidu se najíst, na hodinku či dvě si odpočinout a nabrat sil. Nyní U-415 s nádhernou elegancí proplouvala pod konvojem. Jediné zvuky vydávaly tlumeně hučící elektromotory a kapky vody, zkondenzované na stropě a dopadající s pleskáním na kovové pláty podlahy.

Trupem zaznělo vzdálené ťukání a jeho hlasitost

sekundu po sekundě vzrůstala. „Sonar, pane," hlásil třetí důstojník.

„Slyším," odvětil Werner.

Britský sonar využíval ultrazvukové vlny k pátrání po ponorkách, které by se v moři mohly ukrývat jako vlci. Ozýval se cinkot sonaru, jako by do trupu ponorky narážely kovové šípy. Každé ťuknutí muže děsilo. Nikdo neudělal jediný zbytečný pohyb.

„Jsme na hloubce sto sedmdesáti metrů, pane."

„Udržujte. Pokračovat v tichém chodu. Žádný zbytečný hluk – všichni budou tiše. Nechci, aby na nás shodili hlubinné nálože, zvláště ne dřív, než jim potopíme pár lodí."

„Poslouchejte ty torpédoborce, pane," vyzval kapitána radista. „Nezní jako nákladní lodě."

Nad sebou slyšeli zvuk lodních šroubů a přídí, které se zařezávaly do vln. Torpédoborce křižovaly moře nad ponorkou a kdykoliv mohly shodit smrtící barely. Průjezd konvoje zněl trupem ponorky jako vzdálené hřmění.

„Jsou přímo nad námi," zvolal radista.

„Jen klid. Není se čeho bát." Když Werner zvážil situaci, uvědomil si, že je to absurdní poznámka. Není se čeho bát? Možná před dvěma lety, ale ne dnes.

V roce 1942 německé ponorky potopily 1200 spojeneckých plavidel, sedm milionů tun! To byly neskutečně slavné dny. Ale v březnu 1943 se všechno změnilo. Spojenci vyrukovali s celou baterií nových zbraní: malými letadlovými loděmi, rychlými doprovodnými plavidly a novým radarovým zařízením. Za pár týdnů zcela zničili čtyřicet procent německých ponorkových sil. Za pár týdnů!

Kapitán Kretschmer z ponorky U-99, s 325 000 potopenými tunami současný ponorkový král, byl zajat 17.

března 1943. Tentýž den byl zabit kapitán Schepke z ponorky U-100 se skóre 250 000 tun, když britský torpédoborec přinutil ponorku k vynoření a pak do ní narazil. Nikdo by již nedokázal zjistit všechny německé ztráty. Na dně Atlantiku odpočívalo stejné množství vraků ponorek jako potopených lodí.

Zvuk lodí nad ponorkou začal se zvětšující se vzdáleností slábnout. Kapitán Werner nepřestával napůl přivřenýma očima pozorně sledovat vedení a potrubí na stropě. *Není se čeho bát?* To těžko.

„Myslím, že tahle byla poslední, pane," ozval se radista.

Werner přikývl. Cítil, jak ho svědí vousy slepené solí a potem. „Poplujeme ponořeni ještě další hodinu. Pokračujte v současném kurzu čtyřmi uzly."

Zhluboka se nadechl vydýchaného vzduchu, naplněného pachem potu padesáti mužů. Cítil jejich nervozitu. Chtěli na ten konvoj zaútočit. U-415 si vybojovala úctyhodný seznam potopených spojeneckých plavidel, který pyšně vystavovala na odiv praporky pověšenými z nástavby, kdykoliv se přiblížili k nějakému německému zásobovacímu tankeru.

„Výkonný důstojníku, převezměte velení. Budu ve své kóji."

Werner se sklonil, aby se vyhnul měřiči tlaku, který čněl v nevhodném místě ze stěny. Zklamané posádce vše vynahradí, až vypustí své speciální zbraně a způsobí nepříteli větší ztráty než všechny německé ponorky dohromady.

Ponorka hučela a prodírala se pod vodou ke svému cíli, přístavu New York.

Kapitán Werner se podvědomě pohyboval opatrně.

Pobyt na palubě ponorky mu připadal jako život v úzké ocelové uličce s padesáti muži, natěsnanými po obou stranách mezi potrubí, vedení, ventily a všechno ostatní, co vás může praštit do hlavy. Citlivý člověk by považoval jediný den strávený v této vlhké, močí páchnoucí rakvi za nelidský trest; ale Werner sloužil na ponorkách už před začátkem války, nejdříve jako podporučík na U-557 pod kapitánem Paulssenem, pak byl jako výkonný důstojník převelen na U-612 – necelý měsíc předtím, než šel Paulssen s celou posádkou ke dnu.

V nadcházejících letech se během bezpočetných misí, pečlivě zaznamenávaných zásahů a nekonečné řady starých a nových tváří posádky Werner stal pyšným na svou službu na palubě ponorek. Jeho šaty se nikdy nezbavily lepkavé vlhkosti a každý kovový povrch, na který sáhl, byl studený a slizký. Už necítil zápach potu a strachu svých mužů.

Platilo nařízení, že na palubu si nikdo nesmí vzít holicí potřeby, protože drahocenná čerstvá voda se používala k pití a vaření. Werner s něžností pohlížel na obvyklou sbírku osobních věcí, o kterou každý člen posádky s láskou pečoval – zubní kartáčky, dopisní papíry, knihy, fotografie rodiny a milenek.

Jak procházel úzkou chodbou, skláněl se v okrouhlých dveřích přepážek, rozdělujících ponorku, a odpovídal na pozdravy svých mužů. Mnoho námořníků, kteří nebyli právě ve službě, využívalo výhod tiché a mírumilovné plavby pod hladinou k spánku v úzkých kójích s hliníkovým stahovacím zábradlíčkem, které je tisklo ke kovové stěně.

V oddělení na zádi se nacházelo strojní a elektrické zařízení, vzduchový kompresor a tři torpédové roury. Dva dieselové motory, které byly schopny hnát ponorku po

hladině rychlostí devatenácti uzlů, páchly palivem a olejem. Vedle nich spočívaly dva elektromotory s gigantickými bateriemi pro pohon lodi pod hladinou. Baterie se musely nabíjet každých pár hodin a pouze při spuštěných dieselových motorech, což znamenalo vrátit se na hladinu. Konvoj už dávno zmizel z dohledu a tak ponorka mohla v klidu pokračovat v plavbě.

Kuchyňka, jediná koupelna a malinké důstojnické kajuty se nacházely mezi zádí a střední částí ponorky. Werner se pousmál, když si vzpomněl, jak poprvé, coby podporučík na U-557, použil koupelnu a pokoušel se zvládnout otevírání a zavírání tlakových ventilů ve správném pořadí.

Řídicí místnost ve středu ponorky byla přecpána potrubím, vedením, ventily, kruhovými uzávěry, měřícími přístroji a spínači. Kapitán sloužil na ponorkách dost dlouho, aby všechna tato zařízení důvěrně znal; čerpadla, výrobník čerstvé vody, periskop, magnetický kompas. Měkká záře odstíněné lampy dopadala na mapy a diagramy, ale navigátor si jich nevšímal. U-415 plula po přímém kurzu.

Kapitán Werner otevřel kruhový průchod do přední části. Pokývl radistovi – pokud zůstávali pod hladinou, neměl nic na práci – všechny ostatní kavalce byly obsazené. Jeden muž nahlas chrápal a v jinak tiché lodi se zvuk rozléhal. Vpředu byl kapitánův koutek se zelenou koženou matrací, pro větší soukromí jej odděloval zelený závěs. Výkonný důstojník Gormann bezpochyby předpokládal, že si Werner jde zdřímnout.

Ale kapitán si chtěl ještě jednou prohlédnout smrtonosné rakety.

Na přídi obvykle ležela čtyři standardní torpéda. Nyní se kapitán zastavil a upřeně si prohlížel štíhlé, zlověstné

rakety. Do ponorky je namontovali v bunkru v Brestu na pobřeží Normandie. Přípravy zabraly měsíce, ale žádná jiná ponorka německého námořnictva nebyla vybavena takovými zbraněmi. Pokud v této misi uspěje, bude se na kapitána Hanse Wernera a jeho U-415 vzpomínat ještě dlouho po skončení války.

Trupy raket, natřené střídavě červenými a černými trojúhelníky, které směřovaly k tupému nosu, připomínaly torpéda, ale byly mnohem větší. Stabilizační křidélka, vyrobená z matného černého uhlíku, čněla do stran. Zdálo se, že pouhé tři rakety a zařízení k jejich vypuštění zabírají celou příď.

Kapitán Werner takové zařízení nikdy předtím neviděl v akci, ačkoliv jej a výkonného zdlouhavě seznamovali s jejich ovládáním. Werner si vzpomínal na znechuceně vyhlížejícího muže v šedivém civilním obleku, který procházel konstrukčními dílnami v ponorkovém bunkru, v němž zněla ozvěna. Představil se jako profesor Abraham Esau. Nosil kovově šedé vlasy sčesané dozadu a jeho tvář vypadala, jako by se nedokázala usmát. Ošklivá jizva na horním rtu mu dodávala výhrůžný výraz. Profesor Esau se ujistil, že mu Werner věnuje pozornost, a začal vysvětlovat, jak zbraně fungují a co nepříteli způsobí.

Horní třetina každé střely byla naplněna smrtícím radioaktivním prachem. Werner ani výkonný důstojník Gormann nerozuměli podrobnostem z oblasti jaderné fyziky, ale kapitán věděl, že se Německo pyšní nejskvělejšími vědeckými mozky světa. Němci opakovaně získávali Nobelovu cenu za své úžasné úspěchy. Werner nepochyboval, že mohli využít svých nových objevů k vynálezu zbraně, která Spojence přinutí k okamžité kapitulaci.

Jeho ponorka tuto zbraň odpálí.

Kapitán nevelel ponorce U-415 na její předchozí plavbě; tehdy jeho předchůdce stěží unikl zničení britskými hlubinnými náložemi. Plavidlo prodělávalo běžnou opravu v doku, když admirál Dönitz obdržel rozkaz od říšského ministra Speera. U-415 se měla podrobit úpravám před novou misí.

Na nábřeží v Brestu stál profesor Esau a pohlížel k doku, kde ležela U-415 a ramena dvou jeřábů k ní spouštěla ocelové pláty.

„Tyto tři rakety naplní nepřítele takovou hrůzou, jakou v Blitzkriegu ještě nezažili dokonce ani v počátcích působení ponorkové vlčí smečky.“ Esau hovořil, aniž by se otočil. Výkonný se zamračil nad touto domnělou urážkou, ale kapitán Werner čekal, co řekne profesor dál. V dlouhém bunkru se odrážely zvuky opravárenských prací a pleskání mírných vlnek, které omývaly kovový trup ponorky. Úzkými okny po obou stranách bunkru pronikalo šikmé světlo.

„Tento útok bude neviditelný a smrtonosný. Američané se mu žádným způsobem nemohou ubránit, nebudou mít kam utéct. Jeho účinky budou působit po mnoho let. Vhodná lekce, nemyslíte?“ zeptal se Esau.

„Pokud to bude fungovat,“ odvětil kapitán Werner.

„O tom nepochybujte – pokud rakety dopravíte k cíli v pořádku.“

Nyní, v přídi ponorky U-415, vyplňovaly rakety prostor, který obvykle zabírala menší torpéda. Protože měly být odpáleny, až dorazí k newyorskému přístavu, nemuseli členové posádky udržovat tento prostor připravený k palbě; mohli jej využít jako vzácné skladiště k uložení zásob, které by jinak zabraly zbytek lodi.

Náboje do 88milimetrového kanónu a 20milimetrového protiletadlového děla byly uloženy ve

zvláštním oddíle, ale potraviny mohli skladovat vedle raket. Tím pádem měla posádka k dispozici druhou koupelnu, která se obvykle používala do poloviny mise jako sklad, dokud se část zásob nezkonzumovala. Otevření druhé koupelny po týdnech na moři běžně vedlo k malé oslavě, ale kapitán Werner měl dojem, že se celková morálka zlepší, když bude posádka od začátku cesty moci používat obě koupelny.

Ve vzduchu visel zápach vlhkého, plesnivého chleba a hnijícího ovoce. Mísil se s pachem oleje z promazaných mechanických součástek v příďové části. Konzervy, barely a bedny s jídlem byly natěsnány podél stěn nebo uloženy vedle radioaktivních bojových hlavic. V uzamčeném příďovém prostoru, od kterého měl klíč pouze Werner, se skladovaly nejdrahocennější zásoby jako máslo, šlehačka, káva a čaj (vedle zakázané láhve brandy, kterou chtěl Werner otevřít po úspěšném odpálení raket). Z trubek nad raketami visely uzené šunky a dlouhé tyče salámu. Už týdny unikaly bochníky chleba chomáčkům plísně. Tuto udivující skutečnost považovali mnozí námořníci za zázrak.

Werner přejel rukou po oblých bojových hlavicích černorudých raket. Kov na dotek hřál. Ucukl, ale pak zkontroloval všechny tři rakety. Každá hlavice vyzařovala teplo, které naznačovalo, jaká vroucí síla je uvnitř uvězněna. Všiml si, že se na vnějším nátěru začaly tvořit puchýřky.

Byl rád, že ponorka už téměř dorazila k cíli. Kapitán by se těch podivných nových zbraní docela rád zbavil.

U-415 vklouzla do klidného newyorského přístavu pod rouškou tmy. Zatažené jarní nebe pokrývaly bílošedé mraky, na nichž se jako přísvit odrážela zář New Yorku.

Dírami v mracích se drala ven noční temnota prozářená jiskřivými hvězdami.

Jakmile se poklop otevřel, přidal se ke kapitánovi na velitelské věži výkonný důstojník Gormann. Voda stékala z dřevěného bednění a ocelových plátů trupu ponorky. Poháněni tichými elektromotory se po západu slunce vplížili do Lower Bay, propluli Narrows a za úplné temnoty pronikli do Upper Bay.

Kapitán Werner se zhluboka nadechl chladného vzduchu a přelétl zrakem siluetu města. Všichni obyvatelé města jsou klidní, odpočívají a nic zlého netuší. Ponorka unikne na volné moře dříve, než někdo pochopí, co se stalo.

Výkonný vytáhl dalekohled a začal pozorovat blýskavé siluety ozářených mrakodrapů. Dostali pouze náčrtek mapy, ale orientační body byly zřejmé. „Tam vpředu je ta jejich Socha svobody," zašeptal Gormann. „Dívá se přímo na nás."

Zelenožlutý přísvit kolem sochy vytvářel dojem, že vypadá jako mořská obluda, která město hlídá. „Za chvíli jí nabídneme zajímavější podívanou," odvětil Werner.

Ponorka klouzala vlnami. Vzdálená světla malého trajektu prořízla vody; U-415 plula se zhasnutými světly.

Kapitán si vzpomněl, jak naposledy vplouval do přístavu – do Lorientu. Na předem určeném místě na ně čekaly minolovky, aby je provedly smrtícím labyrintem do bezpečí přístaviště. Kapitán Werner vztyčil na laně uvázaném k periskopu bílé vlaječky, čímž oznamoval celkovou tonáž, kterou on a jeho posádka během této plavby potopili. Všichni členové posádky se převlékli do posledních čistých pracovních overalů, učesali si vousy a připravili se k oslavě. Přijížděli do přístavu, kde je čekalo čerstvé jídlo, šaty a ženy. Na nábřeží je přivítala kapela;

ošetřovatelky a další ženy čekaly v davu a mávaly květinami.

Přivítání v newyorském přístavu se diametrálně lišilo.

Kapitán Werner stál vedle radarového zařízení; Gormann se rozhlížel dalekohledem. „Zajímalo by mě, který je Empire State Building.“

„Určitě tam ten nejvyšší.“

„To musí být on. Myslíte, že na něm uvidím King Konga? Víte, *King Kong* je Hitlerův nejoblíbenější film.“

„My tady nejsme za turisty, poručíku Gormanne,“ připomněl mu Werner.

„Rozumím, pane.“ Gormann se naklonil k poklopu a zvolal: „Připravit k zastavení!“

„Všechny motory stát,“ rozkázal kapitán.

„Všechny motory stát!“ zopakoval výkonný důstojník.

„Otevřít přepážky k raketám. Podívejme se, zda budou fungovat.“

Gormann přikývl. „Pokud ne, cestou zpátky zažijeme dlouhý, únavný výlet.“

Námořníci v podpalubí otevřeli poklopy a přední paluba ponorky se rozdělila na poloviny a odkryla rudé šero nitra plavidla. Otvor se rozšířil, když lodníci ztěžka otevřeli přepážky, palubní pláty sklouzly stranou a dole v šeru se objevily rakety.

„Použijte hydraulické motory,“ zvolal Werner. „Zvedněte první raketu. Dávejte pozor na to, co teď uděláte. Musíme ty další dvě vystřelit v rychlém sledu a pak odsud zmizet. Ujistěte se, že všechno funguje, jak má.“

„Rozkaz, kapitáne,“ zavolal zdola jeden námořník.

Z hloubi ponorky se ozval skřípot, a kovová plošina s první raketou začala stoupat k palubě. Raketa, vyšší než člověk, stála vychýlena v úhlu.

„Výkonný, nastavíte záměrný bod? Náměrný úhel šedesát tři stupně je optimální, přesně podle našich instrukcí.“ Kapitán Werner pohlédl na náčrtek New Yorku, pak ukázal třemi různými směry. „Chci, aby vybuchly zhruba tam, tam a tam. Pokud tyhle zbraně způsobí to, co tvrdil profesor Esau, zničíme Manhattan, Queens a Brooklyn.“

Gormann nejistě sestoupil na užší konec paluby. Vody přístavu zůstávaly klidné. Výkonný zatočil klikou na podstavci. „Šedesát tři stupňů. Kapitáne, přední část rakety je velmi horká.“

„Já vím. Profesor nám říkal, ať si s tím neděláme starosti.“

Gormann upravil ochranný štít, aby chránil vlhkou dřevěnou palubu, pak vyšplhal zpět na velitelskou věž.

Werner zavolal do nitra ponorky. „Vyklidit prostor. Připravit k odpálení.“

Slyšel, jak se muži dole hrnou do chodby. „Výkonný, až budete připraven, vypalte.“ Gormann si pověsil dalekohled na krk, pak se sklonil, aby zkontroloval zařízení. Stiskl spínač, který spustil přípravnou fázi – natlakování palivových nádrží. „Možná byste se měl jít schovat, pane. Nevíme, jak daleko budou šlehat plameny.“

Kapitán Werner se přikrčil za kovovou stěnu velitelské věže; výkonný se sklonil k němu. Werner řekl: „Zůstanu zde a budu se dívat. Měl jsem už párkrát spálené vlasy.“ Po krátké pauze šťouchl do Gormanna. „Na co čekáte?“

„Pal,“ vyhrkl výkonný. Stiskl odpalovací spínač.

Na palubě ponorky zahřměl řev tisíců letovacích lamp. Kapitán Werner spatřil oranžovou záři plamenů, pak on i výkonný zvedli hlavy a vykoukli nad ochrannou stěnu právě v okamžiku, kdy se raketa, půvabná i těžkopádná, pomalu zvedala do vzduchu.

Kapitánovi se o tvář otřel žár, ale on stál a díval se, jak raketa stoupá z ponorky a šplhá k nočnímu nebi, nabírá rychlost a míří k siluetě města. Werner pohlédl na své kapesní hodinky. Nemohl si vzpomenout, kdy má raketa vybuchnout. Lidé na břehu si jí už museli všimnout. Zajímalo ho, za jak dlouho se zde objeví hlídkový člun. Ale Werner se tím příliš netrápil; věděl, jak zacházet s protiletadlovými děly, která by udělala krátký proces s každým zvědavým plavidlem.

„Připravit druhou raketu!“ zařval Gormann dolů. Nyní na tichu již příliš nezáleželo.

Werner pohlédl na žáruvzdorný štít a všiml si, že jej plameny rakety rozpálily doruda. Dokonce i chráněná, vlhká a řasami pokrytá paluba byla sežehnutá. „Oblečte si rukavice, Gormanne.“

Výkonný si je už natáhl, a když se ze šera začala vynořovat druhá raketa, slezl z velitelské věže.

Kapitán Werner pozoroval oranžovorudou šmouhu plamenů první rakety, která mířila vysoko nad mrakodrapy k Empire State Building. Náhle vybuchla ve vzduchu v explozi, jejíž hluk k nim dorazil teprve po pěti sekundách, a rozptýlila svůj radioaktivní náklad do širokého žlutého mraku jiskřivého prachu. Trosky zářily jako žhavé uhlíky a křižovaly oblohu, zatímco se jed snášel na město.

Některé náhodné chodce mohly zabít střepiny z vybuchlého obalu rakety, ale ostatní uvěří, že přežili. Za pár dní zjistí, jak se mýlili.

Werner nepřestával pozorovat mrak, dokud ho nevyrušil výkonný důstojník. „Druhá raketa připravena k odpálení, kapitáne. Tahle je namířena na Brooklyn.“

„Výborně,“ pochválil kapitán. „Dokončeme svou práci a vypadněme odsud. Poručíku Gormanne, dnes večer jsme

zde tvořili dějiny. Vrátíme se domů jako vítězové.“

Výkonný důstojník odpálil druhou raketu.

Pak třetí.

U-415 se ponořila a nikým neviděna proklouzla Narrows dříve, než ji mohla vystopovat přístavní hlídka.

Z uzamčeného skladu vytáhl kapitán Werner svou láhev brandy. Muži měli slavnostní náladu.

OPERACE TRINITY

ČÁST 4.

15

Los Alamos
Květen 1944

> „Každý v téhle místnosti [v Trinity] znal strašlivé schopnosti té věci, kterou hodlali spustit… Sáhli jsme do neznáma a nevěděli jsme, co z něj může vyjít.“
>
> *generál Thomas F. Farrell*

> „Ta bomba musí být použita [k tomu je určena] jediným způsobem, aby si svět uvědomil nutnost skoncovat se vzájemnými válkami. Žádné technické demonstrace… nemohly zastoupit skutečné použití s tak strašnými výsledky.“
>
> *James B. Conant*

„Pozor! Pozor!“ Táborový rozhlas se používal zřídka, ale když se tlampače probudily k životu, bylo hlášení obvykle důležité.

Sakra! Elizabeth vzhlédla od stolu a ztratila místo, kde ve spletitém výpočtu skončila. Ostatní ženy ve výpočetní místnosti odložily tužky a začaly si mezi sebou povídat. Někdo vstal a vyhlédl z okna. Tři ženy si zapálily cigarety.

„Všichni vědci, zaměstnanci i ostatní personál se

okamžitě zúčastní povinného shromáždění v technickém oddělení," nařizoval tenký hlásek z tlampačů. „Opakuji…"

Elizabeth zírala na papír. Stále delší a obtížnější rovnice prověřovaly na sobě nezávislé týmy, takže dosazování chybných výsledků by bylo nesmyslné – i kdyby v tom chtěla pokračovat. Již zavinila Tellerovu smrt a nedokázala se přinutit zavraždit Oppenheimera. Už ani nevěděla, co vlastně chce. Poté, co žila už téměř rok v minulosti, v nepřetržitých válečných zmatcích, měla ve vlastních úsudcích zmatek.

Vědci kolem ní byli vystaveni velkému tlaku, a blížili se ke svému milníku. Pro výrobu náplně bomby se nabízely dvě možnosti – uran 235, jejž bylo téměř nemožné oddělit od přírodního uranu, a ten nový prvek plutonium. Ale nyní teoretikové zjistili, že jejich takzvaný výbušný návrh s plutoniem nikdy nebude fungovat, něco se dělo s okolními pomalými neutrony, které způsobovaly selhání reakce. Horečně se vrátili ke kreslení po tabulích, aby z náčrtků vyvinuli nové modely. Pro uranové jádro stačilo jednoduché vystřelovací zařízení, které střílelo malé množství uranu do většího, aby spojilo kouli do kritického množství. Pro plutonium museli vyvinout něco daleko složitějšího.

Elizabeth pozorovala, jak se jí tužka kutálí ze stolu a padá na podlahu. Těšilo ji sledovat jejich těžkosti. Už se přesvědčila, že o moc víc udělat nemůže, než jen pozorovat.

Zdálo se, že dostanou plutonium z elektrárny v Hanfordu ve Washingtonu dříve, než v Oak Ridge dokážou vyrobit uran 235. Vědci nutně potřebovali mít hotový návrh plutoniové bomby. Elizabeth uvázlo v paměti, že vědci Projektu Manhattan pracovali na dvou

různých návrzích, ale její vzpomínky z jiné časové linie s každým dnem jejího pobytu zde matněly.

„Nechceš se jít podívat, co se děje?“ zeptala se Gladys nebo tak nějak, která se k ní naklonila. Elizabeth se s touhle ženou nikdy příliš nesblížila, ráno jí kývla na pozdrav a odpoledne ji ignorovala.

Elizabeth se pokoušela zaslechnout zbytek opakovaného hlášení. „Chtějí, abychom šly také, jú? Myslíš, že nás pro změnu začnou považovat za lidské bytosti?“

Gladys na ni pohlédla. „Slyšelas – všechen personál. Takže my také, Betty. Mohlo by to být něco vzrušujícího.“

Když do místnosti vstoupil von Neumann, Gladys se odtáhla. Dvakrát tleskl, aby si získal pozornost. Von Neumann Elizabeth svým malým vzrůstem, tmavými vlasy a ostrým maďarským přízvukem připomínal nějakého odulého diktátora. „Rychle. Slyšely jste hlášení. Všichni se shromáždí v přednáškovém sále. Výpočty dokončíme později.“ Prudce se otočil a vyrazil ze dveří dřív, než kdokoli stačil zareagovat.

Gladys praštila gumou. „Pokud chceš, můžeš si sednout vedle mě. Harvey bude pravděpodobně s ostatními hlavouny příliš zaneprázdněn.“ Gladys strávila každé odpoledne tím, že hovořila o svém manželovi Harveyovi, členu skupiny vědců z chicagské univerzity, nebo si na něj stěžovala.

Než odešla, Elizabeth otočila papír se svými výpočty. „Zajímalo by mě, co se děje.“

„Asi další Oppieho povzbudivý proslov. Harvey říká, že se bude chtít dostat pod kůži profesionálům – vědcům. Tvrdí, že Oppie na ně tlačí trochu příliš. Skopčáci už stejně prohrávají a v Pacifiku to Japončíkům taky natíráme. Nikdy nebudeme hotovi včas.“

Nebuď si tak jistá, pomyslela si Elizabeth, ale následovala Gladys ze dveří a pokoušela se ztratit mezi ostatními ženami, které pospíchaly k přednáškovému sálu.

Zamračila se, když si uvědomila, že se chovají jako středoškolské roztleskávačky.

Venku příjemně svítilo jarní sluníčko; ještě měsíc a na zakrslých dubech vyraší spousta listí a vrcholek hory pokryje temná zeleň. Elizabeth se nutila do spěchu, aby nemusela sedět vedle Gladys.

Když Elizabeth vstoupila dovnitř, byl už přednáškový sál téměř zaplněn. Dosud nikdy neviděla tolik lidí z Projektu shromážděných na jednom místě. Tohle bylo něco úplně jiného než Oppenheimerova každotýdenní vědecká kolokvia. Do jídelny se vešlo asi jen sto lidí; dokonce ani pravidelná utkání v míčových hrách hlavounů proti dělňasům nepřilákala více než pár stovek náhodných diváků. Nyní byly všechny židle obsazené a opozdilci se tísnili ve dveřích a uličkách.

„Slečno, tady.“ Nějaký voják se zvedl a nabídl jí místo. Už už chtěla odmítnout, ale pak si to rozmyslela. Nikdo neřekl, jak dlouho bude shromáždění trvat, takže si raději sedne… i když přijetí nabídky znamenalo, že bude pravděpodobně muset přetrpět mladíkovo šoupání nohou, rudnutí a návrh na schůzku v kině.

Ale když se otočila, aby mu poděkovala, již zmizel v davu. Elizabeth se posadila překvapena jeho zdvořilostí, sexisté jí předtím vždycky lezli na nervy. Nyní už zde žila tak dlouho, že zapomněla, jak se k mužům chovala. Teď ji pohltila práce na Zařízení.

Zarazila tok myšlenek.

Zařízení. Stejně jako se snažili nenazývat Projekt Manhattan tím, čím byl, nepřestávali označovat atomovou bombu jako Zařízení. Odosobnění zbraně, natírání

bojových hlavic na růžovo.

Před rokem jí z tohoto odosobnění vřela krev v žilách, což způsobovalo, že se pouštěla do takových extrémů, jako byla sabotáž testu MKG. Před pěti měsíci se pokusila zabít Oppenheimera. Ale Jeffova smrt a její neschopnost ublížit řediteli projektu zabily cosi v jejím nitru. Prosté černobílé odpovědi z dřívějška se nyní zdály rozpité do tmavých, šedivých stínů.

Posledních pár měsíců ji práce začala uchvacovat. Nevěděla, zda se změnila ona nebo zda sám projekt nějak kolísal a rozhodoval se, kterým směrem se vydat. Jako každý v Los Alamos i ona sledovala zpravodajské filmy – zabarvené optimismem a naplněné pitomou propagandou, ale pořád v nich nacházela zrnko pravdy. Sledovala, jak druhá světová válka pokračuje, s větší hrůzou, než jakou cítila v průběhu války ve Vietnamu. V mysli si připomínala strašlivé sežehnuté trupy v Hirošimě a Nagasaki – ale nyní pozorovala i jiné záběry: útok na Pearl Harbor, pochod smrti v Batanu, zneužívané válečné zajatce v Burmě. A nikdo ještě neznal celou pravdu o nacistických koncentračních táborech.

Myslela si, že chápe svou změnu postoje a přijímala ji se znepokojením – nořila se do téhle kultury a začínala věci vidět z pohledu lidí té doby. Každodenní život začínal nabývat širších souvislostí, stejně důležitých jako její ideály a morálka.

Hluboko v duši Elizabeth věděla, že se nikdy nezmění, ani kdyby to mělo znamenat, že změní přístup. Historie se dala změnit – již to dokázala. Až se Německo konečně vzdá, ona bude jednou z prvních, kdo se zasadí o zákaz použití Zařízení. Mnoho vědců z Projektu Manhattan ji podpoří – budou to první protijaderní demonstranti. Cítila, jak to v ní bublá a čeká na uvolnění. Graham Fox půjde

pravděpodobně s nimi. V sále ho neviděla.

Oppenheimer stál jako strašák před davem a poklepal řečnický pult v přední části sálu. Všichni ztichli. Oppie zamáčkl cigaretu v popelníku a odkašlal si, aby si vynutil pozornost. Vypadal omámeně. Napětí na něm bylo patrnější než na ostatních pracovnících.

Elizabeth natáhla krk, aby lépe viděla. Vzpomněla si, jak se v kaňonu vysmrkal a otřel si nos do rukávu. Zavřela oči, aby si vyjasnila myšlenky. Zatímco Oppenheimer vyčkával, dva muži v armádních uniformách zápasili s promítacím plátnem a snažili se ho upevnit na pódiu. Elizabeth se napřímila, aby viděla přes hlavy lidí, kteří seděli před ní.

Oppie se naklonil a začal mluvit. „Vím, že je vedro, ale prosím, omluvte nás. Při promítání budeme muset zavřít dveře, takže horko se ještě zvětší. Ale nebude to tak zlé jako snímky, které vám chceme ukázat. Jsou mimořádně důležité.“ Když ustalo mumlání davu, Oppenheimer kývl rukou doprava. „Generál Groves.“

Statný muž vstal ze židle a přešel k řečnickému pultu. „Děkuji, doktore Oppenheimere.“

Generál Groves zodpovídal za to, že Zařízení bude vyrobeno za každou cenu, bez ohledu na množství peněz a počtu lidí potřebných k jeho dokončení. Jen málo lidí mělo v oblibě tohoto podsaditého panovačného muže, který vyžadoval od každého pracovníka Projektu práci na dvě stě procent. I když přijížděl v průběhu minulého roku do Los Alamos na pravidelné kontroly, Elizabeth ho až do dnešního dne nikdy ani nezahlédla.

Po kapitulaci Německa bude muset proti Grovesovi bojovat. Studovala jeho lesklou čelist, korunu tmavých vlasů lemovanou šedinami a šedivějící knír. Bude se muset hodně snažit, aby ho přiměla k provedení

demonstračního výbuchu a nedovolila mu vyhladit lidské bytosti.

Tady viděla svou další šanci, jak změnit budoucnost.

Groves si odkašlal a sevřel řečnický pult, jako by ho chtěl rozdrtit. Na sobě měl khaki košili.

„Takže, vy všichni z Projektu! Nevytrhl jsem vás z práce kvůli planým řečem, takže přejdu rovnou k věci. Jdeme na to. Všichni si uvědomujete, že vaše práce, vývoj Zařízení, je nejušlechtilejším a nejvlastenečtějším činem, jaký po vás vaše země může žádat.“

Ach bože, už je to tady, pomyslela si Elizabeth. Pokusila se vzpomenout, kdy přesně Německo kapitulovalo. Možná tohle chtěl Oppie ohlásit. Pokud mohla věřit neobjektivním zprávám, válka se už delší dobu vyvíjela pro Hitlera špatně. Myslela si, že válka v Evropě neskončila dříve než někdy uprostřed roku 1945, ale mohla se situace díky její přítomnosti změnit?

Pokoušela se zdejší události ovlivnit, ale její činy neměly okamžité výsledky. Nedokázala si představit, co způsobila, že to mělo vliv na celý svět. Mohli by Němci kapitulovat dříve a Projekt by se tedy stal zbytečným? Vztekal se Oppenheimer, že nedokončil své Zařízení včas a nemohlo se použít v této válce? Přinutila se neusmát. To máš blbý, Oppie, pomyslela si.

Groves se otočil a pohlédl na prázdné promítací plátno. „Říká se, že obraz vydá za tisíc slov.“ Kývl na pobočníka. „Zhasněte světla.“

Světla zhasla – důstojníci, kteří stáli u venkovních dveří, je vypnuli – a sál se ponořil do tmy. Elizabeth spatřila plamínek zápalky, pak se rozzářil v přední části sálu malý červený bod, jako by si někdo zapálil doutník. Od doutníku se ozval Grovesův hlas.

„Přiletěl jsem do Albuquerque dnes ráno přímo z

Washingtonu. Tento film se promítal přesně dvakrát – poprvé na ministerstvu války a o hodinu později prezidentovi. Zbytek země se všechno brzy dozví. Pravděpodobně bychom mohli ukrýt město o velikosti Los Alamos, ale nejsme schopni držet v tajnosti New York. Tak do toho, spusťte to.“

Promítačka v zadní části sálu vyslala strašidelné světlo, jehož kužel si razil cestu tmou. Provizorní promítací plátno předvádělo letecký pohled na ulice a budovy, nekonečné řady předměstské zástavby a téměř totožné domky, které ukazovaly, jak málo se New York během let změnil. V pozadí Elizabeth viděla známou siluetu města, kterou kamera přibližovala.

„Díváte se na snímky modifikovaného průzkumného letadla P-51 leteckého armádního sboru, které letělo rychlostí tři sta uzlů ve výšce tři sta metrů nad zemí.

Nevěděli jsme, jestli je bezpečné přelétat přes tuto oblast, ale potřebovali jsme se dostat blíž. Přihlásilo se pár desítek dobrovolníků, kteří by tam šli po zemi, a lékaři se slétají z celé země.“

Černobílý film poskočil, pak se znovu uklidnil, jako by letadlo plachtilo ve vzduchu. Elizabeth zachytila něco, co vypadalo jako most – Brooklynský most? – ale nespatřila žádný pohyb. Pohled poskočil nahoru k centru Manhattanu a Wall Streetu. Ale ulice byly opět pusté.

„Z výšky tří tisíc stop nespatříte nic neobvyklého. Pokud neznáte New York.“ Film znovu poskočil. Tentokrát ukazoval pohled z letadla, které uhánělo nad širokou třídou v sedmnáctimetrové výšce. Broadway? Elizabeth znala pouze význačná místa, která viděla v televizi.

Z davu v sále se ozývaly vzdechy údivu a nedůvěry. Cítila, jak její vlastní hrůza roste.

Nebyl tam žádný provoz. Po chodnících nikdo nešel. Z automobilů, které narazily do semaforů, stoupal dým. Černobílá scéna působila daleko silněji než jakýkoliv barevný krvák, jaký kdy viděla. Tu a tam spatřila ležet těla. Zdálo se, že ty záběry budou pokračovat do nekonečna. Pak se obraz zakymácel, když se letadlo prudce stočilo a jen taktak minulo vysokou budovu.

„V noci před dvěma dny vystřelili Němci na New York tři nové bomby. Jsme přesvědčeni, že do přístavu proklouzla německá ponorka. Střepina zabila pouze jediného člověka – všechny tři bomby vybuchly ve vzduchu. Domnívali jsme se, že nefungovaly správně. Nedokázali jsme zjistit, o co šlo."

Letadlo provedlo další přelet na jinou ulici. Byla stejně pustá.

„Příští ráno spousta lidí onemocněla. Nejhorší případy zemřely během několika hodin. Lékaři vůbec netušili, co mají dělat. Zvracení, průjem, značné poškození kůže, podobné popáleninám, a krvácení. Mnoho lidí zemřelo na ulici, průběh byl tak rychlý, že nestačili nikam dojít.

Zde je vidíte. Nikdo se tam nechtěl vrátit a vynést těla.

Pak propukla panika. Starosta rozhodl město evakuovat. Většina postižených propadla šílenství a pokoušela se za každou cenu uniknout z města."

Nyní se film změnil a kamera snímala nemocnici přeplněnou sténajícími pacienty. Záběry ukazovaly řady postelí, na mnoha leželi dva pacienti. Další lidé leželi na podlaze, v chodbách. Pak kamera přeskočila do stanice metra, plné nemocně vyhlížejících lidí. Lékaři, zdravotní sestry, duchovní, jeptišky a dobrovolníci se pokoušeli nemocným pomoci, ale nezdálo se, že jim mohou poskytnout cokoli jiného než útěchu. Malá dívenka srdceryvně naříkala vedle matky, která ležela s

vytřeštěnýma očima mrtvá vedle ní; kůže té ženy vypadala strašlivě popálená.

V zadní části přednáškového sálu se komusi udělalo špatně. Klín slunečního světla pronikl do místnosti, když pár lidí vyběhlo ven. Elizabeth ucítila zvratky.

„Zpočátku jsme si mysleli, že skopčáci použili nějaký nový druh jedovatého plynu. Poslali jsme tam týmy, aby situaci prověřily. To co našly, nás všechny překvapilo.“ Film ukazoval vojáky, kteří opatrně kráčeli pustými ulicemi. Obličeje měli ukryté za plynovými maskami a před sebou drželi Geigerovy počítače. Detail na stupnici ukázal, že ručička dosahuje horních hodnot.

„Geigerovy počítače se zbláznily,“ pokračoval Groves. „Nevíme sice přesně, co se stalo, ale myslíme si, že si to dokážeme docela dobře představit.“

Záběr poskočil, pak zčernal. Na promítacím plátně zazářilo jasné světlo. Volný konec filmu chvíli pleskal o cívku, až zkoprnělý promítač přístroj vypnul.

„Rozsviťte světla,“ nařídil Groves.

Žárovky se rozzářily.

Důstojníci rozrazili dveře a vpustili do sálu sluneční paprsky a čerstvý vzduch.

Groves počkal dobrých deset vteřin, než se znovu rozhovořil; během té doby se v sále nikdo ani nepohnul.

Z publika se ozvalo pár povzdechů a rozhořčených poznámek. Elizabeth si uvědomila, že lapá po dechu. Srdce jí bilo jako o závod a nedokázala ho ztišit. Před očima stále měla obrázek naříkající dívenky a její matky v přeplněném tunelu metra.

„Již jsme obdrželi odhad – pět tisíc mrtvých. Ti zemřeli první den po ozáření silnou dávkou anebo při evakuaci. Všichni dobře víme, že jich během příštích pár týdnů zemře nejspíš desetkrát tolik. Nejhorší ze všeho je,

že New York bude po léta neobyvatelný.“

Groves udeřil pěstí do řečnického pultu a zařval hlasem rozběsněného zvířete: „Právě jste byli svědky necenzurovaného záznamu výsledku nacistického jaderného výzkumu. Němci namířili svou zbraň proti milionům mužů, žen a dětí v New Yorku. Ale to nám také prozradilo, jak daleko jsou. Vyděsili mě tak, že jsem si málem nadělal do kalhot!“ Ztlumil hlas. „Bezpochyby jsou schopni tuto zbraň použít znovu. Kdykoliv a kdekoliv budou chtít.“

Davem proběhl šum. Groves zaklepal na řečnický pult. „Dobrá, teď poslouchejte. Vy, muži tady nahoře na Kopci, jste si v Bílém domě vysloužili pověst primadon, které si žijí ve svém malém světě a pouští dvě miliardy dolarů do kanálu, zatímco zbytek země se potýká se skutečnými problémy, aby vyhrál tuhle zatracenou válku. Ve skutečnosti si myslím, že kromě vás věří jen hrstka lidí, že to dokážete.“

Groves ztlumil hlas. „Ale díky bohu všemohoucímu je prezident jedním z těch, kdo věří.“ Jeho hlas se vytratil. Pak stroze spustil: „Jestli po shlédnutí toho filmu potřebujete ještě nějaký řízný proslov, jestli potřebujete, aby se tu někdo motal a kopal vás do zadku, abyste na tom svém Zařízení makali ještě usilovněji, pak jste na špatné adrese. Raději začněte trénovat hajlování!

Němci nám zasadili tvrdou ránu a jestliže vy… ‘kouzelníci’ hezky rychle nepřijdete s něčím skutečně dobrým, můžeme se docela dobře svalit na zem a předstírat, že jsme mrtví. Protože vám zaručuji, že skopčáci New Yorkem neskončí.“

Groves na pódiu přistoupil k Oppenheimerovi a postavil se vedle něj. „Mě nezajímá, jak to provedete – jen to prostě udělejte. Ti hoši, kteří bojují v Evropě, vás

potřebují. Naše jednotky v Pacifiku vás potřebují. Vaše země vás potřebuje –“ Zaváhal a drsný hlas mu přešel do šepotu: „A já vás potřebuji. Taková je pravda. Nezklamte nás.“

Vycházel bočními dveřmi přednáškového sálu. Náhle se otočil.

„Doktore Oppenheimere, uvidíme se ve vaší kanceláři.“

Publikum dlouhé, nekonečné sekundy sedělo zkoprněle a všichni přemýšleli co říct, jak se zachovat, co dělat. Vědci vyskočili a pustili se do vášnivých debat. Kakofonie cizích přízvuků naplnila místnost a spousta vědců, emigrantů, sklouzla do svých rodných jazyků.

„Přinejmenším neproběhl atomový výbuch! Žádná budova nespadla –“

„Co jiného to mohlo být? Kouzelný prášek? Něco všechny ty lidi pozabíjelo –“

„Chemické zbraně?“

„Ne, ne, ne! Nezapomeňte na Geigerův počítač! Což takhle radioaktivní prach? Myslíte, že by to bylo možné –“

„Ale proč? Pokud pracovali na svém vlastním Zařízení…“

Elizabeth zírala na prázdné promítací plátno; živé, hrůzné vzpomínky jí zmateně letěly hlavou. New York se stal radioaktivní pustinou. Daleko horší než Černobyl nebo Three Mile Island. Groves odhadoval, že během pár týdnů přibude tisíckrát více mrtvých, ale Elizabeth věděla, že nezapočítal ty, kdo zemřou na rakovinu v nadcházejících letech. Následky tohoto jediného útoku přetrvají desítky a desítky let. Dokonce i v kontextu druhé světové války vypadal útok na Pearl Harbor proti tomu jako piknik.

Ale co srovnání s jejími vlastními vzpomínkami na

Hirošimu? Nagasaki? Nyní se tyto představy zdály matné a hrůzy příliš vzdálené. Skutečně se tak lišily?

Pevně zavřela oči a přála si, aby mohla znovu obejmout Grahama Foxe. Nebo Jeffa.

Katastrofa New Yorku jí připadala horší než tragédie dvou zbombardovaných japonských měst. Tamto byly historické události, hrůzné snímky lidí, kteří zemřeli dávno předtím, než se narodila.

Nebyli Japonci přinejmenším varováni, aby se vzdali? Pokud si vzpomínala, několika městům včetně Hirošimy a Nagasaki oznámili několik dní před útokem, že budou napadena. Ale New York – varovali snad nacisté Ameriku? Ztuhle potřásla hlavou.

Ano, Amerika a Německo se lišily – stejně jako šermíř a vzteklý pes. Šermíř bojuje obratně a čestně, ale vzteklý pes útočí bez rozmyslu, pokouše každý cíl v dohledu a přestane, jen když ho někdo zastaví.

Hitler může kdykoliv udeřit znovu.

Takže co si teď Projekt počne? Separace uranu 235 v Oak Ridge se opožďovala a teoretici ještě nepřišli na alternativní řešení výbušné koncepce pro plutoniovou bombu. Zdálo se, že Zařízení nezkonstruují nikterak brzy.

Ale takhle si historii nepamatovala. Přestože se nepovažovala za odborníka, díky svým protestním aktivitám měla o vývoji bomby jisté znalosti. Vědci se zaměřili na dvě nejlepší řešení a nehnali se za jedinou koncepcí. Ne jen za výbušnou.

Co to bylo… jak se ta zařízení jmenovala? Věděla, že vyrobili dvě bomby, jednu plutoniovou a druhou uranovou. Hirošima a Nagasaki. A plutoniovou bombu museli vyzkoušet při pokusu Trinity dole v Alamogordo v Novém Mexiku.

Před rokem, když se poprvé ukázala v administrativní

budově kvůli práci, napsala jména obou bomb na ten zatracený papír.

Fat Man – ano, Fat Man a Little Boy! Dva návrhy bomby. Ale proč sledovali pouze jeden projekt, když věděli, že s plutoniem nebude fungovat? Teller zemřel – měla snad jeho smrt nějakou souvislost s tím, že zanedbali jeden koncept?

Vzpomněla si na něco o… implozním schématu…

Elizabeth vyrazila z přednáškového sálu a zanechala diskutující dav za zády.

Zastínila si rukou oči proti jiskřivému slunci. Chtěla najít Grahama Foxe, ale nevěděla, co mu říct.

Nasála vůni borovic a květin, které kvetly i na sklonku jara. Na čerstvém vzduchu se jí ulevilo. Zmírnil se pocit viny a zármutku po shlédnutí filmu. Uvnitř cítila zmatek. Už nic nebylo jednoduché, nic jisté – tak mizerně se necítila od té doby, co zahynul Jeff nebo možná od okamžiku, kdy se pokusila zabít Oppenheimera.

Až dosud byl život v minulosti snadno odhadnutelný. Ale útok na New York zavedl do jejího pohledu na věc, do jejího způsobu života, novou proměnnou. Důvod její existence.

Jak se mohla vyrovnat se svou prací v Projektu? Zvláště poté, co se sázky tak drasticky změnily? Jak se mohla smířit s tím *nepracovat* pro Projekt, když teď věděla, čeho jsou nacisté schopni? A to ji děsilo.

Otočila se k ženské ubytovně. Potřebovala se projít. Být nějaký čas sama, možná i zajít k Jeffovu hrobu nebo k Bandelieru. Od toho prosincového rána se tomu místu vyhýbala.

Bleskla jí hlavou vzpomínka na Oppenheimera – jak pozorovala jeho koně, blížícího se panenským sněhem, jak sledovala Oppieho hranatou hlavu přes mířidla pušky –

„Hopla!“ Vrazila do jiného muže, zabraného do myšlenek. Elizabeth ucouvla. „Promiňte. Nedívala jsem se, kam –“ Vzhlédla a zrudla. „Ach, doktor Feynman. Promiňte.“

„Prosím, říkejte mi Dicku, drahoušku. Dovolte, abych vám uhnul z cesty.“ Teatrálně ustoupil stranou. „Zvláště pokud míříte do administrativní budovy. Možná nastal vhodný čas k zešvindlování dalšího přeložení, vypadnout z tohohle kšeftu se Zařízením.“ Ukročil a ušklíbl se; ale v očích mu zajiskřilo.

Elizabeth svěsila ramena. „Věci se nevyvíjejí zrovna dobře, že?“

Feynman na ni mrkl. „Proč to říkáte?“

„Podle výpočtů, které nám zadáváte. Jde o teorii. Chci říct, že všechno bývalo jednoznačné, počítaly jsme různé variace jednoho příkladu. Ale teď se příklady radikálně mění, jsou jednodušší nebo složitější. A vy jste zatím nepřišli na správné řešení.“

Feynman vypadal vyplašeně. „Na to jste přišla z čísel, která vám zadáváme?“

Elizabeth polkla a přemýšlela, jak moc má předstírat „přihlouplé děvče“. „To nebylo těžké. Ne, pokud věnujete pozornost úvodnímu výkladu a sledujete, jak se mění parametry.“

Feynman si vrazil ruce do kapes. „Ach jo. Co budou G-2 dělat, až zjistí, že učíme hospodyňky sestrojovat atomové bomby?“

Na chvíli ztichl a Elizabeth zatím nelibě nesla, že ji označil za hospodyňku. Feynman se rychle rozhlédl a uspokojilo ho, že se k nim nikdo nedívá. Ztišil hlas. „Ano, máme jisté potíže. Nemůžeme použít náš hlavní koncept pro plutoniové Zařízení a v Oak Ridge přetrvávají problémy s procesem separace izotopu uranu 235.“

Zatvářil se rozmrzele. „Musí existovat jednodušší způsob, jak to udělat.“

„A co takhle implozní schéma?“ To, které použijete pro Fat Mana, dodala v duchu.

„He?“ zamračil se Feynman. „O co jde?“

Elizabeth zavřela oči a polkla; příliš se bála toho, co mohla způsobit. „Imploze – však víte, vezmete kulovitou skořápku plutonia v podkritickém množství a výbuchem z ní vytvoříte pevnou kouli, která bude kritická. Ke spojení můžete použít rovnoměrný povlak výbušniny.“ Stejně se chystáte to udělat! pomyslela si.

Feynman pomalu promluvil.

„Betsy, kde jste to, k sakru, slyšela? A jak vás napadlo domnívat se, že imploze bude fungovat?“

Elizabeth otevřela oči a znovu předváděla neviňátko. „To mi vysvětlete vy, jste přece fyzik.“

Feynmanovi se rozšířily oči. Chvíli nad tím dumal. Pak si pro sebe přikývl. „Tohle je Neddermeyerova parketa.“ Natáhl ruku a stiskl Elizabeth rameno. „Podíváme se na to. Pěkně vám to pálí. Díky. A kdykoli budete chtít nový džob –“

„Správně. Vloupáte se do administrativní budovy a zfalšujete pro mě doklady.“

„Ne. Opravdu.“ Feynman si založil ruce v bok. Poprvé od doby, co ho poznala, vypadal vážně. „Mohu vás přeložit z Johnnieho skupiny stejně snadno, jako jsem vás do ní dostal. Jste příliš chytrá, než abyste tam marnila talent. Hodil by se mi dobrý matematický asistent, který by mi pomohl s tímhle analytickým řešením. Nebo možná jen sledoval mé poznámky.“

„Ach, jistě si děláte legraci, doktore Feynmane!“ Zarazila se, pak zamumlala: „Ale nic, tomu byste nerozuměl.“

„Ne, mluvím vážně. Víte, pomohla byste mi s mým výzkumem, s tím, který chce Oppie nechat zaznamenat?“ Čekala, že padne na kolena. „Nezamýšlíte se alespoň nad mým návrhem?“

„Proč já?“ prohodila Elizabeth v rozpacích. „Nejsem tak dobrá.“

Feynmanovi se po tváři rozšířil úsměv. „Nevím. Možná příliš věřím ve štěstěnu – ale vy máte v sobě cosi zvláštního a dokud nezjistím, co to je, chci toho alespoň využít. Snad můžete Projektu skutečně pomoci.“

Elizabeth se rychle zamyslela. Všechno probíhalo příliš rychle. Cítila, že musí do toho vlaku naskočit dřív, než odjede a ona zůstane stát na nástupišti. Zrovna teď neměla v úmyslu zůstat pozadu – ne teď, když se časová linie začala tak diametrálně odlišovat od jejích vzpomínek. „Oukej.“ Napřáhla ruku. „Nashledanou zítra?“

„Vyřídím to s Johnniem. Stačí, když se zítra ráno ohlásíte ve vývojářské skupině v mé kanceláři.“ Potřásl jí rukou a byl pryč. „Imploze!“

Elizabeth pozorovala Feynmana, jak utíká k plotu, ohrazujícímu laboratoře. Nemohla se rozhodnout, má-li se cítit jako spasitel nebo zrádce.

16

Německá ponorka U-415
Květen 1944

„Je to smutná, strašlivě, ironicky pravdivá skutečnost… že když se blížil konec, většina z nich věděla, že jejich věc je ztracena. To hrdinství vojáka, který je zpravidla naivní, mladý, čestný a nezkažený, nemůže nikdy sloužit špatné věci."

kapitán Edward L. Beach, Námořnictvo Spojených států

„Připadla nám strašlivá zodpovědnost a my děkujeme Bohu, že připadla nám a ne našim nepřátelům. Modlíme se k Němu, aby nás vedl a my ji použili dle jeho úmyslu a jeho vůle."

prezident Harry S. Truman

Kapitán Hans Werner sevřel železné zábradlí na okraji paluby, aby udržel rovnováhu, ačkoliv moře bylo klidné. Tělo prvního strážního důstojníka Tellmarka, zabalené do staré pokrývky, vypadalo jako beztvará hrouda chlebového těsta.

Zbylí dva muži kašlali; zdálo se, že na něco čekají. Werner si uvědomil, že ještě nepronesl pohřební řeč.

Pokusil se soustředit a nevnímat vlastní nevolnost. Během posledních několika dní vyčerpal všechny pohřební řeči, jaké si dokázal představit.

„Ať si moře vezme tohoto muže a ponechá si ho. Ať ho proudy odnesou k místu opětovného shledání všech odvážných ponorkářů, kteří zemřeli v téhle mizerné válce. A nad námi ostatními ať se Bůh smiluje."

Oba muži skutáleli tělo zabalené v pokrývce přes okraj paluby. Když dopadlo na hladinu moře, ozvalo se slabé šplouchnutí. Chvíli se kolébalo na hladině a pak se pomalu potopilo. Dunící dieselové motory odnášely ponorku od místa, kde Tellmark zmizel.

Kapitán Werner minulý týden pronesl šestnáct podobných proslovů. Dalších dvacet členů posádky leželo smrtelně nemocných. Zvraceli a káleli krev na podlahu podpalubí. V ponorce pro ně všechny nebylo dost kavalců – předpokládalo se, že se muži ve směnách vystřídají, jedni budou spát a druzí mít službu. Ale z padesáti členů posádky jich zbylo pouze čtrnáct schopných plnit své povinnosti.

Všichni umírali, uvězněni v kovovém válci o velikosti dvou železničních vagónů. Vzduch v podpalubí strašlivě páchl nemocí a smrtí.

Když nastoupili zpáteční cestu z newyorského přístavu přes Atlantik, všichni členové posádky vypadali stejně, páchli stejně a chovali se stejně. Protože žili uvězněni ve stísněných prostorách tak dlouho, mnoho způsobů, kleteb a výrazů obličeje se stalo identickými. Všichni muži posádky důvěrně znali jeden druhého do všech podrobností – jak chrápali, jak se smáli, jak jedli. Byli uzavřeným kolektivem; jen dva muži se necítili dobře a zdálo se, že je to obyčejná chřipka.

Na předchozích plavbách Wernera bavil mimořádný

vztah, který zahrnoval tajemství, jaká by nikdo mimo ně nedokázal pochopit. Ale teď se to obrátilo proti nim, protože celá posádka do posledního muže věděla, že jsou odsouzeni k záhubě. Nemoc se divoce rozšířila po velké železné rakvi ponorky U-415.

Werner sestoupil do podpalubí; přitom se přidržoval každé příčle hliníkového žebříku. Roztřesené nohy mu nedovolily sklouznout, jako to dělával dřív. Na velitelské věži se tři muži dělili o cigaretu. Chránili ji před vodní tříští, která jim často oheň uhasila. Štiplavý zápach hořícího tabáku připadal Wernerovi jako čerstvý vzduch ve srovnání se smrdutým povětřím v nitru ponorky.

Sundal si svou bílou čapku a všiml si, že na potítku ulpěly chomáče jeho krásných tmavých vlasů. Před vyplutím na tuto misi dal Werner své matce kadeř vlasů; vlepila si ji do památníku… Většině posádky zůstávaly na holých lebkách již jen řídké chomáče vlasů, na kůži se jim objevily ošklivé boláky a všichni trpěli zvracením a strašlivými průjmy.

Výkonný důstojník Gormann odešel mezi prvními. Před několika dny kapitán Werner klečel vedle Gormannovy palandy a šeptem k němu promlouval. Gormann měl našedlou barvu, pokrýval ho studený pot a obklopoval strašlivý zápach. Vypadal jako zaživa uvařený v jakési žíravině.

Gormann promluvil. Vyslovil domněnku, které se obával sám Werner. „To Američané – nějaká jejich tajná zbraň. Nějaká nákaza. Museli všechny své lidi naočkovat a my jsme se nakazili. Všichni dýcháme týž vzduch. Kolik našich už zemřelo? Kdo z posádky je na tom stejně špatně jako já?“

Werner stiskl rty. „Netrapte se a raději si odpočiňte.“

„Kolik!“

„Zatím jedenáct. Mnoho dalších se cítí špatně. A nejspíš i já mám horečku.“

„Myslel jsem si to.“ Na dlouhou chvíli zavládlo ticho. Werner slyšel pouze nepřetržité bušení motorů, sténání nemocných a tlumené rozhovory ostatních členů posádky. Výkonný natáhl ruku, pak ji křečovitě zaťal v pěst. „Kapitáne, nemůžete se s ponorkou vrátit do Německa. Nesmíte tam zavléct tuhle nákazu.“

Werner se napřímil. „Co to říkáte?“

„Chcete nakazit celou Evropu? Tímhle způsobem nás Spojenci smetou, aniž prolijí kapku své krve. Proti tomuhle bude černý mor vypadat jako menší nachlazení.“

Werner odhrnul Gormannovi zbytky vlasů ze zpoceného čela. „Teď na to nemyslete. Zavřete oči.“ Výkonný uposlechl.

Werner se pokusil rozhovořit o něčem příjemnějším, aby Gormanna rozptýlil. „Vzpomeňte si na časy na akademii – pamatujete? Já jsem šel na Námořní akademii ve Flensburgu, do třídy nás nastoupilo asi šest set. Po základním výcviku jsem na půl roku odešel na malou minolovku a ke svým spolužákům jsem se znovu připojil až o Vánocích.“ Werner si povzdechl. „Už tehdy byli čtyři spolužáci zabiti v akci. Všem nám bylo devatenáct. Povýšili nás na podporučíky. Dvouřadé modré uniformy – vzpomínáte na ten pocit, když jste si ji poprvé oblékl?“

Když kapitán sklonil hlavu, spatřil na Gormannově tváři úsměv.

„Pak nás konečně poslali k jednotkám, nacpali nás do přeplněných vagónů a přes noc zavezli nahoru do Kielu. Natěsnali nás do tak malého prostoru… myslím, že to byl trénink před pobytem na ponorce, co? Představovali jsme si, že to bude jako v knize Julese Vernea a ne jako tady.

Vzpomínáte na všechny hlouposti, kterých jste se na

své první plavbě obával: ochrání vás váš anděl strážný? Jak dlouho potrvá, než se ponorka naplní vodou, kdyby trup rozbila hlubinná nálož? Pokud uniknete z ponorky v hloubce tří set metrů, dostanete se k hladině, aniž byste se utopil? Než jsme nastoupili na své lodi, promluvil k nám admirál. ‘Pánové,’ pronesl, ‘dnes Německo očekává, že každý muž splní svou povinnost.’ My jsme to udělali, že?“

Gormann upadl do spánku, ale jeho mírumilovný výraz se změnil v bolestnou grimasu.

Werner vstal a protřel si vlhké oči. Zvedal se mu žaludek. Přál si, aby se dověděli, co se odehrálo v New Yorku, zda rakety úspěšně splnily úkol nebo zda obětovali životy zbytečně.

Výkonný se již neprobral. Příští ráno podlehlo nákaze dalších pět členů posádky, včetně radisty.

Werner se osobně pokusil navázat kontakt s nějakou ponorkou v západním Atlantiku, ale nedostal odpověď. Jak plynul další den, cítil, že posádka stojí na pokraji paniky. A on je nemohl nikterak utěšit.

Jak se ponorka U-415 blížila dnem i nocí k domovskému přístavu, stále lhostejnější členové posádky čím dál víc zanedbávali hlídky. Většinu německé podmořské flotily už zničili Spojenci, ale moře stále křižovaly nepřátelské torpédoborce. Werner cítil, že je to jen otázka času, kdy si U-415 někdo všimne.

Možná, že to nebude zase tak zlé, napadlo ho.

Werner se na palandě probral z horečnatého snu o druhé etapě svého intenzivního výcviku. Třiceticentimetrová vrstva ledu pokrývala hladinu přístavu Pillau; ledoborce bafaly tam a zpět, aby udržely kanál čistý –kvůli skromné lodní dopravě a ponorkám, které připlouvaly a vyplouvaly na cvičné plavby. Dnem i nocí

vyrážely na moře cvičné ponorky a kadeti si zkoušeli úlohy kapitánů nebo lodních inženýrů. Ostřílení instruktoři nařizovali hlubinné ponoření, nácvik nouzového stavu, simulovali nehody, které kadeti museli řešit. Wernerovi se dařilo dobře, všechno dělal správně, ale nezávisle na tom, jak dokonalé byly jeho reakce, ve snu se ponorka potápěla a on nedokázal zachránit posádku…

Když se pokusil učesat, než odhrne zelený závěs, který poskytoval kapitánskému koutku alespoň jakési soukromí, ulpěly na hřebenu tmavé vlasy.

Zjistil, že v noci zemřeli další dva členové posádky.

Muži sténali, jak se ponorka kolébala na rozbouřeném moři. Někteří zvraceli na podlahu. Werner stál u periskopu, pevně se ho držel a pokoušel se určit nejlepší kurz. Dokázal udělat sotva tři kroky, aniž by se zakymácel.

Na okamžik ho to pobavilo. Když ponorkáři přijeli do přístavu, vždycky měli velké problémy s chůzí – ne kvůli chlastu, ale protože odvykli chodit po pevné zemi, která by se jim pod nohama nekolébala. Teď se zdálo, že se kolébá celý svět.

Na stole navigátora se pokusil zapsat celkovou zprávu do palubního deníku, ale nemohl si vzpomenout, kolik jeho mužů již podlehlo nákaze. Chtěl všechno zdokumentovat, zaznamenat každý příznak a za jak dlouho začali vnímat následky.

Zkondenzovaná vlhkost odkapávala z potrubí, rozprskávala se na stole a všechno zamokřila. Tužka odmítala psát.

Werner nechápal, jak mohli Američané vynalézt takovou strašlivou zbraň a jak věděli, že na ně nákaza nebude působit.

Museli to být Američané, že? U-415 s sebou nic nevezla, jen ty tři pokusné raketové zbraně z Peenemünde. Vzpomněl si, jak se dotkl konce bojové hlavice a jak byla horká. Ti, kteří to vymysleli, jistě zajistili ochranu pro posádku ponorky.

Museli to být Američané.

Nejistou rukou zapsal do palubního deníku pár nečitelných slov, ale pak to vzdal a nechal se unášet matnými vzpomínkami.

Kdy naposledy zažil nějakou legraci, kdy si bezstarostně užíval života?

Připomněl si návraty do Brestu nebo Kielu, s láskou myslel na ženy, připravené přivítat je – Suzette? Marryanne? Ne, *Suzanne!* Tak se jmenovala. Zoufalé milování a pocit osamění, nevnímat nic, jen příští sekundu. Snažil se potlačit všechny city, protože zatímco na ní ležel, cítil, jak se její kůže tře o jeho a naslouchal jejímu vášnivému šepotu – věděl, že minulou noc s ní byl jiný muž a že si nezapamatuje jeho jméno, když bude zítra šeptat stejná slůvka do ucha někoho jiného.

Nyní je pro Suzanne mrtvý. Nikdy se nevrátí. Zbyl mu jen oceán a očistné hlubiny.

Werner chtěl zemřít v míru a pokoji. Uběhlo dalších pár dní a on už to dál nemohl vydržet. Sám vypnul dieselové motory. Spolu s posledními čtyřmi práceschopnými muži zabezpečil uzávěry a připravil ponorku k ponoření pod úhlem, který ji zavede až na samotné dno. Nahodil elektromotory a nastavil je na maximální rychlost osmnácti uzlů.

Ponorkou se vznášelo děsivé ticho blížící se smrti. Werner se otočil k mužům, kteří se k němu připojili. „Pánové, jste zproštěni svých povinností. Vaše služba byla

příkladná.“

Jeden muž se zhroutil na kovové pláty podlahy, jako by ho na nohou držely pouze povinnosti. Další dva se odploužili ke svým palandám, aby zemřeli se zavřenýma očima. Jeden podsaditý muž – Werner si nedokázal vzpomenout na jeho jméno – se rozhodl, že zůstane na můstku.

„Německo dnes očekává, že každý muž splní svou povinnost,“ prohlásil admirál před Wernerovou první plavbou před čtyřmi nekonečnými roky. Zavřel oči, pokusil se myslet na ženy, narozeniny, rodinu. Přál si šťastné vzpomínky.

Jeho nejmilovanější vzpomínka patřila hotelu Beausejour po padesáti dnech hlídkování, extázi holení, dlouhému pobytu pod proudem horké vody ve sprše, hlubokým douškům čistého vzduchu plného páry a pádu do neslýchané rozměrné postele s naškrobeným bílým prostěradlem. Tohle mu bude chybět.

Zamrkal a potácivě se vydal k zádi ponorky, své ponorky. Podlaha se vlivem klesání naklonila a namáhavé šplhání do kopce ho vyčerpávalo. Ale Werner se vlekl dál, až za poslední přepážku do strojovny, kde čekala tři torpéda.

Strojovna páchla palivem, olejem a kouřem, ale nyní hučely jen elektromotory, které nasávaly sílu z baterií a poháněly lodní šroub, jenž hnal ponorku ke dnu. Werner se zastavil, zkroutil se, jako by mu tělem projela černá vlna bezvědomí. S rozmyslem udeřil kotníky do přepážky a bodavá bolest mu vrátila odcházející vědomí. Hrozilo, že ho ochromí žaludeční křeče, ale podařilo se mu bolest překonat.

Tři torpéda na zádi čekala ve svých rourách. Na otevření poklopů spotřeboval všechny zbylé síly. Ocelově

šedé šípy mu připadaly ve srovnání s červenočernými raketami, které vypálili na New York, malé a důvěrně známé. Tyto šedivé zbraně byly jeho společníky. Pomohly mu potopit desítky nepřátelských lodí. Vyzval je, aby mu prokázaly ještě jednu službu.

„My všichni, pánové, musíme splnit povinnost vůči Německu," zašeptal prvnímu torpédu. „Vím, že si děláte zuby na trup britské lodi. Je mi líto, ale musím vás tady zadržet. Neříká se mi to lehce."

Na všech třech torpédech nastavil časovače autodestrukčních náloží, pak se z kopce vrátil na řídící stanoviště.

Werner chtěl, aby někdo naposled zakřičel na poplach, aby upozornil na blížící se torpédoborec poté, co U-415 potopila další nákladní loď. Prováděli hlubinné ponoření a uklouzli do bezpečí pod vlnami. Celá posádka byla opět naživu a činila se.

Ponorka vždy sklouzla do neproniknutelných hlubin, když uslyšeli víření blížících se lodí. Všichni se pevně zapřeli, neboť věděli, že osm nebo šestnáct hlubinných náloží bude padat vodou a pronásledovat klesající ponorku. Pulsy sonaru bušily do trupu jako kladiva, která se pokoušejí prorazit dovnitř. Děsivé vlny vybuchujících hlubinných náloží srazily muže do klubka na ocelových plátech podlahy a pátraly po čerstvých prasklinách ve švech trupu. Werner nařizoval drastické změny kurzu, aby kličkováním nepřítele zmátl.

Občas to trvalo hodiny, někdy i celý den, než torpédoborec přestal pátrat po velkém nafukovacím člunu nebo bublinách vzduchu, které by unikaly z hlubin a signalizovaly tak zničení ponorky. Ale nakonec toho nechali a kapitán Werner a jeho U-415 vždy přežili.

Zažili slavné časy.

Ponorka stále klesala, hlouběji než kdykoliv předtím. Na čtyřech stech metrech trup zasténal a zaskřípal, jak tlak vody mačkal ocelovou skořápku ponorky. Dno Atlantiku bylo ještě velmi vzdálené.

Skřípavé zvuky připomněly Wernerovi všechny ty dobré muže, kteří zemřeli na moři. Jejich duchové plavou v hlubinách příliš temných, než aby tam zasvítilo sluneční světlo. Čekají tam na něj i teď jeho padlí spolubojovníci? Myslel na to, jak plavou vedle ponorky, beztvaré stíny s rozedranými uniformami, a doprovázejí jeho plavidlo na místo posledního odpočinku.

Pláty trupu pod tlakem zaskučely. Kdesi v zadní části vystřelil nýt s razancí kulky; třikrát se odrazil, než zůstal ležet na podlaze.

Werner sotva dýchal. Venkovní zvuky a hučení elektromotorů připomínalo šepot mrtvých.

Netušil, za jak dlouho tlak ponorku rozmačká – viděl, že jsou už v hloubce pěti set metrů – nebo zdali dříve vybuchnou autodestrukční nálože.

Za okamžik se to dověděl.

17

Los Alamos
Červenec 1944

„Hitler se mnou několikrát hovořil o atomové bombě, ale ta myšlenka zcela jasně přesahovala jeho intelektuální možnosti. Nebyl schopen pochopit revoluční podstatu jaderné fyziky.“

Albert Speer, nacistický ministr zbrojního průmyslu

„Až najdeme odpovědi na problém s uranem, nebude to pohroma, pokud se ukáží jako negativní z vojenského hlediska, ale pokud se ukáží jako fantasticky pozitivní a nám se nepodaří je získat jako první, důsledky mohou být pro naši zemi tragické. Proto se tedy domnívám, že každý, kdo v otázce uranu váhá s rychlým, radikálním postupem, bere na sebe značnou zodpovědnost.“

Ernest O. Lawrence

Elizabeth se překulila a pokoušela se nevzbudit Grahama Foxe. Když se od něj odsunula, zůstal zticha. Na dřevěné podlaze vedle postele nahmátla hromádku svých šatů a snažila se najít hlasitě tikající předpotopní hodinky, které si koupila v armádní táborové prodejně. Zvedla je do

měsíčního světla a zašilhala po ručičkách.

Dvě hodiny ráno. Už tři hodiny nemohla usnout, ale myslela, že je to déle. Pak si všimla, že vteřinová ručička stojí. Zase zapomněla ten zatracený krám natáhnout. Elizabeth opravdu postrádala své digitální hodinky. Nedokázala odhadnout, kolik hodin skutečně je. V tom případě musí zůstat do rána a pravděpodobně nevklouzne zpět na ženskou ubytovnu, aniž by si toho paní Canapelliová nevšimla.

Znovu ji vyděsila noční můra, která jí připomněla film generála Grovese o newyorském neštěstí. Přesně jak očekávala, dalších dvacet tisíc lidí zemřelo na následky ozáření během následujícího měsíce a půl, ale Němci znovu neudeřili, což jen vyvolalo poplašené spekulace.

Stále měla před očima letecké snímky pustých ulic, děvčátka plačícího vedle mrtvé matky. Zdálo se to tak neskutečné. Nemohla uvěřit tomu, co nacisté udělali. S tak nelidským činem se nikdy v takovém měřítku nesetkala. Ti lidé si hráli s radioaktivitou, ale vůbec se neobávali toho, jak je nebezpečná.

V takových okamžicích chápala, proč řekla Feynmanovi o možnosti imploze. Grahamu Foxovi se s tím ještě stále nebyla schopna přiznat. Netušila, co by si myslel o jejím pokrytectví. Práce na Projektu jí den ode dne vadila méně.

Elizabeth se pokoušela přesvědčit sama sebe. Skutečně by tu metodu přehlédli, kdyby je na ni neupozornila? O tom pochybovala – teoretikové se šťourali v nových a neobvyklých myšlenkách a dříve nebo později by k tomuto řešení dospěli.

Ale přišli by na ně včas?

Na tom teď nezáleželo. Jednalo se o to, že vypustila džina z láhve a už hrůzu atomové války nemohla nacpat

zpátky. *Nemůžeš zavřít Pandořinu skříňku.* Pokud by tento nový poznatek o atomu nezneužilo Německo, byl by to někdo jiný. Před válkou považovali jadernou fyziku za tajuplnou vědu, plnou teorie bez praktického využití, zatímco se géniové procházeli stromy lemovanými uličkami a tlachali o jejích možnostech. Jaderní metafyzikové?

Pokud bylo Německo schopné sypat radioaktivní prach na americká města, proč nepředloží prezidentu Rooseveltovi ultimatum a nepřinutí ho kapitulovat? Dokonce i teď vedl Roosevelt tažení proti Deweyově prezidentské kandidatuře, ale důsledky katastrofy v New Yorku pro něj nevypadaly příznivě. Válka se vyvíjela špatně pro všechny zúčastněné strany a Deweyova rétorika se stávala nepřijatelnou. Vědci v Los Alamos sice chvíli brblali, ale pak se vrátili k práci. O Projektu Manhattan Dewey nic netušil. Ani Rooseveltův viceprezident Henry Wallace o tom nevěděl, dokud se nezměnily příkazy o utajení po útoku na New York. Pokud by Roosevelt ve volbách prohrál, existence Los Alamos by mohla být vážně ohrožena.

Ale do voleb zbývaly tři měsíce. Změnil by se poměr sil, kdyby Hitler vyrukoval s ultimátem? Elizabeth se zachvěla, když si představila život v Americe pod nacistickou nadvládou.

Převalila se zpátky na Foxovu postel a zírala do stropu. Nebylo divu, že nemohla usnout, když přemýšlela o záchraně světa – nebo přinejmenším o tom, co se s ním stane.

„Nemůžeš spát?“ ozval se tichý Foxův hlas. Nezněl rozespale, takže Fox musel být již nějakou chvíli vzhůru. „Ne.“

„Co se děje?“

Odpověděla příliš rychle. „Nic.“

Překulil se na bok. „Slyšel jsem, jak ses poslední hodinu převalovala a převracela.“ Na okamžik ztichl, pak se natáhl a pohladil ji po ruce. „Co se děje?“

Elizabeth se otočila, takže mu pohlížela do tváře.

V šeru sotva viděla obrys jeho hlavy. Sakra, pomyslela si. Pokoušela se před Foxem skrývat své myšlenky, aby zabránila příliš těsnému svazku. Od Jeffovy smrti už přešel víc než rok.

Jeff. Vzpomínka na něj se zdála tak vzdálená. Dokonce si už ani nedokázala v mysli vybavit jeho tvář. Jaké barvy měl oči? Kudrnaté, tmavě hnědé vlasy, brýle s červenými obroučkami, ale jeho rysy jí unikaly – nedokázala si ho představit.

A Fox? Jistě, spala s ním, ale co to ve skutečnosti znamenalo? Potřebovala přítele a jeho měla ráda. Ale to neznamenalo, že se s ním dělila o všechny své myšlenky. Fox na ni často pohlížel se zvláštním výrazem, jako by na něco čekal, ale zdálo se, že si o ní vytvořil vlastní názor. Pravdu mu říct nehodlala.

Los Alamos smýšlelo ve stylu *táta to ví nejlíp* – odpovědnost, víra, poslušnost: Pravda, Právo a Americký způsob života. Koneckonců byla produktem osmdesátých let, kdy se každý staral o sebe. Nemusíš dát do zástavy své city a duši jen proto, že s někým spíš – žila způsobem obvyklým o půl století dříve před touto dobou!

Ale občas to nemohla vydržet. Potřebovala si s někým promluvit. Kdyby obešla Grahama Foxe, brzy by na to přišel. Kousla se do rtu a zašeptala: „Feynman. Já jsem mu vysvětlila, jak dát Zařízení dohromady.“

„Jasně. A teď spi.“ Usmál se na ni.

„Grahame, *poslouchej* mě.“

Přešla chvilka. Foxovy oči štěněte se rozšířily. „Mluvíš

vážně?“

„Ano.“

Fox se na posteli posadil, jedna ruka se mu zamotala do prostěradla. „Cože?“

„Řekla jsem mu, kde udělali chybu a jak mohou Zařízení zprovoznit.“

Foxův dech se zrychlil. „Nikdy jsem se tě nezeptal, jak je možné, že toho tolik víš. Vždycky jsem si myslel – chci říct, jak jsi mohla? Copak nevíš, co se teď stane? Někdo shodí na Berlín atomovou bombu. Když na nás Němci zaútočili, použili pouze vedlejší produkty štěpení. Ano, zemřela spousta lidí, ale tohle by mohlo být daleko horší! Museli by nás varovat, že nás mohou zničit, kdykoliv se jim zachce. A to oni neudělali! Abraham Esau by to nedopustil! S další zbraní se nevrátí po dlouhé měsíce – proč si myslíš, že ano? Ale pokud přejdou Spojené státy do protiútoku, neskončí to nikdy!“

Elizabeth zavrtěla hlavou a pokoušela se neposlouchat jeho argumentaci. Nevěděla, kdo je Abraham Esau, nechápala, jak mohl Fox na takové věci přijít. „Takhle to není.“

Fox si povzdechl, ale za tím povzdechem vycítila vztek. Seděl na úzké posteli a vyhýbal se doteku jejího těla. „Co jsi řekla Feynmanovi?“

„Nic, na co by v pravý čas nepřišel on sám.“

„Co jsi mu řekla? Proto tě chtěl za asistentku? Co se tady děje? Spíš s ním?“

Elizabeth vstala z postele a stála ve vyhřátém pokoji nahá. Lehce poodkryla zatemnění a po kůži jí sklouzl měsíční svit. „Grahame –“

Fox se natáhl a popadl ji za zápěstí. „Elizabeth, musím vědět, co –“

Prudce se od něj odvrátila. „Implozní fyzika, Grahame.

Imploze. Dříve nebo později by tu metodu objevili. Při nedostatku uranu 235 by výbušná metoda s plutoniem nefungovala.“

„Tys to řekla Feynmanovi? On je tady jeden z nejchytřejších! Myslel jsem, že ty také chceš to šílenství zastavit!“ Jeho hlas sílil. V ní se také vzdouval vztek, byla v defenzívě a nechtěla poslouchat argumenty, které si už sama probrala.

„Jen jsem jim poradila, kde začít.“ Podle jejích vzpomínek měli na implozní metodě již dávno pracovat, takže se jí jakýmsi způsobem podařilo změnit historii ještě jinak…

Fox se naklonil a popadl ji za rameno. Nehty jí zaťal do kůže. Hlas mu zněl syčivě a připadal jí cizí. „Zničila jsi jedinou naši naději na zastavení tohoto šílenství. Teď se to rozšíří jako mor. Válka se chýlila ke konci. Už jsme ji dál vést nemohli, ale nyní vyrobíme celou řadu úplně nových zbraní. Nádhera, že? Proč jsi mi to neřekla? Možná by se mi podařilo poslat tu informaci do Německa, aby se situace opět vyrovnala –“

Elizabeth se mu vytrhla. Stála u pelesti. Odhodila vlasy dozadu a zírala na Foxovu siluetu. „Dal bys vědět náckům? Zbláznil ses? Koukej, co už ti parchanti udělali. Ty jsi ten film o New Yorku neviděl? Ty ani netušíš, kolik lidí v průběhu příštího desetiletí zemře na leukémii! Tím to neskončilo – bude se to stále zhoršovat.“

Fox promluvil chladně, jako by ji neslyšel: „Elizabeth, tvoje spolupráce s Feynmanem pouze uspíší zhotovení Zařízení.“ Vstal a postoupil o krok k ní.

„Nepřibližuj se ke mě. Mám začít křičet – nebo ti raději nakopat koule až do žaludku?“ Její slova Foxe šokovala, ale jí na tom nezáleželo.

Nadechla se zhluboka nosem a cítila, jak jí žilami

proudí adrenalin. Fox chtěl kontaktovat Němce? Co tím myslel? Snad si o ní Fox nemyslel, že je německým špiónem? A *on* byl? Oči se jí rozšířily a založila si zaťaté pěsti v bok. Když se Fox nepohnul, ucouvla a nespouštěla z něj oči.

Popadla šaty a rychle se oblékla.

„Elizabeth," řekl, „počkej – ještě jsme neskončili."

„Nepřibližuj se ke mně." Prudce se otočila, vyběhla z malého bytu a dveře za sebou nechala doširoka otevřené.

Během měsíce, kdy s Richardem Feynmanem spolupracovala, jej Elizabeth viděla snad jen deset minut. Vletěl do své neuklizené kanceláře jako vítr, podal jí hromadu čmáranic k přepisu, bez dechu zodpověděl otázku ohledně svých předešlých poznámek a pak vyrazil, vlečen dalším fyzikem téměř za límec.

„Imploze, to je ono!" hulákal na ni, když pospíchal na další poradu. Zpoždění v továrně na separaci izotopu uranu v Oak Ridge Kopec vyděsilo. Feynmanův objev implozního procesu pro plutoniové zařízení znovu Projekt oživilo. Podle nového hektického rozvrhu, navrženého Oppenheimerem a generálem Grovesem, neměl žádný vědec více než pár minut volného času.

Z tohoto důvodu se staly Feynmanovy poznámky ještě důležitějšími – Elizabeth musela přepisovat naškrábaný těsnopis, jímž pokrýval celé notesy, do souvislého textu, aby je mohli číst ostatní vědci. S jejími základy fyziky byla pro tuto činnost ideální – pomáhala jí i skutečnost, že měla informace z první ruky. Díky tomu se ani ne v pěti týdnech stala neocenitelnou spojkou mezi Feynmanovou skupinou a zbytkem Projektu.

V té době se držela stranou, u jídla sedávala sama a dávala pozor, aby ji Fox neobtěžoval. Cítila, že byla zcela,

v právu, když se rozhodla pomoci Feynmanovi a její pocity nemohla zpochybnit žádná Foxova rétorika. Děsil ji. Nyní spatřila, jak mu z očí šlehají záblesky zcela nového fanatismu. Nebo se snad skrývala před svým vlastním fanatismem.

Věci se změnily – okolnosti i lidé. Když byla mladší, nedokázala si představit nic horšího než šíření jaderných zbraní coby největší zločin proti lidskosti. Nikdy by si nepřipustila, že o rok později – ve skutečnosti o šest měsíců – bude někdy pracovat pro Projekt tak intenzivně jako nyní.

Nikdy nevěřila v bombu jako v konečného smírce, ale teď se země musela bránit dalšímu nacistickému útoku. Spojené státy potřebovaly bombu k obraně, ne k vyhození již poražených japonských měst do povětří, jen aby předvedly svou skvělou a úžasnou hračku, kterou si vymyslely.

Bufet v Technické oblasti 1 dříve zavíral v osm večer, ale nyní zůstával otevřený čtyřiadvacet hodin denně – jedna z iniciativ generála Grovese, aby nepřetržitě udržel vědce v práci. Mohli pracovat jak chtěli a kdy chtěli, pokud pracovali pořád.

Elizabeth vykulila oči, když Feynman k jejímu stolu přitáhl Oppenheimera. Cítila, jak jí ztuhly všechny svaly. Nikdy se s tímto mužem nesetkala tváří v tvář. V mysli jí vyvstal obrázek, jak jede na svém koni ranním sněhem. Když vešli do kanceláře, začala vstávat a nohy se jí třásly.

Oppenheimer si vzal slovo; dokonce i Feynman se zdál v ředitelově přítomnosti krotší. „Prosím, seďte, není nutné vstávat. Nemyslím, že jsme si byli formálně představeni, Betsy. Jsem Robert Oppenheimer.“

„Doktore Oppenheimere.“

„Prosím, říkejte mi Oppie. Všichni mi tak říkají.“

„Pak jí říkej Elizabeth,“ řekl Feynman, „a ne Betsy.“

Oppieho tmavé obočí vystřelilo vzhůru. Vypadal vážně zmaten, jako by ho důkladně neseznámili s nějakou důležitou skutečností. „Promiňte –“

Elizabeth napřáhla ruku. Dlaň měla vlhkou, ale přinutila se pohlédnout tomu muži do očí. „V dnešní době je to běžný omyl.“

Oppie jí pevně stiskl ruku dlouhými prsty. „Ale je to omyl, kterému bychom se měli vyhnout. Děkuji.“ Poklepal si dýmkou do dlaně a rozhlédl se po neuklizené kanceláři. „Dick mi sdělil, že pro něj odvádíte vyčerpávající práci.“

„Nic neobvyklého.“ Elizabeth se pokoušela chovat náležitě upejpavě.

Oppie se posadil na okraj stolu na hromadu rukou popsaných papírů, které ještě nezpracovala. Feynman klesl do křesla, jen se usmíval a ukazoval bílé zuby, spokojený, že řeč pronese ředitel. Elizabeth měla nepříjemný pocit, že tohle nebude jeden z Oppenheimerových nechvalně známých povzbudivých projevů. Žmoulal nezapálenou dýmku, prohlížel si ji a pak spustil tichým hlasem; zvlášť si dával pozor na správnou výslovnost každého slova.

„Právě naopak, Elizabeth, myslím si, že rozluštit smysl zápisků kteréhokoliv vědce je mimořádná práce – zvláště pak věnovat pozornost drobným, formálním chybám v rovnicích a schopnost zapsat správně logický sled řešení. A když si uvědomíte skutečnost, že je to krasopis Dicka Feynmana…“ Oppie vytáhl dýmku z úst. „Řekl bych, že jsme ve vás našli skutečný poklad.“

Elizabeth chtěla odporovat, ale koutkem oka zachytila, že Feynman přikývl. Náhle si uvědomila, že stojí. Pomalu řekla: „Nevím, kam míříte, Oppie.“ Nemohla se ubránit

stopě sarkasmu v hlase; bránila se tím strachu z něj a studu z toho, co se pokusila udělat.

Oppenheimer položil dýmku vedle sebe na Feynmanův stůl a zřetelně pronesl: „Elizabeth, myslím, že jste své vzdělání popisovala příliš skromně. Typickým profesorským manželkám se nikdy nedostává takového vzdělání, jako je vaše. Je ostuda, že se vaše záznamy ztratily, jinak bychom mohli poukázat na vaše zkušenosti a zapojit vás do práce, abyste Projektu pomohla významnějším způsobem.“ Upřeně ji sledoval. „Mimochodem, jaké je vlastně vaše vzdělání? Státní univerzita v Montaně nemůže najít kopii vašich záznamů. Prý, pokud si je vyžádala armáda, odeslali celou vaši složku.“

Elizabeth si všimla, že ji Feynman upřeně pozoruje. Pokusila se začervenat. Nedokázala určit, zda se ji Oppenheimer pokouší prokouknout, přichytit při lži. Vyprávěl Feynman Oppiemu o jejím loňském vloupání do administrativní budovy a zfalšování záznamů?

„Tedy, vždycky mi byla blízká manželova práce. Asi se na něj nepamatujete, ale on říkal, že se s vámi jednou nebo dvakrát setkal. Studoval na Berkeley, když jste tam přednášel.“ Elizabeth se pokoušela vzpomenout na všechny podrobnosti, které o řediteli slyšela.

„Nemohu říct, že bych si na něj příliš pamatoval, ale jistě bych si vzpomněl, kdybych viděl jeho fotografii. Učil jsem spoustu studentů.“

„Jeff byl velmi plachý,“ lhala dál Elizabeth s nepříjemným pocitem. „Protože jsem neměla děti, mohla jsem na škole navštěvovat vyučování. Montanská státní nekontrolovala příliš přísně, kdo kam chodí.“ Pokrčila rameny. „Také jsem Jeffovi pomáhala se školními zápisky, takže předpokládám, že jsem takto pochytila

většinu svých vědomostí z oblasti fyziky.“

„Jak působivé. Skutečně byste měla být na sebe pyšná.“ Oppenheimer na chvilku zmlkl. Elizabeth vrhla na Feynmana rychlý pohled; vztyčil palec a povzbudivě se na ni zazubil. Zavrtěl se v křesle.

Elizabeth si shrnula vlasy z čela a upravila si baret, pod kterým ji svědila hlava. „Tak o co jde? Nepřišel jste sem, abyste mi skládal poklony za přepisování poznámek doktora Feynmana.“

„Máte pravdu. Proto tu nejsem.“ Oppenheimer sklouzl ze stolu a jeho klátivé pohyby připomínaly loutku. Začal přecházet po místnosti. „S tou implozní koncepcí má Projekt šanci dosáhnout cíle. Naši další vědci vyřešili problém s předdetonací u uranu 235. Všechno tady v Los Alamos začalo do sebe zapadat. Ale pořád nám zbývá ještě jeden problém – naše spolupráce s továrnami, kde se vyrábí materiál. Generál Groves je celý žhavý zajet do Hanfordu a Oak Ridge, došlápnout si na dodavatele a celou záležitost popohnat.“

„Tak proč máte takový zájem o mě?“

Oppenheimer střelil pohledem po Feynmanovi, který zíral na dveře. „Generál odtud musí odjet přímo do státu Washington. A chce, aby ho doprovázel někdo obeznámený s fyzikou Zařízení. Na tom implozním projektu pracují všechny vědecké rezervy a kdybych odtamtud někoho stáhl, mohlo by to mít katastrofální následky. Lidí je málo a každý člověk má svou specifickou oblast výzkumu. Pokud bych s Grovesem poslal nesprávného muže a my s výzkumem dorazili k jeho práci…“ Oppenheimer pokrčil rameny. „Mohlo by to zpomalit Projekt a nacistům poskytnout čas udeřit znovu.“

„Vy po *mně* chcete, abych doprovázela Grovese?“ Pokaždé, když tohoto tlustého, zpupného muže viděla, si

vždycky vzpomněla na svá bývalá předsevzetí. Připomínal jí nařvaného seržanta, jehož mrzutou náladu nedokáže nic vyléčit. „Hm, nejsem si jista, že toho vím o Zařízení dost, abych mu mohla jakkoliv radit.“ *A on by mě asi stejně neposlouchal.*

„Nebojte se, víte toho právě tak akorát,“ uklidňoval ji Feynman. „Tady se většina lidí soustřeďuje jen na svou specializaci. Zatímco vy, protože přepisujete mé poznámky, jste obeznámena s celým Zařízením.“

„Bude to pro vás dobrá příležitost,“ prohodil Oppenheimer.

„Příležitost k čemu?“ Cítila, jak v ní odpor znovu roste a probouzí vztek na některé zvyklosti této doby. Pokoušela se je ignorovat a přizpůsobit se čtyřicátým létům. „Jak zareaguje generál Groves na skutečnost, že s ním pojede žena, a ještě k tomu chytrá?“

Oppenheimer pohlédl na Feynmana a pokoušel se pochopit, na co si Elizabeth stěžuje. „Generála obvykle doprovází žena, jeho osobní sekretářka. Právě teď je v hlavním městě, takže potřebujeme, abyste ji zastoupila.“

Elizabeth se zamračila. „Ach bože, mám se stát generálovou osobní sekretářkou. Jste si jist, že mě nechce zavřít v kuchyni, bosou a těhotnou?“

Feynman zaváhal. „Elizabeth, práci sekretářky jste už dělala pro mě. Trochu přeskočíme bosou a těhotnou.“

„Očekává ode mě Groves, že promluvím, jen když budu tázána a budu držet hubu, když on nebude mít náladu mě poslouchat? Pokud ho mám doprovázet jako poradce a osobní sekretářka, budu dělat, co mám v popisu práce. Ale jídlo si musí objednávat sám a postel stlát taky.“

Oppenheimer zaváhal.

„Generál je zaneprázdněný člověk…“

Elizabeth si ho změřila chladným pohledem.

„Já jsem ti to, Oppie, říkal," zamumlal Feynman koutkem úst. Pak se natáhl, aby Elizabeth poplácal po ruce. „Budete technickou spojkou generála Grovese. Je to důležitý flek a taky vaše povinnost. Budete muset úzce spolupracovat, ale nebojte se, my ho upozorníme na věci, které si bude muset udělat sám."

„A on nazývá vědce primadonami!" zavrčela Elizabeth.

„Dick vás bude dvacet čtyři hodiny před vaším odjezdem instruovat," dodal Oppenheimer.

Elizabeth přešla k oknu. Slunce již zcela vyšlo a stolová hora se koupala v jeho ranním svitu. Hluk lidí, pospíchajících do práce v technickém oddělení, zjemňovalo štěbetání ptáků. Když pohlédla k horám, spatřila náhlý pohyb – v dálce se mihla pouštní antilopa s bílým ocáskem. Bude jí to tu chybět. Ale ráda se na chvíli zbaví Grahama Foxe.

„Jak dlouho budu pryč?"

„Do týdne odjedete vlakem z Albuquerque," řekl Oppenheimer. „Celkem budete na cestách asi měsíc až dva. Generál pobude nějaký čas v Oak Ridge. Všude musíte jezdit vlakem nebo civilním automobilem. Všichni máme zakázáno létat; považují letadla za příliš nebezpečná a nás pro naši zemi příliš cenné, než aby riskovali naše životy."

„Elizabeth," ozval se za ní Feynman měkce. „Skutečně nemáme na vybranou. Nechci vás žádat, abyste udělala tuhle – kruci. Radši bych vás měl po ruce, abyste mi pomáhala a já se zbytečně nerozptyloval – ale vy jste skutečně ta nejvhodnější osoba, kterou máme."

Elizabeth zamrkala, ohromena rychlým sledem událostí. A to vše jen díky přepisování Feynmanových

poznámek. Nebo ne? Došlo by k tomu stejně? Groves sem přijel kvůli nacistickému bombardování – ale rozhodl by se vyrazit na tento malý výlet, kdyby nevyplula na povrch její teorie imploze? Nechtěla hrát takovou klíčovou roli. Už toho udělala daleko víc, než měla v úmyslu.

Elizabeth se zhluboka nadechla. Jediné, co viděla před očima, byl film z P-51, které se prudce blížilo k zemi nad pustými ulicemi New Yorku, který se prolínal se snímky spálených a zohavených těl po výbuchu atomové bomby nad Japonskem. Jak se to říká? Člověk nemůže sloužit dvěma pánům, zvláště když jedním opovrhuje a druhého nenávidí. Že řekla Feynmanovi o implozi, byla jedna věc – ve vývoji zbraně nesehrála aktivní roli – ale dávat přesné technické rady bylo úplně něco jiného. Teď už chápala, proč se Fox cítil zrazen. Ale neviděla jinou cestu.

„Tak se do toho dejme," zašeptala.

18

Hanfordské strojírny, Washington
Srpen 1944

„V ten den, kdy jsem zjistil, že mám řídit projekt, který má konečně vyrobit atomovou bombu, byl jsem pravděpodobně nejrozzuřenějším důstojníkem armády Spojených států.“

generál Leslie R. Groves

„Došli jsme k názoru, že tato látka [plutonium], o které člověk až dosud nevěděl vůbec nic, kromě toho, že je radioaktivní, je i štěpitelná. Tento závěr vzápětí vedl k absurdnímu snu: pomocí neutronového reaktoru, takového, jaký ještě neexistoval, vyrobit kilogramy prvku, jaký na Zemi nikdy nebyl.“

John A. Wheeler

„Zajděte si pro tu zatracenou konvici kávy sám,“ zavrčela Elizabeth.

Generál Groves jí hrál na nervy hned od začátku. Jediné, co Elizabeth po společných deseti hodinách ve vlaku dokázala dělat, bylo držet svůj vztek na uzdě. Zarputile hleděla do zatemněného okna rychlíku, uhánějícího s rachotem po kolejích.

Spatřila záblesk Grovesova udiveného výrazu, pak si všimla, že se mění v uražený. „Já – vy diskutujete o mých rozkazech?“

Teď se k němu Elizabeth otočila. Situace jí připadla tak směšná, že stěží potlačila smích. „Nejsem v armádě, generále, a nejsem číšnice. Nemůžete mi rozkazovat. Otroctví bylo zrušeno v devatenáctém století, víte.“

Groves s prásknutím zavřel složku v konopném přebalu, kterou držel v klíně. Když hledal slova, chvěla se mu brada. V ruce mu kouřil páchnoucí doutník. Oči měl podlité krví a prokvetlé, kaštanové vlasy rozcuchané. „Slečinko, jste tady na můj rozkaz, abyste –“

„Byla vaším poradcem ve věcech Projektu. Tohle do mě Feynman a Oppenheimer hustili celou noc. A nejsem žádná slečinka. Můžete mě oslovovat paní Devanová nebo Elizabeth.“

Groves ztratil řeč. Elizabeth to velmi pobavilo, ale rozhodla se, že dosáhla svého. „Nicméně myslím, že nám přinesu konvici kávy. Sama bych se ráda napila.“

Vstala a vydala se hledat průvodčího. Když se vrátila z jídelního vozu, nesla tác se stříbrnou kávovou konvicí a dva porcelánové šálky. Položila jej na malý konferenční stolek a vzala si šálek.

„Můžete si nalít kávu, generále.“

Groves po ní mrštil složkou. „Pokud jste se rozhodla chovat jako můj technický poradce, pak byste si měla zatraceně lépe srovnat fakta. Přečtěte si to. A naučte zpaměti. Jsou to materiály o Hanfordu a výrobě plutonia.“

Natáhl se po kávové konvici a ona se uvelebila na svém sedadle. Ve složce nalezla černobílé letecké fotografie washingtonské pustiny, kde se rozprostíral obrovský komplex dlouhých hnědých baráků občas lemovaných plechovými hangáry. Další fotka ukazovala

gigantické haly, vodojemy, komíny, vedení vysokého napětí, vše postavené uprostřed ničeho.

„Donesla jste nějakou smetanu a cukr?“ zeptal se Groves.

„Ne. Já piji černou.“ Nevzhlédla, ale zaslechla, jak si pro sebe něco mumlá.

Stránky textu byly psány na psacím stroji s vytlučenou páskou. Povšimla si známek gumování a vpisovaných oprav.

Tisíc čtverečních kilometrů země uprostřed plochého Richlandského údolí označilo Ministerstvo spravedlnosti za „potřebné ve veřejném zájmu“ a jako celek zkonfiskovalo. Patnáct set usedlostí – většina obyvatelstva – obdrželo od vlády výzvu k vystěhování; farmáři nebo veteráni se tam usadili po první světové válce, mnohým z nich nabídli práci v rozrůstajících se Hanfordských strojírnách, kde se začalo stavět v takovém měřítku, že by na to byli pyšní i egyptští faraónové.

Uváděná čísla Elizabeth zaskočila. 45 000 dělníků, 11 000 kusů zařízení těžkého strojírenství, 250 kilometrů železničních tratí, 600 kilometrů silnic, 1 177 budov. Potřásla hlavou. Tak vysoká čísla si stěží dokázala představit – 40 000 tun stavební oceli, 780 000 krychlových metrů betonu, 6 000 kubických metrů stavebního dříví. Vše určeno k výstavbě objektu, který se jakoby kouzlem z ničeho nic objevil uprostřed pelyňkem porostlé pustiny!

Četla o množství problémů, které hanfordské vedení mělo. Dodavatelem stavby byl Du Pont, a vedení se potýkalo s neurvalými dělníky, rvačkami a opilstvím. Ve stavebním táboře se vypilo větší množství piva než v celém Seattlu. Bary v táboře měly speciální okna, která umožňovala bezpečnostním složkám házet dovnitř

bombičky se slzným plynem, kdykoliv se dělníci utrhli ze řetězu; policejní antony odvážely opilce, kteří nebyli při smyslech, do záchytné oblasti. Tam zůstávali tak dlouho, dokud dostatečně nevystřízlivěli, aby se mohli vrátit do práce.

Přečetla si zaznamenané stížnosti odborových svazů na pracovní podmínky, na nedostatek pohodlí, na mizernou dopravní obslužnost. Na pracoviště u reaktorů, která byla od hlavního tábora vzdálena často více než deset kilometrů, zřejmě všechny vozili ve zchátralých autobusech. Pro povzbuzení produktivity vybralo Du Pontovo vedení autobusy v tom nejhorším stavu a používalo je pro poslední ranní a první večerní jízdy; tímto způsobem byli ti, kteří přijížděli do práce jako poslední a ti, kteří odjížděli z práce jako první nuceni podstupovat nejhorší nepohodlí jízdy.

Celý tábor zvučel jako hornické městečko z Divokého západu. „Okouzlující flek na prázdniny," zamumlala si Elizabeth pro sebe. Pozorovala na hladině své kávy vlnky, způsobené otřesy vlaku.

Groves usnul s papíry v klíně, nedotčenou kávu nechal stát na stolku. Překvapilo ji, že nechrápal.

Když vystoupili z vlaku v Richlandu ve státě Washington, suchý vzduch byl cítit prachem. Sluneční svit, který se odrážel od pusté krajiny, měl oranžový nádech.

Elizabeth se rozhlédla a zamrkala, aby se zbavila rozespalosti. Po hodinách strávených ve vlaku se cítila nepříjemně a tělo měla ztuhlé, ale Groves vystoupil a k boku si tiskl aktovku. Khaki uniformu měl pomačkanou, ale sám vypadal plný elánu.

„Generále!" zvolal jakýsi muž. „Generále Grovesi,

tady!“

Groves se otočil a přešel k mladému, hubenému muži, také oděnému ve vojenské uniformě, který postával na nástupišti. Muž ve slunečních brýlích se usmál a svižně zasalutoval. Elizabeth se svou příruční taškou Grovese následovala.

„Fricku! Nečekal jsem, že sem přijedeš osobně.“ Groves odpověděl na pozdrav a hlas mu ztvrdl. „Nemáš na práci nic lepšího? Nenechal jsem ti to tady na povel proto, abys dělal šoféra.“

„Prosím, neříkejte mi Fricku, pane.“

„Kdyby ses kvůli tomu nerozčiloval, nikdo by ti tak neříkal.“

Oba muži Elizabeth překvapili tím, že ani na okamžik nezpomalili. Začali hovořit ve chvíli, kdy se setkali a rychlým krokem vyrazili od vlaku; pak se téměř rozeběhli. Mladší muž se v chůzi otočil a napřáhl k ní ruku. „Nová sekretářka, generále? Jsem podplukovník J.T. Matthias, madam.“

„Nic moc sekretářka,“ vyštěkl Groves.

„Právě teď jsem technický poradce,“ odvětila a odměřeně mu stiskla ruku. „Elizabeth Devanová. Generál je uražený, protože jsem mu nepřečetla pohádku na dobrou noc.“ Zdálo se, že Matthias má problémy ukrýt šokovaný výraz.

Podplukovník vzal Elizabetinu tašku a uložil ji v zadní části zaprášeného džípu, který parkoval u richlandského nádraží. Groves si svou aktovku ponechal. Matthias přejel prstem po ušpiněném předním skle. „Dneska ráno jsem ho nechal umýt.“

„Tohle místo sis vybral, Fricku. Takže se s tím smiř.“

Vyrazili a auto se otřáslo, když podplukovník Matthias prudce stočil volant a přes násep přejel na hlavní silnici.

Projeli periferií Richlandu a po přímé, rovné silnici, která mizela na plochém horizontu, vyrazili na sever.

Hanfordské strojírny byly od Richlandu vzdáleny třicet kilometrů. Všechny známky civilizace zmizely. Do nedohledna se rozprostírala písčitá krajina, porostlá pelyňkem. Nebe vypadalo jako převrácený modrý porcelánový talíř s jemným vzorem mračen, která se vznášela ve značné výšce. Přes poušť se vinula akvamarínová stužka řeky Columbie; monotónnost krajiny přerušovaly nikým nehlídané sady a farmy. Ve velké dálce Elizabeth spatřila zelenošedý závoj hor.

Groves pozvedl hlas, aby překřičel vítr, který bičoval přední sklo. „Mám v plánu zde zůstat asi týden a všechno tu hodit do figury. Co se tu děje? Ještě jsi mi neřekl, proč jsi mě vyzvedl osobně."

„Dokončili jsme reaktory před termínem, generále – a vy dobře víte, jak šibeniční byl termín. Myslím, že to, co nacisté provedli New Yorku, otřáslo každým. Tihle dělníci, samozřejmě, nemají nejmenší tušení, co v téhle továrně vyrábíme, ale domnívají se, že to musí být zatraceně důležitý projekt."

„Kdy dostaneme použitelné množství plutonia? Mí hoši v Los Alamos čekají. Teď mají nový, žhavý nápad, jak by plutoniové Zařízení mohlo fungovat" – Groves nevrle pohlédl na Elizabeth – „díky zde přítomné slečně Devanové."

Matthias se zazubil. „No, museli jsme se ujistit, že do reaktorů byly namontovány veškeré bezpečnostní systémy. Teď produkují více než před měsícem. Zařízení k separaci plutonia je hotovo a už běží. Všechno je řízeno dálkově."

„Nějaké potíže? Ven s tím! Vidím, že jen tak žvaníš."

Matthias upřeně sledoval silnici před sebou.

„Nic zvláštního, pane. Jen nějaké dohadování s dělníky. Včera odpoledne šlo všech 750 instalatérů do stávky. Vyjel jsem si nahoru k ústí Columbie chytat lososy – můj jediný volný den za celý měsíc – ale zavolali mě zpátky. Děsný zmatek. Dělníci byli zase brečet na svém odborovém svazu.“

Grovesova tvář zrudla do temna. „Stávka! Vždyť je válka, sakra! Nemůžou stávkovat.“

Matthias vypadal přepadle, ale Elizabeth si v jeho očích povšimla záblesku veselosti. Pohlédl na své náramkové hodinky. „Část stavebních prací se zastavila. Svolal jsem schůzku se stávkujícími na, hm, devět hodin dopoledne. To je za půl hodiny. Doufal jsem, že byste si s nimi mohl promluvit, generále.“

Groves na sedadle džípu zafuněl. „Tak jeď, Fricku!“

Když se Groves vřítil do hanfordského divadla, stačili mu Elizabeth a podplukovník Matthias sotva uhnout z cesty. Shromáždilo se tam všech 750 stávkujících, kteří reptali a tvářili se vzpurně. Hodně jich bylo opilých a Elizabeth viděla, že se schyluje ke rvačce nebo možná k vraždě. Na dveře a stěny někdo připevnil plakáty z Deweyovy prezidentské volební kampaně. Dewey, s krátkými tmavými vlasy, uprostřed rozdělenými pěšinkou, s černýma očima a hustým hnědým knírem, na nich vypadal upřímně. Někdo další nakreslil na stěnu velkou karikaturu Franklina D. Roosevelta.

„*Sieg heil*, náckové!“ zařval Groves, když dorazil na pódium. „Ano, tím myslím *vás!* Jednoho vedle druhého! Co si, sakra, myslíte, že se tady děje?“

Na sekundu se odmlčel a v okamžiku, kdy se ozval křik, pozvedl hlas. Tentokrát použil mikrofon, takže přehlušil všechen ostatní hluk. „Přerušili jste projekt, který

může zachránit životy mnoha našich vojáků. Jsem přesvědčen, že většina z vás je americkými vlastenci, ale přál bych si najít tucet mužů, zodpovědných za tuto vzpouru, a poslat je v balíku tam, kam patří, do Německa!“

Hlediště zaznělo bouří protestů, ale generál ani nemrkl okem. „Máte stížnosti? Nelíbí se vám zdejší pracovní podmínky? Srdce mi pro vás krvácí – skutečně – a jsem si jist, že všichni naši vojáci, kteří po sobě nechávají střílet v Pacifiku, by si s vámi nechtěli vyměnit místo ani za nic.“ Přešel k řečnickému pultu a udeřil do něj.

„Pro případ, že v rádiu nesledujete zprávy, tak vám oznamuji, že je válka! A vy tady jste její součástí! Lidé umírají po tisících – ne, po stovkách tisíců – a vy máte šanci tohle zabíjení ukončit, pokud tento projekt bude fungovat!“

Snížil hlas, když se stávkující instalatéři ztišili. „Teď si promyslete své stížnosti a sepište je. Myslete při tom na všechny naše muže, kteří leží na dně moře v Pearl Harboru. Pomyslete na všechny naše statečné vojáky, kteří zemřeli u silnice na Filipínách během batanského pochodu smrti. Pak sepište své stížnosti a dejte mi je. Dohlédnu, aby se vše vyřešilo.

Ach, zapomněl jsem se představit. Jsem generál Leslie Groves. A celému tomu zmatku tady velím. Všemu. Mohu snížit mzdu na polovinu. Mohu zakázat přísun alkoholu. Mohu zařídit, aby se věci zlepšily nebo zhoršily. Záleží jen na vás, jak budete spolupracovat. Teď se vraťte do práce!“

Groves sestoupil z pódia a připojil se k Elizabeth a podplukovníku Matthiasovi, kteří na něj čekali. Elizabeth slyšela nejisté, nepříliš vzteklé reptání stávkujících instalatérů. Nechtěla být poblíž – pro případ, že by se

jejich nálada změnila.

„Děkuji vám, generále," řekl Matthias.

„Vypadněme odsud. Ukaž mi ty separátory, na které jsi tak pyšný."

Šeredné.

Elizabeth lepší slovo nenapadalo. Separační stanice Queen Mary vypadala jako dlouhá, objemná krabice od bot, sestavená z flekatých betonových panelů. Úzká hala bez oken spočívala ve velké prohlubni, vymýcené od veškerého porostu, ve které zůstal jen jakýsi plevel. Džíp poskakoval po hrbolaté prašné cestě a pneumatiky zvedaly mračna prachu.

Řídící kabiny, elektrické vedení a jediný vysoký komín způsobovaly, že komplex připomínal vězení. Vzduchem znělo slabé hučení. Matthias podržel Elizabeth dveře do velitelského bunkru.

„Požádal jsem Raymonda Genereauxe, aby sem za námi přišel," oznámil podplukovník. „Navrhoval pro Du Ponta separační zařízení. Vede to tady a pravděpodobně by vás s celým procesem mohl nejlépe seznámit právě on."

Vzduch uvnitř byl horký a dusný, páchl olejem a cigaretovým kouřem. Díky holým žlutým žárovkám vypadal interiér řídícího bunkru jako nitro ponorky. „Rayi, máme návštěvu!" zavolal Matthias.

Vešli do řídící místnosti, v níž se to hemžilo tuctem operátorů, kteří obsluhovali ovládací panel velkého zařízení. Vstříc jim vyšel vysoký inženýr a napřáhl ruku ke generálovi. Ve světle žárovek vypadaly Genereauxovy vlasy bledé a modré oči získaly zelený odstín. Tvářil se vážně.

„Generále Grovesi, doufám, že budete spokojen."

Odvedl je k chumlu techniků kolem kontrolního panelu. Bystře vyhlížející muži se mlčky soustředili na svou práci s horlivostí, která Elizabeth přesvědčila, že dostali instrukce, jak se před generálem chovat.

„Protože všechno musí být řízeno dálkově," vysvětloval Genereaux, který se tyčil nad jedním velmi nervózně vyhlížejícím mužem, „všechny činnosti sledujeme pomocí zvláštního monitorovacího systému, který jsme zde vyvinuli. Využívá televizních kamer – což jsme shledali velmi efektivním."

Obraz na televizních monitorech byl nejasný a zdeformovaný, ale Elizabeth z něj získala obecnou představu o interiéru, připomínajícím hrobku. Na zrnitých záběrech viděla dlouhé řady výrobních buněk a vedle každé stála kovová lávka. Silné žárovky osvětlovaly otevřené koridory, kde se již žádná lidská bytost nikdy nebude moci procházet. Představila si, jak se asi cítil poslední člověk, který zavřel dveře a zapečetil nově postavenou hak a přitom věděl, že se to místo brzy naplní radioaktivnín jedem.

„S použitím automatických výtahů vezmeme ozářené kousky uranu a vložíme je pod vodu. Díky radioaktivitě ty kousky stále vyzařují. Potřebujeme je dostat do hloubky devíti metrů. Odsud každý krok separačního procesu řídíme dálkově."

Poplácal jeden z ušpiněných monitorů. „Toto je jedno z prvních praktických využití televize. Museli jsme překonstruovat optiku, takže můžeme mikroskop používat pod vodou. Všechny naše původní skleněné čočky radiací zčernaly a museli jsme je nahradit plasty. Zatím jsme všechny překážky překonali, generále."

Elizabeth přemítala o ironii, že muži, kteří mají technologické znalosti, které sotva stačí na sledování

obrazovek, vyvíjejí atomovou bombu.

„Výborně,“ kývl Groves, „takže kdy dostaneme plutonium?“

Genereaux pohlédl na Matthiase. Podplukovník otevřel ústa, aby odpověděl, ale náhle se řídící bunkr bez oken ponořil do tmy. Vypadla elektřina, všechny televizní obrazovky zablikaly, žluté žárovky vybledly – právě v okamžiku, kdy se Elizabeth roztančila před očima barevná kola – pak vše opět naskočilo.

Rozezněl se alarm. Operátoři se drali ke svým panelům a sledovali blikající kontrolky, staré analogové měřiče a monitory. Na obrazovkách se míhaly vodorovné interferenční pruhy, pak se obraz stabilizoval.

„Co to bylo?“ dožadoval se Groves.

„Okamžik, generále,“ odvětil Genereaux a zadíval se na svůj monitor. Matthias ani neodpověděl a popadl sluchátko otlučeného černého telefonu. Groves se zamračil.

„Výpadek netrval ani sekundu,“ poznamenala Elizabeth. „Pokles v síti.“

„Který může změnit svět,“ zamumlal nad sluchátkem Matthias a věnoval pozornost někomu na druhém konci linky. „Tady Matthias,“ představil se, „co se stalo? Rychle!“ Ztichl a naslouchal. „Oh, sakra! Chci říct, že je to v pořádku, aspoň doufám, ale stejně…“ Zamračil se. „Všichni jsou oukej? Dobrý, jeďte dál. Přijdu tam, jak nejrychleji to bude možné.“

Praštil sluchátkem do vidlice. Groves stál a čekal. Matthias nezaváhal, ani se nepokoušel vytáčet. „Něco přeseklo hlavní kabel mezi Bonneville a Grand Coulee. Záložní zdroj naskočil asi za dvě desetiny sekundy, ale stejně to trvalo příliš dlouho. Tím se spustil nouzový systém a všechny reaktory se zastavily. Zastavily!“

„No, tak je znovu spustíme!“ řekl Groves.

„Jo, spustíme, ale zabere to pár dní.“

Groves zavřel oči a udeřil do kontrolního panelu, až se otřásl. Elizabeth pohlédla na televizní monitory a zamyslela se nad smrtícími silami, které byly v celé oblasti Hanfordu tak nejistě zabezpečeny. „Nejste alespoň rád, že všechny bezpečnostní systémy fungují tak, jak se od nich očekává? Celý tenhle projekt je šitý horkou jehlou, takže jste je pravděpodobně ani nevyzkoušeli. Kdyby se reaktory vymkly kontrole, mohl byste tady mít skutečnou katastrofu.“

Groves na ni pohlédl přimhouřenýma očima. „Jsou okamžiky, kdy se mi vaše názory skutečně nelíbí, slečno Devanová. A tohle je jeden z nich.“

„Jen konstatuji technický fakt.“ Věděla, že si Groves nedokáže představit takovou katastrofu, jakou byl Černobyl, a na okamžik jí ho bylo líto.

Generál vypadal, jako by jí chtěl nařídit, aby se vrhla na podlahu a začala dělat kliky. Namísto toho namířil svůj vztek na Matthiase. „Zjisti, co ten výpadek způsobilo. Chci to vědět. A zajisti, aby se to už víckrát neopakovalo.“ S napjatými svaly vyrazil ke dveřím. Pak si vzpomněl, co chtěl říct, a otočil se k operátorům.

„Děláte dobrou práci, chlapi, jen tak dál.“

O dva dny později kodrcal džíp po hrubém pouštním povrchu. Sledoval pavučinu elektrických kabelů, které se táhly od stožáru k stožáru do nekonečné dálky. Pouštní bouře již dávno zakryly jakoukoliv stopu po silnici podél elektrického vedení a vyplnily všechny díry, ale podplukovníku Matthiasovi se dařilo každou z nich najít.

Elizabeth měla pocit, že z kymácení džípu dostane mořskou nemoc. Záda a hýždě měla celé potlučené. S

chutí by do něčeho praštila, na někoho zaječela, ale zůstávala zticha. Vedle ní, na zadním sedadle džípu, vypadal generál Groves dokonce ještě vztekleji než ona.

Už jeli hodinu a půl. Díky prachu a horku washingtonské pouště jim připadalo i jen pár minut v otevřeném džípu jako věčnost. Elizabeth žádné značky neviděla, ale zdálo se, že Matthias přesně ví, kde jsou. Otočil se dozadu a zvýšil hlas, aby překřičel rachot motoru. „Mělo by i to být přesně tady, generále. Bude vás to zajímat."

Groves si rukou velikosti šunky přejel ústa a setřel ze rtů pouštní prach. „Určitě. Začínám se divit, Fricku, co tě přimělo, že sis vybral zrovna tohle místo. Neměl jsi nějaké lepší možnosti?"

„Prosím, neříkejte mi Fricku, pane."

Elizabeth se otočila a zakřičela na generála: „Co jste tím myslel, jestli si nemohl vybrat lepší místo?"

„Fricek se vydal na okružní jízdu hledat lokalitu pro továrnu na výrobu plutonia. Dali jsme mu několik možností. Vybral Hanford. Pracoval se mnou na stavbě Pentagonu a působil jako poradce v závodě na difuzní zpracování plynů v Oak Ridge. Jeho úsudku věřím."

Matthias zastavil džíp tak prudce, že zadní kola sklouzla stranou. „Skoro jsem to minul. Támhle nahoře mezi těmi dvěma sloupy."

„Co víte o té explozi?" zeptal se Groves.

„Za okamžik to zjistíte." Matthias překročil bočnici džípu a otočil se, aby Elizabeth podal ruku.

„Děkuji, to není nutné," odvětila a vyškrábala se ven. Groves se svým břichem pomoc potřeboval.

Matthias vytáhl sluneční brýle, otřel si je od prachu o khaki košili, pak si je opět nasadil na nos. Díky potu se mu jemný písek lepil na čelo a tváře. „Pojďte za mnou."

Namáhavě stoupal k nejbližšímu dřevěnému sloupu elektrického vedení a vyhýbal se ostrůvkům podrostu. Groves a Elizabeth ho následovali. Elizabeth již spatřila zčernalé spálené místo na zemi, šrámy na dřevě a lesk nových elektrických drátů. Po zemi se válely roztroušené malé střepiny.

„Primární vedení jsme opravili za půl dne," poznamenal Matthias, když obcházel spálené místo. „Tohle je elektrické vedení mezi Bonneville a přehradami v Grand Coulee. Hanfordské strojírny mají nainstalováno záložní zabezpečení, takže bychom o veškerou energii nepřišli. Hádám, že se někdo domníval, že dvě desetiny sekundy na sepnutí postačí."

„Zajisti, aby se to už víckrát neopakovalo," nařídil Groves. „Zjisti, kdo to udělal a natrhni mu prdel. Jak dlouho bude všechno mimo provoz?"

„Tři dny, pane. Stroje se vypnuly, zapojily se bezpečnostní systémy, přesně jak jsme předpokládali. Je mi líto, pane."

„Tři dny! Kvůli výpadku proudu, který trval pětinu vteřiny?" Groves z písku vykopl roztavený kousek kovu. „Řekni mi, co se tu stalo."

Matthias si odkašlal a urovnal si brýle. „Tady ty střepiny pocházejí z malé termitové bomby. Nedaleko v poušti jsme také nalezli nějaký mechanismus a roztrhané kousky rýžového papíru."

„Fugo balón?" Groves protočil oči. „Dobrý Bože, ti Japončíci ale mají štěstí!"

Elizabeth se předklonila, aby si prohlédla kousky spečeného kovu. „Co to je fugo balón? O čem to mluvíte?"

„Zápalné balóny, dárek z Japonska," řekl Groves. „Japončíci jich musí vypouštět tisíce," vysvětloval

Matthias. „Balóny z rýžového papíru nesou zápalné bomby. Vítr je vynese do výšky až dvanácti kilometrů a vzdušné proudy je přiženou do Spojených států. Minulý měsíc jsme jich našli pár neporušených – zdá se, že jsou vybaveny systémem zátěže a výškoměru, který je drží ve vzdušném proudu. Když se dostanou nad USA, bomby vybuchnou – jako tady ta.“

„Jak to, že jsme o nich nikdy neslyšeli?“ zeptala se. „Proč vláda nevarovala obyvatelstvo?“

„Prvních pár spadlo ve vzdálených oblastech Montany a Severní Dakoty,“ řekl Matthias. „Nikdo, kromě pár místních plátků, si toho nevšiml – ale japonský tisk z těch článků udělal velkou slávu, takže teď víme, že jejich špioni čtou i ty nejmrňavější zprávičky z místních novin. Už jsme o tom nepublikovali ani slovo.“

„Ti Japončíci nechápou, jak velká je tahle země,“ řekl Groves. „Nemůžou nás porazit tím, že nám naslepo šoupnou do západní poloviny Spojených států pár balónů. Tady jim přálo zatracené štěstí.“ Zvedl kousek roztavené střepiny. Když se předklonil, jeho mohutné tělo se zakymácelo. Prohlédl si úlomek, pak jím mrštil do pouště. „Už jsem toho viděl dost.“

Vyrazil zpátky k džípu. Pohyboval se s hbitou rozhodností, která se k němu nehodila. „Pokud to je nejlepší zatracená tajná zbraň, s kterou na nás mohou vyrukovat, nemusíme mít z Japonců obavy. Jedem, Fricku! Zůstanu tu jen pár dní, než budu vlakem pokračovat do Oak Ridge.“

19

Oak Ridge, Tennessee
Září 1944

„Utratili jsme více než dvě miliardy dolarů v největší vědecké hazardní hře v historii – a vyhráli jsme."

prezident Harry S. Truman

„Cítím se nesmírně potěšen a posílen. Oak Ridge je největší a nejpozoruhodnější vědecký experiment v historii."

ministr války Henry L. Stimson

Navzdory všem prioritám, které generál Groves nařídil, a tomu, že Projekt Manhattan měl válečný status priority AAA, aby mu byla poskytována co nejrychleji veškerá podpora, expresu to stále trvalo věčnost, než přejel z jedné strany Ameriky na druhou.

Elizabeth již dříve navštívila i jiné části Spojených států, ale většinu času dělila mezi Kalifornii a Nové Mexiko. Vždycky létala letadlem – ale jako cestující ve vlaku, který uháněl nekonečnými mílemi pouští, hor a plání, získávala představu o rozlehlosti Spojených států. Při tomto pohledu ji napadlo, jak absurdní je úmysl

Japonců naslepo shazovat nemířené balónové bomby a domnívat se, že způsobí vážné škody.

Teď, když si pevně stanovila pracovní vztahy s generálem Grovesem, rozhodla se Elizabeth trochu zmírnit svůj tvrdý přístup a více spolupracovat. Dosáhla svého a zdálo se, že se Groves v její přítomnosti cítí dost nesvůj a váží své kroky více než obvykle.

Takže mu pomohla najít vlaková spojení, aby se vyhnuli přílišnému čekání a zjistili nejvhodnější trasu do Tennessee. Ve vlaku spolu občas prohodili pár vět, ale častěji ji Groves ignoroval, diktoval dopisy a kouřil svůj doutník. Elizabeth zírala z okna a pozorovala krajinu roku 1944.

Oba mohli do Oak Ridge doletět za den, ale Groves odmítal riskovat svůj život nebo život kteréhokoliv vědce z Los Alamos méně bezpečným cestováním letadlem. „Poslouchejte, slečno Devanová, každý z těch vědců – a já také – jsme právě teď našemu národu velkým přínosem. Jsme nezbytní pro válečné úsilí. Možná vám to ještě nedošlo, ale tím, co děláme, změníme světové dějiny.“ Elizabeth přimhouřila oči. Tohle věděla lépe než on. „Nedovolím vědcům dokonce ani řídit auto,“ pokračoval generál. „Jednou, když jsem s doktorem Lawrencem jel nahoru do berkeleyských kopců, začal gestikulovat oběma rukama najednou a tak se zabral do svých myšlenek, že zcela přestal dávat pozor na cestu. Auto se kymácelo dopředu a dozadu, stačilo jen pár stop a spadli bychom ze srázu. Nechat některé z nich řídit je už samo o sobě nebezpečné. A já jim nemůžu dovolit vystavovat se nebezpečí. Tenkrát odpoledne jsem mu sehnal šoféra a totéž jsem zařídil i všem ostatním špičkovým vědcům.“

Groves zabafal z doutníku. „Letět letadlem je pro nás nebezpečné. Raději jeďme takhle vlakem, ať to trvá, jak

dlouho chce. Mimochodem, tady naše práce končí.“

Elizabeth napadlo, že by se raději vrátila do Los Alamos. Ale pak si vzpomněla na svou poslední hádku s Grahamem Foxem a jak velmi se změnila během těch patnácti měsíců, které strávila zde v minulosti. Její dřívější život jí připadal neskutečný. Snažila se o tom příliš nepřemýšlet.

Groves se uvelebil na sedadle, potáhl z doutníku a začal diktovat dopis. Elizabeth psala, jak nejrychleji mohla; nikdy se nenaučila těsnopis.

„Dokázal jsem spoustu věcí,“ prohodil později, když slunce zapadalo ve zvlněné krajině Indiany, „ale tohle bude zlatý hřeb. Sloužil jsem na Havaji, v Evropě a Střední Americe. Postavil jsem Pentagon, ale pro Kristovy rány, nic srovnatelného s tímto… snem. Náklady ve výši dvou miliard a máme jen spoustu budov, výdajů a dodávek, na které je čerpáme. A ještě žádné Zařízení.“

Elizabeth se na okamžik obávala, že se jí Groves začne vyptávat na vzdělání a ona si bude muset znova vymýšlet. Ale generál o to nikdy předtím neprojevil zájem a neptal se ani teď. Zdálo se, že je zaujat jen sám sebou a svým projektem. Neměl žádnou skutečnou koncepci toho, co začal budovat – a Elizabeth už vůbec neměla žádnou představu, jak to všechno dopadne. Příliš mnoho věcí se změnilo.

Groves zamáčkl doutník v popelníku vedle svého sedadla. Elizabeth se pokusila otevřít okno, aby dovnitř vpustila trochu čerstvého vzduchu, ale západka nefungovala.

Generál otevřel aktovku a prohlížel si její obsah. Promluvil, jako by se rozhodl sdělit jí nějakou novinku. „Skutečným důvodem, proč jedeme do Oak Ridge je, abychom byli po ruce při jedné velmi speciální inspekci.

Zdá se, že jeden pitomec z kongresu, nějaký Albert Engel z Michiganu, víří vodu kolem všech těch peněz, které jsme utratili a kolem záhadného způsobu, jakým kryjeme naše výdaje. Myslí si, že se dopouštím nějakého gigantického podvodu na amerických daňových poplatnících a dělá kolem toho hrozný humbuk.“

Groves si povzdechl. „To je přesně to, co potřebujeme, aby nějaký kongresman strhával veškerou pozornost na dvoumiliardový tajný válečný projekt, na kterém už několik let pracujeme. Proč rovnou nepošle skopčákům tištěné oznámení?“

Elizabeth na něj pohlédla. Dosud o těchto dotacích nikdy nepřemýšlela. „Chcete říct, že v Kongresu o veškeré té práci, o všech těch nákladech, nikdo neví?! Nikdo neschvaluje výdaje?“

„Ty schvaluje Roosevelt. On je vrchním velitelem. Je válka, tak si myslí, že na to má právo. Ministr války Stimson a pár dalších se kvůli tomu sešlo s mluvčím Bílého domu, šéfem většinové strany a šéfem menšinové strany Kongresu a vysvětlili jim nutnost Projektu a tak dál. Oni toto vysvětlení přijali a souhlasili, že až do konce války do toho nebudou strkat nos. Ale tohle nemůžete říct každému. Když se pokusíte přinutit kongresmana Engela držet jazyk za zuby, bude řvát ještě hlasitěji. Zvláště teď, když do voleb chybí pár měsíců, Dewey vede v popularitě a někdo hledá způsob, jak lidi sestřelit z jejich postů.“ Groves ještě jednou zamáčkl doutník v popelníku.

„Takže: o co jde při téhle inspekci v Oak Ridge?“ zeptala se Elizabeth.

„Ministr Stimson tam přijede s Engelem. Očekává se, že já, jako šéf celého Projektu, tam budu také, provedu je, řeknu toho Engelovi co nejméně, ale zároveň rozptýlím jeho pochybnosti.“

„Myslela jsem, že jedeme prověřit výrobu uranu?“ „No, to je skutečně hlavním důvodem. Stimson by neměl cestovat vůbec nikam. Je na tom zdravotně tak zle, že sotva chodí. Belhá se o holi. Po celém Oak Ridge jsme nainstalovali rampy, naleštili všechny kliky, vyčistili okna, zametli chodníky. Samozřejmě, že nikdo v Oak Ridge neví, že přijede Stimson. Půlka z nich si myslí, že je navštíví Roosevelt a ty rampy tam jsou kvůli jeho kolečkovému křeslu.“

Groves na ni pohlédl bledýma očima. Odfoukl si a promluvil téměř lidským tónem: „Prosím, spolupracujte a pomozte mi se vším, co budu potřebovat. Je to důležité.“

Elizabeth se zamračila a uvědomila si, že je z ní Groves trochu vystrašený. „Oukej, pomohu vám,“ slíbila. „Ale nezvykejte si na to.“

Pozdní léto zanechalo kopcovitou krajinu Tennessee zelenou a plnou kousavého, bodavého hmyzu. Vzduch byl těžký vlhkostí a Elizabeth se potila už jen z toho, že dýchala. Bavlněné šaty se jí lepily k tělu a svědily. Když kolona aut šplhala do kopce, stáhla boční okénko limuzíny, ale ani vánek nepomohl.

Vzadu seděl generál Groves, oděný v čisté, čerstvě vyžehlené uniformě a zabíral více než jen své místo. Vedle generála seděl šedovlasý ministr války, Henry Stimson. Stimson měl popelavou kůži a světlý knír jen zvýrazňoval jeho orlí nos. Hůl měl položenou na kostnatých kolenou a na tváři se mu usadil výraz, v němž se zračilo nepohodlí. Přímo za Elizabetinými zády vedl michiganský kongresman Albert Engel se svými dvěma společníky nervózní útržkovitou konverzaci. Proplešatělý rudolící poslanec vypadal, jako by měl plnou hlavu otázek, které se týkaly Projektu Manhattan.

Na zadním sedadle začal generál Groves vysvětlovat fyzikální aspekty zpožděné izotopové separace. Elizabeth naslouchala se zmateným úsměvem na tváři, protože generál celý problém až absurdně zjednodušoval, ale nezdálo se, že by Stimson nebo Engel fyzice rozuměli ani že by je to nějak zvlášť zajímalo. Když Groves popisoval jádro atomu a srovnával vodík a hélium, Stimson se napřímil a přerušil ho. „Hélium? To slovo pochází z řeckého Helios, což byl řecký bůh slunce, že?“

Groves se na okamžik zarazil, pak přikývl, i když zcela nepochopil souvislost této poznámky s jeho výkladem.

„Ano, jsem přesvědčen, že hélium bylo poprvé objeveno na Slunci.“

Stimsonovy úzké rty se roztáhly v úsměvu a on přikývl, sám sebou potěšen. Zjevně nerozuměl vůbec ničemu. Ale pak si Elizabeth uvědomila, že Stimson pravděpodobně nemusí rozumět. Odpovědnost za Projekt ležela na Grovesovi a Stimson jeho úsudku důvěřoval.

Mezitím se řidič z Oak Ridge pokoušel zapříst řeč s Elizabeth. Usilovně se snažil zachytit její pohled a pak protáhlým dialektem učinil nejapnou poznámku o počasí nebo o místním baseballovém týmu. Jeho jižanský způsob mluvy byl tak pomalý, že Elizabeth měla nutkání zatřást mu hlavou a dostat z něj konec věty dřív, než se vůbec propracoval ke slovesu.

Místo toho vyhlédla předním sklem, které bylo celé zaneřáděné hmyzem. V korunách borovic, dubů a topolů se třepotali motýli; ve větru poletovalo chmýří. Řidič ukázal na svídy krvavé, které v rozpuku hořely růžovými a bílými květy. Na západě spatřila mlhavou, modravou linii Cumberlandského pohoří, na východě se táhly Velké mlžné hory. Dole na úpatí hřebene se vinula pod silnicí klikatá řeka Clinch.

Black Oak Ridge, vzdálené třicet kilometrů od Knoxvillu, vybral jako hlavní základnu atomového programu sám Groves kvůli jeho odloučenosti, mírnému podnebí, dostatku vody a elektrické energie díky přehradám na řece Tennessee. V této oblasti žilo jen pár místních, nicméně Oak Ridge bylo dobře dosažitelné jak po železnici tak po silnicích. Obrovský stavební projekt oživil upadající venkovskou ekonomiku.

Když automobil dosáhl vrcholku hřebene a vyrazil skrze obrovitý komplex, kongresman Engel se naklonil dopředu a vyhrkl: „Dobrý Bože!“ Tato slova, která nebyla určena nikomu z nich, zazvonila Elizabeth v uších.

Stimson se kdákavě rozesmál a poklepal holí na opěradlo sedadla.

„Teď už vidíte, Alberte, na co jsme utratili všechny ty peníze?“

Groves samolibě prohodil: „Tohle je ve skutečnosti jen K-25, jedna z větších továren, které tu máme. Celý komplex leží na rozloze 54 000 akrů.“

„To je ale… obrovské!“ vyjekl Engel.

I Elizabeth vydechla údivem. Před nimi se táhla hala ve tvaru U o délce osmi set a šířce sto dvaceti metrů. Vypadala stejně ošklivě jako ty v Hanfordu, pochmurně šedá jako pevnost s malinkými okny u stropu.

Groves se usmál. „Máme za to, že je to nejrozsáhlejší budova na světě. Nevystoupíme z auta? Lépe si uvědomíte její velikost.“

Groves otevřel dveře auta a vstal. Napřáhl obrovitou dlaň, aby Stimsonovi pomohl vysoukat se pomalu a opatrně ven. Kongresman Engel vystoupil na druhé straně a opřel se o střechu auta. Řidič zůstal uvnitř a měl radost, že si bude moci s Elizabeth promluvit o samotě, ale i ona opustila vůz a shlížela na gargantuovskou halu.

Vzduch byl naplněn směsicí lesních pachů a na hranici slyšitelnosti se jím neslo tepající hučení. Továrna pracovala na plný výkon.

„K-25 využíváme k plynné difúzi uranu," vysvětloval Groves. „Jak už jsem říkal v autě, ženeme plyn, hexafluorid uranu, přes tři tisíce samostatných filtračních kolon, které jsou sestaveny v řadě za sebou v téhle jediné budově. Filtrační materiál je tak jemný, že umožňuje preferenčně projít atomům uranu 235, lehčímu izotopu, trochu snadněji než těžšímu izotopu uranu 238. Ale hexafluorid uranu je extrémně korozivní. Nikde v celé hale nenajdete potrubí ani ventily z oceli nebo jiných obvyklých slitin, protože by byly během pár hodin rozežrány. Většina věcí je zhotovena ze speciálně upraveného skla. Stejně je omezen i filtrační materiál. A to je pouze jedna z mnoha továren."

Groves si zahákl palce za opasek, sám sebou potěšen.

„Když proženeme plyn těmi třemi tisíci filtry, získáme na druhé straně látku mírně obohacenou o izotop, který požadujeme. Jen o jedno procento, ale je to lepší, než čeho jsme dosáhli kdykoli dříve."

„A kvůli tomu potřebujete tak obrovský komplex?" divil se Engel.

„Ano, pane."

„Ale *nač* to potřebujete?"

Groves se zamračil. „Obávám se, že tohle vám, pane kongresmane, nemůžeme prozradit."

Stimson se otočil a pohlédl na Engela přes střechu auta. „Potřebujeme to, abychom vyhráli válku, Alberte. Abychom náckům oplatili, co nám provedli v New Yorku."

„Ale –"

„No tak, Alberte, nevidíš, že to není žádný podvod?"

Engel na druhé straně limuzíny zašoupal nohama. „Samozřejmě, že vidím, že peníze nebyly zdefraudovány. Ale stále nechápu, o co tady jde.“

Generál Groves přistoupil k přední části vozidla a z tváře si odehnal párek moskytů. „Kongresmane, uvnitř těch budov máme armádu dělníků. Každý muž nebo žena má své stanoviště. Dostali velmi podrobné instrukce ohledně měřicích přístrojů, které mají sledovat, a ohledně knoflíků, kterými mají otočit, pokud by chtěli něco upravit. Máme tam tisíce stanovišť a každičké z nich monitoruje jen malou část tohoto gigantického procesu.

Ale žádný z těch dělníků neví, k čemu jeho práce slouží. Ani jeden z nich nemá nejmenší tušení, o co tady běží. Nepotřebují to vědět. Oni musí jen vědět, že přispívají válečnému úsilí a že na jejich práci závisí osud země. A omluvte mě, pane, za to, co teď řeknu, ale – ani vy to nepotřebujete vědět.“

„Generál to nemyslí nikterak urážlivě, Alberte,“ vmísil se Stimson.

Groves pokývl hlavou k hale K-25, pak stočil rozhovor jinam. Ukázal na vzdálený komplex budov na plochém vrcholku dalšího kopce. „Támhle je továrna Y-12, kde probíhá jiný proces, elektromagnetická metoda, k dalšímu oddělení izotopu uranu. Máme tam gigantické magnety vinuté ze stříbrného drátu a sestavené do obrovské smyčky nazývané dostihová dráha, a plyn prochází magnetickými poli. Máme tu ještě třetí továrnu, S-50, ve které se využívá další metoda, nazývaná tepelná difúze.“

„Proč používáte, generále, tolik různých metod?“ zeptal se Engel, stále v defenzívě. Z tolika technických výrazů se mu zamžil zrak. „Proč si prostě nezvolíte nejlepší metodu a nevyužijete ji? Víte, my zas nemáme neomezené finanční prostředky. Tohle trápí mé voliče

nejvíce. Tohle je typický Rooseveltův způsob, jak obcházet administrativu. Také proto má Dewey tolik voličů.“

Groves se zhluboka nadechl, zjevně aby před kongresmanem potlačil výbuch vzteku. „Pane Engele, musíme najít metodu, která bude efektivní. Jsme ve válce a útok na New York nám ukázal, že německý tajný výzkum se ubírá stejným směrem jako náš. Nemůžeme si dovolit luxus zkoušet jednu metodu po druhé. Musíme je vyzkoušet všechny najednou a pak ihned pokračovat v té, která vyřeší náš problém. A to řešení potřebujeme *teď*.“ Vytáhl z náprsní kapsy doutník, ale nezapálil si ho. „A máme ho. Uspěli jsme. Nyní ho musíme využít. Němci ani nebudou tušit, co na ně udeřilo.“

Kongresman Engel pohlédl na halu K-25 a zavrtěl hlavou. Elizabeth viděla, že je překvapen, ale nedokázala posoudit, zdali je také přesvědčen.

„Urazili jsme dlouhou cestu, pane ministře,“ řekl Groves. „Vím, že jste už pravděpodobně unaven, ale rád bych vám ukázal ještě továrny Y-12 a S-50.“

„Ať mi řidič namíchá whisky s cukrem a já vydržím ještě pár hodin,“ odvětil Stimson.

„Rád bych si prohlédl ty další továrny,“ poznamenal Engel. „Ale přál bych si, aby tu nebylo tolik toho hmyzu!“ Plácl se po ruce a nastoupil do auta.

„Generále Grovesi,“ řekl tiše Stimson, když viděl, že je Engel z doslechu. „Doporučoval bych vám, abyste si s tím vaším Projektem pospíšil. Víte, že jsem vás vždy podporoval veškerými zdroji, které má moje ministerstvo k dispozici, ale nevím, jak dlouho to ještě bude možné. Ten nápad s atomovou bombou je to jediné, co mě ještě drží v úřadu.

Ale to ještě není to nejhorší. Příliš mnoho lidí obviňuje

Roosevelta z toho, co se stalo New Yorku. Tahle válka už trvá příliš dlouho a jeho popularita rychle klesá. Všichni v Bílém domě víme, že ve volbách Roosevelt nemá proti Deweyovi prakticky žádnou šanci.“

Groves se šokovaně zarazil – poprvé ho Elizabeth viděla stát tiše.

„A Dewey o Projektu neví vůbec nic. Nelze odhadnout, zda ho bude podporovat.“

Stimson přikývl.

„Správně, generále. Doporučoval bych, abyste měl *před* koncem října něco přichystáno.“

Groves zíral na továrnu K-25. „To je nemožné, pane ministře.“

„Nemožné?“ vskočila mu do řeči Elizabeth. „Generále Grovesi, měla jsem dojem, že vy sám jste říkal, že tohle slovo od nikoho, spojeného s tímto projektem, nechcete slyšet.“

Generál zrudl a upřeně pohlédl na Elizabeth. Rychle vklouzla do auta, než na ni stačil začít řvát. Kongresman Engel se neklidně zavrtěl na zadním sedadle limuzíny. „Pojedeme už?“ zeptal se. „V tom autě je hnusné vedro.“

Když Stimson nastupoval do auta a pohyboval se, jako by měl všechny klouby z křehkého porcelánu, Groves vrazil hlavu dovnitř a vyštěkl na řidiče: „Zbytek prohlídky rušíme. V kanceláři najdeme někoho, kdo kongresmana Engela a ministra Stimsona provede. Slečna Devanová a já se musíme dostat do Knoxvillu a chytit příští vlak do Nového Mexika.“

„Generále, já bych přece jen rád viděl –“ začal Engel.

„Právě teď se pokouším přemýšlet.“ Groves si mnul čelo. „Slečno Devanová, máte-li, coby můj technický poradce, nějaké další skvělé nápady, vyrukujte s nimi raději dřív, než nastoupíme do vlaku.“

20

Koncentrační tábor Dachau
Listopad 1944

„Za prvé: je docela dobře možné, že Německo v brzké době vyrobí nějaký štěpitelný materiál. Nic nenasvědčuje opaku. Za druhé, proti jaderné zbrani neexistuje obrana. A za třetí, pokud se nám podaří včas dosáhnout úspěchu, zkrátíme válku a zachráníme desítky tisíc amerických životů."

generál Leslie R. Groves

Toho rána vytáhli před ohromná vrata dalšího mrtvého.

Daniel Waldstein – spíše kostlivec, který kdysi býval Waldsteinem – a další vězeň sebrali scvrklého, umírajícího muže, kterého znali pouze jako Eliho. Eli nezasténal, ani se nepohnul, když ho zvedli z betonové podlahy reaktorové haly; to neznamenalo, že by byl mrtvý, ale Daniel věděl, že když se jednou člověk dostal do takového stavu, je s ním konec.

Když otevřeli vrata, aby Eliho tělo vynesli ven na studenou bahnitou půdu, udeřil je závan mrazivého zimního vzduchu do tváří jako mokrý ručník. Stejně jako chladný vzduch je zasáhl i zápach koncentračního tábora. Kolem reaktorové haly tál čerstvý sníh a tvořil kaluže.

Daniel a Saul, jeho pomocník, položili tělo na místo, odkud je mohli ostatní vězňové odvléct. Nacističtí strážní odmítali přijít k reaktorové hale příliš blízko. Saul se otočil a odšoural do vlhkého horka. Daniel se naposled nadechl čerstvého vzduchu, pak zatáhl za obrovská vrata, a ta se za ním s třeskem zavřela.

Uvnitř reaktorové haly, která připomínala jeskyni, bylo nesnesitelné horko a dusno. Každé nadechnutí plnilo plíce párou. Ostatní vězni byli zticha a reaktor vydával tlumené hučení a syčivé zvuky, jak se potrubím pumpovala do jádra chladící voda. Neslyšeli žádné zvuky, způsobené strojními součástkami – zdálo se, jako by reaktor poháněla kouzla. Nikdo z nich nevěděl, co reaktor dělá a k čemu je.

Věděli pouze, že pokud zde budou pracovat jeden týden, získají svobodu. Viděli své předchůdce odcházet. Nesli si pár osobních věcí a nový kabát. Většina z nich tu práci nepřežila – ale za pokus to stálo. Každý z nich by s tím souhlasil.

Nikdo nechápal, jaký druh nemoci je zabíjí ani proč se jejich těla rozkládají jen proto, že jsou v jedné místnosti s reaktorem. Příležitostně odvedli táborový lékaři některého dělníka na prohlídku a ten se již nikdy nevrátil.

Daniel Waldstein vědě nerozuměl. Byl klenotníkem, skvělým klenotníkem v Berlíně, kde měl vlastní obchod. Nikdy nikomu neublížil; jen vyráběl šperky, prsteny a náušnice. Některé z lepších kousků nosil sám – vlastně nosíval.

Všechno mu sebrali toho dne, kdy přijel do Dachau.

Vzpomínal na doby, kdy sedával v šeru svého obchodu a dovnitř pronikalo světlo okny, která pravidelně čistil. Čichal pach vzácného kovu, na kterém pracoval; na svých silných, ale jemných prstech cítil dokonalou ruční práci, na prstech, které nyní již dávno rozbolavěla a poničila

těžká práce v táboře. Daniel vzpomínal na rozhovory se zákazníky, Němci stejně jako Židy. Myslel na to, jak na konci dne chodíval domů, kde odpočíval a při večeři se svou ženou Emmi občas zapálil svíčku.

Během prvního měsíce pobytu zde Emmi zastřelili.

Nyní Daniel cítil, že v něm hoří jen malý plamének svíce života, který svou existenci soustředí pouze na přenesení jeho duše z jedné sekundy do následující. Nedokázal toho nechat. Nedokázal se vzdát. Přežil tu a horší to už snad být nemohlo.

Daniel, už tak vychrtlý a vyhladovělý, polomrtvý vyčerpáním z chladného podzimu a nastávající zimy, byl na tom po několika dnech, kdy pracoval v reaktorové hale, ještě daleko hůř. Za den nebo dva bude s dalšími čtyřmi na řadě, aby rozmontovali reaktor, nasadili si potrhané a spálené kožené rukavice, odstranili horké bloky grafitu a vytáhli horké a zářící tuby uranu a připravili je k odvozu kamsi pryč. Den po rozmontování reaktoru dělníci umírali nejčastěji.

Daniel si pamatoval, jak mu tělem proběhlo vzrušení, když ho vybrali do služby u reaktoru. Po lících mu stékaly slzy; padl na kolena, vděčný strážnému, který mu tuto novinku sdělil.

Teď věděl, že by celou tuhle službu nemusel přežít, i když zbývalo už jen pár dní. Nedokázal v žaludku udržet jídlo. Kůži měl pokrytu boláky. Průjem ho vyčerpával a rval mu vnitřnosti. Zvracení, třas a pocení nemohl vydržet příliš dlouho. Nikdy Dachau neopustí živ.

Daniel se vždycky bál, že zde zemře. Podvědomě to věděl. Ale zoufalá snaha o přežití nedovolila, aby tomu uvěřil, ačkoli teď to bylo ještě horší; nejenže umíral, ale umíral a neznal příčinu, nevěděl, k čemu tohle pekelné zařízení slouží, nač ho nacisté použijí… aby vyhráli

válku? Aby zničili svět?

Než se Saul vrátil ke své práci, pohlédl na Daniela, jako by věděl, na co myslí. „Všichni jsme tu mrtví," prohodil tichým hlasem plným beznaděje. „Kolik dní to ještě potrvá, než nás odsud vynesou? Než ty vyneseš mě nebo já tebe?"

Daniel spatřil v Saulových očích záblesk vzteku. Vzplál v něm hněv a Daniel si uvědomil svou vlastní zlost, která v něm tak dlouho dřímala. Díky jeho pasivitě pošlapali jeho důstojnost a zbyla mu jen naděje na přežití? Proč jim dovolil, aby mu tohle všechno udělali? Jen proto, že chtěl přežít? Pokud se za přežití platí tak moc, stojí zato žít?

Daniel pohlédl na své ruce, zčernalé od uhlíkových cihel a všudypřítomného grafitového prachu. Tyto ruce právě vytáhly muže, lidskou bytost, ven do bahna, kde bude hozena do jámy a zahrabána s ostatními.

Daniel přistoupil k Saulovi. Promluvil tichým hlasem, jako by se bál, že ho někdo uslyší, i když žádný nacista by se neodvážil vstoupit na tohle nebezpečné místo. „Vidíš, co s námi dělají? Proč jim pomáháme?" Saul unaveně svěsil hlavu, jako by ten krátký záblesk vzteku byl jedinou emocí, která mu ještě zůstala. „My ani nevíme, k čemu tohle zařízení je."

Daniel mlčel a pak pohlédl Saulovi do očí. Byly podlité krví, s temnými panenkami, které vypadaly sežehlé a scvrklé od toho, co Saul viděl a udělal.

„Ale vsadím se, že bychom ho dokázali rozbít."

Saul zamrkal a o krok ucouvl. Pohlédl na své ruce, na číslo vytetované na vnitřní straně paže. „Nevíme, jak to funguje. Nemá to žádné mechanické součástky. Kdysi jsem stavěl a opravoval stroje. Tohle není stroj." Byla to zbytečná poznámka. „Mohli bychom zbourat reaktor?"

Daniel zavrtěl hlavou. „Ne, postříleli by nás a někdo jiný by ho za den znovu sestavil. Musíme způsobit větší škodu.“

Trhl kostnatým ramenem, aby ukázal na chladicí potrubí, kterým byla voda hnána skrze reaktor, měnila se v páru a unikala komíny ven. Den po dni, pokud Daniela nepřidělili na nějakou práci, pozoroval komíny, sledoval bílou páru a přemítal, co to v té reaktorové hale může být. Přál si a doufal, že jednou vyvolají jeho jméno, protože mu to poskytne mizivou, ale jasnou šanci uniknout z tohoto místa a vrátit se do svého starého světa, do svého klenotnictví, zpátky do imaginárního života s Emmi.

Věděl, že k tomu nikdy nedojde. Emmi byla pryč. Jeho klenotnictví zničili, okna rozbili během jedné šílené noci nazývané Křišťálová. Nemohl se vrátit, ale mohl odsud odejít. Aspoň si to myslel. Teď věděl, že ne.

„Saule, nemůžeme to tak nechat. Kdoví, k čemu nacisté zařízení použijí? Rozbít chladicí potrubí je asi jediná věc, která způsobí dostatečné škody, aby je to trochu přibrzdilo. Za to nás zabijí, ale my už jsme stejně mrtví.“

Saul nyní vzhlédl, jako by ho něco napadlo. „Nechci zemřít bezúčelně. Co když uděláme něco špatného?“

„Copak jim nechceme zasadit ránu?“

Tentokrát se Saul zamyslel. Někteří vězňové pokračovali ve své bezcílné práci, ale jiní přestali pracovat a naslouchali.

„Ano,“ kývl Saul. „To chceme.“

Daniel a Saul promluvili k vězňům u reaktoru. Souhlasili všichni, až na jednoho muže, který byl blízek smrti a sotva se hýbal.

„Slyšel jsem, že někteří vězňové v Dachau sabotovali stavební práce na sprchách, které se používaly ke

zplynování Židů," řekl Daniel. „S tímhle zařízením, ať už je to cokoliv, provedeme totéž. Nacisté aspoň nebudou mít z naší práce žádný užitek."

Saul našel malý hasák, který sloužil k utahování některých součástek, a podal ho Danielovi. „Měl bys být první, kdo se do toho pustí," vyzval jej.

Daniel si od něj vzal hasák a pohlédl na něj. Nástroj byl příliš malý, aby se mohl použít jako zbraň proti strážným. Ne že by se jich strážní báli, vždyť měli pušky a kulomety. Na jednoho strážného připadalo sto židovských vězňů, ale stejně se nikdo k ničemu neodhodlal. Strážné bavilo vysmívat se jim, protože věděli, že nebudou klást odpor; všichni byli příliš vyděšení.

Nepřítomnost strážných v reaktorové hale byla dalším kladem této práce. Bez ohledu na možnost získání svobody – dokonce i když věděli, že nejspíš nevydrží do konce týdne – pro pár dní bez posměšků, bez hrůzy, že vám na záda kdykoliv může zamířit hlaveň pušky, asi stálo za to zemřít.

Daniel zvedl hasák k červeně natřeným ventilům, které vyčnívaly z hlavního chladicího potrubí. Prostrčil jej uchem visacího zámku a zakroutil, ale neměl dost síly, aby zámek zlomil. Před očima mu tančily černé skvrny a z námahy se mu dělalo špatně, ale nepřestával tlačit a kroutit.

Další vězeň ve spálených rukavicích se vrátil s cihlou měkkého grafitu a udeřil s ní do hasáku. Grafit se roztříštil na štěpinky lesklého černého prášku, ale ta rána dodala hasáku dostatek energie, aby západka visacího zámku povolila.

Daniel sundal zámek a odhodil ho. Zvuk vody uhánějící potrubím mu pulzoval v uších. Neslyšel, jak visací zámek dopadl na betonovou podlahu. Vytrhl řetěz,

který zajišťoval ventil, a s náhlým výbuchem síly mrštil řetězem k tichému reaktoru, který se tyčil opodál.

Saul a Daniel otáčeli ventilem na vzpouzejících se závitech, dokud přívod vody nezastavili. Ostatní vězňové použili hasák ke zlomení menších zámků a otáčeli ventily.

Saul otevřel velký uzavírací ventil, který vyslal proud vody přímo do ozvěnou znějící reaktorové jámy. Když voda tryskala na beton, vypadala čistě a svěže. Daniel na ni zůstal zírat. Jeden vězeň zvedl ruce a vstoupil do proudu, ale síla vody ho srazila zpět. Daniel si nechal vodu stékat po rukou a nohou a cítil, jak mu vlhnou šaty.

Reka ledové vody mu okamžitě znecitlivěla celé tělo. Danielovi to nevadilo. Nechtěl nic cítit. Znovu se v něm zvedla vlna slabosti a nevolnosti a on začal zvracet na podlahu. Plival do proudu vody krev.

Očima, zamlženýma slzami bolesti, zíral na hranatého leviatana reaktoru. Už cítil, jak začínají pulzovat vlny horka, teplota rostla. Voda byla osvěžující, ale Daniel se nedokázal soustředit. Hlava se mu točila závratí. Když voda začala vířit v jámě a reaktor dál zevnitř zaživa požíral sám sebe, Daniel klesl se zkříženýma nohama do bazénu, v nějž se jáma proměnila.

Něco udělali. Něco dokázali. Nebylo to zbytečné. Jako odpověď na myšlenky se mu ústa roztáhla v malém úsměvu.

Saul si dřepl vedle něj. V prázdné hale se odrážel hluk stříkající vody. Když žár začal růst, všichni vězňové zůstali tiše sedět. Neměli sílu křičet nebo provolávat slávu.

„Není ti nic?“ zeptal se Saul. „Jak se cítíš?“

Daniel svěsil hlavu a cítil, jak mu na krk a záda dopadá voda. Pak vzhlédl. „Je mi fajn.“

Doktor Kurt Diebner seděl ve své prosté, malé

kanceláři v administrativních barácích poblíž výrobního centra tábora. Celý den slyšel venkovní shon, bouchání, nářek a stížnosti vězňů, které přivezli do Dachau. Malé okno kanceláře zakrývaly potlučené dřevěné okenice, na jejichž namontování trval. Nechtěl se celou dobu dívat na ten bezútěšný tábor.

Diebner si čmáral na kus papíru a předstíral, že plánuje zvýšení produktivity svého grafitem moderovaného reaktoru. Ve skutečnosti však neměl co na práci, nemohl dělat nic, než jen sedět a zuřit nad tím, co provedli s ním a jeho kariérou.

Radioaktivní prach, který shodili na New York, jim získal čas. Hitler byl tak potěšen, že jim dovolil vrátit se k původní práci. Snažili se vyrobit bombu, aby se do dějin zapsali hlouběji než jakákoliv jiná válečná událost. Ale ne Diebner. Ten trčel tady, na tomhle strašném místě.

Otřel si ruce, aby si uhladil řídké vlasy a upravil na nose černé brýle. Pracoval pro Ministerstvo zbrojního průmyslu na vývoji nové munice, ačkoliv ho tento obor nezajímal a neměl v něm ani žádné zkušenosti. Krátce vedl všechny výzkumníky Virové laboratoře v Institutu císaře Viléma, než ho přeřadili k jinému výzkumnému týmu. Spokojeně se cítil jen se svou vlastní skupinou v Göttingenu, s Paulem Harteckem, Waltherem Bothem a ostatními. Společně tam využívali poznatků zabavených Joliot-Curieovým v Paříži, aby podpořili německý jaderný výzkum.

Ale pak mu ten arogantní Abraham Esau se svým cambridgeským vzděláním všechno ukradl a ještě se k němu choval jako k nezbednému děcku. Nyní Diebner trčel v jámě pekelné zvané Dachau. Nejprve tento úkol uvítal, mohl sám rozběhnout projekt a nezáleželo mu na tom, kde je situován – dokud si neuvědomil, co to

znamená. Nyní měl špatné trávení a zhoršovalo se mu zdraví a nálada. Zjistil, že se již dál nemůže starat o výrobu plutonia, kterou tady zahájili. Viděl smrt, kterou radioaktivní vedlejší produkty tohoto reaktoru způsobily v New Yorku, ale zdálo se, že počet Židů, kteří v tomto táboře umírali, je stejně vysoký.

V dohledné době budou mít dost materiálu, aby mohli sestrojit Hitlerovu superbombu.

Závan větru zahvízdal ve štěrbinách okenic. Dnes bylo chladné, větrné listopadové ráno.

Prudce otevřel dřevěné okenice a vyhlédl ven na nehostinný tábor, na sterilní bahnitou půdu, která obklopovala reaktorovou halu.

Všiml si, že se z komínů nekouří. Na okamžik ho to zmátlo, protože věděl, že do rozebrání reaktoru a vyjmutí ozářených uranových tyčí chybí ještě několik dní. Pak spatřil černý kouř, který stoupal kolem zdí a střechou, a propadl panice.

Zrovna se otáčel od okna, když na dveře zabušil strážný. Voják vtrhl do malé kanceláře a překřikoval chaos, který ve výrobním centru obvykle panoval.

„Doktore Diebnere! Musíte jít okamžitě do reaktorové haly!“

„Já vím. Co se stalo?“

„Požár! Uslyšeli jsme ho přes zeď, ale vězňové zablokovali vrata. Nevíme, co provedli.“

Požár reaktoru, pomyslel si Diebner. Dostatečně velký žár, aby vzplanul grafit. Už teď bude v hale hotové peklo. Viděl černý dým, který stoupal komíny, puklinami kolem stropu a okrajů vrat.

Reaktor se tavil, jádro hořelo. Cítil, jak mu tělem stoupá chlad. On jediný věděl, co to znamená.

„Doktore Diebnere, musíte se tam jít podívat! Musíte

nám poradit, jak to opravit.“

Ale Diebner se nepohnul. Klouby mu zbělely, jak sevřel okraj stolu. „Tohle nejde opravit. To je katastrofa!“

Uranové tyče se žárem roztaví. Veškerý grafit se speče dohromady, všechno bude kontaminované a radioaktivní. Postavili reaktorovou halu tak rychle, že neměla žádné zabezpečení, nic k zachycení všech těch smrtelně nebezpečných vedlejších produktů, nic, co by jim zabránilo šířit se vzduchem, kdyby k takové katastrofě došlo. Kouř, který stoupal k nebi, byl jedovatý. Nesl stejnou smrt jako ty malé rakety, které rozprášily radioaktivní prach nad New Yorkem.

„Přivezte mi mé auto. Okamžitě! Musím během příštích dvou minut odjet! Všechny své muže musíte okamžitě evakuovat. Všichni musí pryč.“

„Evakuovat? Ale co vězni?“

„Jděte! Hned!“ Diebner bouchl do stolu. „O vězně se nestarejte.“ Ztišil hlas: „Ti jsou už teď mrtví.“

Strážný konečně odběhl. Diebner se také chystal k odchodu. Rozhlédl se, zdali by si neměl vzít něco s sebou. Zbývala mu jen chvilka – pokud už nebylo příliš pozdě. Ale pak si uvědomil, že zde není nic, co by si chtěl ponechat.

Pospíchal ven. Vězňové se shromáždili u reaktorové haly a sledovali tu podívanou. Plameny pronikly štěrbinami ve stěnách a zachvátily okraje střechy. Strážní pobíhali kolem, někteří stříleli z pušek, jiní se pokoušeli utéct.

Diebner vyhlížel auto a čekání se prodlužovalo. Rozhlédl se, jestli nenajde nějaký jiný způsob, jak by mohl uniknout. Chtěl odsud pryč, chtěl se dostat co nejdál od téhle neviditelné smrti. Nevěděl, jestli by neměl zadržet dech, sklonit hlavu a zakrýt si ústa. Před radiací se nemohl

nikam ukrýt.

Z dějiště požáru se valil černý kouř, který se svíjel v mírném podzimním vánku. Saze sedaly na tábor jako pokrývka.

Diebnerovi se chvěly ruce. *Tohle*, pomyslel si, *je pravý holocaust*.

Zajímalo ho, proč jeho auto tak dlouho nejede.

OPERACE TRINITY

ČÁST 5.

21

Lokalita Trinity
Listopad 1944

> „Ti, kteří započali práci na téhle strašlivé zbrani, a ti, kteří materiálně přispívali na její vývoj, mají povinnost před Bohem i světem dohlédnout, aby byla připravena k použití ve správný čas a správným způsobem.“
>
> *Leo Szilard*

Výlet z Los Alamos v neoznačeném vládním automobilu trval tři hodiny a Fox propotil každou minutu této prašné jízdy na jih v září podzimního slunce. Dva vojenští policisté, kteří ho doprovázeli, ani nemrkli, když auto projíždělo Albuquerque, aniž by zpomalilo. Kdyby je zastavil dopravní policista, Fox by musel ukázat neoznačený a nepodepsaný řidičský průkaz; neměl povoleno vyzradit své jméno ani cíl cesty. Jeho vojenská eskorta by se o to postarala.

Fox polkl, v krku měl sucho. Všichni tři vyprázdnili své termosky s kávou již před půlhodinou. Neodvážil se navrhnout, aby zastavili, ani kvůli občerstvení. Rozkazy zněly jasně: cestou do Trinity poblíž Socorra je zakázáno zastavit.

Trval na tom, že bude řídit, navzdory tomu, co generál

Groves prohlásil o chabých řidičských schopnostech vědců. Fox jen nesměl zapomenout, že má jet po pravé straně vozovky.

Fox se k vojenským policistům choval chladně a nemíchal se do jejich afektované diskuse o prezidentských volbách. Politika a hlavní město Washington se zdály vzdálené a bezvýznamné. On se právě chystal pomáhat při pokusném výbuchu atomové bomby.

Na jejich občasné otázky vždy jen zabručel ano nebo ne. Cítil se velmi nepříjemně, protože si sám nedovolil s těmito mladíky ani zažertovat. Měl pocit, že G-2 pověřilo tento nevinně vyhlížející doprovod, aby ho sledoval nejen kvůli jeho „ochraně“. Co když mu uspořádali tento výlet, aby vybreptal něco, co by za normálních okolností nevyslovil? Třeba se domnívají, že od nynějška si Graham Fox hnusí všechno, co souvisí s Projektem Manhattan? Co když vědí, že se bojí toho, co se nyní utrhne ze řetězu a vrhne se na svět?

Dobře si pamatoval den, kdy poslal Esauovi dopis a jak se mu zdálo, že ten Příjemný Mladý Muž z G-2 vycítil, že Fox obešel bezpečnostní předpisy. V nadcházejících měsících se nic nepřihodilo, ale Fox se nedokázal zbavit dojmu, že je neustále pod dozorem. Tato paranoia jen zvyšovala jeho pocit viny, jako když ve zpětném zrcátku spatříte policejní auto a jen čekáte, kdy na vás pustí sirénu.

Ale teď, když se Elizabeth Devanová… změnila a začala Projekt podporovat, zůstal na téhle straně jen on sám. Již téměř dva měsíce cestovala s generálem Grovesem – a svůj odjezd si domluvila se samotným ďáblem! Fox se vždy domníval, že dobře skrývala své sympatie k Německu, možná byla dokonce špiónem; nechtěl vědět, čím ve skutečnosti je, dokud sledovala stejný směr jako on sám.

„Nemůžeš poslouchat nikoho jiného, když je v sázce tvé svědomí," řekla tu noc, skoro před půl rokem, kdy se poprvé milovali. „Udělej, co je třeba. Následky vem ďas." Ale teď se to změnilo. Ona se změnila.

On se bude řídit její dřívější radou, ať už jí ona sama stále ještě věří nebo ne. Věděl, že se Abraham Esau v Německu pokusí udělat, co bude v jeho silách. Skutečnost, že nenásledovaly další radioaktivní útoky na americká města, znamenala, že Esau přesvědčil nacistické vrchní velení o prezentaci varovného výstřelu. Esau by si nedovolil vyvinout plnohodnotnou bombu, takovou, jakou se oni chystají na pokusné střelnici v Trinity odzkoušet.

Plutoniovou bombu, založenou na implozní koncepci, kterou předložila samotná Elizabeth, navrhli a zkonstruovali. Ale nikdo nevěděl, zda bude fungovat. To zařízení využívalo výbušných čoček k rozbití duté koule plutonia a dosažení nadkritického stavu. V souladu se všemi výpočty a modely by měl tento princip fungovat. Ale Edward Teller byl zabit při pokusu, který také ověřili v souladu se všemi výpočty a modely. Teorie má své chyby. Úspěšný pokus všechny pochybnosti smete.

Foxovou povinností bylo vést jednu část tohoto testu. Pokusil se soustředit na řízení. Oči upíral na silnici, rukama svíral volant, ale do mysli se mu vkrádaly myšlenky na obrat událostí v Los Alamos. Po New Yorku a poté, co Elizabeth navrhla pro plutoniovou bombu implozní schéma, se zdálo, že celý Projekt znovu ožil. Teď už je nemohlo nic zastavit.

Ledaže by něco provedl on sám. Jeho nové jmenování mu k tomu dávalo příležitost. Copak mohl dovolit válečným magnátům tisíckrát zvednout sázku?

Foxovi nevadilo, že ho odvolali z týmu, který se věnoval radioaktivnímu nuklidu; uvědomil si, že důležitost

jeho skupiny poklesla s ohledem na celkový cíl Projektu. Ale rozzuřilo ho, že byl začleněn do Kistiakowského skupiny, která se věnovala trhavinám. Co věděl o fyzice rázů? Hydrodynamickém pohybu? Detonačních vlnách? „Pokud to neznáš, nauč se to!“ poradil mu Oppie. Tatáž věc se opakovala po léta. Vědce nutili stát se okamžitě odborníky v oblasti, o které neměli žádné vědomosti. Ale ono to fungovalo.

Naštěstí si ten bláznivý Ukrajinec uvědomil Foxovu nechuť a navrhl, aby Fox koordinoval simulaci skutečného testu. V porovnávacím testu s výbuchem plutoniové bomby mělo být v poušti odpáleno sto tun výbušniny. Radioaktivní zdroj bude uložen v trhavině a budou se sledovat střepiny. Fox měl rozmístit v různých vzdálenostech od výbuchu snímače, které by pak objel v džípu a shromáždil výsledky.

Fox pomyslel na to, jak propásl možnost přidat se k několika upřímným kolegům, kteří na protest opustili Projekt. Ale napadlo ho, že teď má větší šanci působit na události zevnitř. Jako by v tom svět spatřoval nějaký rozdíl.

Jakmile se vzdálili od Albuquerque na jih, jeho doprovod se uvolnil. Zdálo se, jako kdyby všechno severně od města sloužilo za testovací oblast dodržování předpisů. Nebo si možná mysleli, že v trsech pelyňku poblíž Projektu se skrývá nespočetné množství špiónů, ale nyní už snad odjeli dostatečně daleko, takže jsou v bezpečí. Jejich konverzace již nebyla tak upjatá; Fox se k nim však stále nepřipojoval. Stejně si vojenská policie bezpochyby myslela, že všichni vědci z Projektu jsou divní.

Když mířili do ploché vulkanické kotliny jižně od Albuquerque, dvouproudá silnice se vinula podél Rio Grande. *Grande* – těžko by se našlo nevhodnější pojmenování; v rozbahněném korytě nebylo víc vody než ve vaně. Nedalo se srovnat dokonce ani s Temží. Ale v

oblasti, kde je voda vzácná tak jako zde, si ta trocha možná zaslouží název „Grande“.

Do auta pražilo slunce a otevřenými okny dovnitř pronikal horký vítr. Generál Groves trval na dodržování předepsané rychlosti. Fox se neklidně zavrtěl a přidal plyn.

O hodinu později vyjížděli z malého městečka Socorro, špinavé díry poblíž pokusné oblasti, která ještě stála za zmínku. Třicet kilometrů na jih od Socorra vojenští policisté Foxovi řekli, aby zpomalil u tří stavení nazývaných „San Antonio v Novém Mexiku“, což bylo ve srovnání s jeho jmenovcem v Texasu směšné. Když Fox nesjel z hlavní silnice, vojenští policisté si vyměnili pohledy.

Muž, který seděl vzadu, se naklonil k Foxovi. „Doktore Foxi, víte, jak jednou dojedeme do Trinity, dostaneme tam jen mizerný žrádlo z jídelny.“

Policista vpředu se pootočil a prohodil: „A protože je jedna, znamená to, že budeme bez jídla přinejmenším další čtyři hodiny.“

Muž na zadním sedadle se zašklebil: „A my bychom nechtěli, aby měl jeden z předních vědců Projektu hlad.“

„Zvláště před tak důležitým pokusem.“

Fox přibrzdil. Po levé straně vozovky se na domku z nepálených cihel na zrezivělých řetězech houpala dřevěná cedule.

BAR U SOVY
DOMOV CHEESEBURGERŮ
se zelenými CHILLI PAPRIČKAMI
VÍTEJTE!

Policista, který seděl vzadu, zvolal: „Koukejte, doktore. Zrovna támhle je restaurace!“

Jeho kolega odpověděl až příliš rychle: „Skvělé!“

Ačkoliv Fox neměl zrovna hlad, velmi rád by se protáhl. Již delší dobu trpěl žaludeční nevolností. „Jak je to ještě daleko?“

„Hm, přinejmenším hodinu.“

„Možná dvě.“

„Jestli ne víc.“

Fox zaváhal. „Podle rozkazu nesmíme nikde zastavovat –“

„Kromě nezbytných zastávek na toaletu a při mimořádných okolnostech.“

„A tohle je jedna z nich, že?“ Oba vojenští policisté s nadějí pohlédli na Foxe. „Vy jste řidič.“

Těm dvěma nemohlo být více jak dvacet let, nebyli to žádní agenti G-2 s ocelovým pohledem, jak si je předtím představoval. Vždyť to byli jen kluci. Přerostlá děcka. Fox zajel na malé zaprášené parkoviště před barem.

O minutu později seděli v šeré místnosti jako jediní hosté. Od grilu se na ně široce usmíval velký, snědý muž. Dlouhé spletené vlasy mu splývaly na ramena a ústa měl plná zlatých zubů. Na krku mu visel tyrkys a doplňoval lesk jeho prstenů. Odsunul tři čtvrtkilové hamburgery, špachtlí oškrábl gril a pak je přišoupl zpět. Policisté i Fox usrkávali z lahví s dlouhým hrdlem mexické pivo.

Kuchař před hosty přisunul šťavnaté hamburgery se zelenými chilli papričkami a oba vojenští policisté se na ně vrhli. Na zbytku talíře ležela hromada nahrubo řezaných smažených hranolků. Fox zvedl svůj hamburger a rozhlédl se po ubrouscích, ale žádný nenašel. Zakousl se do hamburgeru v žemli a cítil, jak mu do úst vytryskla horká šťáva. Americké jídlo.

Indián se opřel o sloup, který dělil bar na dvě poloviny. „Nedávno tudy projížděla spousta lidí. Vy, hoši, máte

štěstí, že mám dnes otevřeno.“

Fox spolkl sousto ostrého jídla a otázal se: „Copak se stalo?“ Musel se napít piva, aby spláchl pálivou chuť v hrdle.

Indián kývl k řadě lahví za barovým pultem.

„Přenesu je dozadu. Pár vojáků mi řeklo, že by v nejbližších pár týdnech mohly popadat při nějakém výbuchu. Nikdy nevíte, co tam uprostřed pouště udělají. Víte, jak se té poušti říká? *Jornada del Muerto* – Cesta smrti.

Stezka mrtvého muže. Nevím, co tam chtějí provést.“

Fox se málem zadusil soustem. Oba policisté jejich rozhovoru nevěnovali pozornost a hleděli si oběda. Fox pořádně sousto rozžvýkal a konečně se mu podařilo ho polknout. Pak se nevinně otázal: „Kdy jste o tom slyšel?“

„O výbuchu?“ Indián se zašťoural v zubech a pokrčil rameny. „Před týdnem, možná před dvěma.“

„A kdy se to má stát?“ Fox se snažil, aby jeho hlas zněl lhostejně a nevzbudil zbytečnou pozornost. Jeden z policistů ho pod stolem kopl.

„Někdy v tomhle měsíci. Mně je to jedno. Stejně je to alamogordská vojenská střelnice a pořád tam něco bouchá.“ Veliký Indián se zasmál. Naklonil se dopředu, lokty se opřel o barový pult a hlasitě zašeptal: „Říkají, že tam zkoušejí stěrače předních skel ponorek nebo elektrické letadlo.“ Zakroužil si prstem vedle ucha. „Myslím, že to na mě hrají, takže dělám, že jim to žeru.“ Narovnal se a promluvil hlasitěji. „A když ten žertík se stěhováním mých lahví přiláká projíždějící hochy z armády, rád to udělám.“

Fox se zasmál a přikývl. Vypuštění informace o blížícím se výbuchu bylo striktně zakázáno, ale výstrahy se vždy mísily s „oficiálními“ zastíracími historkami a

vykonstruovanými fámami, kterých byly ulice Santa Fe plné.

Ale tato příhoda ujistila Foxe v jedné věci: ti vojenští policisté zcela jistě nebyli agenty G-2 – jinak by toho Indiána zavřeli v tom okamžiku, kdy by se o výbuchu jen zmínil. Ti dva mladíci byli nejspíš přesně tím, na co vypadali, prostým vojenským doprovodem.

Fox zamumlal směrem k Indiánovi díky, odstrčil se od baru a nechal na talíři polovinu hamburgeru. Policisté k němu vzhlédli s ústy plnými jídla. „Počkám u auta. Potřebuji se trochu protáhnout. Však víte, jsem z toho řízení celý ztuhlý.“ Než stačili odpovědět, Fox vyšel ven.

Vkročil na prašnou silnici. Nad ním se klenulo modré nebe. Na západě se na horizontu kupila obrovitá bouřková mračna, na sever, až kam dohlédl, se rozprostíraly jejich vrcholky ve tvaru kovadliny. Zdálo se, že se schyluje k strašlivé průtrži mračen, což bylo na pozdní podzim dosti neobvyklé. Měli by se snažit urazit zbytek cesty do Trinity dříve, než začne pršet.

Fox si zapálil cigaretu a zhluboka nasál do plic kouř. Rozhovor s Indiánem ho přinutil přemýšlet. Kolik lidí skutečně očekávalo, že se tady stane něco velikého? Obyvatelé ospalého San Antonia by si to díky neobvyklému provozu na silnici dokázali domyslet.

Vesnice nebyla delší než sto metrů – někteří vědci používali termín „jako když plivne“. Kolik náklaďáků, džípů a neoznačených aut tudy projelo na cestě do lokality Trinity? Kolik lidí spojených s testem atomové bomby se neoficiálně zastavilo v tomto baru?

A jestliže si o tom testu povídali obyvatelé téhle díry, kolik dalších lidí o něm vědělo? Foxovi se zdálo, že to něco dokazuje: nezáleží na tom, jak moc si vláda přeje

utajit jisté informace, lidé na ně tak či onak vždycky přijdou.

Zatáhl z cigarety. Atomová bomba. Uvolnění nepředstavitelných sil, které drží hmotu pohromadě – jak mohla být nějakému člověku svěřena taková moc a ještě někomu takovému, jako je generál Groves? Jak ukazovala volební kampaň mezi Deweyem a Rooseveltem, která byla v plném proudu, a vzhledem k americkým volebním zákonům, které každé čtyři roky vrhaly na politickou scénu nového prezidenta, bylo jen otázkou času, kdy bude zvolen muž, který zatouží vládnout celému světu.

Oppenheimer se stále snažil smýt si z rukou zodpovědnost a trval na tom, že prací vědce je navrhnout a sestrojit tu věc a nechat jiné lidi rozhodnout, jak ji použít. Ale teď, kdy již bombu skoro mají, co nastane příště? Budou všechny země chtít takovou zbraň vlastnit?

Německo takové možnosti má. Před pár měsíci Spojenci podnikli invazi v Normandii, pronikli do Evropy a začali Němce vytlačovat z dobytých území. Když se v srpnu Spojenci vylodili v jižní Francii, Rumunsko a Bulharsko vyhlásilo Německu válku, nacistický domeček z karet se začal sypat. A pokud přesto odmítali použít atomovou zbraň, kterou *museli* mít…

S každým dalším dnem jejich psychologická a vojenská převaha klesala. Německo se bude muset brzy vzdát. A Japonci v Pacifiku také začali prohrávat. V červenci americké vojenské síly dobyly Guam, v září Peleliu a nakonec, před pár týdny, rozdrtili japonskou flotilu u Filipín v bitvě o záliv Leyte.

Amerika bombu nepotřebovala. Ale pořád si chtěla pohrát se svou novou drahou hračkou. Fox mohl jen doufat, že to někomu z vědců dojde a všechno zastaví.

Někomu jako je on?

Nemůžeš poslouchat nikoho jiného, když je v sázce tvé svědomí.

Fox se nadechl a zavřel ústa před suchým, prašným větrem. Nos a popraskané rty mu hořely. Pachuť zelených chilli papriček způsobila, že dostal ještě větší žízeň.

Projekt začal zrychlovat a nezdálo se, že by ho mohlo cokoliv zpomalit. Mohl tomu zabránit? Možná, že Zařízení nebude fungovat. Pokud by se osvědčilo, nebude schopen zabránit, aby poznatky o bombě neprosákly ven. Všichni se dozví, jak rozbít jádro atomu a někdo díky těmto poznatkům zničí svět.

„Jak zavřeš tu Pandořinu skříňku?“ zamumlal si pro sebe. Trhl sebou a upustil cigaretu. Tabák mu dohořel až k prstům. Strčil si prst do pusy.

„Hej, doktore – propásl jste skutečně dobré pivo. Ten Indián vytáhl své speciální rezervy.“

Druhý vojenský policista si odříhl. „Na zpáteční cestě si koupíme celou basu. Do pokusné oblasti ji vzít nemůžeme.“

„Dobrá. Tak jedem.“ Fox vklouzl na sedadlo řidiče. Z látkových potahů sedadel se zvedaly vlny žáru – sedadla byla, samozřejmě, černá. Cítil pach horké látky, a když se posadil, ucukl a držel se od opěradla dál, aby se nespálil. „Můžeme vyjet, hoši?“

„Jo.“

Fox vyrazil na prašnou silnici; do auta pronikl horký závan větru a hnědý prach. Za méně než minutu San Antonio za nimi zmizelo.

Jak mířili na jih, k malé řadě kopců, Fox si uvědomil, že za celou dobu, co pobývali ve vesnici, tudy nikdo jiný neprojel. Tak je to jasné, pomyslel si. Tahle věc se nedá utajit.

Okraj vozovky pokrývala černá láva. Fox chtěl zastavit a nabrat si trochu ztuhlých hrudek, ale policisté ho upozornili, že díky zastávce v baru teď mají zpoždění. Silnice klesala do údolí a černá láva zůstala za nimi. Fox si povšiml po straně silnice malinké boudy, vzdálené asi osm kilometrů.

„Co to je?“

Jeden z vojenských policistů se naklonil a zašilhal naznačeným směrem. „Strážní budka. Tam dostaneme povolení. Trinity je asi dvacet mil na jihovýchod.“

„To je teda skutečně uprostřed ničeho.“ I když za poslední rok a půl přivykl rozlehlosti Nového Mexika, v porovnání s tímhle hýřila poušť bujnou vegetací. Projížděl autem údolím na jih. Po levé ruce se jim zvedaly drsné hory San Andreas, strnulé a hnědé, bez jakéhokoliv porostu. Strmé vrcholky čněly k nebi a lemovaly údolí přirozenou stěnou.

Po poušti byly roztroušeny zakrslé keře, kaktusy a trsy plevelu. V dálce se nad silnicí žárem tetelil vzduch. Kdyby si Fox někdy představoval, jak vypadá peklo, krajina kolem Trinity by se tomu blížila. V jeho mysli tohle místo vypadalo, jako by ho již atomová bomba zpustošila. *Jornada del Muerto*, Cesta smrti, tak to nazýval ten indiánský kuchař – skutečně příhodné jméno.

Jeli přibližně dvacet kilometrů, než dorazili k odbočce. Ze země trčel větrem ošlehaný ukazatel. Barva ze dřeva dávno oprýskala a většinu nápisu zakrýval písek, ale Fox dokázal rozeznat PROJEKT Y a šipku doleva. Když zamířili k pokusné oblasti, Fox před sebou spatřil oblak prachu. Přimhouřil oči. Zdálo se, že v dálce vidí horečnaté hemžení: nákladní auta, džípy, jeřáby a malinké tečky, které musely být lidmi.

Když se blížili, vojenští policisté si urovnali vázanky a

přesvědčili se, že mají košile zastrčené do kalhot. „Jako by nestačilo, že se tu motá tolik oficírů," postěžoval si jeden z nich, „ještě se tu může každým okamžikem objevit generál Groves."

„Občas mám pocit, že se víc starají o to, jak vypadáme, než jak děláme svou práci."

Fox s ním souhlasil, ale zůstal zticha. Copak si neuvědomují, co tady dělají, co se tady má stát? Jak se svět navždy změní?

Projeli kolem dalšího strážného, který se potil v odpoledním slunci. Strážný na ně mávl, ať pokračují, a Fox pomalu vjel do komplexu. Po okolí byly roztroušeny dřevěné baráky a dlouhé plechové hangáry. V centru všeho dění stál starý rančerský dům; uprostřed pouště, vzdálená od všech budov, se tyčila kovová věž.

Vojenský policista, který seděl na předním sedadle, ukázal k řadě automobilů před nimi. „Támhle můžete zaparkovat. Nechtějí, aby jim v pokusné oblasti jezdila civilní auta – příliš snadno se rozbijí. Pokud budete potřebovat někam zajet, vezměte si džíp."

Když Fox zatočil k parkovišti, všiml si v dálce řady přízemních budov, postavených z betonu, kolem zadních stěn měly navršeny valy písku. Všude viděl ozbrojené stráže; několik strážných neustále sledovalo dvě plošiny pokryté celtovinou.

Proboha, proč? podivil se Fox. Kdyby se někdo chtěl dostat dovnitř a provést sabotáž, nikdy by se nedostal ven živý.

Když Fox vypnul zapalování, vojenští policisté vyskočili z auta a začali se protahovat. K autu se blížil vojenský důstojník. Policisté sebou mrskli do pozoru. „Přivezli jsme doktora Foxe, pane."

Důstojník je propustil. Fox se vydrápal z auta a nasadil

si klobouk. Zvažoval, zda si má sundat kravatu, ale všiml si, že i v tomhle horku k zalknutí ji mladý důstojník má a tak se rozhodl si ji jen povolit.

„Doktore Foxi, jmenuji se poručík Johnson. Mám za úkol vám razit cestu.“ Vysoký Johnson, s pískovými vlasy, vyzbrojený nakažlivým úsměvem, vypadal docela přátelsky.

„Promiňte?“ potřásl mu Fox rukou. „Já nic razit nechci.“

„Ne, *razit vám cestu*. Jako ve fotbale.“

Fox se trochu pousmál, ale stále úplně nechápal. Americký fotbal se od kopané velmi lišil. „Aha. Znamená to, že mi budete při pokusu s výbušninami asistovat a dělat za mě papírovou práci, abych se plně mohl věnovat testu?“

„Ano, cokoli budete potřebovat.“

Fox zvedl z předního sedadla sako, dlaní ho oprášil a přehodil si ho přes rameno. „Tak kde bych měl začít?“

„Už jste někdy v Trinity byl?“

„Ne, ale viděl jsem náčrtek plánu.“ Zarazil se. „Můžete mi říct, proč se tomu říká Trinity? Co to znamená?“

„Ať mě čert vezme, jestli to vím,“ pokrčil Johnson rameny. „Jste už asi padesátý člověk, který se na to ptá. Vymyslel to doktor Oppenheimer a ten nic neprozradí. Ale můžu vám říct, co je nového. I všechno ostatní o tomhle místě je tajné.“ Poručík se otočil a mávl na Foxe, aby ho následoval. „Dovolte mi, abych vám ukázal pár věcí a můžete začít, kdy se vám zachce.“ Johnson mávl rukou k velkému bílému domu. „V McDonaldově ranči budete mít hlavní stan. Pokus s výbušninami proběhne na tamté dřevěné věži.“

„Jak to vypadá se skutečným pokusem se Zařízením?“

„O tom já nic nevím, pane.“ Poručík odpověděl příliš

rychle, jako by se odpověď naučil zpaměti. Fox se zastavil a čekal. Johnson pokrčil rameny. „Slyšel jsem, že všechno jde podle plánu. Musíme dokončit ještě jeden bunkr. Ten první je vzdálen od střelecké věže šest mil a bude testu nejblíže. Tam bude sedět v době odpálení Zařízení doktor Oppenheimer a většina nejdůležitějších vědců. Všichni chtějí lístky do první řady."

Fox se pokusil v dálce rozeznat opevněný bunkr. V holé pustině byl sotva viditelný. Nakonec v poušti rozeznal další dva bunkry.

„Zúčastní se pokusu celé vedení? I generál Groves? Budou všichni sledovat výbuch bomby?"

„No, za předpokladu, že k výbuchu *dojde*. Kdosi říkal, že by to mohlo roztrhnout celou atmosféru, ale generál řekl, ať pokračují."

Fox pevně stiskl rty. „A co riziko?"

„Já o tom skutečně moc nevím, pane. Generál tvrdil, že v modelu navrhli dostatečné tolerance, aby nedošlo k poruše." Johnson znovu vyrazil k rančerskému domu. „Prosím, následujte mě, pane."

Dostatečné tolerance? Fox tomu nemohl uvěřit. Po chybných výpočtech, které způsobily Tellerovu smrt, se Fox domníval, že vědci již zdaleka tolik nedůvěřují svým modelům. A oni zatím pokročili dále, přiblížili se k bodu nula a teď chtějí vědět, co jejich Zařízení udělá.

Jak jednou vypustíte džina z láhve, už ho nikdy nedostanete zpátky. Ale kdyby čarodějové, kteří toho džina zakleli, byli zničeni, asi by s ním nikdo jiný nedokázal zacházet.

Udělej, co je třeba a následky vem ďas.

Celé vedení.

Kdyby se mu nějak podařilo zabránit Projektu Manhattan v dokončení Zařízení a kdyby Němci svou

zbraň nikdy nepoužili, pak by byl svět skutečně v bezpečí. Lidé potřebovali čas, aby dorostli a naučili se zacházet s takovou moci. Samozřejmě, že tomu nemohl zabránit navždy, ale může získat čas. Ať se s takovými znalostmi lidstvo vyrovná v rozumnějších časech, až nastane mír a svět vstřebá svou válečnou lekci. On bude muset zlikvidovat „mozkový trust“ Spojenců.

„Doktore Foxi, skoro jsem zapomněl – vidíte ty plošiny?“

Fox znovu pohlédl na celtami přikryté plošiny, kterých si všiml při příjezdu. „Ano?“

„Jistě budou všichni klidnější, když si je ohlídáte sám. Teď, když jste přijel, přebíráte nad nimi oficiální velení.“

Fox se zamračil. „Co tím chcete říct? Vždyť ani nevím, co to je?“

„Vaše výbušniny – sto tun vysoce explozivního materiálu pro ten srovnávací test. Strážní jsou z nich trochu nervózní.“

Fox zůstal zírat na beztvarou hmotu pod celtami. Má k dispozici sto tun výbušnin.

„Ano, dokážu si to představit.“ Přikývl. „Nemějte starosti. Na všechno dohlédnu.“

22

Los Alamos
Listopad 1944

> „Jsme ovlivněni skutečností, že se nacházíme pod obrovským tlakem, jak vnitřním, tak vnějším, abychom provedli test, a ten bude nepochybně uskutečněn dříve než všechny pokusy, testy a vylepšení, která by se správně měla provést a mohou být provedena.“
>
> *J. Robert Oppenheimer*

Noviny ze Santa Fe ještě nedorazily, ale malá rádiová stanice v Los Alamos vysílala novinky okamžitě. Pro ty, kteří neměli zapnuté rádio, vysílaly zprávy amplióny, rozmístěné po táboře.

„Dewey vyhrál volby! Roosevelt prohrál velkou většinou ve čtvrtém kole prezidentských voleb Spojených států. Dewey slibuje ukončení války. Co to znamená pro tento projekt, dámy a pánové, každý jistě uhodne.“

Elizabeth sem do horského městečka přijela po mnoha měsících cestování s generálem Grovesem po celé zemi. Doprovázela ho do hlavního města Washingtonu a nyní se vrátila do Los Alamos, zatímco generál odjel do Alamogorda, aby započal test Trinity. Elizabeth zprvu nedokázala pochopit náladu lidí, kteří procházeli po Ulici

A, ale pak tlampače zprávu zopakovaly. „Dewey vyhrál…“

Další změna, napadlo ji. Byla to nekonečná spirála, která nikam nevedla. Nemohla udržet krok se vzpomínkami. Nedokázala se upamatovat, jaké události by měly nastat.

Skupiny vojáků mašírovaly v sevřených šicích a podle úsečných rozkazů cvičily na jednom konci tábora; kolem projížděly řvoucí džípy s uniformovanými důstojníky a vířily prach na nedlážděných ulicích; důstojníci si drželi čepice.

Táborové rádio bylo v neustálé permanenci a vyvolávalo jedno jméno za druhým.

Elizabeth si přenesla zavazadla k boku administrativní budovy. V nepřítomnosti generála Grovese se cítila dobře. Možná, že teď by se konečně mohla nadechnout vzduchu neznečištěného kouřem z cigára. Čas, který strávila s generálem Grovesem, se zdál být vzdálený miliony let – stejně vzdálený jako její starý život v původní časové linii.

Zároveň s uspěchanou aktivitou zaplnil střed Los Alamos nebývalý počet vozidel – náklaďáky, džípy a automobily parkovaly na každém jen trochu příhodném místě, ukryty za ubytovnami a podél plotu z ostnatého drátu, který obklopoval laboratoře.

Dříve, než Elizabeth zamířila na ubytovnu, rozhodla se nakouknout do Feynmanovy kanceláře. Chyběla jí práce s ním, jeho vtipy a smích. Nechtěla zmeškat příčinu vzrušení v táboře. Groves ji informoval o plánovaném testu implozního zařízení. Testu Trinity. Teoretikové měli ještě více přesčasových hodin než obvykle a Hanford dodal sotva dostatek plutonia na zhotovení jádra bomby. Něco v podvědomí jí našeptávalo, že to není v pořádku. Nenastal výbuch až příští rok? V roce 1945? Nicméně –

všechno se chýlilo ke konci.

A pak to teprve začne. Již nedokázala odhadnout, co se může stát.

Všude, kam se podívala, napjatě zářily z tváří vědců zarudlé oči. Všichni vypadali, že se vrhnou na cokoliv, co se jim postaví do cesty, ale zdálo se, že na ramenou nesou tíhu něčeho velmi důležitého.

Ale co kdyby se Německo brzy vzdalo? ptala se. Co kdyby Dewey přestal dotovat Projekt? Zbývaly jim pouhé dva další měsíce, než Roosevelt předá prezidentské otěže. Jakákoliv výhoda ze znalosti budoucnosti se s bombardováním New Yorku rozplynula.

Elizabeth zamířila rychlým krokem k laboratoři 1, ke svému starému pracovišti. Nikde Feynmana neviděla. V jeho kanceláři panoval obvyklý chaos a dokonce i její stůl byl zavalen papíry, jako by ho Feynman využíval ke skladování svých poznámek. Naškrábala zprávu, přibodla ji k opěradlu své židle a pak vykročila k místnosti aplikované matematiky.

Výpočetní skupina Johna von Neumanna tvrdě pracovala a zuřivě se pokoušela dokončit několik sestav výpočtů a překontrolovat parametry pro nadcházející test. Fyzik, který zadával počáteční hodnoty, žádného vědce z vedení neviděl. Vyrušovala – některé ženy v místnosti vzhlédly – Gladys jak–se–jenom–jmenuje se na ni zamračila – Elizabeth se otočila a odešla.

Vydala se zpět k administrativní budově. Během výletu s Grovesem se nacházela ve středu všeho dění, a nyní se cítila odstrčená. *Aspoň mi mohli nechat zprávu*. Ale pokoušela se sama sebe přesvědčit, že kolem ní se tenhle Projekt netočí.

Když ji potřebovali, posloužila, ale to ji neopravňovalo sledovat všechno, co se bude dít. Stále se cítila prázdná,

opomenutá. Zvedla zavazadla a vyrazila k ženské ubytovně. Suchý podzim zanechal Los Alamos vyprahlé horkem. Vzpomněla si na první průtrž mračen a rozbahněné ulice. Tohle místo již bylo skoro vylidněné, ale ona ho považovala téměř za domov.

Elizabeth vlekla zavazadla a držela se po straně ulice. Minul ji vojenský džíp, ale pak se zastavil. Voják otočil hlavu k ní, dupl na plyn a v řevu motoru začal couvat. „Chcete svézt, madam?“

„Jistě.“ Dřív, než mohl řidič vystoupit a pomoci jí, položila zavazadla na zadní sedadlo. Sama se vyhoupla dopředu.

„Kam jedete?“

Odhodila si vlasy z čela. „Na ženskou ubikaci – Druhá ulice.“

Řidič zařadil rychlost a vyrazil, ještě než mu stačila poděkovat. Měl na sobě standardní khaki uniformu s nezbytnou vázankou a vojenskou čepicí. Nemohlo mu být víc než devatenáct let a vzhledem k tomu, že si povšimla, že nemá žádné hodnostní označení, napadlo ji, že to bude asi nějaký úředník nově přidělený k Projektu. Musela se přidržet postranice džípu, když zahnuli a řidič zastavil přímo před ubikací.

„A jste tady, madam.“ Vojákovi zářily oči, jako by byl zasvěcen do nějakého vzrušujícího tajemství. Pomohl jí odnést zavazadla ke schodům do ubytovny.

Elizabeth napřáhla ruku. „Díky. Odjíždíte do Trinity na test?“

„Já?“ Mladík se zatvářil překvapeně. „Ne, madam. Mě tam nepotřebují. Ale víte, když se ten test povede, tak jsme prakticky vyhráli válku! Všichni to vědí.“

„A co když se nepovede?“

„Co?“

„Ten test. Co když selže?“

Mladík vypadal šokovaně. „To nejde. Chci říct, všichni tihle chytří profesoři se v tom léta vrtali – ten test prostě nemůže selhat!“

„Víte vůbec, co se tam má stát?“

Voják zavrtěl hlavou a o krok ustoupil. „Promiňte, madam. Nevím, o čem to mluvíte.“ Když pospíchal k džípu, tvář se mu rozjasnila. „Nemějte strach, tihle chlápci vědí, co se stane. Konec konců naše vláda by přece zbytečně nemámila tolik pracovních sil, že?“ Zamával a zanechal Elizabeth stát v oblaku prachu.

Vláda by nic zbytečně nemámila. Hochu, musíš se toho ještě hodně učit. Ale nemohla mít tomu optimistickému mladíkovi jeho víru ve vládu za zlé, zvláště ne v téhle nejničivější válce historie. Tohle se s jejími vzpomínkami na Vietnam nedalo srovnávat – pro tyhle lidi to doslova znamenalo na život a na smrt.

A pro ni také.

A nešlo jen o něj. Šlo o ně o všechny. O sekretářky, vědce a ze všeho nejvíc o vojáky. Všichni věřili těm čarodějům fyziky, kteří slíbili dodat atomovou bombu, která by mohla zničit Evropu. Tohle kouzlo by vyřešilo jejich problémy a válku ukončilo navždy, neboť s jadernou zbraní by Amerika mohla vnutit mír celému světu. Vše záleželo na úspěchu testu, který má za dva týdny proběhnout.

Tyhle myšlenky ji překvapily, nejprve pochybnosti, pak cynismus od… odkdy? Od nezdařeného atentátu na Oppenheimera? Co by se stalo, kdyby uspěla? Čas by se změnil nějakým nepředvídatelným způsobem. Už nedokázala určit, zda se něco změnilo k lepšímu. Sotva si pamatovala, co se *mělo* stát.

Zdálo se, že se její minulost čím dál tím víc vzdaluje.

Věděla, že se nikdy nevrátí do světa, který znávala. Musela zůstat a žít zde a nyní.

Tak proč to nevzdat a nepřidat se k proudu? Její dřívější snahy změnit minulost historii pouze zhoršily. Nenadělala by ještě více škody, kdyby se o to pokusila znovu? New York byl bombardován, Teller byl mrtev, Dewey vyhrál volby… v co ještě doufala, že by mohla změnit – že změní?

Elizabeth se otočila a znovu pohlédla na tábor. Byla tak dlouho pryč. Od ubikací nemohla zahlédnout laboratoře, ale viděla vrcholek administrativní budovy. Po pravé straně se táhlo pohoří Jemez, odkud před celými věky vyklopýtala krátce po Jeffově smrti z deště a spatřila paní Canapelliovou, jak ji zve do tepla a sucha v roce 1943.

Tak proč by nemohla žít jako normální lidé? Zapomenout na snahu změnit svět – už věděla, že život je mnohem komplikovanější, než by si kdy představovala. „Udělej, co je třeba. Následky vem ďas," řekl Ted Walblaken. Žil vůbec v této časové linii? Pravděpodobně byl dítětem. Při této myšlence se zachvěla.

Některé věci musely být neměnné a nezáleželo na tom, zda se je pokoušela změnit. Ale byla válka jednou z nich? Dokonce už na válku nemyslela jako na druhou světovou. Uvedla snad do pohybu nevysvětlitelné síly, které již nejdou vrátit zpět? Co když Německo tuhle válku skutečně vyhrálo? Podle nedávných rozhlasových zpráv teď nastal takový obrat, že se to zdálo nemožné – ale co kdyby se něco stalo později? Co kdyby byla Studená válka horší a Kubánská krize by přerostla v jaderný konflikt? Co kdyby se svět nedožil *glasnosti* a *perestrojky*, pádu Berlínské zdi a rozpadu Východního bloku?

Ta myšlenka ji nepotěšila, ale nemohla nijak změnit,

co už uvedla do pohybu. Sehnula se, aby zvedla zavazadla. Vlastní úmysly ji zmátly víc než kdykoliv předtím. Když Elizabeth vykročila k ubikacím, otevřela paní Canapelliová síťové dveře.

„Vítej zpátky, zlato! Vypadáš úplně vyčerpaně. Proč nejdeš dovnitř a nevykoupeš se, nenamočíš si na chvilku nohy? V téhle denní době bychom pro tebe mohli mít trochu horké vody.“ Sklonila se, aby Elizabeth pomohla se zavazadly, pak spustila svou obvyklou rychlostí:

„Když jsi odjela, události uháněly jako o závod. V Projektu se něco chystá. Myslím, že už brzy dojde k nějaké velké změně.“ Když Elizabeth vešla, paní Canapelliová se náhle zarazila. Nahnula se za pult a vytáhla obálku.

„Málem jsem zapomněla. Doktor Feynman to tu dnes ráno nechal a musela jsem mu slíbit, že ti to předám. Věděl, že se dneska vracíš.“

Elizabeth roztřesenýma rukama otevřela obálku. Všechny pochybnosti a starosti, které ji před chvílí trápily, se rozplynuly. Pokusila se přečíst dopis naškrábaný Feynmanovou rukou. Po přepsání tolika jeho poznámek se naučila luštit tenhle příšerný rukopis.

Elizabeth,

v době, kdy tohle budete číst, budeme na cestě do pokusného prostoru. Dostal jsem povolení k vašemu přesunu do Trinity; prosím, přijeďte, *jakmile budete moci*. Oppie vaši účast schválil. Koneckonců – imploze byla vaším nápadem!

Dick

Když Elizabeth vzhlédla, paní Canapelliová pozvedla obočí. „Nu? Je všechno v pořádku?“

Elizabeth se nemohla rozhodnout, zda je na sebe pyšná za to, co udělala nebo zda se stydí. *Koneckonců, byl to váš nápad!* Ale přizvali ji k testu a kdyby testované zařízení fungovalo, nenechá na sebe konec války s Německem dlouho čekat.

Usmála se a tu myšlenku si nechala pro sebe. „Všechno je prima."

V pokusném prostoru Trinity pracoval Graham Fox dlouho do noci, ale nebylo to nic neobvyklého. Všichni tam pracovali dlouho do noci, občas až do čtyř do rána, kdy pak odklopýtali do postele, jen aby o tři hodiny později vstali a dali se znovu do práce. Termín se blížil a nepřijímaly se žádné omluvy. Fox stál venku pod nekonečným hvězdným nebem nad pouští, cítil, jak mu chladný podzimní vítr čuchá vlasy a pokoušel se utřídit myšlenky, utvrdit se ve svém rozhodnutí a vrátit se k tomu, co bylo třeba udělat.

Když poslední technik odvrávoral dolů po dřevěných schodech střelecké věže, Fox pokračoval v práci. Na prknech detonační plošiny stála ve změti nástrojů poloprázdná termoska slabého čaje. Na široké plošině byly kostky výbušnin naskládány do mohutných bloků a tvořily obrovskou polokouli, která se zvedala patnáct metrů nad písečným povrchem pouště. Hromadu zakrývala bílá konstrukce podobná stanu.

Když Fox osaměl, nechal uběhnout ještě půl hodiny, než přerušil svou práci. Shlédl k zemi a v mihotavé temnotě nikoho nespatřil. Měsíc ozařoval krajinu šedomodrým svitem. Strážný se potloukal po prašné cestě asi sto metrů východně. Fox se zaposlouchal, ale nic jiného než jeho kroky neslyšel.

Byl sám. Nikdo ho nemohl spatřit.

Dřepl si, prolezl do stanu a nacpal do své brašny pět kostek výbušniny. Neměl klid, dokud zip brašny opět nezatáhl.

Pět nocí za sebou se mu dařilo z testovacího prostoru vynášet pár kostek výbušniny.

Ještě jednou se zastavil a rozhlédl. Pak zamířil na ubytovnu, aby urval pár hodin spánku, než opět začne pod ostrým sluncem vrstvit kostky výbušniny. Jako vedoucí projektu simulace pomocí výbušnin byl zodpovědný za prověření všech aspektů nadcházejícího testu. To zahrnovalo i návštěvu pozorovacího bunkru, ve kterém se shromáždí vedení Projektu.

23

Lokalita Trinity
Listopad 1944

„Kdyby bomba nebyla použita v současné válce, světu by se nedostalo dostatečného varování, co může očekávat, pokud by se znovu rozpoutala válka.“

Arthur Compton v dopise ministru války Stimsonovi

„Mělo by nám být jasné, že my a jenom my budeme obviněni ze zmaření naší práce.“

Leo Szilard

Paní Canapelliová jukla přes hromadu vybělených ručníků na Elizabeth. „Příjemnou cestu. Jistě to bude vzrušující. Přála bych si, abys tu mohla pár dní zůstat a odpočinout si!“

Elizabeth pomohla paní Canapelliové odnést ručníky do ubytovny. „Určitě by to bylo skvělé, na chvíli tu zůstat. Byla jsem na cestách tak dlouho, že už ani nevím, kde vlastně jsem.“

„No, musíš dělat něco důležitého, Betty. Všichni ti významní lidé tě neustále žádají, abys jim dělala společnost.“

Elizabeth se zasmála. „O tom tedy nic nevím.“ Sklonila se, aby vytáhla své staré džíny – „montérky“ – ze zásuvky. Roztáhla je a vážně se na ně zadívala. Neměla je na sobě od toho dne, kdy se pokusila zastřelit Oppenheimera.

„Nechceš si snad obléknout tohle, že?“ nakrčila paní Canapelliová nos.

„White Sands není místem, kam by se hodily šaty.“ Paní Canapelliová na ni pohlédla zmateně. Elizabeth jí vysvětlila: „Lokalita Trinity.“ *Tak to je správně – raketová střelnice White Sands byla založena pravděpodobně až v padesátých letech!*

„Už jsi tam někdy byla?“

„Ne, ale pár hochů mi o tom vyprávělo. Chtěli mě vystrašit historkami o chřestýších, tarantulích a škorpiónech.“ Paní Canapelliová se otřásla, ale Elizabeth to využila ke svému prospěchu. „Tak vidíte, že to není místo, kde bych se měla procházet s holýma nohama.“

Paní Canapelliová se stále tvářila skepticky. „Když to říkáš. Předpokládám, že jsi takové oblečení už kdysi nosívala, vzhledem k tomu, že jsi z Montany. Ale abych pravdu řekla, v těch montérkách příliš žensky nevypadáš.“

Elizabeth se starostem paní Canapelliové pousmála. Pochybnosti o vlastní ženskosti byly tím posledním, co by ji trápilo. Zajímalo ji, co by si paní Canapelliová myslela ve svých dvaceti letech, kdyby ženy začaly nosit bederní kalhoty a spalovat podprsenky.

„Víte co – převléknu se, až tam dorazím. Oukej?“

„To musíš nejlíp vědět sama. Jen buď opatrná. A hodně štěstí, ať už tam budeš dělat cokoli.“

„Díky.“ Elizabeth zavřela kufr.

Venku zahoukal klakson. Paní Canapelliová vykoukla z okna. „Oh, máš tady odvoz. Už na tebe čekají.“

Elizabeth zvedla z postele zavazadla. „Ještě jednou díky. S trochou štěstí budu do týdne zpátky.“

V černém vládním automobilu se uvelebila na zadním sedadle a připravila se na cestu do Trinity. Předpokládala, že další dva cestující jsou fyzikové, neboť je viděla spolupracovat s Feynmanem; napadlo ji, že jeden by mohl být Enrico Fermi, ale toho druhého nepoznala. Zdvořile jí pokývli na pozdrav a vrátili se ke čtení odborných časopisů. Všechno vypadalo velmi klidně – dokonce ani řidič nemluvil, ale Elizabeth to nevadilo. Doufala, že si během jízdy pořádně zdřímne. Bude to příjemná změna proti cestování ve společnosti generála Grovese.

Elizabeth, ztracena v myšlenkách, nepřítomně mžourala napůl zavřenýma očima okýnkem. Když automobil sjížděl ze stolové hory, míjeli útesy, které strměly do výšek desítek metrů, a balvany větší než dům. Ze skalnatých říms se klonily piniové borovice, americké jedle a modré smrky.

I když všichni mlčeli, Elizabeth v autě vnímala tlumené vzrušení a to ji udržovalo v bdělém stavu. Zdálo se, jako by drsná krajina toto napětí ještě zvětšovala. Nikde jinde bombu vyrobit nemohli, nic nebylo srovnatelné s majestátností severu Nového Mexika, nekonečné prostory, která fyzikům umožňovala pohrávat si se silami v srdci vesmíru.

V příštích pár dnech vše vyvrcholí. Cíl, kterému zasvětili roky života, bude zahalen do výbuchu jediné koule plutonia.

A co potom? Co se stane, až konečně otevřou Pandořinu skříňku, aby její obsah spatřil celý svět? Budou všechny národy reagovat stejně, jako reagovaly v její původní časové linii? Dojde k roztržce mezi SSSR a USA? Zabere hojení starých ran padesát let? Nebo

všechno dopadne ještě hůř?

Pak se Elizabeth zamyslila nad vlastním životem. Co se sebou udělá, jestli test dopadne úspěšně a nutnost vývoje bomby zmizí? V každém případě válka brzy skončí. Někdo časem zjistí, že nemá žádný rodný list, žádný opravdový průkaz totožnosti. Nevěděla, jak dlouho se jí ještě bude dařit ze všeho se vylhat.

V Los Alamos zůstat nemohla. Přestože pomohla vyrobit tu bombu, nechtěla pomáhat vyrábět stále horší a horší zbraně. Nebo se i tohle její přesvědčení změní? Občas se za svou slabost nenáviděla. Německo bude zastaveno a doufejme, že Amerika dostane rozum a zbaví se této zbraně jednou provždy.

Ve své staré časové linii si všimla, že někteří lidé obviňovali Spojené státy z rasismu, protože svrhly bombu na Japonsko. Bylo správné vyhladit Hirošimu a Nagasaki, protože Japonci byli „jiní“. Američané japonského původu byli zavíráni do internačních táborů; Američany německého původu nezavírali nikam. Nezáleželo na tom, jak strašní nacisté byli, hlavně, že *vypadali* jako Američané. Co by si veřejnost pomyslela, kdyby po jaderném výbuchu spatřila v troskách Berlína ležet radiací zasažené světlovlasé děti?

Tohle však nebude rozhodnutí Harryho S. Trumana. To přešlo do rukou prezidenta Deweye. Neměla vůbec žádnou představu, co tenhle člověk udělá.

Protože věděla, jak by se to mohlo zvrtnout, snad by se měla pustit do akce, která by přinutila Spojené státy zakázat práci na dalších jaderních zbraních. Někteří vědci se netajili se svými pochybnostmi. Možná by si měla znovu promluvit s Grahamem Foxem, pokusit se jejich roztržku urovnat. Mohlo by záležet na jediném člověku. Jen se podívejte, co způsobil Ralph Nader v její časové

linii, když zničil stabilitu celého průmyslu.

Věděla, že Spojené státy mají z minula zkušenosti s hladovými bouřemi a protiválečnými demonstracemi, ale to nebylo nic ve srovnání s velkými protestními akcemi v šedesátých letech nebo s její livermorskou demonstrací. Možná by *mohla* věci změnit, pomoci udržet svět na stezce tenké jako ostří nože, která by jim dovolila přežít příštích padesát let.

Elizabeth stiskla rty, neschopna v autě usnout, neboť zvažovala všechny možnosti, co by mohla udělat.

Snědli pozdní oběd v sešlé hospodě zvané U sovy, což byla jedna z mála budov z vepřovic, které si dohromady říkaly město. Několik automobilů a džípů zaparkovalo u malé restaurace; dlouhovlasý, divoce vyhlížející kuchař se zdál potěšen nečekanou záplavou zákazníků. Polovina z nich byli civilisté, druhou tvořili vojáci. Jako jediná žena Elizabeth cítila, že se k ní stáčí mnoho pohledů, ale nevšímala si jich. Pálily ji oči z cigaretového kouře, který se vznášel v klaustrofobické místnosti – tohle byla jediná věc, na kterou si dokonce i po tak dlouhé době nedokázala zvyknout.

Ona i její společníci s jídlem spěchali a snažili se, aby se dostali co nejrychleji zpátky na silnici, než ostatní stolovníci dojedí. Když zabočili na jih k Trinity, zdálo se, jako by se čas zpomalil. Krajina byla spálená a monotónní. Elizabeth toužila, aby už byli na místě, ale cítila se i nepříjemně, že se stala součástí atomového pokusu. Upřeně pohlížela na řidiče a snažila se ho přinutit, aby jel rychleji, ale kilometry pouště se vlekly pomalu.

Elizabeth pohlédla k horizontu. Úpatí hor zakrývala písečná bouře a bránila jí ve výhledu. Automobil se při jízdě po hrbolaté silnici otřásal a rozhled ještě více

znesnadňoval. Přeplazili se přes strmý kopec a prach klesl jako opona. Asi tři kilometry před nimi stála uprostřed pouště osamělá kovová věž.

Zvedala se do výšky třiceti metrů. Základ konstrukce tvořily čtyři vzpěry, přes které se křižovaly trubky. Plátěný potah na vrcholku se vzdouval ve větru a zakrýval vnitřek věže.

Elizabeth rozbolely plíce; uvědomila si, že zadržuje dech. Zhluboka se nadechla a rozhlédla se. Nezdálo se, že by si ještě někdo povšiml pokusného stanoviště. Fermi krátce vzhlédl od svého časopisu.

„Ah, tohle je střelecká věž?“ poznamenal se silným italským přízvukem.

Řidič si odkašlal. „Jo. Měli jste ji vidět před týdnem, když odpálili pokusnou nálož. Prý sto tun výbušnin. Pane jo, to bylo peklo na zemi, prach a kouř vyletěl až k nebi. My jsme byli dole v základním táboře, takže jsme tu ránu uslyšeli až po pěti sekundách.“ Ztišil hlas. „A slyšel jsem, že to nebylo vůbec *nic* ve srovnání se skutečným výbuchem.“

„Pokud to bude fungovat,“ odvětil Fermi.

„Bude to fungovat,“ zamumlala Elizabeth. Fermi na ni upřeně pohlédl, ale zdálo se, že její poznámku pustil z hlavy.

Elizabeth se ohlédla k věži. *Tak tohle je ono*. Vše, na čem pracovali v Projektu Manhattan – a hlavní důvod, proč se zapletla do protijaderného hnutí. Livermoreská výzva v Berkeley, Společné svědomí v Santa Fe, ona a Jeff, kteří sešplhali do kaňonu, aby zničili MKG… tahle rozviklaná věž vypadala příliš křehce na to, aby tu bombu vůbec unesla.

V příštích pár dnech přivezou pod silnou ochranou z Los Alamos vzácné plutoniové jádro. V žáru pouště začne

hrstka mužů konečně montovat testovací zařízení. Až doteď tam věž spočívala jako puška bez nábojů – museli ji nabít Zařízením, aby byla kompletní.

Řidič minul první strážní budku, zakroužil kolem obytných prostor pokusné oblasti, vzdálených alespoň šest set metrů od věže, pak zamířil ke starému dřevěnému farmářskému stavení uprostřed pustiny. Řidič zastavil auto a hlásil: „Tak jsme tady. Stará McDonaldova farma – ha, ha, chci říci ranč."

Elizabeth si vtipu sotva povšimla a uvědomila si, jak je ráda, že během cesty mlčel. Řidič otevřel kufr a začal vytahovat jejich zavazadla.

„Přijede džíp a odveze vás ke stanům. Tam budete až do pokusu bydlet." Kývl na Elizabeth. „Myslím, že vás chtěl Oppie ubytovat v tom rančerském domě, madam. Seženu někoho, aby vám pomohl se zavazadly."

Za zády se jim ozval hlas. „Není třeba – já se o to postarám."

Elizabeth se otočila a trhla sebou. Za ní stál Graham Fox s rukama v kapsách, na rtech mu pohrával úzký, nejistý úsměv.

„Nazdar, Elizabeth."

Elizabeth mu pokývla na pozdrav a snažila se nedat najevo žádné pocity. „Grahame."

„Generál Groves se zmínil, že tě Oppie přizval k testu. Požádal mě, abych tě tady provedl, vzal tě pod křídla, jak se říká." Fox položil Elizabeth ruku na loket a odváděl ji od ostatních. Šlapali po hnědém, udusaném písku a obcházeli trsy podrostu a kaktusy.

„Jak pozorné."

„Nebyl to můj nápad, Elizabeth."

„Tím si jsem jista." Zastavila se a zaclonila oči proti

slunci. Vzdálili se od ostatních o dobrých dvacet metrů. „Grahame – věci se změnily, byla jsem dlouho pryč. Nevím, co jsi ode mě čekal.“

„Já vím –“

„Jen jsem se chtěla ujistit, že víš.“

Fox pozvedl ruce. „Fajn. Mně to nevadí.“ Když Elizabeth nezareagovala, ukázal bradou od rančerského stavení. „Projděme se a můžeme si promluvit.“

Elizabeth ho váhavě následovala; šli, dokud nebyli dostatečně vzdáleni od ostatních. Zamračila se a pokusila se vysvětlit si Foxovo chování. „Grahame, ty to nechápeš. Náš vztah není jedinou věcí, která se změnila. Trochu jsem přemýšlela. O té zbrani, kterou jsme vyrobili.“

„Ano, ty jsi v tom úspěchu měla zcela jistě prsty, že?“ V hlase mu zazněla hořkost.

Elizabeth se v mysli zjevila představa malé holčičky, která naříkala v přeplněné stanici metra, sedíc se zkříženýma nohama vedle své mrtvé matky. Viděla v duchu znovu film z letadla, které přelétalo nad pustými, otrávenými ulicemi.

„Víš, nelituji toho, co jsem udělala. Německo se ještě nevzdalo. Z toho, co víme, jsou nacisté připraveni udeřit na nás novou sprchou radioaktivního prachu, pokud nebudou mít vlastní bombu.“

„To by neudělali!“ vyhrkl Fox a popadl ji za paži. Vytrhla se mu. „Každý den, který uběhne, aniž by Německo použilo další tajnou zbraň znamená, že se jejich vědcům podařilo obejít Hitlerova přání! Dávají si pozor. Neudělají to. Zatraceně dobře víš, že Hitler neodmítá použití jakékoliv zbraně, protože by byl hodný chlapec. Elizabeth, mysli. Jediným důvodem, proč na nás znova neudeřili je, že tam mají fyziky jako jsem já, lidi, kteří si přejí zastavit tohle šílenství – myslel jsem, že ty jsi také

jednou z nich, ale mám dojem, že jsem se mýlil. Oni vědí, co je v sázce.“

„Jsi si jist, že tohle je ten důvod?“

„Musí být! A ty víš, že jakmile budou mít Američané funkční atomovou bombu, někdo ji shodí. Kdykoli bychom mohli použít vlastní radioaktivní prach, ale my chceme něco většího! Něco ničivějšího! Abychom ukázali Němcům, že dokážeme být ještě strašlivější než oni.“

Elizabeth upadla do ticha. Nevěděla, co se stane. Pamatovala si, co prezident udělal v její časové linii. Když utratili dvě miliardy dolarů na vývoj nové zbraně, chtěli pro ni mít nějaké využití.

Fox ztišil hlas. „Co jsi to říkala o vlastním svědomí, že člověk má udělat, co je třeba? Já se jen řídím tvou radou – nebo to snad byla jen prázdná slova, která měla utěšit muže, s kterým jsi právě spala?“

Elizabeth ztuhla a pak na něj vyštěkla: „Tohle do toho nemíchej! To s tím nemá co dělat –“

Fox zavrtěl hlavou. „Ne, myslím, že to nemělo co dělat se mnou, s mými myšlenkami. Myslím, že to ani pro tebe nic neznamenalo.“ Polkl a znovu vykročil. Když promluvil, zdálo se, že hovoří sám k sobě. „Nemohu dovolit, aby k tomu došlo, Elizabeth. Naši němečtí kolegové riskují život, aby zabránili vývoji jejich vlastní bomby. Jsou v daleko nebezpečnější situaci než my. Musím splnit svou povinnost.“

Elizabeth si odfrkla. Vykročila zpět k rančerskému stavení. „Tak co uděláš? Pokus bude pokračovat, Grahame, a nezáleží na tom, co si myslíš. Mám práci.“

Když se otočila, Fox na ni zavolal. „Elizabeth …“

Zastavila se, sklopila oči na písek, nepohlédla mu do tváře. „Tak to je, Grahame. Toť vše.“

„Elizabeth.“ Vykročil k ní. „Odkud budeš pozorovat

pokus?“

„Pokus? Nevím. Předpokládám, že budu s Feynmanem.“

„Prosím tě, sleduj ho se mnou. Budu na bezpečném místě.“

„Ne, myslím, že to není příliš dobrý nápad.“ Zašoupal nohama. „Nechoď do toho bunkru v průběhu testu.“

„Proč ne?“ Její hlas zněl unaveně, byla utahaná z toho dohadování, z naslouchání jeho důvodům, proč by mu měla pomoci, protože se příliš podobaly tomu, co chtěla slyšet. Svým způsobem jí připomínal lidi, které znávala v Santa Fe, kteří pořád jen kecali a skutek utek.

„Prostě tam . . . nechoď, to je vše.“

Elizabeth sevřela pěsti a vykročila.

24

Berlín – Virová laboratoř
Listopad 1944

„Věřím, že důvodem, proč jsme to nedokázali, bylo, že to žádný z fyziků nechtěl udělat z principu… Pokud bychom my všichni chtěli, aby Německo vyhrálo válku, mohli jsme uspět.“

Carl-Friedrich von Weizsäcker

Profesor Abraham Esau stál vedle okna zaneřáděného mušinci ve staré Heisenbergově kanceláři. Cítil se otupěle; pouze nervozita a hrůza, které mu svíraly žaludek, mu připomínaly, že je naživu.

Upřeně zíral na nádvoří. Na holém prostranství tu a tam vyrůstaly okrasné keře. Štěrkové chodníčky vypadaly, teď po půl druhém roce, daleko více používané než oné temné, deštivé noci, kdy byl popraven Werner Heisenberg. Kdyby Heisenberg žil, asi by *dokázal* vymyslet nějaký způsob na záchranu situace. Teď v žádném případě nedokážou vyrobit svou vlastní atomovou zbraň; dokonce už ani nemohli znovu použít radioaktivní prach.

Esau pozoroval, jak venku zaparkoval černý štábní automobil. Uvnitř se pohnuly stíny, když auto zastavilo.

Řidič pospíchal kolem auta, aby otevřel zadní dveře.

Vystoupil říšský ministr Albert Speer, který se pohyboval prkenně jako loutka. Za poslední dva roky hodně zestárl. Zůstal stát a zíral do prázdna, pak si sundal čepici. Stáhl si rukavice a nacpal je do kapsy uniformy.

Speer se rychle rozhlédl po budovách Virové laboratoře, drátěných plotech a dřevěných konstrukcích.

Od sestavení výzkumné skupiny jaderných fyziků pod Esauovým vedením se nic nezlepšilo. Zbytek Institutu císaře Viléma vypadal impozantně a prusky s těmi vysokými kamennými budovami s ozdobnými průčelími. Virová laboratoř vypadala jako místo, kde se provádí „nečistý“ výzkum.

Speer se otočil a pohlédl přímo k Esauovu oknu. Ačkoliv ho díky slunečnímu svitu nemohl za oknem nikdo spatřit, přesto Esau ucouvl. Speer si pro něj přišel. Esau si nemyslel, že k tomu dojde tak brzy.

Esau na nejistých nohou odkráčel ke svému stolu a dal se do práce, do rovnání papírů. S pocitem konečnosti zavřel zásuvky své kartotéky a uzavřel tak všechny nezdary i všechny nápady, které rozvinuli.

Z horní zásuvky psacího stolu vytáhl zbylý stoh dopisních papírů s vlisovaným nápisem, který ho označoval za zplnomocněnce pro jadernou fyziku. Natáhl ruku a nechal hnědožlutě zbarvené papíry postupně klouzat do koše na papír.

Připomněl si hlas majora Stadta, který vyštěkl na dva strážné rozkaz k palbě. Ve tmě prozářené světlomety se Heisenberg zhroutil do bláta. Chumáče jeho nazrzlých vlasů vypadaly mdle v porovnání s jasně červenými skvrnami na jeho hrudi.

Esau si přejel rukou po vlastním srdci. Zajímalo ho, zda ho čeká stejný osud. Zklamal. Celé Německo se hroutilo. Pošlou ho na smrt.

Katastrofa reaktoru a požár v Dachau usmrtily téměř všechny lidi v táboře. Ti, kteří přežili počáteční silnou dávku radiace, zcela jistě zemřou v nejbližší době. To zahrnovalo strážné, všechny židovské vězně, táborový personál a velkou část populace okolních měst. Během dvaceti čtyř hodin zemřel Kurt Diebner v malé místní nemocnici, kde lékaři neměli nejmenší tušení, jak ho léčit.

Katastrofa zničila celé jejich zásoby zpracovaného uranu a veškerý vyčištěný grafit. Z reaktoru nezbylo vůbec nic a potrvá velmi dlouho, než shromáždí materiál, aby získali náhradu.

Doktor Otto Hahn trval na tom, že osobně pojede na místo neštěstí, vyzbrojen Geiger-Mülerovým počítačem k zjištění rozsahu radioaktivního zamoření. Hahn si pečlivě vedl deník a zapisoval všechny hodnoty. Za necelou hodinu prošel trosky tábora Dachau a všude viděl nepohřbená lidská těla, která zabila nemoc z ozáření.

Mnoho vězňů uprchlo z tábora a ve snaze uniknout bloudilo krajinou – ale byly to už jen chodící mrtvoly. A umírali, roztroušeni po okolí.

Otto Hahn to všechno viděl a také zjistil, že lidé umírají i v okolních vesnicích. Ve stájích spatřil ležet mrtvé koně. Viděl stojící automobily, jejichž řidiči, příliš nemocní, nedokázali jet dál a narazili do stromu.

Možná to Hahnovi připomnělo příliš mnoho smrtí, způsobených jedovatým plynem, který on sám vyvinul ve Velké válce. Koneckonců útok s použitím plynu byl jeho nápad. Všichni ti lidé zemřeli díky jeho vynálezu – a nyní spatřil jatka ještě většího kalibru. Asi to bylo více, než jeho svědomí dokázalo snést.

Hahn nechal deník deníkem a uprchl. Už déle než týden ho nikdo ani nezahlédl a Esau nečekal, že se ještě objeví.

S odchodem Heisenberga a Hahna Esauovi zmizely dvě jeho nejasnější hvězdy. Teď, když časy byly zoufalejší než kdykoli dříve, mu nezbývala žádná naděje. Řešení téhle války, které předložili jaderní fyzikové, ta strašlivá tajná zbraň, kterou by Hitler svrhl na svět, již byla nedostupná. Úspěšným útokem na New York získali čas, ale nyní ztratili veškerou možnost postupu.

Na chodbě uslyšel kroky. Esau zůstal sedět zády ke dveřím a zíral na kartotéky. Kroky se zastavily, ale návštěvník nepromluvil. Esau se otočil, aby mu pohlédl do tváře. „Říšský ministr Speer, to je od vás hezké, že jste se zastavil," řekl plochým, monotónním hlasem.

Speerovy světlemodré oči se rozšířily údivem nad tímto chladným přivítáním. „Pane zplnomocněnce, omlouvám se, že jsem vás nemohl informovat o svém příjezdu. Bude pro vás lepší, když to přijmete osobně."

Esau ucítil, jak se mu sevřel žaludek. Měl chuť se zhroutit a svinout do klubíčka, ale stranický výcvik mu velel nedat na sobě nic znát. „O co jde, pane ministře?"

Speer sáhl do náprsní kapsy a vytáhl složený papír. Jednou rukou jím zamával ve vzduchu, aby se rozevřel. „Držím v ruce osobní dopis od samotného Vůdce."

Esau zadržel dech.

„Je to pochvalný dopis. Vůdce viděl fotografie všech těch mrtvých v New Yorku. Je velmi potěšen tou vaší radioaktivní zbraní, která zabíjí lidi – která zabíjí nepřátele, ale neničí majetek. Musím připustit, že jsem tím také potěšen. Vy víte o mé zálibě v architektuře. Bolí mě, když vidím, jak náhodné bomby svržené na Berlín ničí některé z našich největších historických památek.

Vaše radioaktivní zbraň tohle nedělá. Vůdce chce spustit velký program a přeje si mít desítky těchto radioaktivních bomb. Rozptýlíme je nad Británií. Zničíme

Londýn, zničíme Coventry a Birmingham.“

Esau se zakoktal, neschopen uvěřit vlastním uším. „Ale to není možné! Takové bomby zamoří celé území na roky, desítky let, možná dokonce na celé století.“ Ztišil hlas: „Viděl jste, co se stalo v Dachau.“

Speer přikývl. „Vůdce to možná nepochopil, ale takové jsou jeho rozkazy. Věří, že během pár let větry zamoření rozeženou a zanechají nám prázdná města, abychom je mohli obydlit. Hotový *lebensraum*, myslí si. Dokonce ani nebudeme muset stavět nové domy. Všechno bude pro nás připravené.“

Říšský ministr Speer podal Esauovi dopis. „Opakuji, že jsme velmi spokojeni s prací, kterou jste odvedl pro válečné úsilí. Sám Vůdce dohlédne na to, abyste dostal vyznamenání.“

Speer se posadil, aniž by požádal o svolení. Složil si ruce v klíně a světlé oči se mu náhle rozjasnily zájmem. „Takže teď mi řekněte, jak brzy můžeme mít další tyhle zbraně ve výrobě. Musím mít výsledky a musím je mít brzy.“

Esau cítil, že mu vyschlo v krku. „Copak vás neinformovali, co se stalo v Dachau? My už nic vyrábět nemůžeme! Náš uran je pryč, grafit je zničen a reaktor shořel. My už nemáme žádný materiál, se kterým bychom mohli pracovat!“

Speer ztuhl a klouby mu zbělely. Znovu promluvil tichým hlasem a pečlivě odděloval slova:

„Tuto odpověď nemohu přijmout, profesore Esaue. Vůdce ty bomby chce. Brzy musí mít výsledky – mohla by to být pro Třetí říši docela dobře poslední šance. Je to moje zodpovědnost jako říšského ministra zbrojního průmyslu.“

Speer ztichl a našpulil rty. Esau byl příliš vyděšen, než

aby promluvil.

„Jestli řeknu Vůdci, aby zapomněl na svou poslední naději, nepochybuji o tom, že budu odvolán z funkce. Vím, že jsem jeho přítel a důvěrník a on na mě spoléhá. Můj předchůdce byl zabit v úmyslně poškozeném letadle. Nechci skončit stejně – a věřte mi, jestli na mě čeká takový osud, zajistím, aby potkal i vás."

Esau ucítil na kůži studený, lepkavý pot. Klesl za svůj stůl – starý Heisenbergův stůl. Promluvil pomalu a během řeči se pokoušel vymýšlet fráze. „Budu muset… objevit nové metody práce. Budu muset získat nové zdroje čistého grafitu. Budu muset mít k dispozici celou produkci z jáchymovských dolů."

„Budete ji mít," přislíbil Speer.

Esau si odkašlal a odvrátil pohled. „Uvědomujete si, že Američané jsou bezpochyby mnohem dál než my. Museli jsme překonat spousty překážek. Nyní, když jsme použili naši zbraň, si můžete být jist, že Američané v brzké době použijí své. A my proti tomu nemáme žádnou obranu."

„Proto musíme spěchat." Speer vstal. „Nezklamte mě." Otočil se k odchodu, pak se zarazil. „A mimochodem, gratuluji vám k vyznamenání."

Esau zíral na prázdnou desku svého stolu ještě dlouho poté, co slyšel odjíždět z nádvoří Speerův štábní automobil. Nemohl to udělat! Neměl jak! Neměli žádnou těžkou vodu, žádný uran, žádné zásoby, žádný grafit. Zbývající výzkumníci byli unaveni a hotovi každým okamžikem se zhroutit – a teď už neměli Heisenberga ani Hahna, dokonce ani Diebnera!

Esau vytáhl z kartotéky nějaká hlášení o postupu výzkumu. Pohlížel na výpočty, projekce, přehnaně optimistické odhady jejich práce plné sebedůvěry z dnů, kdy největší starostí bylo získat větší pozornost, větší

prioritu, větší podporu. Teď si přál, aby to všechno mohl vzít zpět.

Samotnému Heisenbergovi se dařilo všechny mást po dlouhou dobu díky chybám ve výpočtech, díky přehlížení určitých myšlenek. Esau zíral na složité rovnice. Pochopilo by je jen pár lidí. On sám se musel velice snažit, aby všechny kousky poskládal dohromady.

V tom měl Heisenberg výhodu.

Znovu ten nápad zvážil.

Nikdo by se nic nedověděl. Získalo by mu to čas. A právě teď Esau čas potřeboval, i když nevěděl, v co by mohl doufat. Asi v další zázrak. Možná v konec vál-ky-

Vzal pero, upřeně pohlédl na čísla ve výpočtech a začal je špičkou prstu sledovat.

Co možná nejnenápadněji začal profesor Esau měnit hodnoty.

25

Lokalita Trinity
Listopad 1944

„Když jsem tam tak v těch posledních sekundách seděl, myslel jsem jen na to, co budu dělat, když odpočítávání dorazí k nule a nic se nestane.“

generál Leslie R. Groves

„Bylo to jako velké finále mohutné symfonie prvků… jako by se země otevřela a nebesa roztrhla. Člověk měl pocit, že se mu dostalo privilegia být přítomen zrození světa.“

William L. Laurence, New York Times,
oficiální reportér testu Trinity

Elizabeth probudil hluk. Otevřela na lůžku oči, zamotaná v armádní dece, a spatřila ve dveřích Dicka Feynmana. Pár dalších vysoce postavených osob bydlelo v upravených místnostech McDonaldova rančerského stavení; zbytek budovy byl přestavěn na administrativní ústředí testu v Trinity. Feynman si podruhé odkašlal, aby se ujistil, že ho Elizabeth vnímá.

„Co se děje?“ vzepřela se na loket. Jak pokrývka

sklouzla, sklopila zrak. Paní Canapelliová trvala na tom, že na ženské ubikaci musí nosit noční košili, i když ve své staré časové linii Elizabeth normálně spávala nahá. Spatřila, že má stále na sobě své pohodlné šaty. Za okamžik pochopila, kde je a co se děje.

„Pokus. Za chvíli bude znovu pokračovat," řekl Feynman. „Přestalo pršet. Myslel jsem, že si dáváte šlofíka."

Rozespalá Elizabeth se pokusila vyjasnit si myšlenky. Něco se jí zdálo… Livermore a protestní akce. Byl s ní Jeff; odmítl dát se zatknout. Proč se jí o tom zdálo? Od té demonstrace již uběhly roky.

A pak si připomněla, kde se nachází – pokusná oblast Trinity, Zařízení, druhá světová válka. Nadešel ten den! Odpálení o půlnoci odložili – kvůli zběsilé průtrži mračen nad pouští. A teď byla venku tma…

„Kolik je hodin?" zeptala se.

„Je čas vstávat. Brzy začne nové odpočítávání a my se budeme muset vrátit do hlavního bunkru."

Začala si třít paže, aby si rozproudila krev. Minulou noc byli všichni velmi rozrušení, neboť je strhla finální euforie, která pokus obklopovala… a pak kolem jedenácté hodiny začalo pršet. Přes vyschlé *Jornada del Muerto* se stovky metrů vysoko valila kypící mračna; blesky osvětlovaly nebe a hromy se snažily soupeřit s výbuchem, který se lidé chystali provést.

Elizabeth si nyní vzpomněla na zklamání, netrpělivost a uspěchanost mezi vědci. Oppie a generál Groves se v bunkru pustili do nefalšované a hlasité slovní potyčky. Samotná Elizabeth byla utahaná, deprimovaná a nejistá. Cítila, jak její svědomí bojuje samo se sebou. Nikdo jiný nevěděl, co se stane, jakou novou cestu vyznačili lidské rase. A ona jim s tím pomáhala. Všechny její protesty k

zastavení jaderného zbrojení přišly příliš pozdě – a nyní měla možnost zastavit to hned od počátku a zklamala. Stala se součástí toho, co nenáviděla… nebo ji snad tahle situace přemohla svým stálým přesvědčováním, že to, co dělá, je správné? Nebo byly její *dřívější* názory mylné? Nedokázala se rozhodnout.

Těch několik nocí v pokusné oblasti nespala dobře. V bunkru, kde se zastavilo odpočítávání kvůli lijáku a vědci se neklidně vrtěli a nervózně po sobě štěkali, byla mrzutá. Když dojeli k rančerskému stavení, aby v něm přečkali bouři, Dick Feynman ji pobízel, aby si šla lehnout.

Natáhla se na staré látkové polní lůžko, zaposlouchala se do zvuku vody, která kapala štěrbinami ve staré střeše a cítila pach zmáčené pouště; věděla, že se test nemohl uskutečnit. Počasí muselo být perfektní. Generál Groves nechtěl, aby mu něco zkazilo představení.

Elizabeth zamrkala a s odporem si prohlížela uválené šaty. Feynman se svým nakažlivým úsměvem po ní stále pošilhával. Cítila se ztuhlá a špinavá. Co takhle dlouhá horká sprcha, spousta mydlinek, dobrý šampón a pak fén? Fén – nepoužila ho už rok a půl. Dokonce i sprcha se v téhle pouštní díře zdála nedostupná.

„Kolik času zbývá do výbuchu?“

„Nanejvýš dvě hodiny. Ještě to oficiálně neohlásili. Oppie chce nejdřív nové hlášení od meteorologů. Generál vypadá jako kluk, kterého si Ježíšek vyškrtl ze seznamu.“

Elizabeth začala vstávat, ale Feynman se ani nepohnul, aby jí poskytl trochu soukromí. Škubla knoflíky na halence. „Hm, mohl byste mi dopřát chvilku, abych se převlékla do čistých šatů? Víte, chci se pěkně obléct kvůli tomu atomovému výbuchu.“

Feynman vytáhl obočí. „Pokud na tom trváte,“ vycouval ze dveří. „Počkám na vás venku.“

Když se dveře zavřely, Elizabeth se nasoukala do své khaki pracovní kombinézy. Získala ji v armádní prodejně v Los Alamos. Její staré modré džínsy jí už příliš nepadly. Díky sedavé práci a usedlému životu zpohodlněla a nabrala na váze.

Příliš zpohodlněla, příliš snadno přijímala to, co se kolem dělo. Přestala bojovat a vzdala se. I když po testu mohla skutečně začít diskutovat, přesvědčovat lidi, aby už nikdy nepoužili tu strašlivou zbraň, kterou vynalezli. Po letech úsilí a miliardách dolarů nákladů Elizabeth věděla, že prezident bude *muset* vidět, jak Zařízení funguje. Musela je prostě všechny přesvědčit, aby zbraň již nepoužili na lidi. Ani na Německo, ani na Japonsko. Příliš silně se snažila sama sebe přesvědčit, aby uvěřila, že generál Groves a ostatní jí budou naslouchat.

Přede dveřmi na ni čekal Feynman. „Můžeme jít?“

„Jo. Pojďme za Oppiem.“ Feynman ji vedl chodbou do obývacího pokoje.

Z lamp nouzového osvětlení, zavěšených na zdech, zářilo jasné světlo. Ke stropu stoupal cigaretový kouř a tvořil modrý závoj. Elizabeth se rozkašlala a unavené oči ji okamžitě začaly pálit; nikdo si nevšiml, že s Feynmanem přišli.

Vážně vyhlížející armádní důstojníci postávali na jednom konci haly a neklidně se ošívali, jako by se nutili do klidu. Díky krátce střiženým vlasům, stejným khaki uniformám s dlouhými rukávy a tmavým vázankám byli jeden od druhého nerozeznatelní.

Proti vojákům stála řada vedoucích fyziků Projektu. Vědci byli také oblečeni podobně – bílé košile, tmavé kalhoty, pár z nich mělo dokonce vázanky, ale posedávali v křeslech. Uprostřed pokoje spolu tiše hovořili Oppenheimer a generál Groves. Z Oppieho dýmky a Grovesova doutníku

stoupal kouř. Oppie neustále mával rukama ve výši prsou, takže vypadal jako špatně vyrobený strašák do zelí.

Celá scéna vypadala jako utkání dvou týmů v jakémsi podivném zápase. A svým způsobem tomu tak bylo –vědci proti vojákům. Ještě nevěděli, jak velký spor se mezi nimi v budoucnu vyvine. Právě teď měli cíle společné: zastavit nacistické Německo. Ale Elizabeth věděla, že se tyto dva tábory brzy rozdělí a budou preferovat rozdílné cíle.

Elizabeth mezi vědci nezahlédla Grahama Foxe, pravděpodobně bude venku na svém pozorovacím stanovišti, aby zaznamenával hodnoty. Několik dalších výzkumníků bylo rozmístěno v různých vzdálenostech od bodu nula, aby měřili hodnoty výbuchu.

Stála tiše v hale a pokoušela se zachytit, o čem ti muži diskutují. Venkovní dveře rančerského stavení byly otevřené a dovnitř proudil chladný, vlhký vánek. Přestalo pršet a mezi mračny se objevily skvrny temného nebe a jasné tečky hvězd. Liják nyní připomínaly už jen kapky, padající ze střechy. Elizabeth si přála, aby do pokoje vnikl vítr a vyčistil jej od kouře.

Groves pozvedl hlas: „Každý den zpoždění –“

„Já vím.“ Oppenheimer se nechtěl přít a jeho hlas zněl vyčerpaně. „Každý den nás vzdaluje od vítězství. My ten test dnes provedeme, generále. Jen mi dejte ještě pět minut, než zjistíme rychlost větru. Přinejmenším si musíme být jisti, že lidem a městům po větru nehrozí radioaktivní spad. Nechceme mít tady v poušti další katastrofu podobnou New Yorku.“

Groves Oppiemu vyfoukl do tváře kouř z doutníku. „Poznám, kdy přeháníte, doktore Oppenheimere. Již dříve jsme probírali horší scénáře, tak se nepokoušejte mé podřízené vystrašit.“ Groves rychle pohlédl na své muže. Ti klidně postávali a tváře měli bezvýrazné. Elizabeth

odhadovala, že poslední poznámka byla spíše určena Grovesovým lidem než Oppenheimerovi.

Oppie si odehnal od obličeje kouř z doutníku a potáhl z dýmky. „Jen jsem se chtěl ujistit, že si oba uvědomujeme důsledky.“

„To si teda uvědomujeme zatraceně dobře. Vy máte přece své výpočty, abyste to ověřil.“ Groves zvedl mohutné tělo z křesla. Jak Elizabeth věděla, tenhle muž nebyl zvyklý čekat na věci, které chtěl dostat.

„Oppie?“ Do rančerského stavení vtrhl bez dechu dobrovolník. Hodnostní označení na rukávu oznamovalo, že je to vojín. Boty měl pokryté blátem a vlhkým pískem, ale zbytek uniformy byl suchý. Vešel do místnosti, a když zachytil pohled generála Grovese, zastavil se. Hbitě se postavil do pozoru.

„Dobrý den, pane generále.“

Generál zasalutoval a pak vyštěkl: „Tak sem s tím.“

Vojín podal papír Oppenheimerovi. „Vítr se utišil. Meteorologové předpovídají, že se počasí nezmění nejméně tři hodiny.“

„Děkuji.“ Oppenheimer se rozzářil. „To bude stačit, generále.“ Zvedl hlas a tleskl, aby si získal pozornost ostatních. „Zdá se, že jdeme na to!“

Groves Oppenheimerovi s úsměvem vyškubl papír. Pohlédl na Elizabeth, ale nezdálo se, že by ji poznal. „Tak do toho,“ vyhrkl.

Oppenheimer pohlédl na hodinky. „Hodina a půl. To nám bude stačit, abychom všechno ještě jednou prověřili.“

„Dobrá.“ Groves se otočil a vyštěkl na své muže: „Slyšeli jste. Devadesát minut.“ A už se valil graciézní chůzí ke dveřím, navzdory mohutnému břichu a zjevné únavě.

Elizabeth očekávala po Oppenheimerově ohlášení

nějaký rozruch. Všichni muži vypadali, jako by spali ve stoje, roztřesení a připravení okamžitě se svalit na kavalce. Na konečných přípravách pracovali nepřetržitě již několik dní.

Pomocné družstvo opustilo rančerské stavení a vyrazilo do temné noci. Všichni členové měli své úkoly, někteří museli třeba jen pozorovat průběh pokusu. Nikdo nemluvil; všichni věděli, že si musí šetřit hlasivky na později. Svým způsobem se zdálo příhodné provést první jaderný výbuch na světě v nejtemnějších hodinách noci před úsvitem.

Elizabeth a Feynman počkali, dokud poslední z mužů neodešel. Feynman si zamnul ruce a pak jí stiskl rameno. Zajímalo by ji, jak si může být tak jistý, že se pokus povede. „Hoši z armády ještě jednou projdou celou oblast, aby prověřili, že tu nikdo nezůstal."

„Máte ještě něco na práci?"

„Já? *Teoretik?* Teoretičtí fyzikové jsou zbyteční, když dojde na praxi." Na chvíli se zamyslel. „Kdysi mi jeden kolega řekl, že když se přistihne, že dělá něco užitečného, ví, že je čas změnit zaměstnání." Široce se usmál. „Tak jdeme, doprovoďte mě do velitelského bunkru. Jsem si jist, že tam bude místa dost."

„Oukej." Když vycházeli z budovy, objal ji paží kolem ramen; povedlo se jí taktně se mu vymanit.

Zamířili ke konvoji džípů před budovou. Pokusili se vyhnout blátu a čerstvým kalužím. Tvrdý písečný povrch většinu vody pohltil, ale v několika prohlubeninách zůstaly louže. Vzduch byl svěží, zbavený prachu, který bičoval pokusnou oblast celý minulý týden.

Džípy parkovaly v dlouhé řadě, motory běžely a dovnitř nasedali členové pomocného družstva. Do úsvitu zbývala nejméně hodina. Reflektory džípů vysílaly dlouhé paprsky světla, takže konvoj vypadal jako zářivý buldozer. Když

tam ona a Feynman dorazili, ze stínu za prvním džípem vykročila postava. Elizabeth poznala siluetu, hubené tělo, napjatá ramena.

„Elizabeth…“

„Nazdar, Grahame.“ Elizabeth se zastavila.

Feynman jí položil ruku na záda a strkal ji před sebou. „Doktore Foxi – slyšel jste, že se bude v pokusu pokračovat?“

„Ano.“ Když Fox odpovídal, neodvrátil od Elizabeth pohled. V záři reflektorů se mu leskly oči.

Feynman ho vyzval: „Hej, můžete jít s námi do bunkru. Myslím, že se tam najde místo ještě pro jednoho.“

Fox zavrtěl hlavou. Promluvil tak tiše, že mu stěží rozuměla. „Elizabeth, budu provádět sběr dat. Pořád se ještě chceš ke mě přidat? Vrátím se pro tebe.“

Ten návrh ji podráždil. Nikdy se nedomluvili, že bude během pokusu s ním. „Oppie chce, abych byla v bunkru.“

„Myslel jsem, že mi pomůžeš – nikdo z techniků není volný. Tahle měření jsou důležitá.“

Elizabeth polkla a pokusila se najít výmluvu. Fox pohyboval rty, ale nepromluvil. Cítila se velmi nepříjemně.

Feynman jí sundal ruku ze zad. „Jen jděte, Elizabeth. Odtamtud uvidíte pokus daleko lépe. Do velitelského bunkru se nacpe příliš mnoho hlavounů. Bude tam narváno.“

Elizabeth se nadechla a snažila se získat čas. Co se tady dělo? Proč na ni Fox tak naléhal?

„Musíme si pospíšit, Elizabeth,“ Fox jí položil ruku na loket. „Pokus začne za osmdesát minut. Musím ještě odzkoušet radiometry.“

„Má pravdu.“ Feynman ji zezadu jemně postrčil. „Raději byste si měla pospíšit.“ Pak se otočil a nastoupil do džípu. Když se džíp rozjel, zavolal zpět: „Držte nám

palce!“

„To budu,“ přikývl Fox.

Když džípy odjížděly, Elizabeth se mračila na oblaka výfukových plynů, která přerazila vůni deště v ovzduší. Džípy jeden po druhém vyrážely po temné cestě směrem k bodu nula. Muži na zadních sedadlech si přidržovali klobouky.

Fox stiskl rty. Chvilku ji pozoroval. Oba mlčeli. Když nastartovala poslední auta, konečně promluvil: „Pojďme. Vezmu svůj džíp.“ Vklouzl na sedadlo řidiče, zařadil rychlost a čekal, až Elizabeth nastoupí.

Váhala. Foxovo chování příliš nevybízelo k otázkám. V posledních pár dnech se s ní několikrát pokusil promluvit, ale ona ho ignorovala, i když si všimla, že je čím dál zoufalejší. Rozhlédla se. Setřela pár kapek vody ze sedadla a pak nasedla.

Poslední automobil vyrazil od rančerského stavení a po polní cestě uháněl za ostatními. Uvědomila si, že zde nezůstal žádný vědec. Jako by vyvanulo všechno kamarádství, které cítila, když se Projekt blížil k cíli. Připadala si osamělá stejně jako na začátku. Teď tu stála s Foxem – stejně dobře mohla být znovu sama. Nechtěla být s ním. Všechno se změnilo, ona se změnila. Nebyla si jista, zda se jí to líbí – nebo zda chápe, co se jí přihodilo.

Čas strávený s generálem Grovesem, s Dickem Feynmanem a dokonce i s paní Canapelliovou jí poskytl možnost vyrovnat se s touto novou časovou linií. Nikdy by to bez podpory ostatních nedotáhla tak daleko.

Využila Grahama Foxe jako opory, která jí pomohla, když se pokusila zabít Oppenheimera. Ta bývalá Elizabeth se jí nyní zdála trochu cizí. Jak mohla chladnokrevně pomýšlet na vraždu? Nepřipomínal jí to Fox, třeba jen svou přítomností?

Teď, když měla bomba vybuchnout, teď, když život, který vedla poslední rok, spěl k cíli, neměla nic svého. Nic, jen společnost jediného muže, který bombu neschvaloval stejně jako kdysi ona. Nyní ji Fox nenáviděl dokonce ještě více. V jeho očích musela být Elizabeth zrádcem svých ideálů.

Kecy. Odhodila vlasy na záda a pohodlně se opřela. „Vypadněme odsud. Nevím, co máš v úmyslu.“ Fox sevřel volant; na ni nepohlédl. Když uchopil řadicí páku, klouby mu bíle zasvítily.

Červené světlo, které blikalo o šestnáct kilometrů dál na vrcholku střelecké věže, bylo sotva vidět. Elizabeth obešla elektronické měřicí přístroje, pomocí kterých Fox prováděl sběr dat. Zařízení se skládalo z pruhů papíru s červenými zapisovači, vakuových trubic a měřicích přístrojů s chvějícími se ručičkami. Po její pravé ruce stál třicet metrů vysoký telegrafní sloup, ze kterého se táhly svazky drátů. Spatřila malé agregáty připevněné z boku sloupu v třímetrových odstupech. Za ní se z armádní polní vysílačky opřené o auto ozval slabý hlásek. „Třicet minut do odpálení.“

Fox si z rukou otřel prach a připojil se k ní. Ukázal na sloup. „Každý agregát má rychloměr, barometr, termometr a mucholapku.“

„Mucholapku?“

„K zachycení radioaktivního prachu ve větru. Ostatní zařízení stanoví rychlost větru, tlak a teplotu tlakové vlny. Mucholapka nám dá představu o celkové radioaktivitě v průběhu exploze.“ Zdálo se, že Foxe jeho práce příliš nezajímá, neboť tyto informace drmolil, jako by je ve škole přednášel studentům.

Elizabeth se otočila ke střelecké věži. Cítila napětí až v

žaludku. Za horami se objevila záře; za horizontem začalo vycházet slunce. Vzdálené hory vypadaly jako tlama, která chce spolknout úsvit.

Fox toho mnoho nenamluvil. Poušť, která je obklopovala, byla naprosto tichá. Elizabeth napadlo, že je divné neslyšet ani hlásku: posledních pár dnů bylo naplněno zvuky bušení, řezání, svařování, klení a nervózního pochichtávání. Ale nyní neslyšela vůbec nic. Poušť zadržela dech a čekala na pokus, čekala, až se změní svět.

Fox zašmátral v batohu. „Tu máš. Natři se tímhle opalovacím krémem. Těžko říct, jakou ochranu budeme v téhle vzdálenosti potřebovat."

„Cože?" Popadla nádobku s opalovacím krémem.

„Pravděpodobně nás zasáhne neškodná dávka radiace, soustředěná v oblasti ultrafialového záření. To znamená, že nás výbuch opálí." Z pojízdného stolku vzal sluneční brýle. „A nasaď si brýle. Musíme se dívat opačným směrem, než přejde počáteční záblesk, ale pak se můžeme otočit."

„Dvacet pět minut," ozval se tenký hlásek z vysílačky.

Elizabeth si nasadila brýle; ve tmě přes tmavá skla sotva viděla. Sundala si je. „Grahame?"

„Ano?"

„Co je s tím bunkrem? O co jde? Proč jsi mě odtamtud chtěl dostat?"

„Co tím myslíš?" zamumlal a vyhnul se jejímu pohledu.

„Ty zatraceně dobře víš, co tím myslím." Fox vrazil ruce do kapes a zahleděl se ke střelecké věži.

Elizabeth ho nechala minutu na pokoji a pak se zeptala:

„Tak o co jde? Můj Bože, víš, že to mezi námi skončilo. Nech toho a přestaň mi to mít za zlé."

„Mít ti to za zlé?" prudce se k ní otočil. „Celý jsem se ti otevřel! Nezískávám přátele snadno, ale tobě jsem se svěřil.

Já svým přátelům důvěřuji. Vážím si jich. A tobě už věřit nemohu. Příliš ses změnila. Stala ses jednou z nich. Jsi tím vším tak zaslepená, že nedokážeš posoudit důsledky. Prodala jsi své svědomí za poplácání po zádech.“

Elizabeth sebou trhla, ale pak se obrnila vztekem. „To, že jsem se s tebou párkrát vyspala, z nás ještě nedělá spřízněné duše. Příliš se lišíme. Nesouhlasím s –“

„Že ses se mnou vyspala? To je všechno, co to pro tebe znamená? Zábavné povalování na matraci?“ Fox se zalykal vztekem, ale pak poraženecky ztlumil hlas: „Myslel jsem, že jsi jako já. Myslel jsem, že chápeš, co za příšernost tady tvoříme. Myslel jsem, že mi chceš pomoci to šílenství zastavit. Udělej, co ti nařizuje tvé svědomí – to jsou tvá vlastní slova, Elizabeth. Ale ty své svědomí měníš podle potřeby –“

Vrazila mu facku, ale nevěděla, kdo z nich se cítí hůř. „Tak to není. Tenhle pokus se podaří, ale já nevím, co se stane potom. Kdysi jsem to věděla. New York nebyl zničen. Německo se vzdalo. Prezident Truman svrhl bombu nejprve na Hirošimu a pak na Nagasaki. Použil jak plutoniovou bombu, tak uranovou.“ Elizabeth se od něj odvrátila a cítila, jak se chvěje. „Takhle se to vůbec nestalo.“

Fox zmateně zamrkal. „Prezident Truman? O čem to mluvíš? Roosevelt a Truman volby prohráli. Chtějí použít bombu na Německo a ne na Japonsko.“

„Tohle je jiná časová linie! Historie se změnila. *Já* jsem ji změnila. Všechno je to tak zmatené!“

Fox ji popadl za ramena. „Elizabeth, co to, proboha, povídáš? Kdo jsi? Myslel jsem, že jsi sem byla nasazena. Že jsi německý špión nebo sabotér. Nikdy jsem to nehlásil, protože jsem se domníval, že máme společné cíle, ale pak ses přidala k nim!“

Elizabeth se od něj zděšeně odtáhla. „Německý špión: ty si děláš legraci! Já jsem z budoucnosti. Z budoucnosti! Nebo vlastně z nějaké jiné budoucnosti. Způsobila jsem nehodu a probrala jsem se tady. Nevím, jak se to stalo. Chtěla jsem věci změnit k lepšímu, ale teď si myslím, že jsem do toho neměla strkat nos. Špión?“

Elizabeth ztuhla, chtěla se začít smát, ale pak vytřeštila oči. „Ty jsi špión?“ Popadla ho za bílou košili. Na látce spatřila skvrny prachu a potu. Když s Foxem zalomcovala, jeden knoflík se utrhl. „Grahame, co jsi v tom bunkru provedl? Řekni mi to!“

„Elizabeth, ty jsi šílená. Z budoucnosti? Ty nevíš, co se tady děje. Ty to nechápeš –“

Znovu ho udeřila do tváře, až mu rozbila ret. „Co jsi v tom bunkru udělal?“

Fox ucouvl a pohlédl jí do očí.

„Dvacet minut,“ ohlásila vysílačka.

Odstrčil ji:

„Teď už je stejně pozdě. Někdo musí to šílenství zarazit. Německo ukázalo dobrou vůli. Dokázali, že umí své ničivé touhy kontrolovat. Nejsem vůbec přesvědčen, že my dokážeme udělat totéž. Viděla jsi ten výraz v Grovesových očích. On tu zbraň *chce*, on ten výbuch chce vidět. On tím chce ovládnout svět. Bude mít větší bič, než kdy měl kterýkoli vojevůdce.“

„Grahame, takhle se to nestane. My to přežijeme. Nějaký čas to budou zlé a paranoidní roky, ale my to přežijeme. Nemůžeš přestat vynalézat!“

„Ale můžu ten postup oddálit. Je to krása mít rozdělený program, Elizabeth – pouze nejvyšší vedení ví, jak dát celý projekt dohromady. Když se většiny těch lidí zbavíš, kdo bude vědět, jak Zařízení sestrojit –“

„Zbavit se…“ Rychle pohlédla k džípu a pak vyrazila.

Srdce jí bušilo. Fox ji popadl za paži, stiskl a zabořil jí nehty do kůže. „Nesahej na mě!“

„Zůstaneš tady. K velitelskému bunkru to před výbuchem nestihneš.“ Vypadal směšně s tvářemi a nosem potřenými bílým opalovacím krémem. Ale jeho slova ji vyděsila.

Fox se otočil a pohlédl k věži. V dálce začaly první paprsky slunce vykukovat nad pohořím San Andres. Zbývalo ještě několik minut, než světlo dopadne na úpatí hor.

„Patnáct minut,“ ozvalo se z vysílačky.

Elizabeth se prudce otočila, trhla sebou a uvolnila se z Foxova sevření. Pevně svíral blůzu, takže jí roztrhl rukáv. „To nemůžeš udělat!“ vykřikl.

Znovu vyrazila k džípu, ale on ji srazil k zemi. Ostré kamení a písek ji bodaly do tváře, rozkašlala se a snažila se popadnout dech. Fox ji držel na zemi. Svíjela se a kopala.

„Už je to hotovo, Elizabeth. Všechno je připraveno. Ukryl jsem v řídícím bunkru pár pokusných výbušnin a připojil k nim dráty, takže když bomba vybuchne, dojde k dvěma explozím současně. Ani to neucítí.“

Pomyslela na Oppieho, Grovese, Feynmana a všechny ostatní vědce v bunkru, jak se dychtivě naklánějí a čekají na záblesk, který bude jasnější než tisíc sluncí.

„Ne!“ Uhnula a švihla kolenem mezi Foxovy nohy, pak ho tvrdými klouby ruky udeřila do krku. Studium v Berkeley ji naučilo mnoho technik sebeobrany.

Fox se s nářkem zhroutil. Vyhrabala se zpod něj a plazila se k džípu.

„Příliš pozdě,“ zakňučel za ní Fox.

„Sklapni!“ Elizabeth vrhla pohled na vysílačku. Armádní polní vysílačka byla opřena o jedno zablácené kolo džípu. Byla khaki zelená a velká jako pořádný batoh.

„Deset minut,“ oznámil hlas. „Začíná minutové odpočítávání.“

Nevěděla, jak s ní zacházet; nerozuměla jejímu nastavení. Z reproduktoru vycházelo jen tiché syčení a statické praskání. Elizabeth padla na kolena a začala točit ciferníkem. „Haló, slyší mě někdo? Haló?“ Naklonila se k přístroji. „Odpovězte!“ Plochou dlaně udeřila do rádia.

Za zády se jí ozval Foxův hlas. „Není tam mikrofon, Elizabeth. Nechtěli, aby vědci nedopatřením nepokazili pokus porušením rádiového klidu.“

Dolezla zpátky k němu, popadla ho za vlasy a udeřila mu obličejem do písku. „Tak mi dej klíče od džípu. A hned!“

Fox zavrčel a snažil se ji poškrábat. Namířila prsty a jako bodáky je držela před jeho doširoka vytřeštěnýma, lesknoucíma se očima.

„Sakra, dej mi ty klíče, nebo ti vydloubnu oči!“

Pokusil se ji odstrčit, pak zasténal bolestí.

„Dobrá, tak nejdřív levé oko!“ Ohnala se po něm.

„Ne, ne!“ zalapal Fox po dechu. Zdálo se, že si uvědomil, že nemůže utéct. „Džíp… nemá klíče!“

Elizabeth vyskočila na nohy a připadala si hloupě. Armádní automobily série M měly jen knoflík startéru. Elizabeth napadlo, jestli nemá Foxe ještě pro jistotu kopnout do ledvin, ale pak vyrazila k džípu.

Vrhla se za volant a zašmátrala po knoflíku startéru. Odhodila si vlasy z očí. Prostor kolem střelecké věže byl pustý. Tam, kde ještě před chvílí zuřila zběsilá aktivita, kde džípy jezdily sem a tam a přivážely poslední zprávy, se až kam dohlédla nic nehýbalo; vědci začali se svým pokusem. Nikde se nic ani nepohnulo. Poušť čekala na druhý východ slunce.

Vysunula sytič a zmáčkla knoflík startéru. Motor se

rozkašlal a Elizabeth zařadila rychlost. Džíp se zhoupl.

A náhle tam stál Fox. Nějak se mu podařilo vyškrábat na nohy a vrhnout se před automobil. Strhla volant, jedno kolo narazilo na velký kámen a přeskočilo přes něj. Přední reflektor zasáhl Foxe a srazil ho do písku. V matném ranním světle spatřila krev. Fox zařval bolestí, pak naposled naříkavě vykřikl: „Stůj!“

Pevně sevřela volant a na zlomek sekundy se ani nepohnula. Fox byl zraněn. Potřeboval pomoc. Vzpomněla si, jak ho objímala, povídala si s ním a jak se milovali.

Připomněla si, jak seděla před autem, SKIER 4, při demonstraci v Livermore. Místo toho teď Grahamu Foxovi ujela.

Udělej, co je třeba a následky vem ďas. Měla by s Foxem zůstat, postarat se o něj, zjistit, jak by mu mohla pomoci. Co když umíral? Co když ho zabila? Stejně neměla čas zabránit tomu, co se mělo stát v bunkru. Nemohla odvrátit výbuch, který měl zabít všechny ty vědce. Musela si ujasnit priority.

„Můžu to zkusit,“ řekla si, nechala Foxe ležet a povolila spojku. Džíp sebou trhl, když vyrazil na jedničku, ale jí se nějak podařilo udržet ho v pohybu. Řadicí páka se příliš nelišila od té, kterou znala z autoškoly, ale většinu své zbývající energie spotřebovala na sešlápnutí spojky k podlaze.

Džíp vyrazil a od pneumatik mu odletoval mokrý písek. Fox zvedl ruku a pokoušel se ji zavolat zpět, ale ona si ho nevšímala. Už se rozhodla. Jeho život nebyl jediný, který byl v sázce.

Věci se lišily víc, než si myslela. Tihle lidé nebyli historickými monstry, jak si je před léty, kdy pobývala se

skupinou Livermoreská výzva nebo s aktivisty ze Santa Fe, představovala. Byli z masa a kostí – celé to vypadalo

úplně jinak.

Přeřadila a džíp nabral rychlost. Když najela do díry ve vozovce, tělem narazila na bočnici automobilu; pevně svírala volant, aby nevypadla ven. Sotva viděla silnici. Zašmátrala po reflektorech, ale v rostoucí záři ranního slunce to příliš nepomohlo. Mířila k řídícímu bunkru, který byl od ní vzdálený dobrých sedm kilometrů, a dalších sedm od epicentra. Musela z džípu vyrazit víc než sto kilometrů v hodině.

Dokáže starý armádní džíp jet tak rychle? Musí. Zbývalo jí necelých šest minut. Přišlápla pedál k podlaze. Přes všechno natřásání si všimla, že tachometr ukazuje maximální rychlost osmdesát kilometrů v hodině. Hrbolatá pouštní cesta jí roztřásla všechny kosti v těle. Nedokázala odhadnout, jak rychle jede, ale modlila se, aby k bunkru dorazila včas.

Nechtěla být na volném prostranství, až dojde k výbuchu. V mysli se jí vybavil útržek jednoho hloupého filmu civilní obrany z padesátých let, kde kreslené kachny zpívaly popěvek o tom, jak si „dřepnout a krýt se!“, pokud tě jaderný nálet zastihne mimo atomový kryt.

Když se blížila k bunkru, stiskla klakson a křičela z plných plic. „Tak dělejte, ukažte, že mě slyšíte!“

Nemohla říct, jak daleko dojela ani kolik cesty ještě zbývá. Zdálo se, že bunkr leží na horizontu a věž se tyčí o dalších sedm kilometrů dál.

Ani nevěděla, zdali mohou test přerušit.

Ale na tom nezáleželo. Musela dostat ty lidi z bunkru. Feynmana, Oppieho, Grovese, Fermiho, von Neumanna a hromadu dalších vědců Projektu, novináře z *New York Times*, desítku vojáků, kteří čekali, až Zařízení vybuchne a netušili, že sami sedí na další bombě.

Něco zahlédla – někdo stál před bunkrem, jako by právě

vyšel a všiml si přijíždějícího džípu. Snažila se udržet ruku na klaksonu, ale džíp poskakoval na výmolech. Řídila jednou rukou a pokoušela se vyhnout kaktusu o velikosti pneumatiky, objela ho a vjela na polámaný mesquitový keř.

Pneumatika explodovala, džíp se otřásl a začal se kymácet, tak tak, že se nepřevrátil. „Sakra!“ zaječela a snažila se džíp udržet v přímém směru, ale ten narazil do výmolu a stočil se stranou.

Nemohla si dovolit ztratit ani sekundu. Vyskočila z auta a vyrazila k bunkru. Viděla, že slunce před ní již téměř vyšlo. Utíkala tak rychle, že zakopla, padla tváří do vlhkého písku, znovu se zvedla a utíkala dál.

„Ven z bunkru! Všichni ven!“ křičela, dokud nezačala sípat. „Běžte ven!“

K muži před bunkrem se přidala další postava a pak další. Jeden z mužů na ni ukázal, ale dva ostatní se otočili a pohlédli k věži, pak na ni všichni začali divoce mávat, aby si pospíšila.

„Ne, vy idioti! Ne já!“ Zpomalila, každý nádech jí málem roztrhl plíce. „Ven z bunkru!“ Musela je přinutit, aby ji poslouchali. Zhluboka se nadechla a vložila všechny své síly do jediného výkřiku. „Bomba!“

Plazila se po písku a zaslechla nezřetelná slova, jak na ni volali. „Za patnáct sekund bomba vybuchne! Pospěšte si!“

Měli na mysli nesprávnou bombu. Elizabeth se k nim vrhla; netušila, že jí zbývá ještě tolik energie. Nezaregistrovala vojáky, kteří stáli venku a mávali na ni. Všichni stáli natočeni, aby mohli pozorovat věž. Odpočítávání ukrajovalo poslední sekundy.

„Vypadněte z toho bunkru! Prosím!“ vykřikla. „Ven!“

Několik lidí ji uslyšelo a přistoupilo ke dveřím. Vojáci si dřepli. „Všichni ven! Je tam bomba! Sabotáž!“

Zopakovala, ale neměla dost sil, aby křičela. „Všichni uvnitř zemřou!“

Ve vchodu se objevil Feynman. Na očích měl tmavé sluneční brýle a tvář natřenou opalovacím krémem. Uviděl ji, zamračil se a okamžitě si uvědomil, že něco není v pořádku. Otočil se ke dveřím do bunkru a zařval. Někteří lidé uvnitř poplašeně vyskočili a vyrazili ke dveřím.

Když Elizabeth padla na kolena na poslední násep před bunkrem, spatřila Oppenheimera a Grovese, jak sedí vedle sebe a veškerý ruch kolem ignorují. Oppie se k ní otočil, a když ji poznal, mrkl na ni. „Bomba! Vypadněte ven!“ zasípala ještě jednou, ale Oppenheimer sebou trhl, otočil se zpět k úzkému oknu, skrze tmavé sklo vyhlížel ven a všechnu svou pozornost zaměřil na střeleckou věž. Jeden z vojáků se naklonil, aby popadl generála za rameno.

„…jedna …nula!“

Daleko v poušti se objevil záblesk tak jasný, že jí ochably všechny smysly, a pak vše potemnělo. Ve stejném okamžiku vybuchl bunkr jako sopka. Uslyšela obrovský řev, jako by pukala země, a pak jí uši zaplavilo děsivé ticho.

Zdálo se, jako by se čas zpomalil. Elizabeth zvedla ruku k očím. Viděla jen červené skvrny, jako by se naráz zažehlo tisíc bleskových žárovek. Jak upadla na zem, ústa se jí naplnila prachem; v nose ji pálil pach benzínu.

Země se otřásla oběma explozemi. Hlína, kusy kamene, střepiny bušily do země okolo ní. Udusaný písek se nadzvedl a pak opět klesl dlouhým valivým pohybem díky tlakové vlně atomového výbuchu, stejně jako při zemětřesení v roce 1989 v San Francisku, které zažila v Berkeley.

U ostatních shromážděných pozorovatelů si nevšimla žádné reakce. Každý si to musel prožít sám, aby se s tím

vyrovnal po svém.

A pak udeřil vítr. Horký praskavý výbuch, který rostl a rostl až se zdálo, že nikdy neskončí. Vítr vyl, tlačil ji zpět, pryč od věže, pryč od bunkru. Pryč od bomby…

Pokusila se otevřít oči a rozhlédnout se, ale žlutočervené skvrny jí stále znemožňovaly vidění. Bojovala s větrem, který se ji pokoušel odehnat od lidí, které se snažila zachránit.

A stejně náhle se vítr otočil. Přihnal se jako přízemní, strašidelný řev, který ji táhl opačným směrem, jako spodní proud do moře, do minulosti, do budoucnosti.

Ale ona se už nemohla vrátit. Musela žít s tím, co pomohla stvořit.

Vzepřela se na kolena. Zleva cítila rostoucí žár. Otočila se, stále neschopna vidět. Slepota neustupovala. Ale když se otočila tváří k žáru, měla pocit, jako by se blížila ohnivá koule – teď už by měla být ve výšce stovek metrů, rozptýlená ve vyšších vrstvách atmosféry a rozšířená do žlutooranžového hřibovitého mraku.

Džin unikl z láhve.

„Stala jsem se smrtí, ničitelkou světů," pronesla Elizabeth.

Tohle měl říct Oppenheimer. Nemyslela si, že by měl náladu citovat *Bhagavadgítu*.

Epilog

Santa Fe, Nové Mexiko
Květen 1952

> „Už jistou dobu jsme věděli, že jsme osvobodili obra; nicméně jsme se nedokázali ubránit děsivému uspokojení, že jsme to skutečně dokázali. Předpokládám, že jsme se cítili jako někdo, kdo udělal něco, o čem věděl, že to bude mít dalekosáhlé následky, které nedokáže předvídat."
>
> *Eugene Wigner*

Když demonstrantka prošla otevřenými dveřmi do Elizabetiny umělecké galerie, rádio vzadu právě hrálo další skladbu Franka Sinatry. Elizabeth napadlo, jestli se dožije doby, kdy uslyší Led Zeppelin nebo dokonce Beatles.

Demonstrantka měla na sobě čistý kostým, ale Elizabeth ihned rozpoznala její úmysly. Nesla pod paží letáky jako nějakou zbraň.

Elizabeth se zhoupla v křesle a pozorovala, jak se rozhlíží po malé galerii a předstírá zájem o keramiku a pískové malby. Venku na ulici přešli muž a žena s malým dítětem. V lehkých volných kalhotách a vlněných košilích, které se výborně hodily do horkého slunečného dne, ale ne

do chladného večera, vypadali velmi konzervativně.

Demonstrantka rychle vzhlédla, aby zachytila její pohled, a usmála se. Byla nervózní; Elizabeth napadlo, že je to začátečnice. Elizabeth otočila hlavu na stranu, aby si ji mohla lépe prohlédnout, protože se už nemohla na nic podívat zpříma. Ne od výbuchu v Trinity.

Žena otevřela ústa, jako by se jí chtěla na něco zeptat, ale když se Elizabeth vyhnula jejímu pohledu, polkla a místo toho vytáhla jeden z letáků. Elizabetin postranní pohled lidi vždycky znervózňoval.

Střední část očí měla zničenou a viděla pouze okrajovými oblastmi. Nechtěla si připomínat ty staré časy před osmi lety, ale pokus Trinity měla navždy vypálený ve vzpomínkách, vždycky, když otevřela oči. Obrovský zářivý hřib, který se jí vypálil do sítnice a který byl po dlouhé dny, kdy se zotavovala, tím jediným, co viděla.

„Promiňte, paní. Mohla bych si na chvíli s vámi promluvit? Je to velmi důležité pro budoucnost nás všech.“

Na letáku byl nápis STOP ATOMOVÉ VÁLCE!

Mrazení v zádech nahradil pokřivený úsměv. „Samozřejmě, že se na to kouknu.“ Podržela si leták stranou, aby mohla slova přečíst.

Po výbuchu celý den upadala do bezvědomí a opět se probouzela, oslepená a v šoku. Ještě polovinu dalšího dne blouznila, ale pak se soustředila na okolní chaos. V McDonaldově ranči byla zřízena malá polní nemocnice a o všechny raněné se starali zdravotníci.

Pomocnému družstvu trvalo dva dny, než nalezli Grahama Foxe.

Ve zmatku po atomovém výbuchu a explozi bunkru nikoho nenapadlo hledat jediného muže na jednom odlehlém pozorovacím stanovišti, který se nehlásil.

Teprve později, když Elizabeth začala vzlykat a blábolit o tom, co se stalo, uvědomili si, že Foxe nikdo neviděl. Když dojeli k jeho stanovišti, našli ho nehybného ležet na volném prostranství, jak zírá k nekonečnému nebi Nového Mexika.

Když Elizabeth Foxe srazila džípem, zlomila mu nohu a kyčel. Na vysušeném písku ležel Fox neschopen pohybu celé dva dny bez jídla, vody a stínu. Se zlomenou nohou se odplazil do nevelkého stínu, který vrhal telegrafní sloup. Krvavé skvrny a stopy v písku ukazovaly, jak se plazil kolem sloupu, když se slunce pohybovalo po obloze a on se pokoušel zůstat v úzkém pruhu stínu. Tvář i paže měl od výbuchu i slunce spálené do živého masa. Elizabeth si představila, jak tam leží, nechráněný, a v hrůze zírá na rostoucí ohnivou kouli, která za rozbřesku stoupá k nebi.

„Pokud máte nějaké otázky, ráda vám je zodpovím," řekla aktivistka. „Vím, že některé pojmy jsou docela složité, ale nemusíte ovládat jadernou fyziku, abyste pochopila, jaké nebezpečí tyto zbraně představují, když jsou nesprávně použity."

Elizabeth k ní vzhlédla. „Ne, nemyslím si, že byste mi něco musela vysvětlovat." Ale žena se již rozhovořila.

„Vím, že právě teď jsou Američané rozrušeni svržením atomových bomb na Pchjongjang, Mukden a Fučun. Kongres se příliš nerozmýšlel, když generál MacArthur požádal o použití těchto zbraní a nyní dosáhl celkového vítězství nad Severní Koreou a jižním Mandžuskem. Prezident Lodge formálně požádal Severní Vietnam, aby dodržoval Okupační dohody Francouzské Indočíny, jinak bude riskovat stejný trest. MacArthur to nazývá 'Americkým mírem' a zdá se, že všichni jsou celou situací nadšeni."

Elizabeth nadšena nebyla. Když se dočetla o svržení třetí bomby v Indočíně, zhrozila se.

„Ale tyto zbraně," pokračovala aktivistka, „byly přesnými duplikáty uranových bomb výbušného typu, které jsme před šesti lety svrhli na Peenemünde a Hirošimu a loni na Moskvu. Za celou tu dobu jsme je ani trochu nevylepšili. Nikdo není schopen znovu sestrojit plutoniovou bombu, kterou tam dole v poušti testovali."

Elizabeth si odkašlala a cítila, jak ji svědí na pažích pot. „Chápu to tak, že většina vědců byla při tom testu zabita."

Ona sama utrpěla otřes, dvě zlomená žebra, popáleniny druhého stupně – dohromady nic moc ve srovnání s ostatními. Osm lidí zemřelo, včetně Oppenheimera a generála Grovese, kteří se přikrčeni chystali pozorovat atomový záblesk, ale už ho nespatřili. Exploze zlomila Fermimu obě nohy a Dickem Feynmanem mrštila o stěnu bunkru, takže zůstal mrzákem. Pouze Johnie von Neumann zůstal nějakým zázrakem nezraněn. „Počet pravděpodobnosti," prohlásil svým silným maďarským přízvukem, „pouhý počet pravděpodobnosti."

Koutkem oka pohlédla na zvětšenou zarámovanou černobílou fotografii Feynmana v kolečkovém křesle před tabulí.

Na fotografii bylo Feynmanovým rukopisem napsáno: „Elizabeth, to jsme ale udělali ránu!" Vrátil se k vyučování na Berkeley a ve zbylém čase se věnoval svým teoretickým studiím. Dopisovali si a on se ji stále snažil přesvědčit, aby se k němu přidala a dělala mu v Kalifornii asistentku. To, že byl upoután na kolečkové křeslo a levou ruku měl částečně ochrnutou, ho nijak nezpomalilo. „Já jsem teoretik," řekl jí. „Nemusím *dělat* nic." Řekl jí, že jediný efekt, který jeho stav má je, že ho teď ženy na

koleji nepovažují za tak nebezpečného.

Při té myšlence si povzdechla. Jít znovu pracovat s Feynmanem byla vskutku lákavá nabídka, ale už s tímhle druhem práce nechtěla mít nic společného. Už jednou zanechala jaderného výzkumu a přísahala si, že se k němu tentokrát už nevrátí. Nikdy. Jednou již zažila, jak to může dopadnout.

„Tyhle bojové hlavice se hromadně vyrábějí v Oak Ridge. Hm, to je v Tennessee."

„Já vím. Byla jsem tam," vyštěkla, podrážděna přívalem nepříjemných vzpomínek.

Aktivistka vykulila oči. „No, pokud si přečtete ten leták, tak zjistíte, o co mi jde. Někteří vědci podali návrh na využití atomových bomb pro mírové účely. Překování mečů na radlice, jak se říká." Pousmála se.

„Mohli bychom použít atomových výbuchů k proražení kanálů, vyhloubení nových přístavů a přehrad. Dole na té stránce je i popis takzvané 'Hromové studny', hluboké jámy naplněné vodou, pod kterou by se odpálila atomová nálož – podle našich výpočtů by tlaková vlna vymrštila nějaký předmět až na oběžnou dráhu. Američané by byli první, kdo by vyslal do vesmíru nějaký objekt!"

„Skvělé," podotkla Elizabeth. „Pokud mi tady ten papír necháte, tak si ho přečtu. Slibuji."

Zena vypadala zklamaně, ale před odchodem si koupila keramický džbánek. Elizabeth jí řekla, že na pultě může nechat pár letáků. Zena se usmála, poděkovala a pak vyrazila dál do ulic, aby našla někoho dalšího.

V poslední době se tu mnoho turistů nevyskytovalo. Elizabeth jen vzácně vzpomínala na starou časovou linii, ale když se tak stalo, připomínala si na náměstí zástupy turistů, kteří se zastavovali v Bullringu na oběd a pak

zaskočili do obchodů s upomínkovými předměty, než vyrazili dál do Los Alamos nebo Taos.

Ale Los Alamos bylo již léta uzavřené. Nezbylo nic než staré pusté vojenské městečko s polorozpadlými budovami. Projekt dokončil svou práci a nyní odpočíval v pokoji.

Jedním z posledních prezidentských činů Franklina Roosevelta bylo, že nařídil použít uranovou bombu. Výbušný typ nemusel být testován, když ze závodů v Oak Ridge konečně dorazil čistý uran 235. Dokonce i bez Oppenheimera a Grovese, kteří by na něj naléhali, nechal Roosevelt svrhnout bombu na německý ostrov Peenemünde, kde nacisté vyrobili rakety s radioaktivním prachem, které způsobily, že byl New York neobyvatelný.

Nově zvolený prezident Dewey rozpoutal nadšenou propagandistickou kampaň a nechal svrhnout na německá města miliony letáků, na kterých byly fotografie zkázy a smrti jak v New Yorku, tak v Peenemünde a naléhavý nápis „Nedovolte, aby to pokračovalo!“

Dewey zveřejnil seznam německých měst, která budou vyhlazena, pokud nacisté okamžitě nekapitulují. Prvním jeho aktem v roli nového prezidenta Spojených států by bylo zničení Berlína, pokud se Hitler bezpodmínečně nevzdá. Hitler, vyděšen tím, že nevěděl, co nový prezident udělá, kapituloval v den, kdy Dewey složil prezidentskou přísahu. Pak se otrávil kapslí jedu dřív, než Spojenci roztrhali jeho Reich na kusy…

Současné události Elizabeth děsily. Zřídka četla noviny, protože ztratila smysl pro to, co se již stalo, a pro to, co se ještě mohlo přihodit. Cítila se zodpovědná za všechny katastrofy, o kterých četla.

Udělala snad něco, co tohle všechno rozpoutalo? Co by se stalo, kdyby zabila Oppenheimera? Byl by nynější svět

lepší nebo horší? Nebo jen jiný?

Nějaký čas se zabývala burzou. Investovala do výroby televizorů, do společnosti Johna von Neumanna, která vyráběla „počítací stroje“ – ale světová ekonomika se strašlivě změnila a ona nebyla o nic bystřejší než kdokoli jiný. Bylo to stejné jako s jejím zrakem – i když se na něco dívala zpříma, stejně to neviděla.

Elizabeth si otevřela uměleckou galerii a vystavila práce místních indiánských umělců, rozhodla se žít svým životem a nechat svět, ať si žije po svém. Historie si vybrala jiný směr a musela dojít tam, kam měla, bez její pomoci a vměšování.

Zatímco žila v minulosti, pozorovala budoucnost. *Udělej, co je třeba*. Pokud se to příliš zhorší, bude muset znovu zasáhnout a pokusit se věci změnit. A co z toho pro ni vzejde? *Následky vem ďas*.

Kevin J. Anderson and Doug Beason

OPERACE TRINITY

Obálka Steve Crisp
Překlad Zdeněk Milata
Odpovědný redaktor Tomáš Jirkovský
Jazykový redaktor Helena Šebestová
Sazba provedena v LaTeXu
Vytiskla Tiskárna Havlíčkův Brod a.s.
Vydalo Nakladatelství Laser – books s.r.o.
Úslavská 2, Plzeň 301 49
tel+fax: 019-7246407
v edici Laser jako 191. publikaci
Edice SF svazek 96.
Plzeň 2000, vydání 1.

Prodejní cena včetně DPH 169 Kč